

รายงานพันธกิจ

ของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

รายงานพันธกิจปฏิรูปการศึกษาไทย

คำนำ

สองทศวรรษหลังการปฏิรูปการศึกษาในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ สังคมไทยเห็นว่าคุณภาพการศึกษาไทยตกอยู่ในภาวะวิกฤติของปัญหาที่มีความรุนแรง สลับซับซ้อน และฝังลึกในระบบที่ยากต่อการแก้ไข และมีความเหลื่อมล้ำในโอกาสทางการศึกษาอย่างมาก สถานศึกษาชั้นนำที่มีคุณภาพการศึกษามีจำนวนไม่มากนัก ส่งผลให้สมรรถนะขีดความสามารถแข่งขันของประเทศอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับภูมิภาคเดียวกัน ในส่วนของการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาไม่สามารถผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะ สมรรถนะ ตอบสนองตามความต้องการของภาคการจ้างงานได้ และไม่สามารถสร้างสรรคงานวิจัย นวัตกรรม เทคโนโลยีใหม่ๆ ได้ แสดงให้เห็นถึงความด้อยประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการจัดการศึกษาไทยทุกระดับ ซึ่งการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีสมรรถนะสูงเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถแข่งขันของประเทศในเวทีโลก เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายไทยแลนด์ ๔.๐

ด้วยสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาขึ้น โดยได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรีตามบทบัญญัติ มาตรา ๒๖๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ให้ทำการศึกษาข้อมูล จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และยกร่างกฎหมายที่จำเป็น ทั้งนี้ คณะกรรมการฯ มีระยะเวลาในการดำเนินงานรวม ๒ ปี ในระยะเวลา ๒ ปีที่ผ่านมา คณะกรรมการอิสระฯ ได้ทำการศึกษาเอกสารและข้อมูลจากรายงานของสภาพปฏิรูปประเทศ สภาพขับเคลื่อนการปฏิรูปแห่งชาติ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ รายงานผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศ รวมถึงการศึกษาข้อเท็จจริงจากสถานศึกษาในระดับต่างๆ แล้วนำมาวิเคราะห์ถึงปัญหา ต้นตอของปัญหา และจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาเสนอคณะรัฐมนตรี ซึ่งได้ให้ความเห็นชอบในหลักการแล้ว เมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ นอกจากนี้ คณะกรรมการอิสระฯ ยังได้ยกร่างกฎหมายการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ ซึ่งเป็นการถอดหลักการและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญออกมาเป็นรัฐธรรมนูญด้านการศึกษา และกฎหมายลำดับรองที่เห็นว่าจำเป็นอย่างเร่งด่วน ประกอบด้วย พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๑ พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๒ พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๒ และพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งกฎหมายลำดับรองดังกล่าวได้ถูกประกาศใช้เป็นกฎหมายเรียบร้อยแล้ว

ในส่วนของรายงานพันธกิจของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษานี้ ได้จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลปัญหาการศึกษาไทย ต้นตอสาเหตุของปัญหา แนวทางในการปฏิรูปการศึกษา และแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา เพื่อให้ผู้สนใจได้นำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อไป

รายงานพันธกิจปฎิรูปการศึกษาไทย

สารบัญ

	หน้า
ความเป็นมาของการปฏิรูปการศึกษาไทย พ.ศ. ๒๕๖๒	๑
ตอนที่ ๑ การศึกษาไทย : วิกฤติที่ไม่ตระหนักรู้	๕
๑. คุณภาพการศึกษาไทย	๘
๑.๑ คุณภาพการศึกษาต่ำไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ภายในประเทศ	๘
๑.๒ คุณภาพการศึกษาไทยต่ำเมื่อเทียบมาตรฐานสากล	๑๐
๑.๓ ความสามารถทางภาษาอังกฤษของคนไทยต่ำมาก	๑๒
๑.๔ การพัฒนาเด็กปฐมวัยของไทยยังไม่ทั่วถึงและด้อยคุณภาพ	๑๓
๑.๕ การศึกษาภาษาไทยด้อยคุณภาพ ผู้เรียนไม่เกิดความสามารถอ่านออกเขียนได้	๑๔
๑.๖ คุณภาพของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส	๑๕
๑.๗ ปัญหาของการจัดการเรียนการสอน	๑๖
๒. ความไม่เสมอภาคทางการศึกษา	๑๗
๒.๑ ความเหลื่อมล้ำในโอกาสทางการศึกษา	๑๘
๒.๒ ความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากความแตกต่างในคุณภาพการศึกษา	๒๐
๓. ความสามารถในการแข่งขันของชาติ และของการศึกษาไทย	๒๒
๓.๑ ความสามารถในการแข่งขันของชาติอยู่ในระดับต่ำกว่าที่พึงจะเป็น	๒๒
๓.๒ การอาชีวศึกษาไม่สามารถสร้างความสามารถของกำลังแรงงานของชาติ เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สู่เป้าหมายประเทศไทย ๔.๐	๒๔
๓.๓ ความสามารถในการแข่งขันของสถาบันอุดมศึกษาไทย อยู่ในระดับต่ำกว่าที่พึงเป็น	๒๖
๔. การด้อยประสิทธิภาพและธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการระบบการศึกษา	๒๘
๔.๑ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของไทยต่ำ แม้จะใช้จ่ายในการลงทุนสูง	๒๘
๔.๒ ประเทศไทยลงทุนในการศึกษาในระดับสูง	๒๘
๔.๓ ปัญหาการบริหารจัดการงบประมาณการศึกษา	๒๙
๔.๔ ปัญหาการบริหารจัดการเกี่ยวกับครู	๓๑
๔.๕ ปัญหาการเรียนการสอนที่ไม่ทันการเปลี่ยนแปลงในโลก	๓๔
๔.๖ อุปสงค์ของการศึกษาตลอดชีวิต	๓๖
๔.๗ ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก	๓๗
๔.๘ ปัญหาจากการขาดข้อมูลที่ดีในการบริหารจัดการการศึกษา	๓๙

ตอนที่ ๒ ต้นตอสาเหตุของปัญหาการศึกษาไทย

๔๑

๑. หลักคิด ค่านิยมของสังคมที่เกี่ยวกับการศึกษา โครงสร้างของระบบ และการบริหารจัดการระบบการศึกษาไม่เหมาะสม ทำให้ระบบการศึกษาขาดประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ ๔๒
๒. ปัญหาคุณภาพการศึกษาเป็นผลที่เริ่มจากคุณภาพของการศึกษาตั้งแต่ช่วงอายุเริ่มต้น และส่งผลต่อเนื่องไปสู่การศึกษาระดับสูงขึ้นไปทั้งระบบ ๕๒
๓. การบริหารจัดการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรเพื่อแก้ปัญหาการเข้าถึงและการด้อยคุณภาพการศึกษา ๕๓
๔. การบริหารจัดการโรงเรียนขาดความคล่องตัว และประสิทธิภาพ จนเป็นเหตุให้เกิดการด้อยคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ตลอดจนความสามารถในการแข่งขัน ๕๕
๕. การบริหารจัดการเกี่ยวกับครู มีกลไกที่ไม่เอื้อให้ครูทำการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๕๙
๖. การเรียนการสอน หลักสูตร และการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ล้าสมัย ไม่ทันโลก ๖๑
๗. การศึกษาของไทยยังไม่ได้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มที่ ๖๔
๘. การอาชีวศึกษาของไทยไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งในด้านทักษะ และสาขาวิชา ๖๕
๙. การอุดมศึกษาของไทยจำเป็นต้องได้รับการปฏิรูป ๖๖

ตอนที่ ๓ แนวทางในการปฏิรูปการศึกษาไทย

๖๘

ตอนที่ ๔ แผนการปฏิรูปการศึกษาไทย

๗๔

- เป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาไทยเมื่อครบ ๑๐ ปี ๗๗
- วัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการศึกษา ๗๗
- เรื่องที่ ๑ : การปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้โดยรวมของประเทศ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่และกฎหมายลำดับรอง ๗๙**
- ประเด็นการปฏิรูปที่ ๑.๑ : การมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... และมีการทบทวนจัดทำ แก้ไข และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ๘๑
- ประเด็นการปฏิรูปที่ ๑.๒ : การสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน เพื่อการจัดการศึกษา ๘๓
- ประเด็นการปฏิรูปที่ ๑.๓ : การขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเองและการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ๘๘

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๑.๔ : การทบทวนและปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ	๙๐
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๑.๕ : การจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติ	๙๔
เรื่องที่ ๒ : การปฏิรูปการพัฒนาเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียน	๙๗
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๒.๑ : การพัฒนาระบบการดูแล พัฒนา และจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย	๙๗
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๒.๒ : การสื่อสารสังคมเพื่อสร้างความเข้าใจในการพัฒนาเด็กปฐมวัย	๙๙
เรื่องที่ ๓ : การปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา	๑๐๐
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๓.๑ : การดำเนินการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา	๑๐๐
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๓.๒ : การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลพิการ บุคคลที่มีความสามารถพิเศษ และบุคคลที่มีความต้องการการดูแลเป็นพิเศษ	๑๐๒
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๓.๓ : การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในพื้นที่ห่างไกล หรือในสถานศึกษาที่ต้องมีการยกระดับคุณภาพอย่างเร่งด่วน	๑๐๗
เรื่องที่ ๔ : การปฏิรูปกลไกและระบบการผลิต คัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครู และอาจารย์	๑๐๙
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๔.๑ : การผลิตครู และการคัดกรองครู เพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของประเทศ และมีจิตวิญญาณของความเป็นครู	๑๐๙
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๔.๒ : การพัฒนาวิชาชีพครู	๑๑๒
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๔.๓ : เส้นทางวิชาชีพครู เพื่อให้ครูมีความก้าวหน้า ได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เหมาะสม	๑๑๓
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๔.๔ : การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในสถานศึกษา	๑๑๔
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๔.๕ : องค์กรวิชาชีพครู และการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	๑๑๖
เรื่องที่ ๕ : การปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑	๑๑๗
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๑ : การปรับหลักสูตรพร้อมกระบวนการจัดการเรียนการสอน และการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อยู่เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ	๑๑๗
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๒ : การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม	๑๒๔

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๓ : การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาระดับชาติและระบบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ	๑๒๘
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๔ : การพัฒนาคุณภาพระบบการศึกษา	๑๓๐
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๕ : ระบบความปลอดภัย และระบบสวัสดิภาพของผู้เรียน	๑๓๑
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๖ : การปฏิรูปอาชีวศึกษา เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ	๑๓๔
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๗ : การปฏิรูปอุดมศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันประสิทธิภาพ และธรรมาภิบาลของระบบอุดมศึกษา	๑๓๖
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๘ : การจัดตั้งสถาบันหลักสูตรและการเรียนรู้แห่งชาติ (National Institute of Curriculum and Learning)	๑๓๙
เรื่องที่ ๖ : การปรับโครงสร้างของหน่วยงานในระบบการศึกษา เพื่อบรรลุเป้าหมายในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา	๑๔๑
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๖.๑ : สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหารและจัดการศึกษา	๑๔๑
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๖.๒ : พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา	๑๔๓
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๖.๓ : การปรับปรุงโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ	๑๔๔
เรื่องที่ ๗ : การปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้โดยการพลิกโฉมด้วยระบบดิจิทัล (Digitalization for Educational and Learning Reform)	๑๔๕
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๗.๑ : การปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลแห่งชาติ (Digital Learning Reform : National Digital Learning Platform (NDLP))	๑๔๕
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๗.๒ : ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการศึกษา (Big Data for Education)	๑๔๘
ประเด็นการปฏิรูปที่ ๗.๓ : การพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital citizenship) ในด้านความฉลาดรู้ดิจิทัล (Digital literacy) ความฉลาดรู้สารสนเทศ (Information literacy) ความฉลาดรู้สื่อ (Media literacy) เพื่อการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ (Learning how to learn) ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนการมีพฤติกรรมที่สะท้อนการรู้กตัญญู มารยาท จริยธรรมเกี่ยวกับการใช้สื่อและการสื่อสารบนอินเทอร์เน็ต	๑๔๙

ตอนที่ ๕ ข้อเสนอแนะ**๑๕๒**

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล

๑๕๓

ข้อเสนอแนะต่อสังคม

๑๕๔

ข้อเสนอแนะต่อสื่อมวลชน

๑๕๖

ภาคผนวก**๑๕๗**

รายนามคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

๑๕๘

รายนามเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

๑๕๙

รายนามคณะอนุกรรมการต่างๆ

๑๖๐

รายนามคณะผู้ตรวจทานรายงาน

๑๖๘

ความเป็นมาของการปฏิรูปการศึกษาไทย พ.ศ. ๒๕๖๒

นับแต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้วางระบบการศึกษาของไทยเมื่อกว่าร้อยปีมาแล้ว พัฒนาการของการศึกษาไทยได้เจริญขึ้นโดยลำดับ จนปัจจุบัน มีโรงเรียนกระจายออกไปถ้วนทั่วทุกหมู่บ้าน ในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับประถมศึกษา และได้ยกระดับสูงขึ้นเป็นระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา รวมทั้งมีโรงเรียน และมหาวิทยาลัยจำนวนหนึ่งที่ได้พัฒนาคุณภาพจนได้มาตรฐานสากล สามารถไปแข่งขันในระดับโลกได้

ได้มีการปฏิรูปการศึกษาของไทยมาเป็นระยะๆ และมีการปรับเปลี่ยนใหญ่หลายครั้ง การแยก การศึกษาทางวิชาการออกมาจากการศึกษาทางศาสนา การปรับข้อกำหนดช่วงการศึกษาเป็นประถมศึกษา กับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โดยปรับจำนวนปีในแต่ละช่วง เป็นไปตามสภาพการพัฒนาสังคม ในแต่ละระยะ จนได้เป็นการศึกษาพื้นฐาน ๑๒ ปี ตามแบบสากล และมีการศึกษาระดับอนุบาลด้วย มีการ กำหนดการศึกษาภาคบังคับ ให้ผู้ปกครองต้องรับผิดชอบให้เด็กในความดูแลต้องเข้ารับการศึกษามีการจัดสรร งบประมาณแผ่นดินเพิ่มขึ้นโดยลำดับจนเป็นสัดส่วนสูงสุดในบรรดาด้านต่างๆ ขยายโอกาสทางการศึกษา ออกไปสู่ประชาชนทุกคน ทุกพื้นที่และทุกสภาพ ทั้งด้วยการสนับสนุนให้เงินช่วยเหลือและเงินกู้ยืม เพื่อการศึกษา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๔) ให้ความสำคัญ โดยกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา

การปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กระทำเป็นภารกิจใหญ่ ด้วยการออกกฎหมายให้มีการปฏิรูป การศึกษา และออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๕ และ พ.ศ. ๒๕๕๓ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและการบริหารจัดการการศึกษาในทุกด้าน มีผลให้การศึกษา ของชาติก้าวหน้าขึ้น แต่เมื่อเวลาผ่านไป ๒ ทศวรรษ การศึกษาของไทยก็ยังมีปัญหาอยู่อย่างมาก

ความจำเป็นต้องปรับแก้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๕ และ พ.ศ. ๒๕๕๓ เนื่องจากการปฏิรูปครั้งนั้น เน้นการปรับโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ในการปฏิบัติ ความเป็นเอกภาพของการศึกษาที่มุ่งหวังเกิดขึ้นน้อย และเกิดความไม่สมดุลของส่วนงาน โดยการศึกษาขั้นพื้นฐานมีปริมาณงานและงบประมาณมากกว่าครึ่งหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการทั้งหมด อีกทั้ง การดำเนินงานของหน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการมีการวางนโยบาย การกำกับดูแล และการปฏิบัติอยู่ภายใต้ องค์กรเดียว ขาดการถ่วงดุล และการประเมินปรับแก้ที่มีประสิทธิภาพ

เจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายหลายอย่าง ไม่ได้นำไปสู่การปฏิบัติ เช่น การกระจายอำนาจไม่เกิดขึ้น คงมีการกระจุกตัวของอำนาจสั่งการอยู่ที่สำนักงานเลขาธิการต่างๆ การกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ ส่วนพื้นที่ลงไปกระจุกตัวอยู่ที่เขตพื้นที่การศึกษาไม่ลงไปถึงสถานศึกษาตามที่กำหนดไว้ ระบบการบริหารงาน จึงเป็นระบบที่สั่งการจากบนลงล่าง และเป็นระบบบริหารความเหมือนที่ใช้กระบวนการ หรือกลไก หรือ วิธีการที่เหมือนกันทั้งประเทศ โรงเรียนจึงขาดความเป็นอิสระ และขาดความคล่องตัวในการบริหารจัดการเพื่อ ให้มีประสิทธิภาพ ตรงตามบริบท และสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่แตกต่างกัน ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทางการศึกษาจึงเป็นปัญหา

อีกประการหนึ่ง สภาพของโลกเปลี่ยนไป ทั้งในระบบความรู้ ระบบสังคม เศรษฐกิจ ระบบงาน และการปฏิวัติดิจิทัล ตลอดจนการพัฒนาและปฏิรูปประเทศในกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ต้องเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน การศึกษาไทยปรับตัวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลง และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีใหม่ได้ไม่เต็มที่ ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแบบก้าวกระโดดได้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และโลก การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร โดยประเทศไทยได้เริ่มเข้าสู่สังคมสูงวัยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๘ ทักษะของประชากรในศตวรรษที่ ๒๑ เปลี่ยนไปจากเดิมเป็นอันมาก จนประชากรต้องสร้างสมทักษะใหม่ๆ จึงจะสามารถมีชีวิตที่ดีได้ เศรษฐกิจและอุตสาหกรรมก้าวเข้าสู่ยุค ๔.๐ กำลังคนที่ต้องการจึงมีองค์ประกอบ ๔.๐ ด้วย สภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงในด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทวีความรุนแรงมากขึ้น แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็ยิ่งหย่อนกว่ากัน เกิดความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดหลักการและเจตนารมณ์เกี่ยวกับการศึกษา เพิ่มเติมและแตกต่างจากที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๕ และ พ.ศ. ๒๕๕๓ หลายประการ ด้วยมาตรา ๒๕๘ จ. โดยสรุปได้บัญญัติให้มีการดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ครอบคลุมให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัยโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ให้ดำเนินการตรากฎหมาย เพื่อจัดตั้งกองทุนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพ ครูและอาจารย์ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงาน บุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู ให้มีการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัด และปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยสอดคล้องกัน ทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ ทั้งนี้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๖๑ กำหนดให้การปฏิรูปตาม มาตรา ๒๕๘ จ. ด้านการศึกษา มีคณะกรรมการที่มีความเป็นอิสระคณะหนึ่งที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง ดำเนินการศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะและร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีดำเนินการต่อไป

นอกจากนี้ การปฏิรูปการศึกษายังเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปประเทศเพื่อสนับสนุนการบรรลุตาม ยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดไว้ในด้านต่างๆ เนื่องด้วยการศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ ดังนั้น แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะสนับสนุนการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ด้านความเท่าเทียมและความเสมอภาค ของสังคม และด้านขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ ประกอบกับ นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับการศึกษา และยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ต่างชี้ถึงความจำเป็นต้องมีกฎหมายใหม่มารองรับ นอกจากนี้ประชาชนและกลุ่มบุคคลต่างๆ ได้ตั้งความหวังไว้กับการปฏิรูปการศึกษาคั้งนี้เป็นอันมาก

สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ ได้เสนอให้มีการปฏิรูประบบการจัดการศึกษา การปฏิรูประบบการคลัง ด้านการศึกษา และด้านอุปสงค์หลายประการ เช่น การปรับเปลี่ยนวิธีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา การจัดทำคู่มือการศึกษา และการปฏิรูประบบการเรียนรู้ **สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ** ได้เสนอแนะ การปฏิรูป ๔ เรื่อง คือ ๑) การปฏิรูประบบการเรียนรู้ ๒) การปฏิรูประบบการจัดการศึกษา ๓) การปฏิรูประบบ มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา และ ๔) การปฏิรูประบบวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการวิจัย เพื่อนวัตกรรม ส่วน**คณะกรรมการการศึกษาและการกีฬา สภานิติบัญญัติแห่งชาติ** ได้ให้ข้อเสนอ เชิงนโยบายยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยไว้ ๑๔ ประเด็น ใน ๕ กลุ่ม ได้แก่ “เร่ง ร่วม เริ่ม เพิ่ม พัฒนา” อาทิเช่น เร่งปรับปรุงกฎหมายและโครงสร้างการปฏิรูปการศึกษา ปรับปรุงระบบหลักสูตรและ การจัดการเรียนรู้ พัฒนาอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาชาติ และสนับสนุนและส่งเสริมโรงเรียน นิติบุคคล เพิ่มการมีส่วนร่วมทางการศึกษา พัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทั้งระบบ พัฒนาประสิทธิภาพ โรงเรียนขนาดเล็ก พัฒนาระบบประเมินคุณภาพการศึกษา และพัฒนาระบบการศึกษาตลอดช่วงชีวิต เป็นต้น นับเป็นการขยายขอบเขตของการศึกษาลึกและกว้างออกไปจากแนวคิดเดิม

รัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา แถลงเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๗ กำหนดนโยบาย ๑๑ ด้านไว้ สำหรับด้านการศึกษา มีดังนี้

๔. การศึกษาและการเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

๔.๑ จัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญทั้งการศึกษา ในระบบและการศึกษาทางเลือกไปพร้อมกัน เพื่อสร้างคุณภาพของคนไทยให้สามารถเรียนรู้ พัฒนาตนได้เต็มตามศักยภาพ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และพัฒนากำลังคนให้เป็นที่ต้องการ เหมาะสมกับพื้นที่ ทั้งในด้านการเกษตร อุตสาหกรรม และธุรกิจบริการ

๔.๒ ในระยะเฉพาะหน้า จะปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการศึกษา ให้สอดคล้องกับความจำเป็นของผู้เรียนและลักษณะพื้นที่ของสถานศึกษา จัดระบบการ สนับสนุนให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปมีสิทธิเลือกรับบริการการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน และนอกโรงเรียน โดยอาจจะพิจารณาจัดให้มีคู่มือการศึกษาเป็นแนวทางหนึ่ง

๔.๓ ให้องค์กรภาคประชาสังคม ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ประชาชนทั่วไปมีโอกาสร่วมจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและทั่วถึง และร่วมในการปฏิรูป การศึกษาและการเรียนรู้

๔.๔ พัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครูที่มีคุณภาพและมีจิตวิญญาณของความเป็นครู เน้นครูผู้สอนให้มีวุฒิตรงตามวิชาที่สอน นำเทคโนโลยีสารสนเทศและเครื่องมือที่เหมาะสม มาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยครูหรือเพื่อการเรียนรู้ด้วยตัวเอง

๔.๕ ทะนุบำรุงและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นๆ สนับสนุนให้องค์กร ทางศาสนามีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างสันติสุขและความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรีตามบทบัญญัติ มาตรา ๒๖๑ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ให้มีหน้าที่ ทำการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะ และยกร่างกฎหมายที่จำเป็น โดยให้มีวาระการดำเนินงาน ๒ ปี

คณะกรรมการอิสระฯ ได้ทำการศึกษาจากข้อมูลต่างๆ ทั้งรายงานของสภาปฏิรูปประเทศ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปแห่งชาติ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ และรายงานผลการศึกษาวิจัย ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศ รวมทั้งได้ศึกษาข้อเท็จจริงจากสถานศึกษาในระบบต่างๆ ระดับต่างๆ ในท้องที่ที่หลากหลาย แล้วนำมาวิเคราะห์ถึงปัญหา ต้นตอของปัญหา และจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา นำเสนอ รัฐบาล ซึ่งได้ให้ความเห็นชอบแล้ว คณะกรรมการอิสระฯ ได้ยกร่างกฎหมายการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ ซึ่งเป็นการถอดหลักการและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญออกมาเป็นธรรมนูญด้านศึกษานำเสนอรัฐบาลไปแล้ว ทั้งยังได้ยกร่างกฎหมายระดับรองที่เห็นว่าจำเป็นอย่างเร่งด่วน คือ พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาค ทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๑ พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๒ พระราชบัญญัติพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๒ และพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๒ นำเสนอรัฐบาล และได้ผ่าน ขั้นตอนจนประกาศใช้เป็นกฎหมายแล้ว

คณะกรรมการอิสระฯ ได้จัดทำรายงานฉบับนี้ขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาไว้เพื่อจะเป็น ประโยชน์ต่อไป

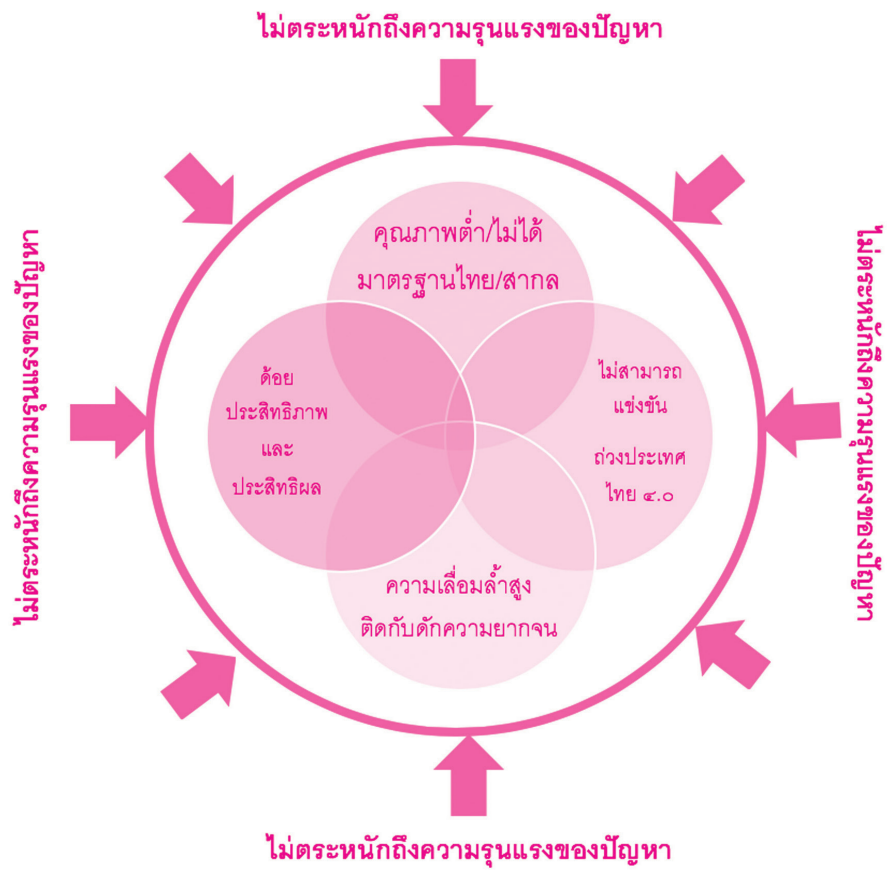
ตอนที่ ๑

การศึกษาไทย : วิกฤตที่ไม่ตระหนักรู้

นับแต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้วางระบบการศึกษาของไทยเมื่อกว่าร้อยปีมาแล้ว พัฒนาการของการศึกษาไทยได้เจริญขึ้นโดยลำดับ แต่การศึกษาของไทยยังมีปัญหาอยู่มาก จนต้องมีการปฏิรูป การศึกษาอีกครั้งหนึ่ง

การเสนอข้อมูลการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลทั้งหมดจากแหล่งต่างๆ ดังเช่น รายงานของสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) กรรมการ ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) แผนการศึกษาแห่งชาติ รายงานของหน่วยงานต่างๆ ของ กระทรวงศึกษาธิการ และผลการศึกษาวิจัย รวมทั้งจากการรับฟังความคิดเห็นในภูมิภาคต่างๆ และไปเยี่ยม ศึกษาเก็บข้อมูลจากโรงเรียนต่างๆ แล้ววิเคราะห์ผลปรากฏเป็นที่ชัดเจนว่า การศึกษาไทยมีปัญหาในระดับ วิฤกต โดยไม่ใช่วิฤกตธรรมดาแต่เป็นวิฤกตอย่างยิ่งยวด เพราะมีปัญหาที่รุนแรงมาก สลับซับซ้อน และฝังลึกอยู่ใน ระบบ ทำให้ยากแก่การแก้ไข สำหรับคุณภาพของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอยู่ในระดับต่ำมาก โดยไม่ได้ มาตรฐานทั้งตามมาตรฐานของไทยเอง ซึ่งต่ำอยู่แล้ว ยิ่งเมื่อเทียบกับมาตรฐานสากล กล่าวได้ว่า ผลการศึกษา ของไทยต่ำกว่าของประเทศที่มีการพัฒนาแล้วอย่างมาก ขณะเดียวกันการศึกษาของไทยมีความเหลื่อมล้ำสูง โรงเรียนชั้นนำที่มีคุณภาพการศึกษานั้น มีอยู่น้อย โรงเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่ำ ทำให้ ประชาชนที่ยากจน และด้อยโอกาสติดกับดักความยากจนข้ามยุคหรือชั่วคน คือ คนที่ยากจนเอาลูกเข้าเรียน ในโรงเรียนด้วยความคาดหวังจะให้ลูกได้พ้นจากความยากจน แต่จากผลของการที่คุณภาพการศึกษาไม่ดี ลูกก็ยังไม่สามารถเรียนสูงขึ้นไปและหลุดพ้นจากความยากจนได้ เป็นปัญหาสังคม ความสามารถในการแข่งขันของชาติ อยู่ในระดับต่ำกว่าที่พึงจะเป็น สาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งเกิดมาจากคุณภาพการศึกษา การอาชีวศึกษายังไม่สามารถ สนองความจำเป็นของการอาชีพในโลกปัจจุบัน ระบบอุดมศึกษาของไทยยังไม่สามารถแข่งขันได้ในวงการ อุดมศึกษาของโลก การศึกษาจึงเป็นตัวถ่วงการพัฒนาและการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีเป้าหมายที่จะพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศไทย ๔.๐ อีกประการหนึ่งของปัญหา การศึกษาไทยคือ การด้อยประสิทธิภาพและด้อยประสิทธิผลของระบบการจัดการการศึกษา ปัญหาที่หนักที่สุด คือ สังคมไทย และผู้ที่รับผิดชอบในวงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษายังไม่ตระหนักเพียงพอถึงความรุนแรง ของสภาพปัญหา

การศึกษาไทยวิกฤตอย่างยิ่งยวด

๑. คุณภาพการศึกษาไทย

แม้ว่าประเทศไทยจะประสบความสำเร็จจากพัฒนาการที่มีมากกว่า ๑๐๐ ปี มีการกระจายบริการ การศึกษาออกไปทั่วทุกส่วนของประเทศ มีโรงเรียนกระจายออกไปที่หมู่บ้านทั่วประเทศ แม้แต่ท้องถิ่นห่างไกล บนยอดดอย หรือตามเกาะ และบางโรงเรียนสามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ จนนักเรียนสามารถไปแข่งขันได้ ในระดับนานาชาติ ส่วนระบบอุดมศึกษาก็ได้ขยายจนมีช่องทางรับนิสิตนักศึกษาเข้าเรียนครอบคลุมครบได้ทุกคน และบางสถาบันมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของวงการอุดมศึกษาในโลก ตลอดจนได้ปรับให้การวิจัยเป็นบทบาท สำคัญของการอุดมศึกษาแล้วก็ตาม การศึกษาของไทยยังมีปัญหาที่ต้องแก้ไขและพัฒนาอยู่มาก จึงมีบทบัญญัติ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้มีการปฏิรูปการศึกษา

คุณภาพการศึกษาไทยโดยรวมอยู่ในระดับต่ำกว่าที่พึงจะเป็นอยู่อย่างมาก ผลสัมฤทธิ์จาก การศึกษาต่ำมาก โดยเป็นมาอย่างต่อเนื่องในระยะนับหลายสิบปีที่ผ่านมา และในทุกระดับของการศึกษา ดังเห็นได้จากข้อมูลการประเมินผลการศึกษา ที่ได้มีการกระทำทั้งภายในและภายนอกประเทศ ในด้านต่างๆ (รายละเอียดอยู่ในรายงานเฉพาะเรื่องที่ ๑ คุณภาพการศึกษาไทย)

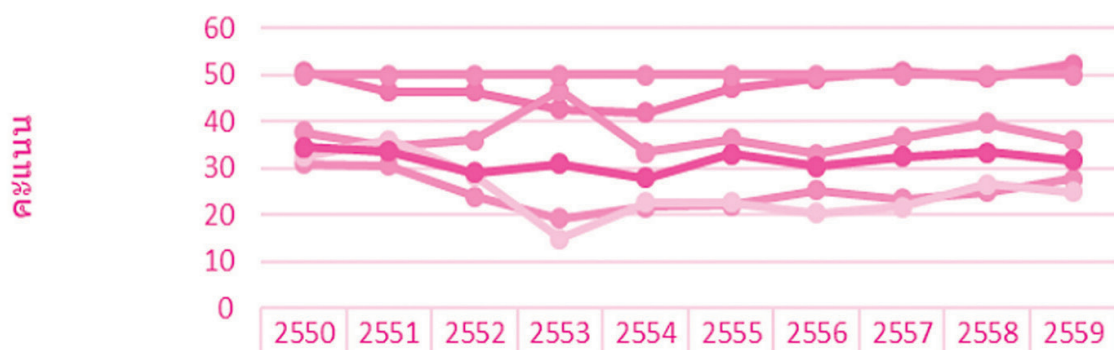
๑.๑ คุณภาพการศึกษาต่ำไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ภายในประเทศ

มาตรฐานการศึกษาไทยบนฐาน หลักสูตรแกนกลางที่ประกาศใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นมาตรฐานที่ต่ำกว่ามาตรฐานสากล แม้จะแก้ไขด้วย มาตรฐาน พ.ศ. ๒๕๖๑ แล้วก็ยังอยู่ในระดับต่ำ โดย หลักสูตรไทยเน้นเนื้อหาสาระและการเรียนด้วยการท่องจำ กระนั้นก็ตามการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยการ สอบของสถาบันทดสอบแห่งชาติ หรือ การสอบโอเน็ต ซึ่งประเมินตามสิ่งที่มีในหลักสูตร ปรากฏผลว่า นักเรียน ส่วนใหญ่สอบตก โดยได้คะแนนต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ ในเกือบ ทุกวิชา ทั้งในระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ มัธยมศึกษา ปีที่ ๓ และมัธยมศึกษาปีที่ ๖ สภาพดังกล่าวนี้คงเดิมไม่ดีขึ้น ตลอดเวลาติดต่อกันมากกว่าสิบปี

หลักสูตรเน้นเนื้อหาสาระและ
การเรียนด้วยการท่องจำ
การสอบโอเน็ต ซึ่งประเมินตาม
สิ่งที่มีในหลักสูตร ปรากฏผลว่า
นักเรียนส่วนใหญ่สอบตก

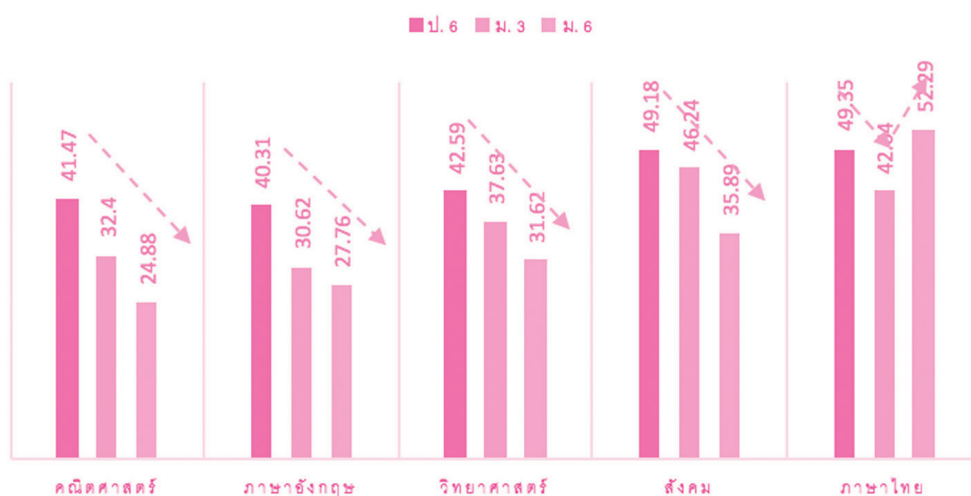
	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559
ภาษาไทย	50.7	46.47	46.47	42.61	41.88	47.19	49.26	50.76	49.36	52.29
สังคม	37.76	34.67	36	46.51	33.39	36.27	33.02	36.53	39.7	35.89
ภาษาอังกฤษ	30.93	30.64	23.98	19.22	21.8	22.13	25.35	23.44	24.98	27.76
คณิตศาสตร์	32.49	35.97	28.56	14.99	22.73	22.73	20.48	21.74	26.59	24.88
วิทยาศาสตร์	34.62	33.64	29.06	30.9	27.9	33.1	30.48	32.54	33.4	31.62
เกณฑ์	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50

คะแนนสอบ O-NET ม. 6 ปี 2550-2559

ผลการสอบโอเน็ตในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ เปรียบเทียบคะแนนระหว่างชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มัธยมศึกษาปีที่ ๓ และมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ปรากฏว่าคะแนนได้ต่ำลงในชั้นเรียนที่สูงขึ้นเป็นส่วนใหญ่

O-NET ปี 2561

การสอบเป็นปรนัยฐานเนื้อหาสาระ(content bases)

๑.๒ คุณภาพการศึกษาไทยต่ำเมื่อเทียบมาตรฐานสากล

เมื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาของไทยกับของประเทศอื่นๆ ด้วยผลการสอบ PISA (Programme for International Student Assessment) ซึ่งองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development หรือ OECD) เป็นผู้จัดขึ้น ทำการสอบสำหรับคนที่มีอายุ ๑๕ ปี (ตรงกับเด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓) มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในด้านความสามารถด้านการอ่าน ด้านคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ผลปรากฏว่า มาตรฐานโดยเฉลี่ยทุกประเทศที่จัดสอบทั่วโลก จะได้คะแนนราว ๕๐๐ คะแนน สำหรับประเทศไทย ผลการสอบเฉลี่ยทั้งประเทศอยู่ระดับ ๔๐๐ คะแนน และคงที่ในระดับนี้อยู่ตลอด ๑๕ ปีที่มีการสอบนี้ แสดงว่า ผลการศึกษาของไทยต่ำกว่ามาตรฐานโลก หากพิจารณาในแง่พัฒนาการของความสามารถที่ควรจะเป็นตามอายุ เด็กไทยที่อายุ ๑๕ ปี มีความสามารถเท่าระดับของเด็กชาติอื่นที่อายุเพียง ๑๒.๕ ปี หรือต่ำกว่าอยู่ ๒.๕ ปี

ผลการสอบ PISA มาตรฐานโดยเฉลี่ย
ทุกประเทศทั่วโลกได้คะแนนราว

๕๐๐ คะแนน

ประเทศไทย ผลการสอบเฉลี่ย
ทั้งประเทศอยู่ระดับ ๔๐๐ คะแนน
ต่ำกว่ามาตรฐานโลก

เด็กไทยช้ากว่าโลก ๒.๕ ปี

เมื่อติดตามดูการขึ้นลงของคะแนนผลการสอบตั้งแต่ PISA ๒๐๐๐ ถึง PISA ๒๐๑๕ ซึ่งได้จัดการประเมินทุกสามปี ใน ๓ ความสามารถหลัก คือ การอ่าน คณิตศาสตร์หรือวิทยาการคำนวณ และ วิทยาศาสตร์ พบว่า ประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยในด้านการอ่าน ๔๐๙ คะแนน (ค่าเฉลี่ยของประเทศในกลุ่ม OECD ๔๙๓ คะแนน) ด้านวิทยาศาสตร์ ๔๒๑ คะแนน (ค่าเฉลี่ย OECD ๔๙๓ คะแนน) และด้านคณิตศาสตร์ ๔๑๕ คะแนน (ค่าเฉลี่ย OECD ๔๙๐ คะแนน) กล่าวได้ว่าเด็กไทยสอบได้ผลต่ำกว่ามาตรฐานสากลในทุกด้าน และไม่ดีขึ้นตลอดช่วงเวลา ๑๕ ปี ผลในระดับนี้ต่ำกว่าประเทศต่างๆ ในกลุ่ม OECD และประเทศและเขตปกครอง สิงคโปร์ ญี่ปุ่น จีน เกาหลี ไต้หวัน ฮองกง มาเก๊า และเวียดนาม

การสอบ PISA ใช้มาตรฐานสากล ในด้านวิทยาศาสตร์ถือว่าการวัดความสามารถทางความคิดที่จะนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง ส่วนด้านคณิตศาสตร์เป็นการนำความสามารถเชิงปริมาณที่เป็นตัวเลขไปใช้ประโยชน์ การอ่านเป็นความสามารถในการใช้ประโยชน์จากภาษา ปรากฏว่า ผลการวัดนักเรียนไทย มีสัดส่วนคะแนนความสามารถในระดับสูง (ระดับ ๓ ถึง ๖) น้อยมาก นักเรียนส่วนใหญ่มีผลในระดับต่ำ (ระดับ ๑) และมีไม่น้อยที่อยู่ในระดับต่ำมาก หรือวัดความสามารถในการใช้ประโยชน์ไม่ได้

จากผลการสอบของเด็กไทยสรุปได้ว่า เด็กที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ หรือการศึกษาภาคบังคับส่วนใหญ่ยังมีความสามารถในระดับต่ำ หรือยังเป็นแรงงานไร้ฝีมือ และมีศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่ไม่อาจสามารถแข่งขันได้ในอนาคต

การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา จากการดำเนินการเปรียบเทียบระหว่างประเทศ อีกระบบหนึ่ง คือ การสอบที่เรียกว่า Trends in International Mathematics and Science Study หรือ TIMSS โดยสมาคมเพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา โครงการนี้จัดใน ๒๙ ประเทศ และ ๗ รัฐ และประเทศไทยโดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้เข้าร่วมในฝ่ายไทยตั้งแต่เริ่มต้น เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ ทำการสอบทุก ๓ ปี ในวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ใน ๓ ระดับ คือ นักเรียนในระดับ ๔ (เท่ากับประถมศึกษาปีที่ ๔) ระดับ ๘ (เท่ากับมัธยมศึกษาปีที่ ๒) และเมื่อจบมัธยมศึกษา (มัธยมศึกษาปีที่ ๖) ผลการศึกษาในการสอบครั้งหลังที่สุด คือ TIMSS ๒๐๑๕ ปรากฏว่า เด็กไทย วิชาคณิตศาสตร์ (คะแนน ๔๓๑) อยู่ที่ ๓๐ ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์ (คะแนน ๔๕๖) อยู่ในอันดับที่ ๒๘ ใน ๓๙ ประเทศ ต่ำกว่าประเทศอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ๕ ประเทศ ซึ่งได้คะแนนสูงที่สุดเป็น ๕ อันดับแรกในโลก คือ สิงคโปร์ (คะแนนสูงสุด เท่ากับ ๖๒๑) เกาหลีใต้ ไต้หวัน ฮองกง และญี่ปุ่น สำหรับประเทศมาเลเซีย (คะแนน ๔๖๕) อันดับดีกว่าไทย อยู่ที่ ๒๒

คณิตศาสตร์ ระดับ	ไทย	มาเลเซีย	ญี่ปุ่น	ฮองกง	ไต้หวัน	เกาหลีใต้	สิงคโปร์	เฉลี่ย ๓๙ ประเทศ
๔	๓	๓	๓๔	๓๗	๔๔	๔๓	๕๔	๕
๓	๗	๑๕	๓๓	๓๘	๒๘	๓๒	๒๗	๒๑
๒	๑๙	๒๗	๒๒	๑๗	๑๖	๑๘	๑๓	๓๖
๑	๓๓	๓๑	๙	๖	๙	๖	๕	๒๒
<๑	๓๘	๒๔	๒	๒	๓	๑	๑	๑๖
วิทยาศาสตร์ ระดับ	ไทย	มาเลเซีย	ญี่ปุ่น	ฮองกง	ไต้หวัน	เกาหลีใต้	สิงคโปร์	เฉลี่ย ๓๙ ประเทศ
๔	๒	๓	๒๔	๑๒	๒๗	๑๙	๔๒	๗
๓	๑๐	๑๘	๓๙	๓๙	๓๖	๓๕	๓๒	๒๒
๒	๒๙	๓๑	๒๖	๓๔	๒๓	๓๗	๑๖	๓๕
๑	๓๔	๒๕	๙	๑๑	๑๐	๑๒	๗	๒๐
<๑	๓๕	๒๓	๒	๔	๔	๓	๓	๑๖

จากตารางข้างต้นผลการสอบ TIMSS สำหรับวิชาคณิตศาสตร์ และวิชาวิทยาศาสตร์ แยกการกระจายตามระดับผลการสอบ เปรียบเทียบประเทศต่างๆ โดยมีผู้เข้าสอบ ๓๙ ประเทศ (ระดับ ๔ เป็นผลสัมฤทธิ์สูงสุด ระดับ ๑ เป็นผลสัมฤทธิ์ต่ำสุด แต่ระดับต่ำกว่า ๑ เป็นระดับที่ต่ำกว่าที่พึงจะรับได้) (ระดับ ๔ หรือระดับก้าวหน้า (Advanced International Benchmark) มีคะแนนตั้งแต่ ๖๒๕ คะแนนขึ้นไป ระดับ ๓ หรือระดับสูง (High International Benchmark) มีคะแนนตั้งแต่ ๕๕๐ - ๖๒๔ คะแนน ระดับ ๒ หรือระดับปานกลาง (Intermediate International Benchmark) มีคะแนนตั้งแต่ ๔๗๕ - ๕๔๙ คะแนน ซึ่งเป็นระดับที่โครงการ TIMSS กำหนดให้เป็นระดับความสามารถพื้นฐานของการประเมิน ระดับ ๑ หรือระดับต่ำ (Low International Benchmark) มีคะแนนตั้งแต่ ๔๐๐ - ๔๗๔ คะแนน ระดับต่ำกว่า ๑ หรือระดับต่ำมาก (Lowest International Benchmark) มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า ๔๐๐ คะแนน

ได้มีการวิเคราะห์เทียบกลุ่มที่ได้คะแนนแยกเป็นระดับก้าวหน้า ดี ปานกลาง ต่ำ และต่ำมาก ปรากฏว่า เด็กไทย ร้อยละ ๖๙ และร้อยละ ๗๑ ได้คะแนนในระดับต่ำและต่ำมาก ในวิชาวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ตามลำดับ โดย สิงคโปร์ ญี่ปุ่น ฮองกง และเกาหลีใต้ มีเด็กในกลุ่มนี้เพียงร้อยละ ๖ ถึง ๑๒ เท่านั้น ตรงกันข้ามส่วนใหญ่นักเรียนไทยได้ระดับก้าวหน้าและดี ถึงร้อยละ ๖๗ ถึง ๘๒ (เด็กไทยอยู่ในระดับก้าวหน้าและดี เพียงร้อยละ ๑๐ ถึง ๑๒) ข้อมูลนี้ยืนยันว่าการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และวิทยาศาสตร์ของไทยได้ผลสัมฤทธิ์ต่ำอย่างไม่น่าเชื่อ ทั้งระดับความรู้การประยุกต์ใช้ความรู้ และการใช้เหตุผลตลอดระยะเวลา ๒๐ ปีที่มีการสอบนี้ ประเทศไทยอยู่ในอันดับใกล้เคียงเดิม ไม่สามารถยกระดับขึ้นได้

**เด็กไทยสองในสาม
สอบคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์
ได้ระดับความก้าวหน้าต่ำและ
ต่ำมาก**

๑.๓ ความสามารถทางภาษาอังกฤษของคนไทยต่ำมาก

**ภาษาอังกฤษของคนไทยต่ำ เป็น
ปัญหาในการศึกษาระดับสูงขึ้น
และในการทำงาน**

โดยที่ประเทศไทยเป็นประเทศเอกราชมาตลอด และภาษาไทยเป็นภาษาแม่ ตลอดจนกระแสชาตินิยม ในระยะระหว่างและหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ภาษาราชการและภาษาที่เน้นในการศึกษาจึงเป็นภาษาไทย การเรียนภาษาอังกฤษจึงเริ่มเมื่อเรียนถึงชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนทั่วไปเท่านั้น มีแต่โรงเรียนเอกชนที่อยู่ในกลุ่มสถาบันศาสนาคริสต์ที่สอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา จนถึง พ.ศ. ๒๕๓๘ จึงมีนโยบายให้เรียนภาษาอังกฤษ และมีหลักสูตรภาษาอังกฤษในชั้นประถมศึกษา แต่คุณภาพการศึกษาภาษาอังกฤษยังเกิดได้ช้าเนื่องจากการขาดแคลนครูสอนภาษาอังกฤษ คนไทยส่วนใหญ่จึงมีข้อเสียเปรียบเกี่ยวกับภาษาอังกฤษ เนื่องจากเริ่มเรียนภาษาอังกฤษเมื่ออายุมากแล้ว และไม่สามารถออกสำเนียงที่ถูกต้องได้ แม้จะได้ไปเรียนต่อในต่างประเทศแล้วก็ตาม จนใน พ.ศ. ๒๕๔๙ จึงเกิดยุทธศาสตร์ปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มีการจัดโปรแกรมสำหรับนักเรียนที่เน้นภาษาอังกฤษ และเกิดโรงเรียนที่สอนเป็นสองภาษาขึ้น

ข้อจำกัดในภาษาอังกฤษของคนไทย ยังเป็นปัญหามากขึ้นเมื่อมีการปรับเปลี่ยนระบบความรู้ ที่ทำให้การเข้าถึงความรู้ด้วยตนเองเข้ามามีบทบาทสำคัญ มากกว่าการเรียนจากแหล่งความรู้หรือหนังสือภาษาไทย แหล่งความรู้และความก้าวหน้าของความรู้ ตลอดจนข้อค้นพบใหม่ จะปรากฏเป็นภาษาอังกฤษที่ค้นหาได้ทางระบบดิจิทัลได้ง่ายและเร็ว ความสามารถที่จะเจริญทางวิชาการ ต้องอาศัยความสามารถในการอ่าน การฟัง การเขียน และการพูด เพื่อรับและสื่อสาร ซึ่งต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นส่วนสำคัญ นักวิชาการไทยในอดีตจึงแสดงความคิดเห็นได้ไม่เต็มที่เมื่อเข้าประชุมนานาชาติ

อย่างไรก็ตาม พัฒนาการนี้เกิดขึ้นในวงจำกัด การศึกษาในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นห่างไกลยังไม่สามารถยกระดับภาษาอังกฤษในเด็กไทยขึ้น ผลการสอบโอเน็ต สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มัธยมศึกษาปีที่ ๓ และมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ค่าเฉลี่ยผลการสอบที่เด็กไทยได้คะแนนต่ำในทุกวิชานั้น คะแนนภาษาอังกฤษเป็นวิชาที่ได้ต่ำที่สุด คือ ได้คะแนนเพียง ๒๐ ถึง ๓๕ (คะแนนเต็ม ๑๐๐) เท่านั้น และอยู่ในระดับนี้มาตลอด ๖ ปีที่ผ่านมา คงมีแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เท่านั้นที่คะแนนกระตือรือร้นขึ้น จาก ๒๐ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๔ เป็น ๒๗ ใน พ.ศ. ๒๕๖๐

ผลการสอบ TOEFL ของคนไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้คะแนนเฉลี่ย ๗๘ คะแนนจากคะแนนเต็ม ๑๒๐ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั่วโลกที่อยู่ที่ ๘๒ และต่ำกว่าหลายประเทศในทวีปเอเชีย คือ อินเดีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ฮองกง อินโดนีเซีย เกาหลีใต้ เมียนมาร์ และจีน ที่ได้คะแนน ๙๔, ๙๑, ๘๙, ๘๘, ๘๕, ๘๓, ๘๑ และ ๗๙ ตามลำดับ

ความสามารถทางภาษาอังกฤษของผู้ที่จบอาชีวศึกษามีข้อจำกัดอย่างมาก ทำให้การทำงานที่ใช้เทคโนโลยีใหม่พัฒนาขึ้นลำบากและเป็นข้อจำกัดของแรงงานไทย ความสามารถทางภาษาอังกฤษในนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาก็ยังด้อยเป็นอันมาก ผู้ที่จบเป็นบัณฑิตยังมีผลการสอบสมรรถนะทางภาษาอังกฤษ เช่น การสอบ TOFEL, TOEIC และอื่นๆ ยังอยู่ในระดับต่ำ

อาจสรุปได้ว่า การสร้างสมรรถนะทางภาษาอังกฤษเป็นพื้นฐานสำคัญในการแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษาโดยรวม โดยที่ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักในการเข้าหาความรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ การด้อยสมรรถนะทางภาษาเป็นข้อจำกัดสำคัญในการสร้างทรัพยากรมนุษย์ของชาติในการที่จะเป็นกำลังทางปัญญาต่อไป

๑.๔ การพัฒนาเด็กปฐมวัยของไทยยังไม่ทั่วถึงและด้อยคุณภาพ

รายงานของกรมอนามัย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๗ เกี่ยวกับปัญหาเด็กปฐมวัยในเวลา ๑๘ ปีที่ผ่านมาพบว่า เด็กปฐมวัย ร้อยละ ๓๐ หรือ ๑ ใน ๓ มีพัฒนาการล่าช้า โดยเฉพาะพัฒนาการด้านภาษามีความล่าช้าอย่างมาก ซึ่งภาษานั้นมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางปัญญา หรือ IQ และความฉลาดทางอารมณ์ EQ

รายงานวิจัยสำรวจพัฒนาการด้านทักษะสมองส่วนหน้า โดยนวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๙ อันเป็นสมรรถนะขั้นสูงของเด็ก หรือ Executive Functions (EF) ซึ่งเป็นสมองส่วนที่ใช้คิดและจัดการชีวิต ในช่วงปี ๒๕๕๘ - ๒๕๕๙ พบว่าเด็กปฐมวัยไทยประมาณร้อยละ ๒๙ มีพัฒนาการด้าน EF นี้ล่าช้า โดยเป็นเด็กที่มีพัฒนาการด้าน EF ต่ำกว่าเกณฑ์อย่างชัดเจนถึงร้อยละ ๑๔ และต่ำกว่าเกณฑ์เล็กน้อยร้อยละ ๑๕ ทักษะที่มีความล่าช้าจำนวนมากที่สุดคือ ยังคิดไตร่ตรอง ทักษะด้านความจำขณะทำงาน และทักษะการควบคุมอารมณ์ ซึ่งส่งผลต่อความพร้อมและความสำเร็จทางการเรียนในระดับที่สูงขึ้นไป

ในรายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เกี่ยวกับสถานการณ์อนามัยแม่และเด็กของประเทศไทยพบว่า หญิงตั้งครรภ์ฝากครรภ์ครั้งแรกเมื่ออายุครรภ์น้อยกว่าหรือเท่ากับ ๑๒ สัปดาห์ มีเพียงร้อยละ ๕๗.๑ หมายความว่ายังมีเด็กทารกในครรภ์มารดาประมาณร้อยละ ๔๓ ยังไม่ได้รับการดูแล ขณะที่ในระยะนั้นสมองและระบบประสาทมีการเจริญเติบโตค่อนข้างมากและรายงานในปี

พ.ศ. ๒๕๕๙ กรมอนามัยยังพบว่าเมื่อเด็กคลอดออกมาแล้ว เด็กร้อยละ ๙.๔ มีน้ำหนักแรกเกิดต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (๒,๕๐๐ กรัม) ซึ่งเป็นเด็กกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่ออาการเกิดโรคเรื้อรังในกลุ่ม Metabolic Syndrome เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ นอกจากนี้เด็กในช่วงอายุ ๐ - ๕ ปี มีภาวะทุพโภชนาการ คือ มีภาวะเตี้ย (ซึ่งมักสะท้อนถึงภาวะขาดอาหารเรื้อรัง) ร้อยละ ๑๐.๕ อ้วนร้อยละ ๘.๒ และพอมร้อยละ ๕.๔

ขณะที่ผลการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทยปี ๒๕๕๘ - ๒๕๕๙ โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติและองค์การยูนิเซฟประเทศไทยพบว่า มีเด็กที่กินนมแม่อย่างเดียวยุติลง ๖ เดือน มีเพียงร้อยละ ๒๓ เท่านั้น ทั้งนี้ เนื่องจากพ่อแม่ยังขาดความเข้าใจถึงความสำคัญของนมแม่และโภชนาการที่มีผลต่อสมองและพัฒนาการโดยรวมของเด็ก อีกทั้งแม่ต้องรีบกลับไปทำงาน ซึ่งกฎหมายแรงงานยังกำหนดให้แม่ลาคลอดได้ไม่เกิน ๓ เดือน และข้าราชการลาคลอดโดยได้รับเงินเดือนเพียง ๖ เดือน

การพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพจะส่งผลยาวนานต่อความสามารถทางสติปัญญา บุคลิกภาพ และพฤติกรรมทางสังคมของบุคคล เด็กปฐมวัยที่ได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพจะมีความพร้อมต่อการเรียนในโรงเรียนมากกว่า มีโอกาสเข้าชั้นหรือออกจากโรงเรียนกลางคันน้อยกว่า ซึ่งเป็นการลดค่าใช้จ่ายในภาพรวมของระบบการศึกษา เมื่อเติบโตขึ้นงานวิจัยก็ชี้ว่า เด็กที่ได้รับโอกาสพัฒนาตั้งแต่ปฐมวัยสร้างรายได้ได้สูงกว่า และยุ่งเกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมน้อยกว่า

การดูแลและ
การศึกษาของเด็กเล็ก
ยังเป็นปัญหาทางการ
เข้าถึงบริการ และ
คุณภาพบริการ

หลักฐานทางวิชาการยังยืนยันว่า การดูแลเด็กเล็กที่ไม่ถูกต้อง มีผลทางลบต่อเด็ก การสร้างอุปนิสัยที่เน้นการแข่งขันด้วยการเร่งสร้างการอ่านและท่องจำ ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีตั้งแต่อายุน้อย จะทำให้พัฒนาการด้านอื่นๆ เช่น การรู้จักตนเอง การรู้จักสิ่งรอบตัว และความสามารถที่จะอยู่ในสังคมจึงถูกละเลย

๑.๕ การศึกษาภาษาไทยด้วยคุณภาพ ผู้เรียนไม่เกิดความสามารถอ่านออกเขียนได้

ผู้เรียนมีความบกพร่องทำให้อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ยังมีผู้เรียนที่มีปัญหาอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ หรืออ่านไม่คล่องเขียนไม่คล่อง ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องพื้นฐานและหัวใจหลักของการศึกษาในทุกวิชา ทำให้ไม่สามารถเรียนรู้ได้เต็มที่ โดยเฉพาะเด็กที่มีความบกพร่องในทักษะการเรียนรู้จะมีพัฒนาการด้านการพูดซ้ำ เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ๆ ได้ช้า มีปัญหาในการจดจำและเขียนตัวอักษร หากปัญหาเหล่านี้ไม่ได้รับการแก้ไขตั้งแต่เริ่มต้นจะมีผลกระทบเพิ่มมากขึ้นต่อการเรียนรู้

ผลการสอบเอ็นที และโอเน็ต วิชาภาษาไทย แสดงว่าผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ และปีที่ ๖ มัธยมศึกษาปีที่ ๓ และปีที่ ๖ ยังสอบตก มีความสามารถต่ำ แม้จะมีบางคนสอบได้คะแนนเต็ม ๑๐๐ คะแนน แต่นักเรียนไม่น้อยโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนขนาดเล็กที่ได้คะแนนต่ำ จนบางคนได้คะแนน ๐ กระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กยังไม่มีประสิทธิผล

ปัญหาที่ซ่อนอยู่อย่างหนึ่งคือ เด็กที่ใช้ภาษาที่บ้าน หรือภาษาแม่ไม่ใช่ภาษาไทยกลาง แต่เป็นภาษาเฉพาะถิ่น ทำให้เกิดความยากลำบากในการเรียนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในท้องถิ่นที่ใช้ภาษาอื่นที่มีรากต่างไปจากภาษาไทย เช่น ในเขต ๔ จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งใช้ภาษายาวี หรือในหมู่บ้าน

เด็กไทยที่จบการศึกษา
ภาคบังคับ จำนวนมากยัง
อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้

ชาวไทยภูเขา หรือบนเกาะ การเรียนภาษาไทยในสภาพเช่นนี้มีปัญหาเป็นพิเศษที่ต้องได้รับการดูแล และความคล่องตัวทั้งในด้านระยะเวลาและวิธีการเรียน ในเรื่องนี้ได้มีการศึกษาวิจัยที่มหาวิทยาลัยหลายแห่งได้ร่วมกับองค์การยูนิเซฟ พบวิธีการที่สามารถทำให้การศึกษาภาษาไทยได้ผลดียิ่งขึ้น

การที่ภาษาไทยมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ นำไปสู่ปัญหาคุณภาพของการศึกษาวิชาอื่นๆ ที่ล่าช้าไปด้วย

๑.๖ คุณภาพของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส

ความพยายามที่จะเพิ่มโอกาสในการศึกษาระดับมัธยมศึกษาสำหรับนักเรียนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ด้วยการปรับโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาส ให้การสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๓ เพื่อเพิ่มสัดส่วนของประชากรที่ได้เข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามนโยบายขยายการศึกษาภาคบังคับขึ้นเป็น ๙ ปี เพิ่มจาก ๖ ปี แต่เดิม โดยตั้งเป้าหมายให้อัตราการเรียนต่อจากชั้น ป.๖ เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้นจากอัตราร้อยละ ๔๖.๒ เป็นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๗๓ ของผู้จบชั้นประถมศึกษา

โรงเรียนขยายโอกาสช่วยให้
เด็กไทยได้เรียนชั้นมัธยมศึกษา
แต่ผลการศึกษายังไม่ดี

ผลการสอบโอเน็ต PISA และ TIMSS ล้วนแสดงว่าคุณภาพการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของนักเรียนจากโรงเรียนขยายโอกาสอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ อันมีผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และโอกาสในการศึกษาระดับที่สูงขึ้นต่อไป การด้อยคุณภาพนี้เกิดจากการมีครูและอุปกรณ์การศึกษาไม่เพียงพอ แม้จะมีเกณฑ์อัตรากำลังครู และการลงทุนเพิ่มขึ้นก็ไม่เพียงพอ และสภาพเช่นนี้เป็นมาตลอดเกือบ ๓๐ ปี จึงจำเป็นต้องมีการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพในโรงเรียนขยายโอกาส โดยใช้ผลสัมฤทธิ์เป็นตัวชี้วัด จนเกิดคุณภาพที่พึงประสงค์

๑.๗ ปัญหาของการจัดการเรียนการสอน

สืบเนื่องจากปัญหาคุณภาพการศึกษาภายในประเทศไทยที่มีมาตรฐานต่ำกว่าเกณฑ์ ขาดความเสมอภาค และมีคุณภาพต่ำเมื่อเทียบกับมาตรฐานการศึกษาสากล ซึ่งจากการศึกษาสภาพของการจัดการเรียนการสอนหรือห้องเรียนของไทยในปัจจุบัน พบว่ามีลักษณะดังนี้

๑.๗.๑ เนื้อหาสาระที่ต้องเรียนมากแต่เชื่อมโยงกับการใช้ประโยชน์ในชีวิตน้อย สิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามหลักสูตร ไม่เชื่อมโยงกับการใช้ประโยชน์ในชีวิต แม้แต่เรื่องพื้นฐาน เช่น การดูแลสุขภาพของตนเอง การตัดสินใจ การแก้ปัญหาชีวิต ที่ผู้เรียนยังขาดอยู่มาก จนเกิดปัญหาสังคมตามมาอีกหลายเรื่อง การเรียนรู้ในห้องเรียนเป็นไปเพื่อใช้ในการสอบและการศึกษาต่อ ซึ่งเน้นความจำและความเข้าใจ ในรายละเอียดของเนื้อหาที่เฉพาะมากกว่าที่จะฝึกทักษะคิดและมุมมองในเรื่องต่างๆ จนทำให้เกิดวงจรซ้ำซากในการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ การฟัง จด ท่อง สอบ และลืม ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถคิดวิเคราะห์และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์หรือแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงได้ ดังเช่นผลการสอบ PISA ที่ปรากฏ

๑.๗.๒ ครูจำนวนไม่น้อยมีความแตกต่างกันสูงในความเชี่ยวชาญ ทั้งในเนื้อหาและการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งความสามารถในการจูงใจผู้เรียน จากผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำในทุกกลุ่มสาระ และไม่สามารถแข่งขันได้ในโลก ดังปรากฏในผลการสอบ PISA ผลการวิจัยและข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า ปัญหาเกิดจากกระบวนการเรียนการสอนเป็นเชิงรับ (Passive Learning) ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถสร้างปัญญาได้ด้วยตนเอง

๑.๗.๓ การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล เน้นเนื้อหาและความจำ ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องไปเรียนพิเศษ เพื่อเตรียมตัวทดสอบระดับชาติ และการคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย

เป้าหมายเชิงผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาไม่ได้เน้นผลสัมฤทธิ์ที่แท้จริง ซึ่งได้แก่สมรรถนะ ทักษะ เจตคติ และศักยภาพที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แต่เป็นการใช้ข้อมูลการได้ผ่านการศึกษิตามระยะเวลาที่กำหนด ผู้ที่สอบทดสอบทางการศึกษาที่ได้คะแนนต่ำมาก ก็ยังได้รับการเลื่อนชั้นขึ้นไปเรียนชั้นที่สูงขึ้น มีผลทำให้ผลการเรียนถดถอยลง ไม่สามารถเกิดการเรียนรู้ทางวิชาการที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยผลการสอบลดต่ำลงเมื่ออยู่ในชั้นที่สูงขึ้น

๑.๗.๔ ความเหลื่อมล้ำในโอกาสและความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ครูไม่สามารถจัดการเรียนรู้ในสภาพที่ผู้เรียนมีความเหลื่อมล้ำทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม หรือความแตกต่างของร่างกายและสติปัญญา จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้แตกต่างกันมาก

๑.๗.๕ ระบบการศึกษาของไทยรองรับเฉพาะผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการสูง
ระบบการศึกษาของไทยจะรองรับเฉพาะผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการสูงที่ประสบความสำเร็จในการสอบ และเข้าสู่วิชาชีพชั้นสูงได้ ผู้เรียนที่มีความถนัดและความสนใจในด้านอื่นๆ ที่ไม่ใช่วิชาการเป็นหลัก จึงไม่ได้รับความสนใจจากครูและโรงเรียน กลายเป็นผู้แพ้ (Loser) ที่ถูกทิ้ง ไม่มีคุณค่า ไม่มีคามหวัง ไม่มีอนาคต

๑.๗.๖ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนมาก ขาดภาวะผู้นำทางวิชาการ การเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาใช้การสอบกลางที่เน้นความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานราชการเป็นหลัก ส่วนการสอบด้านการบริหารการศึกษา และความสามารถอื่นๆ ที่จำเป็นก็กระทำในลักษณะเดียวกันทั่วประเทศ และขึ้นทะเบียนไว้รอการบรรจุ ซึ่งอาจไม่ตรงกับความต้องการหรือความสามารถเฉพาะพื้นที่ ในการปฏิบัติงานผู้บริหารสถานศึกษาไม่มีเวลาบริหารสถานศึกษาได้อย่างเต็มที่เพราะนอกจากไม่สามารถรับผิดชอบในการปรับโรงเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ที่พึงประสงค์ และเป็นผู้นำทางวิชาการได้แล้ว ยังเป็นฝ่ายรับนโยบายใหม่ๆ มาปฏิบัติ แม้ว่าจะไม่สอดคล้องกับบริบทโรงเรียนในการคิดค้นวิธีการเป็นของตนเองได้ การพิจารณาผลงานก็ใช้ผลการสอบ O-NET ของนักเรียนในโรงเรียนซึ่งมีการใช้การติวหรือการสอนพิเศษเข้ามาใช้ ในความเป็นจริงมีตัวอย่างผู้บริหารที่มีความสามารถจำนวนหนึ่งที่ทำให้ผลการศึกษาดีขึ้นด้วยความสามารถในการเล็งระบบที่กำหนดอย่างรัดกุมได้

จากสถานการณ์ทั้งหกประการดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้เรียนในระบบการศึกษาไทยมีปัญหาเป็นที่ประจักษ์ในสังคม ตั้งแต่การเป็นผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ไม่สามารถคิดวิเคราะห์ ไม่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ และแก้ปัญหาในชีวิตได้ รวมทั้งการไม่สามารถช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้เมื่อสำเร็จการศึกษาภาคบังคับ และตกอยู่ในวังวนของปัญหาสังคม อาทิ ความรุนแรง อาชญากรรม ยาเสพติด และปัญหาทางเพศ การปฏิรูปชั้นเรียน (Classroom Reform) ในครั้งนี้ จึงต้องเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ดังกล่าวในชั้นเรียนเพื่อนำไปสู่การหลุดพ้นจากปัญหาและสร้างสรรค์สังคมไทยให้ก้าวหน้า มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

๒. ความไม่เสมอภาคทางการศึกษา

ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (United Nations Universal Declaration of Human Rights) กำหนดให้ การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ทุกคนควรได้รับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ก็กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดให้คนไทยได้รับการศึกษาอย่างถ้วนหน้า ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของประเทศไทยทั้งในแง่โอกาส และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เป็นปัญหาที่รุนแรงมาก (รายละเอียดอยู่ในเอกสารเฉพาะเรื่องที่ ๒ ความไม่เสมอภาคทางการศึกษา)

๒.๑ ความเหลื่อมล้ำในโอกาสทางการศึกษา

นับแต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จัดให้มีโรงเรียนเพื่อการศึกษาแก่ประชาชนทั่วราชอาณาจักร ทั้งการเรียนการสอนวิชาสามัญในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในวัด การสร้างโรงเรียนของรัฐในจังหวัดต่างๆ และให้เทศบาล และเอกชนจัดตั้งโรงเรียนขึ้น ระบบโรงเรียนจึงกระจายออกไปทั่วทุกพื้นที่ในประเทศ ในปัจจุบันมีโรงเรียน

ประเทศไทยได้ประสบความสำเร็จ
ในการกระจายการศึกษาสำหรับ
ประชาชนอย่างถ้วนหน้าแล้ว

ในประเทศไทย ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดต่าง ๆ มีการศึกษานอกระบบโรงเรียนเข้ามาเสริม ตลอดจนมีการขยายการอาชีวศึกษา และการอุดมศึกษาขึ้นด้วย แม้ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล ตามยอดดอย และบนเกาะต่างๆ โอกาสทางการศึกษาในประเทศไทยจึงมีอย่างกว้างขวางทั่วทั้งประเทศ จนกล่าวได้ว่าประเทศไทยได้ประสบความสำเร็จในการกระจายการศึกษาสำหรับประชาชนอย่างถ้วนหน้าแล้ว

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่พบว่า ในบรรดาเด็กและเยาวชนอายุ ๑๓ ถึง ๒๔ ปี จำนวน ๑๓.๗ ล้านคน มีผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน ๖.๖ ล้านคน ส่วนอีก ๗.๑ ล้านคน (ร้อยละ ๕๒) ไม่อยู่ในระบบการศึกษา เนื่องจากไม่มีทุนทรัพย์เรียน หรือจำเป็นต้องทำงานเลี้ยงตนเองและครอบครัวถึงร้อยละ ๗๔ และร้อยละ ๑๐ ไม่สนใจและเห็นว่าไม่มีประโยชน์ที่จะเรียน

ยังมีเด็กและเยาวชน ๗.๑ ล้านคน
ไม่อยู่ในระบบการศึกษา

ส่วนการศึกษาในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ พบมีเด็กอายุ ๓ ถึง ๑๗ ปี ไม่ได้เรียนในโรงเรียน ๑,๖๗๕,๑๖๕ คน (หรือร้อยละ ๑๑.๒ ของประชากรในอายุนั้น)

เมื่อพ.ศ. ๒๕๕๕ เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่เกิดจากความยากจนมีจำนวนถึง ๔,๑๔๔,๗๘๓ คน ปัจจัยที่เป็นต้นเหตุนี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับครอบครัวที่เป็นกลุ่มแรงงานรายได้ต่ำ ซึ่งมีจำนวนถึง ๑๓.๘

ล้านคน และจำนวนหนึ่งต้องย้ายที่ทำอาชีพอยู่บ่อยๆ นอกจากนั้นเป็นเด็กที่อยู่ในชนบทห่างไกล เด็กพิการ และเด็กเจ็บป่วยเรื้อรัง

โอกาสการเข้ารับการศึกษานี้แตกต่างกันตามภูมิสังคม คือ การกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานครมากกว่าภูมิภาคอื่น ในเขตเทศบาลสูงกว่านอกเขตเทศบาล ในพื้นที่เมืองมากกว่าพื้นที่ชนบท

โอกาสการศึกษาในระดับมัธยมศึกษามีความเหลื่อมล้ำมากกว่าระดับประถมศึกษา แม้ว่าจะมีการจัดให้โรงเรียนประถมศึกษาในท้องถิ่นห่างไกลให้ปรับเป็นโรงเรียนขยายโอกาสที่ให้การศึกษถึงขั้นมัธยมศึกษาตอนต้นแล้ว ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๓ และได้เพิ่มจำนวนขึ้นเป็นระยะๆ จนมากกว่า ๗,๐๐๐ โรงเรียนแล้วก็ตาม

เมื่อวิเคราะห์โดยติดตามกลุ่มนักเรียนตั้งแต่เล็กจนโต เมื่อเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ ๑ ในปีการศึกษา ๒๕๔๖ อัตราการคงอยู่ของนักเรียนเหล่านี้เมื่อถึงปีการศึกษา ๒๕๕๒ หรือชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ ๘๙.๕ และในปีการศึกษา ๒๕๕๕ ซึ่งเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ หรือสายอาชีวศึกษาแล้ว มีเด็กคงอยู่ในระบบร้อยละ ๗๔.๕ เป็นช่วงที่มีการตกหล่นของนักเรียนมากที่สุด และในปีการศึกษา ๒๕๕๗ มีนักเรียนกลุ่มนี้คงอยู่ในระบบการศึกษาเพียงร้อยละ ๖๖.๔ และอัตราการเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาในปีการศึกษา ๒๕๕๘ คงเหลือเพียงร้อยละ ๖๑.๔ เท่านั้น

รัฐบาลไทยใช้จ่ายงบประมาณจำนวนมากทุกปี เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา แต่ก็ยังมีอีกไม่น้อยที่ยังไม่ได้รับโอกาสเข้าศึกษาด้วยเหตุต่าง ๆ

ปัจจุบันรัฐบาลไทยใช้จ่ายงบประมาณจำนวนมากทุกปี เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ในหลายโครงการ เช่น โครงการเงินอุดหนุนนักเรียนยากจน โครงการตามนโยบายเรียนฟรี ๑๕ ปีอย่างมีคุณภาพ หรือ โครงการกองทุนอาหารกลางวันให้นักเรียนยากจนขาดแคลน โครงการนักเรียนพักนอน (สำหรับเด็กที่อยู่ห่างไกลโรงเรียนต้องอาศัยพักนอนที่โรงเรียน) เป็นต้น มีการจ่ายในหลายรายการ เช่น ค่าจัดการเรียนการสอน

ค่าใช้จ่ายรายหัว ค่าหนังสือและอุปกรณ์การเรียน ค่าเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายนักเรียน ค่าอาหารกลางวัน ค่าพาหนะในการเดินทางมาเรียน ค่าปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน ค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ค่าจ้างครูอัตราจ้าง และค่าอาหารนักเรียนพักนอน และยังมีเงินสำหรับกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน กิจกรรมวิชาการเสริมความรู้ และกิจกรรมปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น ค่ายคุณธรรมลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด และกิจกรรมเพิ่มทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การอุดหนุนเหล่านี้ช่วยลดปัญหาสำหรับเด็กที่ด้อยโอกาสลงไปได้บางส่วน แต่ก็ยังมีอีกไม่น้อยที่ยังไม่ได้รับโอกาสเข้าศึกษาด้วยเหตุต่างๆ

โดยสรุป กลุ่มประชาชนหลักที่ได้รับผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำในโอกาสทางการศึกษา ได้แก่

- (๑) เด็กเล็ก อายุตั้งแต่แรกเกิด ถึงอายุ ๒ ขวบที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้ต่ำที่สุด ร้อยละ ๔๐ ของประเทศ ประมาณ ๗๗๐,๐๐๐ คน
- (๒) เด็กก่อนวัยเรียนที่ยังไม่ได้รับโอกาสการดูแลที่ดีและโอกาสทางการศึกษา ซึ่งรัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐดำเนินการจัดให้โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายจำนวนประมาณ ๒๓๐,๐๐๐ คน และเด็กวัยเรียนที่ยังอยู่ในการศึกษาภาคบังคับ แต่อยู่นอกระบบการศึกษาอีกจำนวนประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ คน
- (๓) เด็กจากครอบครัวยากจน ระยะก่อนวัยเรียนในโรงเรียนอนุบาล ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือจำนวนประมาณ ๖๑๐,๐๐๐ คน นักเรียนยากจนในระบบการศึกษาภาคบังคับทุกสังกัด ๑.๘ ล้านคน และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช. ที่มีฐานะยากจน ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือจำนวนประมาณ ๓๖๐,๐๐๐ คน

(๔) เยาวชนอายุ ๑๕ ถึง ๑๗ ปี
ที่ไม่สามารถศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ปวช. หรือ กศน. หลังสำเร็จการศึกษาภาคบังคับ
อันเนื่องมาจากปัญหาความยากจน ประมาณ
๒๔๐,๐๐๐ คน

(๕) ครูในพื้นที่ห่างไกลและครู
ผู้ดูแลเด็กเยาวชนกลุ่ม (๑) ถึง (๔)

(๖) เยาวชนอายุ ๑๘ ถึง ๒๕ ปี
ที่ไม่ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ปวส. หรือ กศน.
หลังสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานอันเนื่องมาจากปัญหา
ยากจนขาดแคลนทุนทรัพย์

เยาวชนอายุ ๑๕ ถึง ๑๗ ปี
ไม่สามารถศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย ปวช. หรือ กศน.
เนื่องจากปัญหาความยากจน
ประมาณ ๒๔๐,๐๐๐ คน

๒.๒ ความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากความแตกต่างในคุณภาพการศึกษา

ผลการสอบโอเน็ตของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ที่แยกตามประเภท
ของโรงเรียนตามสังกัดต่างๆ และตามที่ตั้ง
ของโรงเรียนยืนยันชัดเจนถึงความแตกต่าง
ของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้น
เป็นพิเศษ เช่น โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ และ
โรงเรียนวิทยาศาสตร์ ในกำกับกระทรวงศึกษาธิการ
เป็นโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยในรายวิชาต่างๆ
สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศอย่างมากและชัดเจน

โรงเรียนสาธิตที่สังกัดมหาวิทยาลัยต่างๆ มีคะแนนเฉลี่ยถดถอมมา และสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยทั้งประเทศทุกวิชา
เช่นเดียวกัน ในขณะที่โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นโรงเรียนส่วนใหญ่
โรงเรียนสังกัดอื่นๆ และโรงเรียนเอกชน ซึ่งมีจำนวนนักเรียนรวมกันถึงกว่าร้อยละ ๙๕ ของประเทศ มีคะแนน
ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของประเทศทุกรายวิชา โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคะแนนต่ำที่สุด

ผลการสอบโอเน็ตยังแตกต่างกันตามขนาดของโรงเรียน โดยโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ
โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง กับโรงเรียนขนาดเล็กมีผลลดหลั่นกันลงไปตามลำดับ และเมื่อ
เปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนในเมืองกับนอกเมืองพบว่า โรงเรียนในเมืองมีคะแนนสูงกว่าโรงเรียนที่ตั้งอยู่
นอกเมืองในทุกรายวิชาโดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาภาษาอังกฤษมีช่องว่างของโรงเรียนทั้งสองกลุ่มนี้มากกว่าวิชาอื่นๆ

ผลการสอบมีแนวโน้มทำนองเดียวกัน ทั้งในระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ มัธยมศึกษาปีที่ ๓
และมัธยมศึกษาปีที่ ๖ แสดงว่าผลการศึกษาไม่ได้ดีขึ้นเมื่อเรียนในระดับสูงขึ้น

ความแตกต่างในคุณภาพ
การศึกษาระหว่างโรงเรียน
ในต่างท้องถิ่น และต่างขนาด
เป็นสาเหตุของความไม่เสมอภาค
ทางการศึกษา

ข้อมูลคะแนนการสอบ PISA สำหรับนักเรียนอายุ ๑๕ ปี (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓) โดยแยกผลตามชนิดโรงเรียน ปรากฏว่า โรงเรียนของไทยจำนวนหนึ่งมีคะแนนสูงกว่า ๕๐๐ คะแนน ซึ่งอยู่ในระดับเดียวกับสิงคโปร์ แสดงว่าเป็นกลุ่มโรงเรียนที่ดีของประเทศไทย ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มที่ไปแข่งขันชนะเลิศโอลิมปิกวิชาการระหว่างประเทศจนได้เหรียญทอง ส่วนโรงเรียนสาธิตในสังกัดมหาวิทยาลัยต่างๆ มีคะแนนประมาณ ๕๐๐ คะแนน

*ร้อยละ ๙๘ ของนักเรียนไทย
ทั้งหมด มีคะแนนต่ำกว่า
ค่าเฉลี่ยของโลก*

เท่ากับเกณฑ์เฉลี่ยของประเทศ OECD โรงเรียนส่วนใหญ่ของประเทศไทย ซึ่งมีนักเรียนอยู่มากกว่าร้อยละ ๙๘ ของนักเรียนไทยทั้งหมด มีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของโลก โรงเรียนของรัฐที่ตั้งอยู่ในเมืองมีผลดีกว่าโรงเรียนในชนบท โรงเรียนเอกชนมีผลโดยเฉลี่ยต่ำกว่าโรงเรียนของรัฐ โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับในสังกัดกรุงเทพมหานครมีคะแนนต่ำ

ผลการศึกษาดังกล่าวนี้นำไปให้องค์กรต่างๆ สรุปได้ว่าผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับของไทย หรือผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ส่วนใหญ่ยังมีความสามารถทางวิชาการต่ำ และต้องเป็นแรงงานไร้ฝีมือ

จากการประเมินผลการสอบ TIMSS ในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ มัธยมศึกษาปีที่ ๒ และมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จำแนกตามสังกัดของโรงเรียน โรงเรียนที่เน้นวิทยาศาสตร์ และโรงเรียนสาธิต ได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ แต่โรงเรียนที่เหลือส่วนใหญ่มีคะแนนต่ำ โรงเรียนขนาดใหญ่มีคะแนนสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และในสังกัดกรุงเทพมหานครล้วนมีคะแนนต่ำ โดยได้คะแนนต่ำในด้านการใช้เหตุผล การใช้ข้อมูล และการใช้โอกาสแสดงถึงวิธีการเรียนที่ยังเน้นการท่องจำและทำตามคำสั่ง ผลการศึกษาดังกล่าวนี้นำมาเปรียบเทียบผลการสอบตลอดนับสิบปีที่ผ่านมา

เมื่อพิจารณาคุณภาพการศึกษาโดยใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบมาตรฐานทั้งในประเทศและต่างประเทศมาพิจารณาร่วมกัน อันได้แก่ ผลการทดสอบแห่งชาติ โอนีต PISA และ TIMSS ยืนยันตรงกันถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพทางการศึกษาที่ไม่ดีขึ้น แม้จะมีความพยายามปฏิรูปการศึกษามาเกือบสองทศวรรษ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษานี้นำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมด้านอื่นๆ เช่น โอกาสในการเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และความเหลื่อมล้ำทางด้านการงานอาชีพ คุณภาพชีวิต และสถานะทางสังคมเศรษฐกิจ ความเหลื่อมล้ำนี้ยังมีผลต่อการพัฒนาประเทศด้วย หากทรัพยากรมนุษย์ของชาติยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในระดับต่ำแล้ว การพัฒนาประเทศจะเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น นับเป็นกับดักความยากจนที่ส่งผลข้ามชั่วคนไปสู่ลูกหลาน อันเป็นปัญหาร้ายแรงเกี่ยวกับความไม่ยุติธรรมในสังคม

ผลการทดสอบแห่งชาติ
โอนีต PISA และ TIMSS
ยืนยันตรงกันถึงปัญหา
ความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพ
ทางการศึกษาที่ไม่ดีขึ้น

๓. ความสามารถในการแข่งขันของชาติ และของการศึกษาไทย

คุณภาพการศึกษา และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญทำให้ความสามารถในการแข่งขันของชาติโดยรวมด้อยลง ทรัพยากรทางสมองของประเทศไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพ ยิ่งกว่านั้น แม้ในส่วนที่อยู่ในสภาพสูงของประเทศก็ยังไม่เท่าเทียมและไม่สามารถแข่งขันได้ในโลก ในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของโลกและของอาเซียน มหาวิทยาลัยของไทยอยู่ในระดับต่ำกว่า

ประเทศไทยมีความสามารถ
ในการแข่งขันต่ำ และ
ถูกประเทศอื่น ๆ ที่ตั้งขึ้นใหม่
แซงไป (สิงคโปร์ ฮองกง
ไต้หวัน มาเลเซีย)

โลกและของอาเซียน มหาวิทยาลัยของไทยอยู่ในระดับต่ำกว่าที่พึงจะเป็นตามฐานะและสภาพด้านต่างๆ ของประเทศ และมีแนวโน้มที่แสดงได้ว่าถดถอยลงมาเรื่อย ทำให้ประเทศไทยถูกประเทศเพื่อนบ้านพัฒนาแซงหน้า (รายละเอียดอยู่ในรายงานเฉพาะเรื่องที่ ๓ ความสามารถในการแข่งขัน)

๓.๑ ความสามารถในการแข่งขันของชาติอยู่ในระดับต่ำกว่าที่พึงจะเป็น

อันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย อ้างอิงได้จาก ดัชนีชี้วัดความสามารถในการแข่งขัน (Global Competitive Index หรือ GCI) ซึ่งจัดทำโดย World Economic Forum (WEF) ปรากฏในรายงาน Global Competitive Report ด้วยนิยามความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) ให้ความหมายถึง การวัดความมีประสิทธิภาพของนโยบาย และปัจจัยต่างๆ ที่บ่งชี้ถึงประสิทธิภาพของประเทศ รายงานดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละประเทศ ซึ่งเป็นข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาทิศทางของนโยบายในภาคส่วนต่างๆ เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันและเพิ่มประสิทธิภาพของประเทศ อันจะส่งผลถึงความอยู่ดีกินดีของประชากรและการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

สำหรับผลการจัดอันดับในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ นี้ ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๓๘ จาก ๑๓๗

ประเทศ ด้วยคะแนน ๖๗.๕ (ประเทศสหรัฐอเมริกา อยู่ที่อันดับ ๑ ด้วยคะแนน ๘๕.๖ ส่วนประเทศสิงคโปร์เป็นอันดับ ๒ ของโลก และอันดับ ๑ ของ ASEAN ด้วยคะแนน ๘๓.๕) สำหรับประเทศในอาเซียน นอกจากประเทศสิงคโปร์ดังกล่าวแล้ว ประเทศที่มีอันดับสูงกว่าไทย คือ ญี่ปุ่น ฮองกง ไทเป เกาหลี มาเลเซีย และจีน อยู่ที่อันดับ ๕, ๗, ๑๓, ๑๕, ๑๘ และ ๑๙ ตามลำดับ แสดงว่าประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันต่ำ และถูกประเทศอื่นๆ ที่ตั้งขึ้นใหม่แซงไป ทั้งๆ ที่ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในด้านต่างๆ

ในรายงานดังกล่าวนี้ ได้จำแนกปัจจัยต่างๆ ที่นำมาใช้ในการคำนวณค่าดัชนีความสามารถในการแข่งขันของชาติ ปรากฏว่าประเทศไทยมีบางปัจจัยที่ดี จนถึงเป็นอันดับที่ ๓ ของโลก

ประเทศไทยมีบางปัจจัย
ที่ดี จนถึงเป็นอันดับที่ ๓
ของโลก..... การศึกษา..
อันดับที่ ๕๔ เป็นตัวถ่วง
ความสามารถ
ในการแข่งขันของชาติ

คือการค้าระหว่างประเทศ และอัตราการจ้างงาน เป็นอันดับ ๔ ของโลก ในด้านนโยบายภาษี และอันดับ ๘ ของโลกในด้านตลาดแรงงาน สาเหตุที่ทำให้ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยต่ำนั้น คือ การศึกษา ซึ่งอยู่อันดับที่ ๕๔ และสุขภาพกับสภาวะแวดล้อม อยู่อันดับที่ ๕๗ กล่าวคือ สองประการหลังนี้เป็นตัวถ่วงความสามารถในการแข่งขันของชาติ

เมื่อวิเคราะห์เจาะลงในรายละเอียด จากข้อมูล World Economic Forum เพื่อให้ทราบปัญหาและอุปสรรคต่อการทำธุรกิจในประเทศไทย และเป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการแข่งขัน พบว่า ปัจจัยที่เป็นปัญหาสำคัญของไทย ๖ ลำดับแรก ได้แก่ ๑) ความไม่มีเสถียรภาพของรัฐบาล ๒) การขาดประสิทธิภาพของระบบราชการ ๓) ความไม่มีเสถียรภาพของนโยบาย ๔) การขาดการสร้างนวัตกรรม ๕) การคอร์รัปชัน และ ๖) การศึกษาของแรงงานไม่เพียงพอ ซึ่งประเด็นเหล่านี้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาด้วย

อีกสถาบันหนึ่งที่จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของชาติ คือ สถาบันการพัฒนารุทกานานาชาติ (International Institute for Management Development หรือ IMD) ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ได้จัดอันดับขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศต่างๆ ในโลก สำหรับรายงานประจำปี ๒๐๑๗ ซึ่งจัดอันดับ ๖๓ ประเทศ ปรากฏว่าในปีนี้อยู่คงเป็นอันดับ ๑ และสวิตเซอร์แลนด์อยู่ในอันดับที่ ๒ สิงคโปร์เลื่อนขึ้นมา ๑ อันดับ โดยอยู่ในอันดับ ๓ ส่วนสหรัฐอเมริกาตกลง ๑ อันดับ โดยอยู่ในอันดับ ๔ ประเทศจีนเลื่อนขึ้นมาถึง ๗ อันดับมาอยู่ที่ ๑๘

ประเทศไทยมีผลที่ดีขึ้นทั้งโดยคะแนนและอันดับ โดยมีคะแนนรวมในปีนี้อยู่เท่ากับ ๘๐.๐๘๕ เปรียบเทียบกับ ๗๔.๖๘๑ ในปี ๒๐๑๖ และมีอันดับที่ดีขึ้น ๑ อันดับ โดยเลื่อนขึ้นจากอันดับที่ ๒๘ ในปี ๒๐๑๖ เป็นอันดับที่ ๒๗ ในปี ๒๐๑๗

เมื่อพิจารณาปัจจัยหลักที่ใช้ในการจัดอันดับ ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) สภาวะทางเศรษฐกิจ (Economic Performance) ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๑๐ ๒) ประสิทธิภาพของภาครัฐ (Government Efficiency) อันดับที่ ๒๐ ๓) ประสิทธิภาพของภาคธุรกิจ (Business Efficiency) อันดับที่ ๒๕ และ ๔) โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) อันดับที่ ๔๘

โครงสร้างพื้นฐานเป็นปัจจัยที่ลดความสามารถในการแข่งขันของชาติประกอบด้วย ปัจจัยย่อย ๒ ด้าน คือ โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี (Technological Infrastructure) ซึ่งประเทศไทยได้ปรับตัวดีขึ้น ๖ อันดับในปีนี้อยู่จากอันดับ ๔๒ เป็นที่ ๓๖ และโครงสร้างพื้นฐานทั่วไป (Basic Infrastructure) ซึ่งปรับตัวขึ้นน้อยหรือลดลง อันได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และด้านการศึกษา

จะเห็นได้ว่าทั้งสององค์กรที่จัดลำดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่างๆ ได้บ่งชี้ชัดเจนว่า ประเทศไทยมีปัญหาด้านการศึกษาที่จำเป็นต้องแก้ไขในความพยายามที่จะยกความสามารถในการแข่งขันของชาติ

แม้ว่าผลการจัดอันดับด้านโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ (อันดับ ๔๘) แต่ตัวชี้วัดเกี่ยวกับการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนา และบุคลากรด้านการวิจัย ปรับตัวดีขึ้นในทุกตัวชี้วัด โดยเฉพาะเรื่องการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชนที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทำให้อันดับของตัวชี้วัดด้านมูลค่าการลงทุนปรับตัวดีขึ้นถึง ๔ อันดับ และสัดส่วนค่าใช้จ่ายด้าน R&D ของภาคธุรกิจต่อ GDP (Business Expenditure on R&D (%)) ปรับตัวดีขึ้นถึง ๑๐ อันดับ นอกจากนี้ ความสามารถในการสร้างนวัตกรรม (Innovation Capacity) ของประเทศก็ปรับตัวดีขึ้นถึง ๙ อันดับจากปี ๒๐๑๖ ทั้งนี้ประเด็นที่ต้องปรับปรุง คือ ด้านการจดสิทธิบัตร ซึ่งทั้งจำนวนการยื่นขอและการจดสิทธิบัตร รวมถึงจำนวนสิทธิบัตรที่มีผลบังคับใช้ยังอยู่ในอันดับต่ำ (อันดับ ๖๐)

โครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และการศึกษา ยังคงเป็นเรื่องที่ต้องเร่งพัฒนาเป็นอย่างมาก โดยยังอยู่ในอันดับต่ำทั้งสองหมวด ซึ่งประเทศไทยอยู่อันดับท้ายๆ ของโลก ในหลายประเด็น โดยเฉพาะการปรับปรุงอัตราส่วนของครูต่อนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา (อันดับ ๖๓) ในขณะที่ประเด็นสำคัญที่ต้องปรับปรุงในด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเพิ่มจำนวนบุคลากรทางการแพทย์ต่อประชากร (อันดับ ๖๐) ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพโดยรวม (อันดับ ๖๐) และการประหยัดพลังงาน (อันดับ ๖๐) เป็นต้น

อาชีวศึกษา ทั้งคุณภาพ และปริมาณเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ... แต่อาชีวศึกษายังไม่เป็นที่นิยม และได้รับการสนับสนุนต่ำ และได้รับงบประมาณต่ำ

๓.๒ การอาชีวศึกษาไม่สามารถสร้างความสามารถของกำลังแรงงานของชาติ เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมสู่เป้าหมายประเทศไทย ๔.๐

ค่านิยมของสังคมเกี่ยวกับการอาชีวศึกษา เป็นปัญหาทั้งในการแสวงหาผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา ผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เลือกเข้าเรียนต่อสายสามัญ มากกว่าสายอาชีวศึกษา

ระบบการศึกษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอาชีวศึกษาปรับตัวไม่ทันกับสถานการณ์ของความ

ต้องการแรงงาน ไม่สามารถผลิตกำลังแรงงานที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านได้เพียงพอกับความต้องการที่เพิ่มขึ้น และผลผลิตยังมีทักษะไม่ตรงกับความต้องการในการทำงานโดยมีข้อจำกัดเชิงระเบียบ กฎเกณฑ์อยู่มาก สถานศึกษาอาชีวศึกษามีจำนวน ๘๗๕ แห่ง ในขณะที่สถานศึกษาสายสามัญมีจำนวน ๓,๖๓๔ แห่ง สัดส่วนนักเรียนสายอาชีวศึกษามีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๐ ที่อยู่ร้อยละ ๓๙.๘ ลดลงอย่างต่อเนื่อง ในปีการศึกษา ๒๕๕๘ สัดส่วนนักเรียนสายสามัญต่ออาชีวศึกษาอยู่ที่ร้อยละ ๖๗.๓ ต่อ ๓๒.๗ ทางเลือกหลักของเด็กที่มาจากครอบครัวฐานะดี มีแนวโน้มที่จะมุ่งไปเรียนต่อในมหาวิทยาลัย สถานอาชีวศึกษาจึงกลายเป็นสถานศึกษาสำหรับเด็กจากครอบครัวฐานะด้อยกว่าในสังคม ทั้งนักเรียนอาชีวศึกษามีปัญหาการออกกลางคันด้วย

การอาชีวศึกษายังผลิตคนไม่ตรงกับความต้องการของตลาดงาน จากการศึกษาของธนาคารแห่งประเทศไทยพบว่า ผู้ประกอบการจำนวนมากประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะตามที่ต้องการ ทำให้เป็นอุปสรรคของการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับธุรกิจต่างชาติที่ใช้เทคโนโลยี ก้าวหน้า สาขาวิชาและเนื้อหาของหลักสูตรอาชีวศึกษาล้าสมัย แรงงานไทยยังขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะอย่างจริงจังตลอดช่วงชีวิตของการทำงาน แรงงานจำนวนมากยังทำงานแบบเดิมๆ

ระบบอาชีวศึกษาได้รับงบประมาณต่อหัวต่ำกว่าสายสามัญ งบประมาณค่าใช้จ่ายต่อหัวนักเรียน ปวช. อยู่ที่ ๒๕,๐๔๒ บาท ต่ำกว่างบประมาณต่อหัวนักเรียนมัธยมปลายที่ ๒๘,๒๖๑ บาท ทั้งที่อาชีวศึกษามีต้นทุนการจัดการศึกษาสูงกว่า เพราะต้องลงทุนด้านครุภัณฑ์ เครื่องจักรและวัสดุสำหรับการฝึกทักษะ ระบบอาชีวศึกษายังมีการลงทุนค่อนข้างต่ำ เพียงร้อยละ ๗.๓ ของงบประมาณทั้งหมด จนเป็นเหตุให้การเรียนการสอนไม่ทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การขาดแคลนครูในระบบอาชีวศึกษาอยู่ในสภาวะวิกฤต การลงทุนสำหรับอาชีวศึกษาก็คือปัญหา วิทยาลัยอาชีวศึกษาได้รับงบบุคลากรต่อหัวของอาชีวศึกษา ระดับ ปวช. อยู่ที่ ๖,๗๕๓ บาท ต่ำกว่างบต่อหัวสายสามัญ ซึ่งอยู่ที่ ๒๐,๔๖๐ บาท ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๕ จำนวนข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาลดลงถึงร้อยละ ๙.๗ ในปัจจุบัน สัดส่วนนักเรียนต่อข้าราชการครูอาชีวศึกษาอยู่ที่ ๔๔ : ๑ ในขณะที่การศึกษาสายสามัญ ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวนข้าราชการครูเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑.๗ และมีสัดส่วนนักเรียนต่อข้าราชการครูอยู่ที่ ๒๒ : ๑ ในปี ๒๕๕๕ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีครูทั้งหมด ๒๖,๕๔๑ คน แต่มีข้าราชการครูเพียง ๑๕,๑๐๙ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๕๗ ของครูทั้งหมดเท่านั้น จึงต้องจ้างครูเพิ่มที่ไม่ใช่ข้าราชการอีก ๓,๒๘๔ คน

การอาชีวศึกษายังมีปัญหาในระดับพื้นฐานจากคุณภาพการศึกษา คือ การด้อยความรู้ ความสามารถในหลายด้าน เช่น คณิตศาสตร์ ทั้งพีชคณิต เรขาคณิต และตรีโกณมิติ ซึ่งจำเป็นต้องใช้ในงานเทคนิคหลายอย่าง

ผลการประเมินคุณภาพการอาชีวศึกษา ด้วย V-NET ในปีการศึกษา ๒๕๕๙ พบว่า ทั้ง ปวช. และ ปวส. ได้คะแนนไม่ถึง ๕๐ คะแนน จากคะแนนเต็ม ๑๐๐ โดย ปวส. มีคะแนนต่ำกว่า ปวช. ในทุกด้านด้วย ในการประเมินเปรียบเทียบระหว่างประเทศในภูมิภาคโดย World Economic Forum ประเทศไทยอยู่ในอันดับรั้งท้าย คือ อันดับที่ ๘ เป็นรองจากประเทศเวียดนามที่ได้อันดับ ๗ และประเทศกัมพูชา อันดับที่ ๖

การแก้ปัญหาของระบบอาชีวศึกษาต้องมีการปรับหลักคิด นโยบายและปฏิรูปกระบวนการอย่างขนานใหญ่ในหลายด้าน

๓.๓ ความสามารถในการแข่งขันของสถาบันอุดมศึกษาไทย อยู่ในระดับต่ำกว่าที่พึงเป็น

ในระยะ ๑๐๐ ปีที่ผ่านมา พัฒนาการของการอุดมศึกษาในประเทศไทยได้ขยายระบบการอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นเป็นอันมากเพื่อสนองความต้องการของประชาชนที่ประสงค์จะได้ยกระดับของตนด้วยการจบการศึกษาและได้รับปริญญา ตลอดจนสนองความจำเป็นด้านทรัพยากรมนุษย์ในการพัฒนาประเทศ จำนวนสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐ และเอกชน จำนวนที่รับนักศึกษา และจำนวนบัณฑิตที่จบได้เพิ่มขึ้นจนเพียงพอสำหรับผู้จบการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน แต่ด้วยการปรับด้านประชากรที่มีผู้เกิดน้อยลง จำนวนที่เรียนจึงมากเกินความต้องการ การกระจายของบริการอุดมศึกษาไปสู่ทุกท้องถิ่น และการขยายขอบเขตของหลักสูตรและสาขาวิชาได้เพิ่มขึ้น ตามวัตถุประสงค์ของการอุดมศึกษา จากการเป็นนักวิชาชีพด้านต่างๆ ไปเป็นการสนองความจำเป็นของท้องถิ่น และสนองพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมของชาติ บทบาทในการวิจัยและบริการทางวิชาการก็เพิ่มขึ้น นับได้ว่าการศึกษาของไทยได้เจริญก้าวหน้าขึ้นเป็นอันมาก

ในขณะเดียวกัน ยังมีปัญหาในระบบการอุดมศึกษาอยู่ไม่น้อยที่จำเป็นต้องได้รับการปฏิรูป **สถาบันอุดมศึกษาไทยยังมีความสามารถในการแข่งขันระดับต่ำในโลก** ในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับนานาชาติโดย QS World University Ranking สำหรับปี ๒๐๑๘ ปรากฏว่า มหาวิทยาลัยของประเทศไทยไม่ติดอันดับ ๒๐๐ ของโลก ในขณะที่มหาวิทยาลัยญี่ปุ่น จีน เกาหลี ฮองกง สิงคโปร์ ไต้หวัน และมาเลเซีย อยู่ในอันดับ ๒๐๐ แรกของโลก ถึง ๘, ๗, ๗, ๔, ๒, ๒ และ ๑ แห่งตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึง ๓๐๐ อันดับแรกของโลก ประเทศไทยจึงมีมหาวิทยาลัยเพียงแห่งเดียวที่ได้เข้าอันดับใน ๕๐๐

มหาวิทยาลัยของประเทศไทย

ไม่ติดอันดับ ๒๐๐ ของโลก

สิงคโปร์ ฮองกง ไต้หวัน และ

มาเลเซียแข่งไป

อันดับของโลก มหาวิทยาลัยไทยติดเพียง ๒ แห่ง และใน ๑,๐๐๐ แรกของโลก มหาวิทยาลัยไทยติดอยู่ ๘ แห่ง ในบรรดาสถาบันอุดมศึกษาของไทยที่มีถึงกว่า ๑๗๐ สถาบัน แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของการอุดมศึกษาของไทยไม่ดีพอ หลายประเทศได้พัฒนานำหน้าไปก่อนเป็นเวลานานแล้ว แต่มหาวิทยาลัยของไต้หวัน ฮองกง และมาเลเซีย เพิ่งพัฒนาขึ้น ได้แข่งมหาวิทยาลัยไทยไป

การจัดอันดับมหาวิทยาลัยมีอีกองค์กรหนึ่ง ที่ดำเนินการ โดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ทั้งหมดคือ นิตยสารไทม์

ผลการจัดอันดับสำหรับปี ๒๐๑๘ ไม่มีมหาวิทยาลัยไทยติดอันดับ ๒๐๐ แรกของโลก โดยมีมหาวิทยาลัยของฮองกง ๒ แห่ง และของไต้หวัน ๑ แห่ง อยู่ในอันดับนี้ มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์อยู่ในอันดับที่ ๒๒ ของโลก และมีมหาวิทยาลัยของฮองกงติดในอันดับ ๑๐๐ แรกของโลกถึง ๓ แห่ง เมื่อดูที่ ๓๐๐ อันดับแรกของโลก จึงมีมหาวิทยาลัยของไทย ๑ แห่ง โดยมีมหาวิทยาลัยของฮองกง ไต้หวัน และมาเลเซีย จัดอยู่ในอันดับนี้ถึง ๕, ๔ และ ๓ แห่งตามลำดับ

เมื่อแยกมาจัดอันดับเฉพาะมหาวิทยาลัยในทวีปเอเชีย ประเทศสิงคโปร์มีมหาวิทยาลัยติดอันดับ ๑ และ ๒ ของเอเชีย และของกลุ่มประเทศอาเซียน (National University of Singapore และ Nanyang Technological University) มหาวิทยาลัยไทยจัดอยู่ในอันดับ ๒๐๐ แรกของอาเซียน ๔ แห่งในขณะที่ มหาวิทยาลัยของไต้หวัน มาเลเซีย และฮ่องกง ติดอันดับนี้ ถึง ๑๘, ๘ และ ๗ แห่ง ตามลำดับ

สถาบันอุดมศึกษาไทยก้าวไม่ทันการเปลี่ยนแปลงในโลก ในรายงานการศึกษาความสามารถในการแข่งขันของชาติ โดย World Economic Forum ได้แจกแจงปัจจัยที่มีส่วนในการกำหนดความสามารถในการแข่งขันของชาติไว้ ซึ่งหลายปัจจัยเป็นหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศ ได้แก่ ๑) คุณภาพของการให้การศึกษาและฝึกอบรมระดับอุดมศึกษา ที่ต้องสามารถสร้างทรัพยากรบุคคลที่ได้รับ

**สถาบันอุดมศึกษาไทย
ก้าวไม่ทัน
การเปลี่ยนแปลงในโลก**

การศึกษาดิจิทัลจำนวนมากพอ ๒) ความพร้อมทางเทคโนโลยีที่สามารถบุกเบิกความรู้ขั้นแนวหน้า และ ๓) นวัตกรรมที่นำไปสู่ผลิตผล หรือกระบวนการที่แหลมคม ปัจจัยเหล่านี้มหาวิทยาลัยไทยยังพัฒนาไปได้น้อย

จากรายงานของ OECD เกี่ยวกับพัฒนาการของมหาวิทยาลัยต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งได้แสดงว่า ผลงานจากประเทศมาเลเซียอยู่ในระดับต่ำกว่าประเทศไทยมาตลอด จนถึงปี ๒๐๐๘ จึงได้เท่ากัน และหลังจากนั้น ประเทศมาเลเซียได้เพิ่มขึ้น

อย่างรวดเร็วนำหน้าประเทศไทยไป เห็นได้ว่า แม้ว่ามหาวิทยาลัยของไทยได้ให้ความสำคัญกับหน้าที่การวิจัยมานานนับสิบปี และได้ใช้ผลงานวิจัยเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการแล้ว แต่ผลงานที่ได้ตีพิมพ์ในระดับนานาชาติ และมีคุณภาพดีจนเป็นที่อ้างอิงยังมีอย่างจำกัด

ความเป็นนานาชาติของมหาวิทยาลัยได้เป็นดัชนีชี้วัดระดับคุณภาพของมหาวิทยาลัยมาหลายปี ด้วยอาศัยจำนวนและอัตราส่วนนักศึกษาต่างชาติ และจำนวนและอัตราส่วนอาจารย์ต่างชาติในมหาวิทยาลัย พัฒนาการด้านนี้ของมหาวิทยาลัยไทยก็ยังมีอย่างจำกัด

การผลิตบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาไม่ตรงความต้องการทรัพยากรบุคคลของประเทศ สถาบันอุดมศึกษาไทยผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาที่ลงทุนน้อย เช่น ด้านสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มากเกินตำแหน่งงานที่รองรับ มีผลให้เกิดบัณฑิตว่างงานจำนวนมาก ในขณะที่บัณฑิตขาดแคลนอย่างหนักในสาขาที่จำเป็น ทั้งยังไม่มี ความคล่องตัวที่จะผลิตให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของทักษะที่จำเป็นในโลก

ข้อมูลของกระทรวงแรงงานในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๑๗ รายงานว่า มีผู้ว่างงานในประเทศไทยอยู่ ๔๔๙,๐๐๐ คน และในจำนวนนี้ราว ๑๕๐,๐๐๐ คน เป็นผู้จบอุดมศึกษา และยังมีมาตรการที่เพียงพอสำหรับบัณฑิตว่างงานเหล่านี้ ขณะเดียวกันยังมีบัณฑิตที่ทำงานต่ำกว่าวุฒิการศึกษาที่ได้เรียนจบมา

ผู้ว่างงาน ๑๕๐,๐๐๐ คน

เป็นผู้จบอุดมศึกษา

บัณฑิตว่างงานในสาขา

สังคมศาสตร์เพิ่มขึ้น

การรับนิสิตนักศึกษาใหม่ หลายสาขาวิชา มากกว่าตำแหน่งงานที่คาดว่าจะมีในอนาคตอันใกล้ ในบางสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์และครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์มีการผลิตเกินจนจะมีบัณฑิตว่างงานในสาขาเหล่านี้เพิ่มขึ้นสำหรับสาขาวิชาที่ย่อยที่ผลิตก็ไม่ตรงกับสภาพความขาดแคลนในตลาดการจ้างงาน

๔. การด้อยประสิทธิภาพและธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการระบบการศึกษา

ปัจจัยสำคัญในปัญหาการศึกษาไทยด้านหนึ่งคือ ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการระบบการศึกษา นอกจากด้านธรรมาภิบาลแล้ว ยังมีการจัดองค์กร กระบวนการและกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นใช้ ที่ได้สะสมมาเป็นเวลานาน (รายละเอียดอยู่ในรายงานเฉพาะเรื่องที่ว่า การด้อยประสิทธิภาพและธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการการศึกษา)

๔.๑ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของไทยต่ำ แม้จะใช้จ่ายในการลงทุนสูง

McKinsey and Associates ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบการลงทุนกับการศึกษาในประเทศต่างๆ โดยจัดแบ่งระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในโรงเรียนเป็นโรงเรียนระดับต่างๆ คือ Poor Fair Good Great และ Excellent ประเทศไทยได้รับการประเมินการศึกษาเป็นระดับ Poor และได้เทียบกับการใช้งบประมาณทางการศึกษาซึ่งประเทศไทยใช้ไปถึงร้อยละ ๒๐ ของยอดรวมงบประมาณแผ่นดินแต่ละปีหรือร้อยละ ๓.๙ ของผลผลิตมวลรวมของชาติ (GDP) ส่วนประเทศเวียดนามใช้งบประมาณน้อยกว่าไทยแต่ผลการศึกษาอยู่ในระดับ Great ทำนองเดียวกับไต้หวันที่ใช้เงินใกล้เคียงกับไทย แต่ผลอยู่ที่ Great แสดงว่าการใช้เงินของไทยด้อยประสิทธิภาพ โดยในช่วงทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๒ การศึกษาของชาติยังมีปัญหารุนแรงที่เป็นวิกฤตการปฏิรูปที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จ นับเป็นปัญหาที่กว้างขวางลึกซึ้งและฝังลึกยากแก่การแก้ไข

ประเทศไทยใช้เงินไปในทางการศึกษาปีละกว่า ๘ แสนล้านบาท เป็นงบแผ่นดินกว่า ๕ แสนล้านบาท งบการศึกษาขั้นพื้นฐานกว่า ๓.๕ แสนล้านบาท

๔.๒ ประเทศไทยลงทุนในการศึกษาในระดับสูง

เมื่อพิจารณายอดเงินที่ประเทศไทยใช้ไปในการศึกษาในรอบ ๙ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๑ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๙ พบว่า ยอดงบประมาณที่จัดสรรให้ทางการศึกษาเป็นยอดที่มีสัดส่วนสูงที่สุด ในบรรดาทางด้านต่างๆ ของรัฐ คือ ใ้ทั้งงบประมาณราวร้อยละ ๒๐ ของงบประมาณแผ่นดินประจำปี หรือประมาณร้อยละ ๔.๒ ของรายได้มวลรวมของชาติ

เมื่อรวมเงินที่ภาคเอกชนและบุคคลใช้จ่ายไปในการศึกษาเข้าไปด้วย ปรากฏว่า ประเทศไทยใช้เงินทางการศึกษาในระยะสี่ปีหลังนี้ ไปถึงกว่าแปดแสนล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ ๖.๑ ของ GDP ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศในกลุ่ม OECD

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ใช้เงินไปทางการศึกษา ๕๖๐,๔๗๙ ล้านบาท หลังจากนั้นได้เพิ่มขึ้นทุกปี จนเป็น ๘๗๘,๘๗๘ ล้านบาท แต่น่าสังเกตว่า การใช้จ่ายเงินจำนวนมากและเพิ่มขึ้น ไม่ได้ทำให้การศึกษาไทยพ้นจากสภาพวิกฤตด้านคุณภาพการศึกษา และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ งบประมาณแผ่นดินที่จัดสรรให้ในส่วนการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นยอดเงิน ๓๑๙,๔๗๑ ล้านบาท เมื่อรวมกับเงินใช้จ่ายค่านมและอาหารกลางวันซึ่งมาจากงบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๑๘,๓๐๓ ล้านบาท และเงินจากประชาชน เป็นค่าธรรมเนียมการศึกษา เงินบำรุงการศึกษา และเงินบริจาค อีก ๑๖,๐๘๔ ล้านบาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๓๕๓,๘๕๘ ล้านบาท อันเป็นเงินที่ใช้สำหรับการศึกษาของนักเรียนในระดับพื้นฐานทั้งสิ้นเกือบเจ็ดล้านคน จึงเป็นค่าใช้จ่ายต่อหัวเฉลี่ยคนละ ๕๕,๐๘๕ บาทต่อปี

๔.๓ ปัญหาการบริหารจัดการงบประมาณการศึกษา

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ งบประมาณแผ่นดินที่จัดสรรให้ในส่วนการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเงินรวม ๓๑๙,๔๗๑ ล้านบาท และมีงบเงินจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจ่ายให้โรงเรียนเป็นค่านมและอาหารกลางวันสำหรับนักเรียน ๑๘,๓๐๓ ล้านบาท กับมีเงินที่ประชาชนจ่ายให้โรงเรียนเป็นค่าธรรมเนียมการศึกษา เงินบำรุงการศึกษา และเงินบริจาค รวม ๑๖,๐๘๔ ล้านบาท รวมเป็นเงินที่ใช้ไปในการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งสิ้น ๓๕๓,๘๕๘ ล้านบาท หากคิดเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับนักเรียนในสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจะเป็นค่าใช้จ่ายต่อหัว คนละ ๕๕,๐๘๕ บาทต่อคนต่อปี นับเป็นค่าใช้จ่ายที่สูง เมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของไทยในส่วนการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเฉลี่ยยังต่ำ เมื่อเทียบกับประเทศเวียดนามซึ่งใช้เงินน้อยกว่าไทย แต่ผลการศึกษาดีกว่าไทยมาก หรือประเทศไต้หวันซึ่งใช้เงินในระดับใกล้เคียงกับไทย แต่ผลการศึกษาดีกว่ามาก

เมื่อแยกรายละเอียดในยอดงบประมาณสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ ซึ่งมียอดงบรวม ๓๐๓,๗๕๙ ล้านบาท จะแยกได้เป็นงบบุคลากร ๒๒๑,๗๗๐ ล้านบาท หรือร้อยละ ๗๓.๐๑ ของยอดรวม งบดำเนินการ ๒๓,๓๘๗ ล้านบาท งบลงทุน ๑๙,๖๒๐ ล้านบาท งบอุดหนุน ๓๘,๙๖๘ ล้านบาท กับงบรายจ่ายอื่นอีก ๕๑๔ ล้านบาท คือ งบดำเนินการ งบลงทุน และงบอุดหนุนรวมกัน เท่ากับ ๘๑,๙๗๕ ล้านบาท ซึ่งเป็นงบสำหรับโรงเรียน ๓๐,๓๒๔ โรง จึงเฉลี่ยได้โรงเรียนละ ๒.๗ ล้านบาท/ปี โรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีช่องทางหารายได้จากแหล่งอื่นก็นำมาใช้ในการพัฒนาได้ แต่โรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในท้องถิ่นที่ยากจน จำนวนกว่าหนึ่งหมื่นโรง ไม่สามารถหารายได้จากแหล่งอื่น แม้จะมีเงินอุดหนุนพิเศษอยู่บ้างก็ไม่มีทางพัฒนาหรือรักษาคุณภาพการเรียนการสอนได้ ปัญหาการด้อยคุณภาพทางการศึกษาจึงเป็นผลจากการจัดสรรงบประมาณ และการที่ต้องใช้งบประมาณไปในส่วนบุคลากรสูงมาก สภาพดังกล่าวนี้คงอยู่ต่อเนื่องกันเป็นเวลาหลายปี ดังจะเห็นได้จากการกระจายในงบประมาณปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งมีสัดส่วนคล้ายคลึงกัน

งบค่าใช้จ่าย ในการบริหารส่วนที่เหนือขึ้นจากระดับโรงเรียนใช้ไปในอัตราส่วนร้อยละ ๕.๙ ของยอดรวม เมื่อเทียบกับการบริหารองค์กรภาครัฐกิจ นับว่าอยู่ในระดับที่ไม่สูงมาก

งบประมาณของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในส่วนกลาง ๒๕ สำนัก และหน่วยงานระดับ
เขตพื้นที่ ๒๒๕ เขต (ประถม ๑๘๓ เขต และมีธยม ๔๒ เขต) รวม ๑๗,๘๔๔ ล้านบาท เป็นงบบุคลากร ๙,๐๙๓
ล้านบาท งบดำเนินการ ๘,๒๙๗ ล้านบาท และรายจ่ายอื่น ๕๑๔ ล้านบาท
จึงต้องพิจารณาถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้เงินส่วนนี้

หากแยกงบประมาณเป็นส่วนที่ใช้ตามภารกิจ
พื้นฐานและงบลงทุน ๒๕๙,๖๘๐ ล้านบาท ซึ่งมีข้อกำหนดการใช้ชัดเจน
กับงบประมาณที่มีสำหรับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ๕๙,๗๙๑
ล้านบาท จึงมีงบประมาณที่สามารถใช้ในการพัฒนาเพียงร้อยละ ๑๘.๗
ซึ่งเป็นงบเงินอุดหนุนเพียง ๔๑,๒๘๒ ล้านบาท (ร้อยละ ๑๒.๘ ของยอดรวม)
จึงมีความจำเป็นต้องพิจารณาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพ และลดขนาดของการบริหารส่วนกลางลง
และแนวทางในการปรับโครงสร้าง บทบาทและประสิทธิภาพของการบริหารระดับท้องถิ่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ
และความรับผิดชอบของการจัดการภาครัฐ

งบประมาณส่วนใหญ่เป็น
งบบุคลากร
งบลงทุน และ
งบพัฒนาคุณภาพมีน้อย

สำหรับงบประมาณที่จัดสรรให้โรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นงบสำหรับงบบุคลากร (๒๒๗,๑๑๘
ล้านบาท) หรือร้อยละ ๗๑ ของงบส่วนที่จัดสรรให้โรงเรียนโดยที่โรงเรียนมีหน้าที่ให้การศึกษา ซึ่งครูเป็นปัจจัย
หลักที่สำคัญ คุณภาพการศึกษาขึ้นกับคุณภาพของงานของครู แต่โรงเรียนได้รับงบเพียงร้อยละ ๒๙ เท่านั้น
ที่ใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนโดยมีงบลงทุน ๑๔,๑๕๕ ล้านบาท สำหรับงานตามปกติ และงบลงทุนในการ
พัฒนาการศึกษาเพียง ๑,๑๔๘ ล้านบาท (สำหรับโรงเรียนกว่าสามหมื่นโรง) จึงมีความจำเป็นไม่น้อยที่ต้องรอนาน
งบบุคลากรสำหรับการพัฒนาการศึกษาที่โรงเรียนตัดสินใจใช้ได้ รวมทุกโรงเรียน ๔๑,๐๘๑ ล้านบาท
ราวครึ่งหนึ่งเป็นงบเงินรายหัว ที่จัดสรรให้ตามจำนวนนักเรียน โรงเรียนขนาดเล็กจึงไม่มีเงินในการพัฒนา

งบเงินอุดหนุนรายหัวที่โรงเรียนได้รับตามโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี มี ๕ รายการ
โดยรายการที่ ๒, ๓ และ ๔ ต้องจ่ายตามที่กำหนด งบคงเหลือที่โรงเรียนสามารถจัดการได้ไม่เพียงพอเพียงร้อยละ ๖๙

ขอยกตัวอย่าง เขตพื้นที่ประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ ซึ่งได้รับงบประมาณส่วนที่ไม่ใช่
งบบุคลากร ๑,๙๖๑,๔๑๔ บาท รับผิดชอบนักเรียน ๔๐,๕๑๓ คน ใน ๒๐๓ โรงเรียน โดยเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก
๘๗ โรง และมีหลายโรงเรียนตั้งอยู่บนเกาะ การใช้งบเงินนี้ กำหนดเป็นการจ่ายในงานแผน ๒๐๐,๐๐๐ บาท
ในการประชุมสัมมนา ๓๑๙,๐๐๐ บาท ในการนิเทศเชิงพื้นที่ ๒๗๖,๐๐๐ บาท และใช้จัดงานศิลปะ ๓๑๒,๐๐๐ บาท
ผู้ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่กล่าวในการรับฟังความคิดเห็นว่า ในสำนักงานเขตพื้นที่มีงานเอกสารจำนวนมาก
เพราะต้องทำรายงานแผน ซึ่งรวบรวมมาจากโรงเรียนในพื้นที่ ทั้งแผน ๓ ปี และแผนประจำปี เอกสารประเมินผล
โครงการต่างๆ ที่ได้รับจากกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงอื่นๆ ปีละราว ๘๐๐ ถึง ๑,๐๐๐ โครงการ และ
ยังมีงานจรรอีกมาก ทำให้งบประมาณสำหรับการดูแลให้ถึงโรงเรียนมีน้อย ไม่เพียงพอที่จะเดินทางไปดูแล
โรงเรียนตามเกาะซึ่งมีอยู่มาก ขณะเดียวกันโรงเรียนหลายแห่งได้รวมกันเป็นกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันเอง และ
ระดมเงินเพิ่มจากท้องถิ่น

สำหรับนักเรียนยากจน มีการจัดเงินช่วยเหลือเป็นพิเศษ เกณฑ์เงินอุดหนุนจัดให้เพิ่มเป็นระยะๆ ตามความคิดและนโยบายในขณะนั้น ส่วนใหญ่จัดสรรไม่ตรงตัวนักเรียนและไม่ทั่วถึง จึงเกิดความไม่เหมาะสม และไม่ตรงความจำเป็น ตัวอย่างเช่น เงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานไม่เกินร้อยละ ๔๐ ของนักเรียนประถมศึกษา ๑,๐๐๐ บาท/คน/ปี และเงินอุดหนุนสำหรับนักเรียนยากจนไม่เกินร้อยละ ๓๐ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ๓,๐๐๐ บาท/คน/ปี เท่ากันทั่วประเทศ และยังมีเงินช่วยเหลือโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนประถมศึกษา ที่ไม่เกิน ๑๒๐ คน ได้รับ ๕๐๐ บาท/คน โรงเรียนขยายโอกาสที่จัดการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขนาดไม่เกิน ๓๐๐ คน ได้รับ ๑,๐๐๐ บาท/คน และโรงเรียนมัธยมที่ไม่เกิน ๓๐๐ คน ได้รับ ๑,๐๐๐ บาท/คน เป็นเกณฑ์เหมือนกันทั่วประเทศ เมื่อคำนวณค่าใช้จ่ายต่อหัวนักเรียนบนฐานงบประมาณ และงบอุดหนุน ทำให้ค่าใช้จ่ายลงทุนเพื่อการศึกษาต่อหัวแตกต่างกัน คือ โรงเรียนขนาดเล็ก (๑๔,๗๕๖ โรงเรียน) ๔๕,๕๐๑ บาท/คน/ปี โรงเรียนขนาดกลาง (๖,๑๗๐ โรงเรียน) ๓๐,๔๒๒ บาท/คน/ปี โรงเรียนขนาดใหญ่ (๓๕๙ โรงเรียน) ๒๑,๔๕๘ บาท/คน/ปี จากผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา การจัดเงินอุดหนุนในลักษณะนี้ไม่ได้ช่วยให้โรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพดีขึ้น และแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ

๔.๔ ปัญหาการบริหารจัดการเกี่ยวกับครู

ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิต การคัดกรอง การใช้งาน การพัฒนา การดูแลความก้าวหน้าทางวิชาชีพ และระบบวิทยฐานะของครู เป็นประเด็นที่ต้องได้รับการศึกษาให้เห็นปัญหาที่แท้จริง และหาทางแก้ปัญหา

ด้านการผลิตครูไม่ตรงกับความจำเป็นของชาติ ยังขาดการวางแผนมหภาค มีผลให้มีปัญหาครูว่างงาน และครูไม่ตรงกับงานที่จำเป็น คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ในประเทศไทยมี ๗๑ สถาบันจัดการสอนหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ๕ ปี ซึ่งมี ๙๑ หลักสูตร และหลักสูตร ๔ ปี จำนวน ๖๒ หลักสูตร ในปีการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๙ รับนิสิตนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ๓๑,๐๐๐ คน และกำลังศึกษาอยู่ในปัจจุบัน โดยตำแหน่งครูที่จะรับใน ๔ - ๕ ปี ข้างหน้า มีเพียง ๒๔,๐๐๐ ตำแหน่ง เป็นการผลิตเกิน และจะมีบัณฑิตว่างงาน ๗,๐๐๐ คน

การผลิตครูไม่ตรงกับความจำเป็นของชาติ
ยังขาดการวางแผน
มหภาค

สาขาวิชาย่อยของครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ก็เป็นปัญหา ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัย ก. รับนักศึกษาศึกษาศาสตร์ใหม่ ๑,๐๐๐ คน เป็นสาขาประถมศึกษา ๖๐ คน สาขาปฐมวัย ๓๐ คน ส่วนที่เหลือเป็นสาขาเฉพาะต่างๆ เช่น ครุวิทยาศาสตร์ ครูภาษาไทย ครูภาษาอังกฤษ ครูคณิตศาสตร์ ครูสังคมศาสตร์ ครูศิลปศึกษา ครูดนตรีศึกษา ครูพลศึกษาและสาขาย่อยอื่นๆ รวมทั้งหมด ๙๑๐ คน แม้ว่าการสอนในสาขาเฉพาะเป็นเครื่องมือให้สามารถสร้างการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมัธยมศึกษา ส่วนในระดับประถมศึกษาที่มีโรงเรียนจำนวนมากที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ที่มีนักเรียนน้อยกว่า ๑๒๐ คน ทำให้มีครูจำนวนน้อย ไม่สามารถมีครูครบทุกสาขา จำเป็นต้องให้ครูสอนไม่ตรงกับสาขาวิชาเฉพาะ การขาดแคลนครูที่โรงเรียนขนาดเล็กในท้องถิ่นห่างไกล จึงเป็นผลจากรูปแบบสัดส่วนในการผลิต ครูที่ขาดแคลน

ในระดับวิกฤตในขณะนี้จึงเป็นครูที่มีสมรรถนะความเป็นครูที่สามารถปรับตนไปสอนวิชาต่างๆ ได้ตามความจำเป็น ตลอดจนมีความเป็นครูที่สามารถดูแลเด็กนักเรียนให้มีการพัฒนาได้ตามความถนัด ไม่ใช่การกำกับให้เกิดความรู้ตามหลักสูตรเนื้อหาสาระวิชาการเท่านั้น ค่านิยมและโครงสร้างของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ในปัจจุบันซึ่งเน้นการศึกษาเฉพาะทาง จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนสภาพมติคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทยซึ่งจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๒ และองค์กรวิชาชีพหรือคุรุสภา ควรทำหน้าที่วางแผนมหภาคของการผลิตครูให้เหมาะสม ตรงความจำเป็นของชาติ ในความเป็นจริงได้มีโครงการที่มุ่งแก้ปัญหา เช่น โครงการคุรุทายาท และโครงการครูคืนถิ่น แต่ยังมีผลอย่างจำกัดไม่เพียงพอที่จะแก้ปัญหา

การคัดกรองครู สำหรับให้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และการบรรจุเข้าทำงานเป็นงานของคุรุสภา ซึ่งได้ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘ และพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ รวมทั้งการปรับหลักสูตรการศึกษาที่มีทั้งระบบ ๔ ปี และระบบ ๕ ปี โดยมีสิทธิในการขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และการบรรจุเข้าทำงานที่แตกต่างกัน ตลอดจนการรับรองหลักสูตร และสถาบันที่ทำการสอนระบบดังกล่าวนี้ ได้มีพัฒนาการที่ขัดแย้งกัน และปรับเปลี่ยนเป็นระยะๆ ปัญหาที่ยังแก้ไม่ได้คือ การผลิตเกินที่ทำให้ผู้จบการศึกษาวินัยครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เป็นผู้ว่างงาน หรือทำงานไม่เต็มศักยภาพเป็นจำนวนมาก มาตรการในการดูแลและจัดการกับปัญหานี้ยังไม่เต็มที่ ผู้จบการศึกษาจำนวนหนึ่งต้องไปรับเป็นครูอัตราจ้าง หรือครูจ้างเหมา ซึ่งขาดสวัสดิการและความมั่นคงในการทำงาน ตลอดจนได้รับค่าตอบแทนต่ำ ดังปรากฏว่าในการเปิดสอบเพื่อบรรจุครูผู้ช่วยสองพันกว่าอัตรา มีผู้สมัครเข้าสอบถึงกว่าหนึ่งแสนคน

บทบาทของคุรุสภา ในฐานะองค์กรวิชาชีพ ซึ่งใช้หลักการของคนในวิชาชีพปกครองตนเอง โดยมีภารกิจเพื่อประโยชน์สังคมส่วนรวม คุรุสภาได้พยายามพัฒนางานในหน้าที่ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการเป็นครูที่ดี กระบวนการในการทดสอบเพื่อขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู พ.ศ. ๒๕๖๐ การรับรองคุณวุฒิการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ ตลอดจนแผนยุทธศาสตร์คุรุสภา พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ แต่โครงสร้างคุรุสภา และการบริหารงานบุคคลทางการศึกษาได้ผันแปรไปเป็นการคุ้มครองปกป้องวิชาชีพ กฎเกณฑ์ต่างๆ มีข้อกำหนดที่ละเอียดตายตัว เน้นการใช้เอกสารเป็นหลัก จนความคล่องตัว และความสามารถในการปรับให้เกิดความเหมาะสมกระทำได้ยาก ทั้งมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ไม่ตรงกับเกณฑ์ และกระทบกับผลประโยชน์ของบุคคล จนการบริหารงานและการกำกับดูแลมีการเมืองเข้าไปแทรกแซง

*คุรุสภา ในฐานะองค์กรวิชาชีพ
ซึ่งใช้หลักการของคนในวิชาชีพ
ปกครองตนเอง โดยมีภารกิจ
เพื่อประโยชน์สังคมส่วนรวม*

*ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู
ใบอนุญาตศึกษานิเทศก์
ใบอนุญาตผู้บริหารสถานศึกษา
ใบอนุญาตผู้บริหารการศึกษา*

การบริหารงานบุคคลทางการศึกษา มีการให้ทั้งใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ใบอนุญาตเป็นศึกษานิเทศก์ ใบอนุญาตเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และใบอนุญาตเป็นผู้บริหารการศึกษา โดยมีกฎเกณฑ์กำหนดคุณสมบัติ และขั้นตอนแต่ละเรื่อง ทำให้งานบริหารงานบุคคลทางการศึกษาเพิ่มปริมาณขึ้น เช่น ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐

มีผู้ขึ้นทะเบียนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ๖๑,๐๙๗ ราย มีการต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ๖๗,๘๑๕ ราย ออกใบอนุญาตปฏิบัติการสอน ๕,๕๓๘ ราย และออกหนังสืออนุญาตให้ประกอบวิชาชีพครูโดยไม่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ๓๖,๕๖๖ ราย ในการดูแลงานที่มีปริมาณมากเช่นนี้ มีการกระจายงานจากสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในส่วนกลางออกไปที่อนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ แนวทางปฏิบัติจึงเกิดความลักลั่น และมีความล่าช้า แม้ว่าผู้ที่รับหน้าที่ส่วนใหญ่ได้พยายามทำตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ แต่ระบบดังกล่าวเปิดโอกาสให้มีการใช้อำนาจในทางที่มีขอบ โดยผู้ที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการที่โรงเรียนไม่มีส่วนเพียงพอในการพิจารณา จนมีความเห็นจากโรงเรียนว่าได้บุคลากรที่ไม่ตรงกับความต้องการและกับสภาพของพื้นที่ นับเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การศึกษาไม่เกิดคุณภาพของผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร

ครูที่ไม่มีวิทยฐานะมีเพียงร้อยละ ๑๒.๔ ของครูทั้งหมด ๓๔๐,๕๘๔ คน ครูร้อยละ ๘๗.๖ เป็นครูชำนาญการ และชำนาญการพิเศษ

ในด้านการใช้งานครูในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ในส่วนราชการทั้งประเทศมีข้าราชการครู ๓๘๖,๑๒๙ อัตรา และครูอัตราจ้างอีก ๖๑,๕๑๗ คน นับเป็นกลุ่มข้าราชการที่มากที่สุด

ข้อมูลการกระจายจำนวนคนตามระดับวิทยฐานะของข้าราชการครูในปี ๒๕๕๗ ปรากฏว่า ครูที่ไม่มีวิทยฐานะมีเพียงร้อยละ ๑๒.๔ ของครูทั้งหมด ๓๔๐,๕๘๔ คน ครูร้อยละ ๘๗.๖ เป็นครูชำนาญการ และชำนาญการพิเศษ

เมื่อพิจารณาค่าตอบแทนที่ครูได้รับ ซึ่งรวมเงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่งแล้ว ปรากฏว่า ครูเชี่ยวชาญพิเศษ ได้รับโดยเฉลี่ยเดือนละ ๗๔,๑๘๓ บาท ครูเชี่ยวชาญ เดือนละ ๔๒,๖๘๕ บาท ครูชำนาญการพิเศษ เดือนละ ๓๖,๑๐๙ บาท และครู/ครูผู้ช่วย เดือนละ ๑๔,๔๙๖ บาท จึงอาจกล่าวได้ว่า เมื่อครูได้รับวิทยฐานะสูงขึ้น จะได้รับเงินตอบแทนในระดับที่ดีพอสมควร หากภาระงานและผลิตภาพ ตลอดจนบทบาทหน้าที่ได้เพิ่มพูนขึ้นตามวิทยฐานะ น่าจะทำให้การศึกษาได้ผลดีมีคุณภาพ แต่เมื่อพิจารณาเกณฑ์และวิธีการในการเข้าสู่วิทยฐานะ ในระยะหลายปีที่ผ่านมาได้อาศัยผลงานที่แสดงเป็นเอกสารเป็นหลักและวิธีพิจารณายังไม่ตรงกับเป้าหมาย ระบบการบริหารครูจึงเกิดการใช้งบประมาณด้านงานบุคคลไปสูงมาก และไม่ได้ประสิทธิผล และผลิตภาพทางการศึกษา ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้มีการปรับเกณฑ์และวิธีการเข้าสู่วิทยฐานะ ตลอดจนเกิดสถาบันครูพัฒนาขึ้น ซึ่งหวังได้ว่าจะแก้ไขปัญหา ทั้งเมื่อมีการปรับบทบาทของผู้ที่มีวิทยฐานะสูงให้ทำหน้าที่ช่วยครูที่เข้าปฏิบัติงานใหม่ให้สามารถทำหน้าที่ครูได้ดียิ่งขึ้น และช่วยแก้ปัญหาที่มีความยุ่งยากขึ้น เช่น การจัดหลักสูตรสถานศึกษาที่ตรงกับความต้องการของพื้นที่ และผู้เรียนก็จะเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนการสอน ส่วนครูที่มีวิทยฐานะและได้รับหน้าที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา หากมีบทบาทในการบริหารวิชาการให้เกิดการศึกษาที่มีความคล่องตัวตามสภาพของภูมิสังคม ก็น่าจะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาขึ้นได้

๔.๕ ปัญหาการเรียนการสอนที่ไม่ทันการเปลี่ยนแปลงในโลก

วิวัฒนาการของการจัดหลักสูตรการศึกษาในประเทศไทยในรูปแบบปัจจุบัน นับได้ว่าเริ่มตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๘ มีการตั้งกระทรวงธรรมการ เกิดการศึกษาตามระบบโรงเรียนเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก และขยายการศึกษาออกทั่วยุทธศาสตร์ และตามหัวเมืองอย่างกว้างขวาง มีการจัดวาง “พิกัดสำหรับการศึกษา พ.ศ. ๒๔๓๕” ซึ่งนับได้ว่าเป็นหลักสูตรฉบับแรก ต่อมาปี “หลักสูตรหลวง พ.ศ. ๒๔๕๖” แบ่งเป็นระดับประถมศึกษาสายสามัญ (๓ ปี) กับสายวิสามัญ (๒ ปี) กับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (๓ ปี) ตอนกลาง (๓ ปี) และตอนปลาย (๒ ปี) เพื่อมุ่งแก้ความนิยมในการเป็นเสมียน และมุ่งให้ราษฎรเห็นความสำคัญ มีความรู้ ความสามารถในวิชาสามัญจนนำไปประกอบอาชีพได้ในท้องถิ่นของตนตามความสามารถ ตามด้วย “พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. ๒๔๖๔”

การประถมศึกษาได้เป็นการศึกษาภาคบังคับ ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๔ ถึง ๒๕๒๐ มีการประกาศใช้แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ และปรับปรุงหลักสูตรระดับการศึกษาขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น ๗ ปี ใน พ.ศ. ๒๕๐๖ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔) ได้เปลี่ยนระบบการศึกษาจาก ๔ : ๓ : ๓ : ๒ (๓) เป็น ๖ : ๓ : ๓

หลังจากนั้นมีการปรับปรุงเนื้อหาสาระในหลักสูตรเป็นระยะๆ จนเกิดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ซึ่งกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้น สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียน ด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรมจริยธรรม

และค่านิยมของแต่ละกลุ่มเพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้สำหรับเวลาเรียนได้กำหนดไว้ด้วย

จะเห็นได้ว่า หลักสูตรแกนกลางที่กำหนดไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔ มีทั้งความยืดหยุ่น และกรอบที่ชัดเจน โดยให้สามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละแห่งที่เหมาะสมได้ แต่เมื่อนำไปใช้ในทางปฏิบัติ ด้วยกรอบที่กำหนดไว้ตายตัว ที่ต้องใช้เวลาอย่างน้อยร้อยละ ๘๐ ไปกับเนื้อหาสาระ ซึ่งมีอยู่อย่างชัดเจน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้
ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
๘ กลุ่มสาระ ในทุกช่วงชั้น
ด้วยกรอบที่กำหนดไว้ตายตัว
ที่ต้องใช้เวลาอย่างน้อย
ร้อยละ ๘๐ ไปกับเนื้อหาสาระ

ในหนังสือเรียน ช่องทางในการทำหลักสูตรของสถานศึกษาจึงมีจำกัดอย่างมาก โรงเรียนส่วนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับประถมตอนต้น จึงมักยึดการเรียนตามหนังสือเป็นหลัก เอกสารหลักสูตรสถานศึกษา จึงไม่ได้ใช้จริง และเป็นการง่ายที่จะลอกตามกัน นำไปสู่การเรียนที่เน้นการท่องจำสาระในหนังสือเรียน ทั้งยังต้องทำให้ครบตามเกณฑ์เวลา และการครอบคลุมครบตามเนื้อหาสาระด้วย

ได้มีการวิจัยและติดตามประเมินผลการศึกษาหลังจากการใช้หลักสูตรนี้ไปเป็นเวลา ๖ ปี และสรุปได้ว่า เพื่อแก้จุดอ่อนที่หลักสูตรจากส่วนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ไม่สามารถสะท้อน สภาพความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษาและท้องถิ่น และให้มีการจัดหลักสูตรและการเรียนรู้เพื่อให้มี ทักษะกระบวนการเจตคติที่ดี และมีความคิดสร้างสรรค์ต่อวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี มีทักษะในการจัดการ และทักษะในการดำเนินชีวิต จนสามารถเผชิญปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วได้ ตลอดจนการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษ เพื่อใช้ในการติดต่อ สื่อสารและการค้นคว้าหาความรู้ และเพิ่มเติมจากหลักสูตรส่วนกลาง ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละแห่ง จัดทำสาระของหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่น “หลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑” จึงเกิดขึ้นโดยสาระสำคัญยังคงมีหลักสูตรแกนกลาง ที่มีกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระเช่นเดิม

ในการรับฟังความคิดเห็นจากโรงเรียนประถมศึกษา และผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา มีไม่น้อยที่เห็นว่า เนื้อหาสาระ ๘ สาระ เป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอน เพราะไม่ตรงกับสภาพเฉพาะ ในพื้นที่และขาดความคล่องตัวในการปรับเนื้อหา โอกาสที่จะมีหลักสูตรสถานศึกษาที่แตกต่างจากหลักสูตร แกนกลางมีน้อย ทั้งการเรียนการสอนที่เน้นการท่องจำ ไม่สามารถกระตุ้นความสนใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้

พัฒนาการของการศึกษาในโลก ได้ปรับไปจากการเน้นเนื้อหาสาระ และการท่องจำ ไปหลายสิบปีแล้ว ยิ่งในระยะหลัง พ.ศ. ๒๕๕๓ ที่ชี้ชัดถึง คุณลักษณะจำเป็นของคนในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๑ ต้องเน้น สมรรถนะ และการเรียนรู้เชิงรุกด้วยแล้ว การศึกษาไทย โดยรวมยังไม่สามารถปรับตัวได้ทัน แม้จะมีเจตนารมณ์ ตามที่ปรากฏในข้อกำหนดหลักสูตรการศึกษาแกนกลาง พ.ศ. ๒๕๔๔ แล้วก็ตาม โรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมเพรียง ด้านทรัพยากร มีโอกาสและช่องทางที่จะปรับให้ทันสมัย ได้บ้าง แต่โรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในท้องถิ่นมีข้อจำกัดอยู่มาก และไม่สามารถปรับให้ทันสมัยได้ จึงเป็นโรงเรียน ที่มีคุณภาพต่ำ และเป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำ

การปฏิรูปการศึกษาจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การประเมิน ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และกฎเกณฑ์ต่างๆ ตลอดจนค่านิยมหลักในการจัดการศึกษา

การเรียนที่เน้นการท่องจำสาระ
ในหนังสือเรียน ทั้งยังต้องทำให้ครบ
ตามเกณฑ์เวลา และการครอบคลุม
ครบตามเนื้อหาสาระด้วย

๔.๖ อุปสงค์ของการศึกษาตลอดชีวิต

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาออกไปกว้างเป็นการศึกษาตลอดชีวิต ทุกช่วงวัย และเป็นการศึกษาของประชาชนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะมียุทธศาสตร์ด้านใดให้มีโอกาสรับการศึกษาและสร้างความเชี่ยวชาญตามความถนัดของตน ดังที่กล่าวไว้ข้างหลัง

การศึกษาจึงต้องพิจารณาทั้งการศึกษาในระบบ ที่มุ่งให้ได้คุณวุฒิตามระดับ การศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเอง และการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครอบคลุมประชากรทั้งกว่า ๖๗ ล้านคนของประเทศ

ผู้ที่อยู่ในครอบครัวยากจน
อันเป็นอุปสรรค
ต่อการได้รับการศึกษาอยู่
หนึ่งล้านห้าแสนคน
และมีผู้ด้อยโอกาสจาก
สาเหตุอื่น เช่น ระยะทาง
สถานะพลเมืองตามกฎหมาย
และอื่นๆ อีกราวสองล้านคน

เมื่อพิจารณาการศึกษาที่มุ่งให้ได้คุณวุฒิตามระดับ หรือการศึกษาในระบบ จะครอบคลุมประชากรราว ๑๑ หรือ ๑๒ ล้านคนที่ยังมีปัญหาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

การศึกษาสำหรับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ตั้งแต่เมื่ออยู่ในครรภ์มารดา จนถึงอายุ ๖ หรือ ๘ ขวบ ซึ่งมีหลักฐานจากการวิจัยว่าเป็นช่วงที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะจะเป็นตัวกำกับความเจริญของสมอง เพื่อใช้ในการศึกษาระดับสูงขึ้นไป และคุณภาพชีวิตในอนาคต มีหลักฐานว่าการลงทุนในการศึกษาปฐมวัยจะได้รับผลตอบแทนมากกว่าการศึกษาในระดับสูงขึ้นไป มากกว่า ๗ เท่า ในประเทศไทยความตื่นตัวในเรื่องนี้เกิดขึ้นแล้ว แต่อยู่ในวงจำกัด ยังไม่สามารถครอบคลุมประชากรในช่วงอายุนี้นี้ ที่มีจำนวนถึงกว่า ๕ ล้านคน ที่กระจายอยู่ทั่วไปทั่วประเทศ และมีปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจที่ต้องนำมาพิจารณาด้วย

สำหรับการศึกษาในระบบ หรือการศึกษาเพื่อคุณวุฒิขั้นพื้นฐานนั้นยังมีปัญหาด้านคุณภาพดังได้กล่าวมาแล้ว และยังมีปัญหาความเหลื่อมล้ำ ทั้งผู้ที่เข้าไม่ถึง และผู้ที่หลุดออกไปจากระบบการศึกษาด้วยสาเหตุต่างๆ ประมาณการได้ว่ามีผู้ที่อยู่ในครอบครัวยากจนอันเป็นอุปสรรคต่อการได้รับการศึกษาอยู่หนึ่งล้านห้าแสนคน และมีผู้ด้อยโอกาสจากสาเหตุอื่น เช่น ระยะทาง สถานะพลเมืองตามกฎหมายและอื่นๆ อีกราวสองล้านคน ทั้งยังมีผู้พิการทางกายที่เป็นอุปสรรค และต้องมีการดูแลเป็นพิเศษ ตลอดจนผู้ที่มีปัญหาทางสมอง และการเรียนรู้ที่ช้ากว่าคนทั่วไป ซึ่งต้องได้รับการดูแล และมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษด้วยรวมแล้วไม่น้อยกว่าสามแสนคน นอกจากนี้ยังมีเด็กที่มีอัจฉริยะหรือความสามารถเป็นพิเศษในด้านใดด้านหนึ่งที่ถูกการศึกษาที่จัดแบบเดียวเหมือนกัน กัดไว้ให้ไม่สามารถเจริญได้ตามศักยภาพของตน การจัดการศึกษาจึงต้องมีความหลากหลาย และคล่องตัวตามสถานะความต้องการจำเป็นพิเศษต่างๆ

การอาชีวศึกษา จะเป็นฐานสำคัญในการสร้างกำลังคนของชาติที่มีความสามารถทางเทคนิคต่างๆ ซึ่งจำเป็นต้องใช้ในการพัฒนาประเทศ และสร้างความสามารถในการแข่งขันของชาติ ขณะนี้การอาชีวศึกษายังมีปัญหายู่มากที่ต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุง

การอุดมศึกษาของไทยได้พัฒนามามากจนสามารถรองรับจำนวนประชากรได้ครบถ้วน แต่ยังมีปัญหาทั้งการกระจายตามสาขาวิชา การศึกษาเพื่อรองรับอนาคต และคุณภาพการศึกษา บทบาทในการวิจัยเพื่อสร้างความรู้ บุกเบิกสร้างนวัตกรรม และการนำความรู้และนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ยังต้องเร่งรัดดำเนินการอีกมาก ปัญหาใหม่ เช่น การลดของประชากร ทำให้มีที่ว่างในระบบอุดมศึกษา และการปรับโครงสร้างของกิจการงานก็จะเพิ่มมากขึ้น โครงสร้างของระบบอุดมศึกษาคงต้องได้รับการพิจารณาแก้ไข

การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุม การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาในรูปแบบอื่นๆ ที่จะสนองความต้องการของประชากร กว่าห้าสิบล้านคน

การศึกษาตลอดชีวิต ที่ครอบคลุมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาในรูปแบบอื่นๆ อีกมาก ที่จะสนองความต้องการของประชากรที่เหลือนกว่าห้าสิบล้านคน การศึกษานอกระบบในปัจจุบันได้พัฒนาเป็นอันมาก ทั้งในความหลากหลายของรูปแบบ และการกระจายครอบคลุมไปทุกท้องถิ่น แม้ในพื้นที่ห่างไกล แต่ยังมีข้อจำกัด ทั้งในด้านขอบเขตของงาน การสนับสนุนด้านงบประมาณและกำลังคน การเชื่อมโยงกับระบบการศึกษาอื่นๆ และกฎเกณฑ์การเทียบเท่าและเทียบโอนผลการศึกษา

การพัฒนาฝีมือแรงงาน เป็นส่วนสำคัญของการศึกษา ที่มีสภาพผันแปรได้อย่างมาก และรวดเร็ว จนการดำเนินการภาครัฐน่าจะไม่สามารถปรับให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในโลกได้ บทบาทของภาคผู้ประกอบการและธุรกิจ ที่มีความคล่องตัวจะมีความสำคัญ โดยต้องได้รับการสนับสนุน และปลดข้อจำกัดต่างๆ ได้

การศึกษาสำหรับผู้สูงวัย จะมีความจำเป็นเพิ่มขึ้น เพื่อใช้ศักยภาพของผู้ที่เกษียณอายุจากราชการหรืองาน ให้สามารถมีผลิตภาพได้ และสามารถส่งผลต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจต่อไป

การศึกษาตลอดชีวิต จะมีรูปแบบที่แตกต่างหลากหลาย ไม่จำกัดอยู่ที่รูปการศึกษาแต่เดิม เช่น การจัดการสิ่งแวดล้อม พิพิธภัณฑสถาน ศูนย์การเรียนรู้ การท่องเที่ยว และองค์กรชุมชน เป็นต้น

๔.๗ ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก

โรงเรียนขนาดเล็กเป็นปัญหาของการศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้มีมาตรการในการแก้ไขมาเป็นเวลานานนับสิบปี แต่ก็ยังคงเป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน แม้ว่าพัฒนาการทางเศรษฐกิจสังคม และการคมนาคมจะดีขึ้น และเพิ่มช่องทางในการแก้ปัญหา แต่ในระยะสิบกว่าปีที่ผ่านมา เมื่อมีสภาพการลดการเกิดและมีจำนวนเด็กที่เข้าสู่ระบบการศึกษาลดลง ทำให้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กแก้ไขได้ยากยิ่งขึ้น

ใน พ.ศ. ๒๕๖๑ มีโรงเรียนของรัฐในสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งสิ้น ๓๐,๑๒๒ โรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนน้อยกว่า ๑๒๐ คน อยู่ถึง ๑๕,๐๘๙ โรงเรียนที่รับนักเรียนอยู่ ๙๘๑,๔๔๗ คน เป็นร้อยละ ๑๔.๔๗ ของนักเรียนในชั้นนี้ ซึ่งมี ๖,๗๘๑,๑๒๕ คน ทั้งยังมีโรงเรียนขนาดเล็กที่มีลักษณะพิเศษ เช่น โรงเรียนในพื้นที่สูงห่างไกล (๕๕๗ โรงเรียน) โรงเรียนตามชายแดน โรงเรียนบนเกาะ (๕๔ โรงเรียน)

โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้ มีปัญหาทรัพยากรการเงินที่ไม่เพียงพอ แม้จะมีการเพิ่มการอุดหนุนขึ้นแล้ว และทำให้ค่าใช้จ่ายต้นทุนที่คิดเป็นรายหัวสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ แต่ผลการศึกษาโดยเฉลี่ยยังต่ำมาก เป็นตัวจุดค่าเฉลี่ยของชาติให้ลดลงด้วย ปัญหาการขาดแคลนครูที่มีความสามารถตรงตามความจำเป็นเป็นปัญหาหลัก เกณฑ์จำนวนครูต่อนักเรียนที่สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด เช่น ครูหนึ่งคนต่อนักเรียน ๒๐ คน ทำให้โรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยมีครูจำนวนน้อยไปด้วย จึงเป็นสภาพมีครูไม่ครบชั้นเรียน นอกจากนี้ครูส่วนใหญ่เป็นผู้จบในวิชาครู สาขาเฉพาะทางต่างๆ เช่น สาขาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ และคณิตศาสตร์ เป็นต้น ทำให้เป็น

ปัญหาครูไม่ตรงกับสาขาวิชาที่ต้องสอน ความสามารถที่จะสอนวิชาที่ไม่ถนัด และความสามารถที่จะจัดการสอนนักเรียนแต่ละชั้นก็มีจำกัด เกณฑ์การพิจารณาผลงานของครูและการให้ความดีความชอบก็ใช้เกณฑ์กลางของทั้งระบบ จึงเป็นผลให้มีการย้ายครูบ่อย และกระทบต่อคุณภาพการศึกษา

หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนก็ขาดความคล่องตัว ที่จะปรับตามสถานการณ์หลักสูตร ๘ เนื้อหาสาระจึงเป็นปัญหาหนักสำหรับชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก แม้ว่าการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมได้ช่วยให้นักเรียนได้เข้าถึงความรู้ตามลำดับขั้นไปได้ แต่สิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานต่างๆ เช่น การมีพลังงานไฟฟ้า วัสดุครุภัณฑ์ในการสอน อุปกรณ์ที่ใช้งานได้ และสิ่งแวดล้อมยังเป็นข้อขัดข้องอยู่

การบริหารจัดการเป็นปัญหาที่ระบบการสรรหา และแต่งตั้งผู้อำนวยการสถานศึกษา หากได้ผู้อำนวยการที่มีความสามารถ ก็พอจะช่วยบรรเทาข้อขัดข้องลง แต่ส่วนใหญ่ยังขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งมักเป็นชุมชนที่ประชาชนมีความยากจน

ผลการศึกษาที่ขณะนี้แม้แต่ผลการสอบโอเน็ตเป็นตัววัด ปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยผลการสอบใน พ.ศ. ๒๕๖๐ สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ได้ร้อยละ ๔๔.๒๖ ในวิชาภาษาไทย ร้อยละ ๓๗.๔๐ ในวิชาวิทยาศาสตร์ ร้อยละ ๓๔.๕๕ ในวิชาคณิตศาสตร์ และร้อยละ ๓๑.๑๘ ในวิชาภาษาอังกฤษ ในเมื่อโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีผลการสอบเท่ากับร้อยละ ๕๓.๖๙, ๔๔.๙๒, ๔๖.๘๐ และ ๕๑.๒๕ ตามลำดับ โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเมืองมีผลการสอบสูงกว่าโรงเรียนนอกเมือง จะเห็นได้ว่า มีความเหลื่อมล้ำอย่างมาก แม้ว่าจะมีตัวอย่างโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนหนึ่งที่มีการจัดการดี สามารถทำผลการสอบได้สูงเท่าเทียมกับค่าเฉลี่ยระดับชาติ แสดงว่าปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้

โรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียน

น้อยกว่า ๑๒๐ คน

มีอยู่ถึง ๑๕,๐๘๙ โรงเรียน

ที่รับนักเรียนอยู่ ๙๘๑,๔๔๗ คน

หรือร้อยละ ๑๔.๔๓

ของนักเรียนในชั้นนี้

มีปัญหาขาดแคลนครู

สิ่งจำเป็นต่างๆ และ

ความคล่องตัว

การแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กได้มีมาตรการต่างๆ หลากหลายมาตรการ เช่น การยุบเล็กโรงเรียน การย้ายนักเรียนไปยังโรงเรียนขนาดใหญ่กว่า โดยมีความช่วยเหลือเพิ่มเติม (ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ที่พักนอนสำหรับนักเรียน) โดยจัดเป็นโรงเรียนแม่เหล็กที่มีการสนับสนุนให้เกิดแรงดึงดูดให้ผู้ปกครองยินดีย้ายนักเรียนไป การจัดเครือข่ายโรงเรียน การถ่ายโอนโรงเรียนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดการอุดหนุนเป็นพิเศษ สำหรับโรงเรียนที่ไม่สามารถยุบได้ เป็นต้น การแก้ปัญหานี้ อาจสำเร็จได้หากมีการดำเนินงานที่ชัดเจนและต่อเนื่องที่หลากหลายแตกต่างตามสภาพภูมิสังคม และเป็นที่ยอมรับได้ของประชาชน

๔.๘ ปัญหาจากการขาดข้อมูลที่ดีในการบริหารจัดการการศึกษา

การวางนโยบาย การปฏิบัติเพื่อขับเคลื่อนนโยบาย ตลอดจนการดำเนินงาน และการประเมินผลด้านการศึกษายังเป็นปัญหา เนื่องจากการขาดข้อมูล และการไม่ใช้ข้อมูลที่มีนโยบายและแผนงาน มักเกิดจากความคิดเห็นและรายงานบนฐานความเห็นมากกว่าฐานข้อมูลเชิงประจักษ์

การบริหารจัดการข้อมูลในแต่ละสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการเอง และอีก ๘ กระทรวง มีรูปแบบที่หลากหลายแตกต่างกัน กระทรวงศึกษาธิการได้รับความร่วมมือไม่เต็มที่ ทำให้มีข้อมูลไม่ครบถ้วน และไม่สามารถวิเคราะห์ให้ได้สภาพมหภาคของการศึกษาของชาติได้ ถึงแม้จะทำบันทึกความเข้าใจเพื่อร่วมมือกันแล้วก็ไม่เกิดการบูรณาการของข้อมูลการศึกษาได้จริง การเปิดเผยข้อมูลรายบุคคลมีข้อมูลบางส่วนที่ต้องคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล จึงจำเป็นต้องมีพัฒนาการของระบบข้อมูล รวมทั้งระบบความมั่นคงของข้อมูลด้วย

จากการวิเคราะห์ประมวลผลฐานข้อมูลนักเรียนด้วยตัวเลขประจำตัวบุคคล ๑๓ หลัก ที่รวบรวมโดยศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลล่าสุดเมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๐ พบว่า ตัวเลขเด็กลงทะเบียนเข้าชั้นในสถานศึกษาทั้งภายในสังกัดเดียวกันและต่างสังกัดกัน มีจำนวนถึง ๑๑๗,๔๓๑ คน คือ นักเรียนคนหนึ่งที่มีเลขประจำตัวหนึ่งได้รับเงินไปเข้าชั้นและเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนเกินไปจำนวนมาก ทั้งนี้ ข้อมูลตัวเลขดังกล่าวยังไม่รวมนักเรียนในสังกัดอื่นๆ นอกกระทรวง เช่น ตำรวจตระเวนชายแดน เทศบาลเมืองพัทยา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรุงเทพมหานคร ตลอดจนนักเรียนที่ยังไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งได้รับเข้าศึกษาโดยโรงเรียนเป็นผู้ออกเลขทะเบียนบุคคลให้ ความไม่ถูกต้องครบถ้วน และความซ้ำซ้อนของข้อมูลนี้ทำให้สูญเสียงบประมาณของรัฐจำนวนไม่น้อยโดยไม่จำเป็น และยังเป็นผลต่อการวางนโยบายการศึกษา การวางแผนทรัพยากรและงบประมาณทางการศึกษาอีกด้วย นับเป็นการด้อยประสิทธิภาพที่สำคัญ ระบบข้อมูลนักเรียนที่มีความถูกต้อง

ตัวเลขเด็กลงทะเบียนเข้าชั้น
ในสถานศึกษาทั้งภายในสังกัด
เดียวกันและต่างสังกัดกัน
มีจำนวนถึง ๑๑๗,๔๓๑ คน

ครบถ้วนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นเร่งด่วน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๖๒ กำหนดให้มีกฎกระทรวงเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ และวิธีการในการตรวจสอบ ติดตาม และการประเมินประสิทธิภาพ และประสิทธิผลการใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษา แต่ในขณะนี้ ยังไม่มีการประกาศใช้กฎกระทรวงดังกล่าว

โดยสรุป จะเห็นได้ว่าการศึกษาไทยมีปัญหาอยู่มาก ที่สลับซับซ้อน และฝังลึก อยู่ในระบบทำให้ยากแก่การแก้ไข เพราะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้านหนึ่งจะนำไปสู่ การเพิ่มปัญหาอีกด้านหนึ่ง จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เห็นต้นตอของปัญหา แล้วแก้ปัญหาทั้งระบบ หรือการปฏิรูปการศึกษา

ตอนที่ ๒

ต้นตอสาเหตุของปัญหาการศึกษาไทย

ปัญหาการศึกษาไทยเป็นปัญหาที่ซับซ้อน ทับถมกันเป็นเวลานานและฝังลึก โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายปัจจัย ซึ่งทำให้การแก้ปัญหาการศึกษาเป็นไปได้ยากและต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร จากสภาพทุกซ์ทางการศึกษาที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ ทั้งเรื่อง คุณภาพการศึกษาดำ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การด้อยความสามารถในการแข่งขันของประเทศชาติ ของชุมชนและบุคคล รวมทั้งของสถาบันทางการศึกษา ตลอดจนความด้อยประสิทธิภาพและธรรมาภิบาลในระบบบริหารจัดการการศึกษา ดังข้อมูลและสถิติต่างๆ ที่ปรากฏ การแก้ไขปัญหาก็จำเป็นต้องมองลึกลงไปถึงต้นตอสาเหตุของปรากฏการณ์เหล่านั้น เพื่อหาแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เหมาะสมต่อไป สิ่งที่ปรากฏเป็นปัญหานั้นเปรียบได้กับก้อนน้ำแข็ง Iceberg ที่ส่วนที่ปรากฏเป็นปัญหาให้เห็นเหนือน้ำเป็นเพียงส่วนน้อย ปัญหาส่วนใหญ่ยังซ่อนอยู่ใต้น้ำที่รวมเป็นต้นตอสาเหตุของปัญหา การปฏิรูปจึงต้องเป็นการแก้ที่ต้นตอสาเหตุ จึงจะเป็นผล

พอที่จะสรุปลงสาเหตุของปัญหาได้ดังนี้

๑. หลักคิด ค่านิยมของสังคมที่เกี่ยวกับการศึกษา โครงสร้างของระบบ และการบริหารจัดการระบบการศึกษาไม่เหมาะสม ทำให้ระบบการศึกษาขาดประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์

“ค่านิยมปริญญา” ซึ่งคนไทยให้ความสนใจและความสำคัญมากกว่าคุณภาพการศึกษา

ค่านิยมของสังคมประการแรกที่เป็นต้นเหตุ คือ **การให้ความสำคัญมากกับปริญญาและคุณวุฒิ** การศึกษาเพื่อ “ใบปริญญา” ดูจะเป็นเป้าหมายการศึกษาของสังคมไทย เป็นค่านิยมทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง และลูกผู้เด็กไทยในที่สุด ค่านิยมแบบนี้กลายเป็น “ค่านิยมปริญญา” ซึ่งคนไทยให้ความสนใจและความสำคัญมากกว่าคุณภาพการศึกษา ระบบการศึกษาไทยทำให้ทุกๆ คนจะต้องมุ่งมั่นและขวนขวายไปสู่ความสำเร็จตามลำดับขั้นของระบบการศึกษาและสำเร็จสุดท้ายที่ “ปริญญา” โดยอาจถือได้ว่า

ปริญญานี้เป็นสิ่งสูงสุดของวัฒนธรรมการศึกษาแบบไทยๆ ปัจจุบันมหาวิทยาลัยได้ผลิตบัณฑิตผู้สำเร็จปริญญาในระดับต่างๆ ออกมามาก ระบบงานส่วนหนึ่งก็กำหนดให้รับเฉพาะผู้จบปริญญา และมีอัตราเงินเดือนขั้นต่ำสำหรับผู้ที่มีปริญญาด้วย แต่มีไม่น้อยที่ผลิตออกมาแล้วประกอบอาชีพไม่ตรงกับสาขาที่ตนศึกษามา หรือต้องทำงานที่ต่ำกว่าเกณฑ์ของปริญญา ในขณะที่บางกรณีมีการทุจริตซื้อขายปริญญากันด้วย มหาวิทยาลัยบางแห่งมุ่งผลิตแต่เพียงบัณฑิตออกสู่ตลาดตามค่านิยมโดยไม่คำนึงถึงสาระสำคัญแห่งการเรียนรู้ แทนที่จะคำนึงถึงพันธกิจและภาระหน้าที่โดยแท้ของตน การศึกษาถูกนำมาใช้แบ่งชนชั้นของคนในสังคม

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) กล่าวถึงการศึกษาของเด็กไทยว่า ปัจจุบันเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นแล้ว ความรู้สึกในการตัดสินใจสำหรับพ่อแม่ผู้ปกครอง คือ ถ้าเด็กเรียนเก่งก็มีค่านิยมเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสายสามัญเพื่อต่อไปยังระดับอุดมศึกษา โดยคิดว่าจะได้ทำงานมีค่าตอบแทนที่ดีและมีความมั่นคงกว่าผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีสัดส่วนประมาณร้อยละ ๖๗.๕ ที่เข้าสู่สายสามัญดังกล่าว เหลืออีกประมาณ ๑ ใน ๓ หันไปเรียนสายอาชีวศึกษา ทั้งนี้ อาศัยค่านิยมที่แบ่งแยกมาตั้งแต่เรียนมัธยมต้นแล้วว่า ผู้ที่ไปสายสามัญไม่ได้ด้วยเหตุผลต่างๆ เช่น สติปัญญาและผลการเรียนไม่ดี หรือฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี เป็นต้น ประกอบกับมีการเพิ่มสถานศึกษาหรือยกระดับสถานศึกษาเป็นสถาบันอุดมศึกษาอย่างมาก และรวดเร็ว จึงมีอยู่ไม่น้อยที่ไม่ตรงกับความถนัดและความประสงค์ของเด็ก และไม่ตรงกับความต้องการของตลาดงาน โครงสร้างตลาดแรงงานไทยในปัจจุบันยังคงใช้แรงงานระดับล่างและระดับกลางเป็นหลัก งานในภาคเกษตรใช้คนที่มีการศึกษาไม่สูงมาก แต่มีทักษะและเจตคติที่เหมาะสม ภาคอุตสาหกรรมของไทยในระยะที่ผ่านมาต้องการใช้คนที่มีฝีมือ แม้การศึกษาจะสูงไม่มากเช่นกัน ประกอบกับผลการศึกษาระดับอุดมศึกษาก็ไม่ได้สร้างคนที่พร้อมจะทำงาน สาขาวิชาที่ผลิตก็ไม่ตรงกับความต้องการ โดยมีทั้งการผลิตเกินจนมีบัณฑิตว่างงานจำนวนมาก และการขาดแคลนกำลังคนในหลายสาขาวิชา เนื่องจากไม่มีแผนการผลิตกำลังคน จึงต้องได้รับการปรับปรุง และมีความคล่องตัวพอที่จะปรับตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว วัฒนธรรมปัญญายังปลูกฝังให้เด็กแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันตั้งแต่เล็กๆ อันเป็นการกดดันเด็ก และ

หลักคิด และข้อกำหนดต่าง ๆ ให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดให้เด็กและเยาวชนไทยทุกคนต้องได้รับการศึกษา หน้าที่ของพ่อแม่ผู้ปกครองและภาคส่วนอื่นถูกบังคับไป

ปิดบังความถนัดและความใฝ่ฝันของเด็ก ทั้งยังกักผู้เรียนไว้ในโรงเรียนยาวนานในลักษณะยืดเวลาวางงานออกไป

ค่านิยมในสังคมไทยที่มุ่งให้ได้รับการศึกษาเพื่อคุณวุฒิสูงยิ่งๆ ขึ้นไปนั้น ไม่ใช่เรื่องผิด เพราะสังคมจำเป็นต้องมีทรัพยากรมนุษย์ระดับสูงสำหรับงานต่างๆ ด้วย ยิ่งในปัจจุบันที่ประเทศไทยต้องเพิ่มความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติในโลก แต่ต้องเน้นคุณภาพของการศึกษาระดับสูงด้วย

ค่านิยมที่กำหนดให้การศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐเป็นหลักนั้น ได้ปรับเป็นแนวโน้มในระยะหลายสิบปีที่ผ่านมา หากพิจารณาข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญไทยหลายฉบับในระยะหลังจะชี้ถึงหลักคิด และข้อกำหนดต่างๆ ให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดให้เด็กและเยาวชนไทยทุกคนต้องได้รับการศึกษาโดยกำหนดให้รัฐจัดให้ฟรีขึ้น และประชาชนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งเป็นเวลาการศึกษา ๑๒ ปี ส่วนในทางปฏิบัติพัฒนาการได้ปรับเป็นระยะๆ ให้รัฐมีบทบาทหลักทั้งในการจัดบริการการศึกษาและการใช้เงินงบประมาณ ทั้งนี้ เป็นการตอบสนองสภาพปัญหาที่ประเทศไทยยังมีผู้ยากจน ผู้ที่อยู่ห่างไกล และผู้ที่ยังไม่ได้รับการศึกษาอยู่เป็นจำนวนมาก

ด้วยหลักการและเจตนารมณ์ดังกล่าว จึงเกิดระบบบริการจัดการศึกษาในภาครัฐขยายตัวอย่างมาก และมีการจัดงบประมาณออกไปอุดหนุนอย่างถ้วนหน้า ทั้งค่าใช้จ่ายรายหัว ค่าใช้จ่ายหนังสือและอุปกรณ์ การศึกษา ค่าใช้จ่ายอาหารกลางวัน ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ตลอดจนค่าใช้จ่ายพิเศษสำหรับผู้พิการ เมื่อการดำเนินการในลักษณะนี้เกิดขึ้นทั่วไป และเป็นเวลานาน ค่านิยมในสังคมไทยจึงปรับให้เป็นหน้าที่ของรัฐไปทั้งหมด เมื่อผู้ปกครองนำบุตรหลานไปเข้าสถานศึกษา ก็ถือว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียนไปทั้งหมดในการดูแล ให้การศึกษาและฝึกอบรมทุกๆ มิติ สัมทบบาทหน้าที่ของพ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียนไป ได้มีความพยายามดึง ผู้ปกครองและสังคมเข้ามามีส่วนในการศึกษาของบุตรหลานอยู่ แต่ก็มักจำกัดอยู่ที่การอุดหนุนโรงเรียน โดยที่ การศึกษาในปัจจุบันมุ่งพัฒนาทั้งวิชาการ ความคิด ทักษะ จิตใจ อุนิสัย อารมณ์ คุณธรรม จริยธรรม และสังคม พ่อแม่ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมต้องร่วมมือบทบาทในการศึกษาด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการ สถานศึกษา และคณะกรรมการระดับพื้นที่และจังหวัดซึ่งจะมีส่วนช่วยได้อย่างมาก ในหลายจังหวัดได้มีการ รวมตัวกันในรูปสมัชชาการศึกษาหรือภาคีเพื่อการศึกษา เพื่อขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมอยู่บ้างแล้ว

หลักคิดเกี่ยวกับบทบาทของการจัดการศึกษาภาคเอกชน ทั้งที่ไม่มุ่งหากำไร และที่ดำเนินการเชิงธุรกิจ ในปัจจุบันยังเป็นปัญหา เพราะการบริหารของรัฐมักจะมีวิธีคิดว่าเป็นคู่แข่ง และต้องกำกับดูแลอย่างเข้มงวด ในหลายกรณีรัฐจัดบริการที่แข่งขันกับเอกชนด้วย การสนับสนุนของรัฐต่อบริการการศึกษาภาคเอกชนยังต้อง ได้รับการแก้ไข ยิ่งในสภาพปัจจุบันที่โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งเอกชนมีความคล่องตัวมากกว่า ในการบุกเบิกสร้างความก้าวหน้าด้วยแล้วแนวคิดหลักเกี่ยวกับบทบาทของภาคเอกชนจำเป็นต้องมีการปรับปรุง โดยเฉพาะในส่วนของอาชีวศึกษาซึ่งต้องมีความร่วมมือกันอย่างดี จึงจะสามารถสนองความจำเป็นของชาติได้ ข้อจำกัดควบคุมต่างๆ ยังเป็นปัญหาอยู่ไม่น้อย การให้เอกชนเข้ามามีส่วนในการบริหารจัดการสถานศึกษาของรัฐ ก็เป็นช่องทางหนึ่งในการปรับปรุงการบริหารการศึกษา การศึกษาทางเลือก การศึกษาตามอัธยาศัย และบริการ เพื่อการศึกษาในรูปแบบอื่นๆ จำเป็นต้องได้รับความสนใจ และการสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน

ชุมชน รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ต้องเข้ามามีบทบาทในการจัดการและดูแลการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่อยู่ใกล้ชิด เช่น การดูแลให้การศึกษาที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย การจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นเสริมสร้างทักษะชีวิตที่ดีในวัยเด็ก เป็นต้น ร่วมในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ให้กับเด็กในชุมชน ทำให้ชุมชน กลายเป็นแหล่งการเรียนรู้ของคนทุกวัย รวมทั้งพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กที่ต้องได้รับการศึกษาเพื่อให้สามารถ ทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม ทุกองค์กรการศึกษาจะต้องปรับปรุงตนเองให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้การศึกษา เป็นของทุกคนอย่างแท้จริง (Education for All) และทุกส่วนในสังคมจะต้องเป็นไปเพื่อเอื้อต่อการศึกษาด้วย (All for Education) จึงเป็นต้นทุนสำคัญสำหรับการใช้ชีวิตเมื่อพวกเขาเติบโต ดังนั้นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา จึงเป็นการจัดกระบวนการที่ช่วยให้เด็กๆ ทุกคนค้นพบศักยภาพของตนเองให้ได้มากที่สุด

หลักคิดอีกประการหนึ่งที่เป็นปัญหา คือ การเน้นเข้าของการศึกษา คือ การสอน มากกว่าผลสัมฤทธิ์ ที่เกิดขึ้นจริงในตัวผู้เรียน เน้นการสอนแล้วมากกว่าการเรียนรู้แล้ว ความรับผิดชอบของโรงเรียนเป็นการจัดให้มีการสอนครบตามที่หลักสูตรกำหนด เมื่อมีการสอบวัด ผู้เรียนก็สามารถเลื่อนขั้นขึ้นชั้นได้ เนื่องจากได้เรียนครบแล้ว แม้ว่าผลการสอบจะได้ต่ำเพียงใด

สภาพการณ์เห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ของส่วนรวม ตลอดจนการทุจริต คอร์รัปชัน ได้เข้ามาในระบบการศึกษาจากการเปลี่ยนแปลงค่านิยมเชิงวัตถุนิยมในสังคมส่วนรวม มีผลเสียต่อการศึกษา โดยเปลี่ยนไปจากค่านิยมเดิมของไทยที่ครูเป็นบุพการีที่มุ่งทำคุณกับศิษย์ โดยไม่หวังผลส่วนตน

ความไม่เป็นเอกภาพของ ระบบบริหารจัดการการศึกษา

การศึกษาของชาติ
มีการดำเนินการ
อยู่ในหลายกระทรวง
นอกจากกระทรวงศึกษาธิการ

โครงสร้างของระบบการศึกษาไม่เหมาะสม เพราะเกิด**ความไม่เป็นเอกภาพของระบบบริหารจัดการการศึกษา** การศึกษาของชาติมีการดำเนินการอยู่ในหลายกระทรวง นอกจากกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นกระทรวงหลักแล้ว ยังมีกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงอื่นๆ เกือบทุกกระทรวง ที่ต้องอาศัยกำลังคน หรือต้องพัฒนากำลังคน การประสานงานให้การศึกษาร่วมกัน สอดคล้องและสนับสนุนกัน ต้องอาศัยกลไกข้ามกระทรวง ซึ่งรัฐบาลเพิ่งได้จัดให้มีคณะกรรมการที่เรียกว่า Super Board ขึ้น โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน

การปฏิรูปการศึกษาครั้งที่แล้ว เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ขึ้น ส่งผลให้มีการปรับโครงสร้างการบริหารงานส่วนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ จาก ๑๔ กรม มาเป็น ๔ องค์กร และต่อมาเพิ่มขึ้นเป็น ๕ องค์กรหลัก ซึ่งประกอบด้วย ๑) สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ๒) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๓) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ๔) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และ ๕) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การบริหารงานของกระทรวงฯ มีความเข้มข้น เหมาะสมสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ อย่างไรก็ตามตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาพบปัญหาในการบริหารงานที่ไม่คล่องตัวและการทำงานที่มีความซ้ำซ้อนกันทั้งภายในแต่ละองค์กรหลัก และระหว่างองค์กรหลัก เนื่องจากขาดกลไกในการทำงานที่เชื่อมโยงกัน นอกจากนี้ตำแหน่งสูงสุดของแต่ละองค์กรมีระดับเท่ากันกล่าวคือ ระดับ ๑๑ (ซี ๑๑) ซึ่งทำให้การบริหารจัดการไม่มีจุดร่วมของนโยบาย ทุกองค์กรหลัก มีสถานะเท่ากันและแยกกันทำหน้าที่ โดยขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวง นอกจากนี้ยังพบความไม่สมดุลของขนาดแต่ละองค์กร ดังจะเห็นได้จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีขนาดใหญ่กว่าอีก ๔ องค์กรอย่างมาก ทั้งในเรื่องกำลังคน งบประมาณ แต่การทำงานยังไม่ตอบโจทย์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเท่าที่ควร

ปัญหาในการบริหารงานที่ไม่คล่องตัวและการทำงานที่มีความซ้ำซ้อนกันทั้งภายในแต่ละองค์กรหลัก และระหว่างองค์กรหลัก

ปัญหาการประสานงานของหน่วยงานต่างองค์กรหลัก

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้นำทบวงมหาวิทยาลัย เข้าไปร่วมกับกระทรวง

ปัญหาการประสานงาน
ระหว่างการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กับอุดมศึกษายังคงอยู่

ศึกษาธิการ ด้วยมุ่งหวังว่าจะมีการประสานงานของการอุดมศึกษา
กับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มากยิ่งขึ้นเพราะอุดมศึกษาต้องรับผู้ที่
เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานเข้าไปศึกษาต่อ และการศึกษา
ขั้นพื้นฐานต้องพัฒนาคุณภาพและปรับการเรียนการสอน
ให้ก้าวหน้าขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี รวมทั้งการอุดมศึกษาต้องทำหน้าที่สร้างครู

ให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการสร้างบัณฑิตทางครุศาสตร์และอักษรศาสตร์ แต่ในความเป็นจริง
การประสานงานและสร้างความร่วมมือกันยังไม่เกิดขึ้นเท่าที่ควร การจัดการสอบคัดเลือกเพื่อเข้าศึกษาต่อ
ในระดับอุดมศึกษาก็ยังต้องพัฒนาและปรับแก้กันอยู่

การศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อประกาศนียบัตรและปริญญามีกระทำอยู่ในสถาบันที่สังกัด
กระทรวงอื่นๆ อยู่ไม่น้อย เช่น กระทรวงสาธารณสุข มีอยู่ถึง ๘๓ หลักสูตร กระทรวงกลาโหม ๕๙ หลักสูตร
กระทรวงวัฒนธรรม ๓๖ หลักสูตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ๑๗ หลักสูตร กระทรวงคมนาคม ๑๔ หลักสูตร
กระทรวงมหาดไทย ๑๑ หลักสูตร กระทรวงการคลัง ๒ หลักสูตร กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ
สิ่งแวดล้อม ๒ หลักสูตร และหน่วยงานอื่นๆ อีกจำนวนมาก โดยหน่วยงานเหล่านี้ได้จัดการเรียนการสอน
ตามความเชี่ยวชาญของตนเอง ถึงแม้ในระดับปริญญาอาจอ้างอิงกำหนดมาตรฐานจากสำนักงานคณะกรรมการ
การอุดมศึกษา แต่สถานศึกษาเหล่านี้จะอยู่ภายใต้นโยบายการจัดการศึกษาตามกระทรวงต้นสังกัดเป็นหลัก
แผนพัฒนาอุดมศึกษาแห่งชาติในลักษณะมหภาคจึงยังขาดการประสานงาน ทั้งยังมีองค์กรวิชาชีพอีกจำนวนมาก
ที่มีบทบาทเกี่ยวกับนโยบายและการกำกับดูแลบุคลากรชั้นนำทางวิชาการ สภาพนี้มีผลให้ทิศทางการพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ของประเทศโดยรวมไม่สามารถตอบสนองการพัฒนาประเทศในภาพรวม และสร้าง
ความสามารถในการแข่งขันของชาติในอนาคตได้อย่างเต็มที่

ปัญหาโครงสร้างของระบบการศึกษาอีกด้านหนึ่ง คือ
ความไม่มั่นคงของนโยบายการศึกษา เป็นที่ทราบกันดีว่าประเทศไทย
มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองบ่อยครั้ง และรัฐบาลในแต่ละยุค
แต่ละสมัยก็กำหนดนโยบายในการบริหารประเทศที่แตกต่างกัน
รวมถึงนโยบายทางการศึกษาที่ไม่ใช่แค่เปลี่ยนไปตามรัฐบาล
แต่เปลี่ยนไปตามรัฐมนตรีที่เข้ามารับผิดชอบงานด้านการศึกษา
ในขณะนั้น ซึ่งในระยะเวลา ๘๖ ปี ตั้งแต่มีตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงศึกษาธิการ ในปี ๒๔๗๕ จนถึงปัจจุบันมีจำนวน
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการทั้งหมด ๕๓ คน จาก
คณะรัฐมนตรี ๖๑ คณะ ในระยะ ๒๐ ปีที่แล้ว มีรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงศึกษาธิการ ๒๑ คน

ความไม่มั่นคงของ
นโยบายการศึกษา
จากการเปลี่ยน
รัฐมนตรีว่าการและ
ผู้บริหารระดับสูง
บ่อยมาก

การเปลี่ยนรัฐบาลและปรับคณะรัฐมนตรีบ่อยครั้ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการก็ต้องปรับตามไปด้วย ทำให้นโยบายด้านการศึกษาขาดความต่อเนื่อง เพราะแต่ละรัฐบาล แต่ละรัฐมนตรี แม้จะเป็นพรรคเดียวกันก็มีโครงการและแผนงานใหม่ๆ เป็นของตนเอง ทำให้ระบบการศึกษาไทยขาดความมั่นคงและยั่งยืนเชิงนโยบาย เป็นเหตุให้การแก้ปัญหาเป็นการแก้ระยะสั้นตามสภาพโจทย์เฉพาะหน้า นำไปสู่ปัญหาคุณภาพการศึกษาและความเหลื่อมล้ำที่ไม่ได้รับการแก้ไขที่เป็นผลจริง ทั้งๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการมีอายุกว่า ๑๐๐ ปีแล้ว และได้รับงบประมาณมากเป็นอันดับหนึ่งระหว่างกระทรวงต่างๆ มาอย่างต่อเนื่อง

ผู้บริหารสูงสุดของแต่ละองค์กรก็มีการเปลี่ยนและการย้ายบ่อย อันเป็นผลจากอิทธิพลทางการเมือง ความเป็นนักบริหารวิชาการทางการศึกษาดดถอยลง เหตุผลทางวิชาการถูกแทนที่ด้วยเหตุผลทางการเมือง

ในการสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องในวงการการศึกษาและในการศึกษาวิจัย ตลอดจนมีบทความจำนวนมากไม่น้อยที่กล่าวถึงการเปลี่ยนรัฐมนตรีว่าการและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการและผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการที่เกิดขึ้นบ่อย จนนโยบายทางการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงบ่อยตามความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบ ซึ่งมักมีแนวทางของตนเอง การพัฒนาและการแก้ปัญหาทางการศึกษาจึงขาดตอนเป็นช่วงๆ ไม่สามารถดำเนินการให้เป็นผลดีที่ยั่งยืนได้ ปัญหาต่างๆ ก็ทับถมและโยงใยเป็นปมแน่นหนาและยากที่จะแก้ ในหลายกรณีผู้ปฏิบัติการขาดความรับผิดชอบในระบบการศึกษาของชาติ ขาดความมุ่งมั่นและต่อเนื่องในการแก้ปัญหาและการพัฒนา ตัวอย่างเช่น การผลิตครูที่ขาดความต่อเนื่องในหลายๆ โครงการ ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถจูงใจให้คนเก่งมาเรียนครูได้ ผู้บริหารบางคนกลับไปอาศัยการเอาตัวรอด และการคาดคะเนถึง การเปลี่ยนแปลงของการเมือง ซึ่งเข้าไปครอบงำการศึกษาอยู่ งานการบริหารระบบการศึกษาจึงชะงัก คงทำงานเป็นการเฉพาะหน้าเท่านั้น รอเวลาเปลี่ยนผู้บริหาร ปัญหารรรมภิบาลในระบบที่ย่อยหย่อนจึงเกิดขึ้น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓๙ กำหนดไว้ว่า “ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” ข้อกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ดังกล่าวนี้ มีเจตนารมณ์ที่จะกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปที่ ส่วนภูมิภาคและโรงเรียนให้มากที่สุด ดังปรากฏในหมวด ๕ ว่าด้วยระบบการบริหารจัดการแนวคิดหลัก คือ “การสร้างเอกภาพขององค์กรกำหนดนโยบายและมาตรฐานการศึกษา โดยกระจายบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานไปสู่สถานศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้”

การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปสู่ส่วนภูมิภาค และในที่สุดสู่โรงเรียนไม่เป็นผลในการปฏิบัติ การกระจายอำนาจทางการศึกษานั้นนับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง

การกระจายอำนาจ
การจัดการศึกษาไปสู่ส่วนภูมิภาค
และในที่สุดสู่โรงเรียน
ไม่เป็นผลในการปฏิบัติ

โดยกระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่กำกับดูแลเฉพาะด้านการกำหนดนโยบายแผนและมาตรฐานการศึกษา เจตนารมณ์ของการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มุ่งจะช่วยให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรอันเหมาะสมของท้องถิ่น ที่ทันสมัยและทันโลกอย่างผสมผสานกับภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นและตรงกับความต้องการของชุมชน ผู้เรียนเกิดการประหยัดการใช้ทรัพยากร เพิ่มการเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งจะช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาจากการเข้ามาร่วมติดตามตรวจสอบผลการจัดการศึกษาในท้องถิ่นของตนโดยชุมชนเองอีกด้วย แต่ในความเป็นจริงที่ผ่านมา การกระจายอำนาจและการให้ความเป็นอิสระในการจัดการศึกษายังไม่ลงไปถึง สถานศึกษา โดยอำนาจไปอยู่ที่เขตพื้นที่การศึกษาเป็นหลักและเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้ส่งต่อนโยบายจาก ส่วนกลางไปยังสถานศึกษาเพื่อให้ปฏิบัติตาม ส่วนที่กระจายไปที่โรงเรียนก็ถูกกำกับด้วยกรอบที่แข็งตัว ทำให้ไม่มีความเป็นอิสระ และความคล่องตัวในการดำเนินงานที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพ สภาพดังกล่าวนี้เป็นสาเหตุ ให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในส่วนภูมิภาคเป็นไปได้ยาก ผู้ปฏิบัติไม่สามารถมีกรริเริ่มสร้างสรรค์ของตนเองได้ เพราะต้องทำตามคำสั่งจำนวนมากจากส่วนบนที่เป็นแบบเดียวกันทั่วประเทศ โดยไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่าง หลากหลายของบริบทในแต่ละพื้นที่ ข้อกำหนดให้กระจายอำนาจไปยังโรงเรียนที่จะต้องออกเป็นกฎกระทรวง ไม่เกิดขึ้น

โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขณะนี้มีอยู่ถึง ๑,๗๐๑ แห่ง มีนักเรียนทั้งหมด ๗๕๐,๑๗๐ คน เป็นโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่ำ จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข เพื่อแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษา ของชาติ และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เด็กในท้องถิ่น เหล่านี้มีคนที่มีความสามารถที่สามารถรับการศึกษาในระดับสูงขึ้นไป แต่การศึกษาที่ได้รับอยู่ในปัจจุบันไม่เอื้อให้สามารถ ยกระดับตนเองขึ้นได้ ทำให้ประเทศขาดกำลังคนที่จะมี องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นซึ่งรับผิดชอบดูแลโรงเรียนเหล่านี้ อยู่ในสังกัดของกระทรวงมหาดไทย จึงยังมีปัญหาการได้รับการ สนับสนุน และการแก้ไขข้อขัดข้องต่างๆ รวมทั้งการ ประสานงานข้ามสังกัด และข้ามกระทรวง การจัดการศึกษา

โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ขณะนี้มีอยู่ถึง ๑,๗๐๑ โรงเรียน มีนักเรียนทั้งหมด ๗๕๐,๑๗๐ คน เป็นโรงเรียนที่มี ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่ำ จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลมาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และฉบับที่ ๒ (แก้ไขเพิ่มเติม) พ.ศ. ๒๕๔๕ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงมีหน้าที่ในการจัด การศึกษา โดยอาศัยรูปแบบ กฎเกณฑ์ หลักสูตร เนื้อหาสาระ วิธีจัดการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล ตามอย่างของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งกำหนดไปจากส่วนกลาง ทำให้มีความแข็งตัว และไม่หลากหลาย จนไม่สอดคล้องกับความแตกต่างทางบริบทสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่น มีผลให้การศึกษาทำให้ผู้เรียน ขาดความเชื่อมั่นในความเป็นท้องถิ่นของตน

จากเหตุการณ์ที่ผ่าน สะท้อนให้เห็นการไม่ประสานงานกันระหว่างหน่วยงานการจัดการศึกษา เช่น จัดการศึกษาปฐมวัยในเด็กอายุต่ำกว่า ๕ ปี โดยเฉพาะเด็ก ๓ ขวบ ที่มีอยู่ประมาณ ๗ แสนกว่าคน ซึ่งอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้แจ้งเวียนชักจูงแนวทางการจัดการศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) สามารถจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัยอายุ ๒ - ๕ ปี ต่อมา ใน พ.ศ. ๒๕๖๐ มีนโยบายของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานให้โรงเรียนในสังกัดเปิดให้การศึกษาระดับอนุบาล สำหรับเด็กอายุ ๕ ขวบ หรืออนุบาล ๑ โดยมีเงินงบประมาณอุดหนุนรายหัวด้วย ซึ่งมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนหลายแห่งจัดการอยู่แล้ว และเกิดปัญหาการย้ายของเด็ก แสดงถึงปัญหาการประสานงานข้ามสังกัด และหลักคิดที่มองเฉพาะในสังกัดของตน ไม่ได้มีหลักคิดการร่วมมือกัน และการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

แม้ว่าในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้มีโรงเรียนขั้นพื้นฐานของรัฐปรับเป็นนิติบุคคลได้ และมีรายงานของธนาคารโลกที่แสดงว่าความเป็นอิสระของโรงเรียนช่วยให้เกิดคุณภาพของการศึกษาได้ แต่ในความเป็นจริงไม่เกิดขึ้นเลย นอกจากโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ ซึ่งจัดตั้งขึ้นเป็นพิเศษเท่านั้น

การบริหารงานในระบบการศึกษาเป็นระบบราชการที่ยังบริหารในลักษณะดั้งเดิม
ใช้การสั่งการในรูปแบบอำนาจจากบนลงล่าง ผู้รับคำสั่งต้องปฏิบัติตาม พร้อมทั้งรายงานผลการปฏิบัติ เป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้มีงานเอกสารจำนวนมาก เป็นภาระที่ทำให้โรงเรียนต้องใช้งานครูไปในกิจการที่ไม่ใช่การสอนไปมาก การประเมินผลก็มักดูจากรายงานที่ส่งจากหน่วยล่างขึ้นไป จึงมักไม่ได้ความจริง และไม่นำไปสู่การแก้ไขในส่วนที่จำเป็น ทั้งโครงการต่างๆ มักไม่มีการประเมินโครงการอย่างแท้จริง เมื่อเปลี่ยนนโยบาย หรือเสร็จสิ้นโครงการ งานก็หยุดหรือระงับไป โดยไม่เกิดบทเรียนที่จะช่วยในการบริหารจัดการต่อไป

การดำเนินงานของระบบการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในระบบ มีการสั่งการโดยละเอียด รวมทั้งวิธีปฏิบัติที่กำหนดไปจากส่วนกลางให้หน่วยปฏิบัติ ซึ่งกระจายอยู่ทั่วประเทศต้องทำตาม ตัวอย่างเช่น การกำหนดหลักสูตรที่อยู่บนฐานเนื้อหาสาระซึ่งปรากฏในตำราเรียนสำหรับแต่ละชั้นปีการศึกษาทั้งมีคำแนะนำสำหรับครูผู้สอนที่กำหนดเวลาจำนวนชั่วโมงในการสอนแต่ละตอน การกำหนดเกณฑ์คุณภาพอาหารกลางวัน โดยให้มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นดูแลเป็นการเฉพาะ รวมทั้งกรณีที่มีคำสั่งให้เพิ่มรายวิชาขึ้นหรือการเพิ่มเวลาเรียน จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ในบางวิชา เป็นต้น

ระบบการบริหารการศึกษาเป็นการบริหารในลักษณะเหมือนกันทั่วทั้งประเทศ
อันทำให้ง่ายในการสั่งการ แต่โดยที่สภาพการศึกษาในที่ต่างๆ มีความแตกต่างหลากหลาย มีสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกัน มีสภาพประชาชนที่แตกต่าง มีสภาพเป้าหมายของการศึกษาที่แตกต่าง แต่วิธีการที่จะจัดการ เป็นวิธีการอันเดียวเหมือนกันทั่วประเทศ วิธีการนี้เป็นผลให้เกิดการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมกับสภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร และบริบทของพื้นที่ที่แตกต่างกัน ทั้งอาจไม่ตรงกับวัตถุประสงค์หรือความถนัดในแต่ละพื้นที่ สำหรับหน่วยงานขนาดใหญ่ที่มีความสามารถสูงที่จะปรับตัวอาจสามารถปรับตัวและกระทำตามได้ แต่หน่วยงานหรือโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความสามารถจำกัดก็ไม่สามารถทำให้บรรลุผลได้ อาจต้องละทิ้งงานเดิมที่กระทำและได้ผลอยู่ เพื่อสนองการสั่งการที่ต้องส่งรายงานการปฏิบัติ หรือมีการตรวจตราตามหลังสภาพดังกล่าวนี้มีผลให้การศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กด้อยคุณภาพลง เจตนารมณ์ที่จะให้เกิดความคล่องตัว

**การบริหารในลักษณะ
เหมือนกันทั่วทั้งประเทศ
อันทำให้ง่ายในการสั่งการ**

*แต่โดยที่สภาพภูมิสังคมและ
การศึกษาในที่ต่าง ๆ มีความ
หลากหลาย เป็นผลให้เกิด
การปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมและ
ขาดประสิทธิภาพ*

ในการจัดการศึกษาที่แตกต่างกันได้ตามความหลากหลาย
แตกต่างของพื้นที่โดยกำหนดให้แต่ละโรงเรียนจัดทำหลักสูตร
สถานศึกษาของตนเองจึงเกิดขึ้นไม่ได้จริง ต้องอาศัย
ข้อกำหนดแกนกลางอย่างเคร่งครัด การวิเคราะห์และ
สังเคราะห์งานวิจัยด้านการศึกษากว่า ๗,๔๑๐ เรื่อง
ในระยะเวลา ๒๓ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๘
บ่งชี้ว่า ปัญหาใหญ่ของระบบการศึกษาไทย คือ ปัญหา
การบริหารการศึกษา ซึ่งได้แก่ การกระจายอำนาจการบริหาร
การศึกษาไปยังสถานศึกษาตามพื้นที่ต่างๆ ไม่เพียงพอ ซึ่งการ
บริหารหลักสูตรของสถานศึกษายังอิงส่วนกลางที่ถูกควบคุม
จากส่วนกลางเป็นหลัก และไม่มีความยืดหยุ่นสำหรับปรับให้
เหมาะสมกับท้องถิ่น เช่น หลักสูตรแกนกลางบังคับให้
โรงเรียนเน้นสอนภาษาไทยภาคกลาง แต่ในบางพื้นที่ที่มีผู้ใช้
ภาษาอื่นเป็นภาษาแม่ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน การแก้ปัญหา

เฉพาะหน้าหรือการตั้งหน่วยงานขึ้นใหม่เพื่อจัดการปัญหาเฉพาะที่ส่งผลกระทบอย่างมากในระยะยาว เช่น
การขยายตัวและตั้งหน่วยงานใหม่ในส่วนกลาง การขยายตัวของหน่วยงานภายใต้การดูแลของเขตพื้นที่
การศึกษา การแบ่งส่วนราชการแยกการกำกับดูแลระหว่างระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาออกจากกัน
อย่างเด็ดขาด เป็นต้น ภาระงาน อำนาจ และงบประมาณของส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษาจึงมากขึ้น
สภาพการบริหารที่เน้นความเหมือนจึงมากขึ้น การกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษาจึงไม่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง

การที่การศึกษาของไทยมีปัญหาด้านต่างๆ อยู่มากและรุนแรง ยังหาผู้รับผิดชอบไม่ได้
นักการเมืองผู้กำหนดนโยบายไม่ต้องรับผิดชอบเพราะมีการเปลี่ยนรัฐมนตรีบ่อย และมีการปรับนโยบายบ่อย
จนไม่เห็นผลของนโยบายเดิม ทั้งในด้านความสำเร็จและความล้มเหลว ทั้งยังไม่สามารถกำกับให้
กระทรวงศึกษาธิการทำตามนโยบายที่วางไว้ได้ทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ ส่วนกระทรวงศึกษาธิการเองก็ไม่สามารถ
กำกับการดำเนินงานได้ เนื่องจากการขาดระบบข้อมูลที่เพียงพอที่จะ
ติดตามผลงานที่เกิดขึ้นจริงขั้นตอนในระบบการสั่งการยาวนานการแปลง
นโยบายสู่การปฏิบัติผันแปรไป และการรายงานผลการปฏิบัติ
มักไม่สะท้อนความเป็นจริงทั้งหมด ระบบงานในด้านต่างๆ
มีความสลับซับซ้อน จนเกิดการหาผู้ที่รับผิดชอบจริงได้ยาก และไม่มี
การประเมินผลโครงการที่เชื่อถือได้ การบริหารงานมีกฎเกณฑ์ที่วางไว้
แต่มีช่องโหว่ให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าประสงค์เดิมได้ง่าย
สำหรับโรงเรียนเองก็ไม่สามารถกำกับการสอนของครูทุกคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากระบบบริหารงาน
บุคคลไม่เอื้อให้จัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความรับผิดชอบต่อนักเรียนและผู้ปกครอง กับความรับผิดชอบ

*การศึกษาของไทย
มีปัญหาด้านต่าง ๆ
อยู่มาก และรุนแรง
ยังหาผู้รับผิดชอบไม่ได้*

ต่อนโยบายและการสั่งการจากหน่วยเหนืออาจไม่ตรงกัน แนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนที่ดี มีคุณภาพอาจเกิดความขัดแย้งกันเองได้ง่าย ข้อจำกัดต่างๆ ของโรงเรียนทำให้ไม่สามารถรับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์ได้ แม้จะพยายามภายใต้ข้อกำหนดกฎเกณฑ์ที่กำกับอยู่ ความไม่เพียงพอของทรัพยากร เป็นปัจจัยที่โรงเรียนใช้เป็นคำอธิบายสาเหตุได้

การบริหารจัดการระบบการศึกษาจึงขาดผู้รับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์

จากการศึกษาของ ดร. สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ ประธานสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ระบุว่า ปัญหาการศึกษาของไทยอยู่ที่หาผู้รับผิดชอบต่อไม่ได้ และให้ความเห็นว่าการแก้ปัญหาที่ตรงจุดมากที่สุดคือ ทำให้โรงเรียนและครูมีความรับผิดชอบต่อผู้ปกครองโดยตรงและต่อบทบาทหน้าที่ในการให้บริการของโรงเรียน ซึ่งมีหลักการ คือ ๑) จะต้องมีการปฏิรูปข้อมูลโดยเปิดเผยข้อมูลต่างๆ ทั้งกิจกรรมการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ทรัพยากรของโรงเรียน ซึ่งจะให้ผู้ปกครองและนักเรียนมีข้อมูลเพียงพอที่จะเลือกเข้าศึกษาในโรงเรียนที่มีคุณภาพ ๒) การปฏิรูปการบริหารโรงเรียนโดยกระจายอำนาจการตัดสินใจให้โรงเรียนมีอิสระทั้งในการจัดการศึกษาเนื้อหาและในการดำเนินการ และ ๓) การปฏิรูปแรงจูงใจของครูให้เกิดการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน และสร้างความสามารถ รวมทั้งความเอาใจใส่ของครู เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียน การวางนโยบาย การปฏิบัติเพื่อขับเคลื่อนนโยบาย ตลอดจนการดำเนินงาน และการประเมินผลด้านการศึกษายังเป็นปัญหา เนื่องจาก**การขาดข้อมูลที่ดีในการบริหารจัดการการศึกษา**และการไม่ใช้ข้อมูลที่มีนโยบายและแผนงานมักเกิดจากความคิดเห็นและรายงานบนฐานความเห็นมากกว่าฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ การบริหารจัดการข้อมูลในแต่ละสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการเอง และอีก ๘ กระทรวงมีรูปแบบที่หลากหลายแตกต่างกัน กระทรวงศึกษาธิการได้รับความร่วมมือไม่เต็มที่ ทำให้มีข้อมูลไม่ครบถ้วน และไม่สามารถวิเคราะห์ให้ได้สภาพมหภาคของการศึกษาของชาติได้ ถึงแม้จะทำบันทึกความเข้าใจเพื่อร่วมมือกันแล้วก็ยังไม่เกิดบูรณาการของข้อมูลการศึกษาได้จริง การเปิดเผยข้อมูลรายบุคคลมีข้อมูลบางส่วนที่ต้องคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล จึงจำเป็นต้องมีพัฒนาการของระบบข้อมูล รวมทั้งระบบความมั่นคงของข้อมูลด้วย ความไม่ถูกต้องครบถ้วนและความซ้ำซ้อนของข้อมูลตัวเลขเด็กนักเรียนที่รัฐจ่ายเงินอุดหนุนรายหัวทำให้สูญเสียงบประมาณของรัฐจำนวนไม่น้อยโดยไม่จำเป็น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๖๒ กำหนดให้มีกฎกระทรวงเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ และวิธีการในการตรวจสอบ ติดตาม และการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษา แต่ในขณะนี้ยังไม่มีกฎกระทรวงใช้ กฎกระทรวงดังกล่าว

โดยสรุป จะเห็นได้ว่าทั้งโครงสร้าง กระบวนการและวิธีการในการดำเนินงานระบบการศึกษา เป็นสาเหตุใหญ่ของปัญหาทางการศึกษาของไทย

๒. ปัญหาคุณภาพการศึกษาเป็นผลที่เริ่มจากคุณภาพของการศึกษา ตั้งแต่ช่วงอายุเริ่มต้น และส่งผลต่อเนื่องไปสู่การศึกษาระดับสูงขึ้นไปทั้งระบบ

จากการศึกษาวิจัยในโลกในระยะ ๒๐ ปีที่ผ่านมาเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กเล็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาสมอง อันเป็นฐานของสติปัญญา พฤติกรรม บุคลิกภาพ และความสามารถในการเรียนรู้ ยืนยันถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กในระยะปฐมวัย พัฒนาการด้านประสาทสัมผัส การมองเห็น การได้ยิน การใช้ภาษา และการสื่อสาร ต้องตั้งต้นในอายุน้อยนี้ พัฒนาการของสมองเด็กในช่วงปีแรกมีความสำคัญต่อการเรียนภาษาที่สอง จนองค์การระหว่างประเทศ เช่น ยูนิเซฟและยูเนสโก ได้แนะนำรัฐบาลประเทศต่างๆ ให้ลงทุนในด้านนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศาสตราจารย์ James Heckman

พัฒนาการของเด็กเล็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาสมอง อันเป็นฐานของสติปัญญา พฤติกรรม บุคลิกภาพ และความสามารถในการเรียนรู้ เกิดขึ้นใน ๘ ปีแรกของเด็ก จะเป็นรากฐานของความฉลาด และ พฤติกรรมของคนนั้น

ผู้ได้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ เมื่อปี ค.ศ. ๒๐๐๐ ที่ได้แสดงว่า ผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์จากการลงทุนในช่วงปฐมวัยจะสูงกว่าการลงทุนทางการศึกษาในระดับสูงขึ้นไปถึง ๗ เท่า โดยเพิ่มสุขภาพกายและใจ เพิ่มสมรรถนะในการเรียนรู้และการทำงาน สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจทั้งในระดับบุคคลและสังคม เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ตลอดจนลดปัญหาสังคมและอาชญากรรม

รายงานของกรมอนามัย สถานการณ์อนามัยแม่และเด็กของประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๗ และ พ.ศ. ๒๕๕๙ แจ้งว่าหญิงตั้งครรภ์ฝากครรภ์ครั้งแรกเมื่ออายุครรภ์น้อยกว่าหรือเท่ากับ ๑๒ สัปดาห์ มีเพียงร้อยละ ๕๗.๑ หมายความว่า มีเด็กทารกในครรภ์มารดาประมาณร้อยละ ๔๓ ยังไม่ได้รับการดูแล ซึ่งเป็นระยะที่สมองและระบบประสาทมีการเจริญเติบโตอย่างมาก เด็กร้อยละ ๙.๔ มีน้ำหนักแรกเกิดต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (คือ ๒,๕๐๐ กรัม) ซึ่งเป็นเด็กกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่ออาการเกิดโรคเรื้อรังเมื่อโตขึ้น มีเด็กที่กินนมแม่อย่างเดียวตลอด ๖ เดือน เพียงร้อยละ ๒๓ เท่านั้น เด็กในช่วงอายุ ๐ ถึง ๕ ปี มีภาวะทุพโภชนาการ คือ มีภาวะเตี้ย ซึ่งมักสะท้อนถึงภาวะขาดอาหารเรื้อรังถึงร้อยละ ๑๐.๕ และมีปัญหาทางโภชนาการ คือ อ้วน ร้อยละ ๘.๒ และผอม ร้อยละ ๕.๔ นอกจากนี้ร้อยละ ๓๐ หรือ ๑ ใน ๓ มีพัฒนาการสติปัญญา และอารมณ์ล่าช้า โดยเฉพาะพัฒนาการด้านภาษามีความล่าช้าอย่างมาก

รายงานวิจัยเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๙ สสำรวจพัฒนาการด้านทักษะสมองส่วนหน้าหรือ Executive Functions ซึ่งเป็นสมองส่วนคิดและจัดการชีวิตในเด็กปฐมวัยไทย พบว่า พัฒนาการด้านนี้ล่าช้า โดยต่ำกว่าเกณฑ์อย่างชัดเจน ร้อยละ ๑๔ และต่ำกว่าเกณฑ์เล็กน้อย ร้อยละ ๑๕ ทักษะที่มีความล่าช้ามากที่สุด คือ ยังคิดไตร่ตรอง ทักษะด้านความจำขณะทำงาน และทักษะการควบคุมอารมณ์ ตามลำดับ ซึ่งส่งผลต่อความพร้อมและความสำเร็จทางการเรียนในระดับที่สูงขึ้นไป

สังคมไทยยังมีกรอบคิดที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการในปัจจุบันในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในเรื่องนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยไว้ โดยกำหนดให้รัฐต้อง

ดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาตั้งแต่ก่อนวัยเรียน แต่สภาพที่มีกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างน้อย ๔ กระทรวง คือ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย จึงมีปัญหาคาราคาเอนกภาพและประสิทธิภาพในการบูรณาการงาน จนมีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อกำหนดนโยบายการพัฒนาดูแลเด็กปฐมวัย แต่ก็ยังขาดกลไกเชื่อมประสานสู่การปฏิบัติ และการขับเคลื่อนการพัฒนา พ.ศ. ๒๕๕๕ มีศูนย์เด็กเล็ก ๑๘,๘๒๐ แห่งทั่วประเทศ แต่คุณภาพยังอยู่ในเกณฑ์ต้องปรับปรุง บุคลากรดูแลเด็กปฐมวัย ยังต้องเพิ่มทั้งปริมาณและคุณภาพ

สังคมไทยยังมีกรอบคิด
ที่ไม่ถูกต้องตาม
หลักวิชาการในปัจจุบัน
ในการพัฒนา
เด็กปฐมวัย

ช่วงรอยต่อระหว่างการศึกษาอนุบาลกับประถมศึกษาเป็นระยะที่เป็นวิกฤต เพราะแนวคิดที่เน้นการแข่งขันได้นำไปสู่การสอบเข้าชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ สำหรับโรงเรียนที่มีชื่อเสียง นำไปสู่การเน้นการเรียนทางหนังสือและวิชาการ จนเกิดการกวดวิชาสำหรับเด็กอายุ ๓ หรือ ๔ ขวบขึ้น โดยไม่ตระหนักถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับพัฒนาการของเด็ก และเป็นการสร้างอุปนิสัยหลายอย่างที่ไม่พึงประสงค์

๓. การบริหารจัดการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรเพื่อแก้ปัญหาการเข้าถึงและการด้อยคุณภาพการศึกษา

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษานอกจากจะทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมในสังคม และการเสียโอกาสของเด็กและเยาวชนของชาติ ตลอดจนแรงงาน ในการที่จะพัฒนาให้ได้เต็มความสามารถของตนแล้ว ยังทำให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจของชาติที่ไม่สามารถประเมินมูลค่าเป็นตัวเงินได้แล้ว มูลค่าความเสียหายทางสังคมที่เกิดขึ้นจากปัญหาเด็กเยาวชนนอกระบบการศึกษายังมีอีกมากมาย เช่น ด้านสุขภาพ และปัญหาสังคมในด้านต่างๆ ผลงานวิจัยจำนวนมากในระดับนานาชาติ แสดงว่า ประชากรที่ด้อยการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอายุขัยที่สั้นและคุณภาพชีวิตต่ำกว่าผู้ได้รับการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีโอกาสสร้างปัญหาสังคม ปัญหาการเสพติด และพฤติกรรมได้มากกว่าด้วย

ดังนั้นการลดความเหลื่อมล้ำในโอกาสทางการศึกษาของประชาชนไทยผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ย่อมส่งผลต่ออายุขัยและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนผู้ด้อยโอกาสและขาดแคลนทุนทรัพย์กลุ่มนี้ ให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทยอย่างยั่งยืนในระยะยาว

แม้ว่าปัจจุบันภาครัฐจะมีการลงทุนงบประมาณจำนวนมากทุกปีเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และแม้การลงทุนดังกล่าวจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้บ้าง เช่น โครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี เงินอุดหนุนนักเรียนยากจน และกองทุนอาหารกลางวัน แต่มาตรการดังกล่าวยังคงไม่สามารถสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาได้อย่างแท้จริง เนื่องจากการบริหารจัดการการศึกษา รวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรที่ใช้ในการศึกษา ดังข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ต่างๆ

การจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาทางฝั่งอุปทาน (Supply-side Financing) ไปยังหน่วยงานผู้จัดการศึกษา ย่อมไม่สามารถสร้างความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชนไทยอายุ ๓ - ๑๘ ปี มากกว่า ๖๗๐,๐๐๐ คน ที่ยังอยู่นอกระบบการศึกษาในปัจจุบันได้ เนื่องจากระบบงบประมาณไม่สามารถจัดสรรงบประมาณผ่านระบบการศึกษาไปสู่เด็กเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษาได้

บริการพื้นฐานที่โรงเรียนสำหรับนักเรียนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์มีปัญหาในหลายด้าน จำเป็นต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษเหนือไปกว่าการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวให้แก่ นักเรียน การให้เงินอุดหนุนรายหัวเท่ากับนักเรียนทั่วไปซึ่งมีเศรษฐกิจฐานะที่ดีกว่า ย่อมไม่สามารถสร้างความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่ประชาชนได้ทุกคนตามหน้าที่ของรัฐที่บัญญัติเอาไว้ในรัฐธรรมนูญ

การสนับสนุนงบประมาณด้านการศึกษาแต่เพียงต้นทุนของผู้ให้บริการทางการศึกษา ย่อมสร้างความเหลื่อมล้ำในโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ซึ่งไม่สามารถแบกรับต้นทุนการเข้ารับการศึกษาได้ด้วยตนเอง เช่น ค่าเดินทางและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่รัฐไม่อุดหนุนให้หรืออุดหนุนให้ไม่เพียงพอ และเงินอุดหนุนที่รัฐจัดสรรให้แก่นักเรียนยากจนในปัจจุบันเพียงวันละ ๕ บาท ย่อมไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายเหล่านี้ในปัจจุบัน ทำให้มีนักเรียนยากจนจำนวนมากไม่สามารถมาโรงเรียนได้ หรือต้องออกจากระบบการศึกษา ทั้งที่เป็นสิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญของประชาชนทุกคนที่รัฐพึงจัดให้อย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา เป็นกลไกใหม่ที่จะใช้ในการลดปัญหาการเข้าถึงการศึกษา ปัญหาการต้องออกจากการศึกษากลางคัน และปัญหาความเหลื่อมล้ำในคุณภาพของการศึกษา

การจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาทางฝั่งอุปทาน (Supply-side Financing) ไปยังหน่วยงานผู้จัดการศึกษา ไม่สามารถสร้างความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา ต้องอาศัยกองทุนที่มีบทบาทช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์โดยเฉพาะ ลดความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษา และเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู

โดยวัตถุประสงค์ของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ตามมาตรา ๕๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กองทุนมีวัตถุประสงค์สำคัญ ๓ ประการ คือ **๑) ช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์** ให้มีความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาดังแต่ก่อนวัยเรียนจนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ **๒) ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา** เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ของชาติ ให้มีความรู้

ความสามารถ และคุณธรรม รวมทั้งมีศักยภาพที่จะดำรงชีวิต โดยพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง และ **๓) เสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู** ให้มีความเสมอภาคในการได้รับการเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพ ให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาเด็กเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และด้อยโอกาสทั้งในและนอกระบบการศึกษาได้เต็มศักยภาพ

๔. การบริหารจัดการโรงเรียนขาดความคล่องตัว และประสิทธิภาพ จนเป็นเหตุให้เกิดการด้อยคุณภาพ และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ตลอดจน ความสามารถในการแข่งขัน

สาเหตุของสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนหรือห้องเรียนของไทยในปัจจุบัน ได้แก่

๔.๑ หลักสูตรในปัจจุบันเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standard-based Curriculum) ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดไว้จำนวนมากทั้ง ๘ กลุ่มสาระ ในทุกระดับชั้น แต่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับสมรรถนะอย่างเพียงพอ ซึ่งแม้จะมีการกำหนดสมรรถนะหลักไว้ ๕ สมรรถนะ แต่ก็ยังขาดแนวทางการพัฒนาสมรรถนะที่เชื่อมโยงกับการจัดการเรียนการสอนในสาระวิชาต่างๆ ประกอบกับครูยังมีความเข้าใจไม่เพียงพอ จึงทำให้ผู้เรียนยังไม่เกิดสมรรถนะที่พึงประสงค์ดังกล่าว

๔.๒ เนื้อหาที่สอนมีมากในขณะที่เวลาการสอนถูกเบียดบังด้วยภารกิจอื่น ครูจึงเร่งการสอนด้วยวิธีง่ายที่สุด คือ บอกความรู้แก่ผู้เรียน รวมทั้งไม่มีเวลาดูแลผู้เรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ (Character) และความสัมพันธที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ นอกจากนี้ครูยังขาดทักษะการจัดการกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง รวมทั้งสภาพการณ์ในโรงเรียนที่ไม่ส่งเสริมให้ครูสอนเป็นทีม (Team Teaching) ในสาระการเรียนรู้ต่างๆ ทำให้การสอนและการเรียนรู้แบบบูรณาการไม่สัมฤทธิ์ผล

๔.๓ ครูขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ทั้งการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Formative Assessment) และการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนรู้ (Summative Assessment)

๔.๔ ครูมีประสบการณ์หรือมีความเชี่ยวชาญในการสอนแตกต่างกัน รวมทั้งแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่ให้ครูสามารถค้นคว้าและนำไปใช้ได้ยังมีน้อย นอกจากนี้ไม่มีระบบการคัดกรองผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ทำให้มีความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้เรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม หรือร่างกายและสติปัญญาแตกต่างกัน

เมื่อศึกษาถึงสาเหตุของสภาพปัญหาแล้ว การปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนหรือการปฏิรูปห้องเรียน (Classroom Reform) จึงเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากมีผลถึงผู้เรียนโดยตรง ในการเปลี่ยนแปลงผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับอนาคตของประเทศไทย จำเป็นต้องมีการออกแบบข้อเสนอแนะที่จะนำไปสู่นโยบายและมาตรการที่ตอบโจทย์ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนหรือห้องเรียนในปัจจุบันของไทย

โรงเรียนหรือสถานจัดการการศึกษาเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดในกระบวนการทางการศึกษา กล่าวได้ว่าเป็นหน่วยผลิตในห่วงโซ่การศึกษา มีปัญหาประสิทธิผลและผลิตภาพ จนเป็นปัจจัยหลักในปัญหาคุณภาพการศึกษาและความเหลื่อมล้ำของการศึกษา ตลอดจนความสามารถในการแข่งขันของชาติ

อาจกล่าวได้ว่าปัญหาการศึกษาในปัจจุบันเกิดขึ้น เพราะการด้อยประสิทธิภาพของโรงเรียน และการขาดศรัทธา ต่อครูและนักเรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของการเรียนรู้ การบริหารจัดการการศึกษาของไทยได้เน้นที่การบริหาร จัดการระบบมากกว่าการให้ความสำคัญกับโรงเรียน ทำให้โรงเรียนต้องปฏิบัติตามนโยบาย คำสั่งและ ข้อกำหนดต่างๆ ที่ลงไปจากระบบบริหาร รวมทั้งระบบ การพิจารณาผลความสำเร็จและระบบความดีความชอบ ก็อาศัยกฎเกณฑ์ที่กำหนดโดยระบบ และสร้างแรงผลักดัน รวมทั้งแรงจูงใจให้การบริหารมุ่งไปสู่การตอบสนองคำสั่ง

มากกว่าคุณภาพที่แท้จริง แม้ว่าในกฎหมายจะได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจให้โรงเรียน เพื่อให้เกิดความ คล่องตัวและความเป็นอิสระในการปรับกระบวนการและวิธีการให้เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม ความสามารถ และความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน รวมทั้งเปิดโอกาสให้มีโรงเรียนของรัฐที่เป็นนิติบุคคล แต่ในความเป็นจริง การกระจายอำนาจไม่เกิดขึ้นจริง คงเป็นเพียงในลายลักษณ์อักษรเท่านั้น โรงเรียนยังอยู่ใต้ข้อกำหนดที่เข้มงวด และคำสั่งที่ลงไปยังโรงเรียนเป็นจำนวนมาก ทั้งยังต้องทำรายงานถึงการทำตามข้อกำหนดและคำสั่งเหล่านั้นด้วย การบริหารจัดการจึงใช้เวลาและกำลังของโรงเรียนไปมากในระบบการจัดการ โรงเรียนที่เป็นนิติบุคคลเกิดขึ้น เพียงแห่งเดียวที่มีเป้าหมายพิเศษ โดยโรงเรียนชั้นแนวหน้าและมีขนาดใหญ่ เช่น โรงเรียนหลายแห่ง ในกรุงเทพมหานคร และโรงเรียนประจำจังหวัดต่างๆ น่าจะมีสัมฤทธิ์ผลมากขึ้นได้ หากได้ความคล่องตัวมากขึ้น และสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่และหาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ระบบบริหารภายในโรงเรียนถูกระทบด้วยสภาพการบริหารระบบอย่างทีกล่าวนมา ทำให้ระบบ บริหารภายในโรงเรียนมีความอ่อนแอ โรงเรียนที่ผู้บริหารดีและมีความสามารถอาจหาช่องทางในการปรับปรุงได้ และช่วยให้มีการพัฒนาคุณภาพได้ แต่หลายคนก็กล่าวถึงความยากลำบากในการดำเนินการ หากผู้บริหาร เป็นผู้ที่เคร่งครัดในการทำตามกฎ หรือขาดความเป็นผู้นำ โรงเรียนก็พัฒนาได้อย่างยากลำบาก กระบวนการได้มาซึ่ง ผู้บริหารโรงเรียนก็เป็นปัญหาที่สำคัญ ตามระเบียบราชการต้องมีการสอบ ๓ ชั้น โดยชั้นแรกเป็นการสอบรวมและ เน้นระเบียบกฎเกณฑ์ของทางราชการ ส่วนชั้นที่ ๒ และ ๓ เน้นคุณลักษณะอื่นที่จำเป็น ซึ่งขึ้นกับผู้ที่มีอำนาจในการคัดเลือก อันประกอบด้วยการบริหารในระบบที่ เหนือกว่าโรงเรียน จึงมีความเห็นอยู่มากกว่าผู้บริหารโรงเรียน มีคุณลักษณะไม่ตรงกับความเป็นจริงของโรงเรียนแต่ละแห่งนั้น ทั้งการตัดสินใจจากส่วนกลาง และการอาศัยกฎเกณฑ์ที่รัดจริง ได้ทำให้เกิดความล่าช้าในการตัดสินใจในการเลือก และเกิด ปัญหาโรงเรียนอยู่ไม่น้อย

โรงเรียนหรือสถานจัดการ การศึกษาเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด ในกระบวนการทางการศึกษา ปัญหาการศึกษาในปัจจุบัน เกิดขึ้นเพราะการด้อยประสิทธิภาพ ของโรงเรียน และการขาดศรัทธา ต่อครู และนักเรียน

โรงเรียนที่ผู้บริหารดี มีความสามารถ และความเป็นผู้นำ อาจหาช่องทางในการปรับปรุงได้ และช่วยให้มีการพัฒนาคุณภาพได้

คณะกรรมการสถานศึกษา
จำนวนมากไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่
ตามที่ควร

คณะกรรมการสถานศึกษาจำนวนมากไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ควร ซึ่งอาจเกิดจากกลไกการได้มา การปฏิบัติหน้าที่ และความสัมพันธ์กับผู้บริหารและครูในโรงเรียน น่าจะเป็นที่คาดหวังได้ว่าคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วยคนจากชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียในผลการศึกษา เช่น พ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียน น่าจะเป็นผู้ที่ช่วยในการบริหาร

จัดการโรงเรียนได้มาก จึงจำเป็นต้องพิจารณาจัดการเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาให้เหมาะสม ตามสภาพที่แตกต่างของโรงเรียน

ครูและบุคลากรสนับสนุนการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างมากในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน โดยจะได้ยกไปกล่าวถึงในหัวข้อการปฏิรูปครู

โรงเรียนของรัฐส่วนใหญ่ต้องอาศัยความช่วยเหลือสนับสนุนจากระบบบริหารที่อยู่เหนือโรงเรียน ในการแก้ปัญหาและในการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนที่อยู่ห่างไกล หรือมีปัญหาในลักษณะพิเศษ ความช่วยเหลือเหล่านี้บางแห่ง

โรงเรียนจำนวนไม่น้อย
ได้รับการดูแลไม่ทั่วถึง

ก็ได้รับอย่างดีและสามารถแก้ปัญหาได้ แต่มีโรงเรียนจำนวนน้อยที่การดูแลไม่ทั่วถึง เช่น โรงเรียนที่อยู่ห่างไกล และต้องอาศัยพลังงานแสงอาทิตย์ในการรับการเรียนรู้การสอนทางโทรทัศน์ทางไกล แต่เกิดปัญหาระบบพลังงานเสียเป็นเวลานานับภาคการศึกษา จนไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ หรือโรงเรียนที่ไม่ได้รับการช่วยเหลืออย่างทันท่วงที เป็นต้น

หลักสูตร คู่มือครู และตัวชี้วัดผลการศึกษาเป็นปัญหาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กเป็นอันมาก ซึ่งให้ความเห็นว่า หลักสูตรแกนกลางที่กำหนดเป็น ๘ กลุ่มสาระ ในทุกชั้นเรียน ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาตอนต้นไปจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีข้อกำหนดโดยละเอียด นำไปปฏิบัติได้ยากสำหรับชั้นต้นๆ แม้จะมีบางส่วนของหลักสูตรที่ให้โรงเรียนจัดเองได้ ร้อยละ ๒๐ สำหรับชั้นประถมศึกษา และมากกว่านั้นในชั้นมัธยมศึกษา ตลอดจนให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่วางให้เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม และในระยะหลังมีคำสั่งให้สามารถยืดหยุ่นได้ในความเป็นจริง โรงเรียนมีช่องทางในการสร้างความแตกต่างได้น้อย ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดของโรงเรียนเอง หลักสูตรสถานศึกษาจึงมีอยู่ไม่น้อยเป็นเพียงวาทกรรม โรงเรียนอาศัยคัดลอกตามกัน จึงไม่สร้างความเหมาะสมของหลักสูตร ดังนั้นการเรียนการสอนจึงเน้นเนื้อหาสาระและอาศัยการท่องจำตามที่มิในหนังสือตำรา

“หลักสูตรสถานศึกษา” จึงมีอยู่
ไม่น้อยที่เป็นเพียงวาทกรรม

ตั้งแต่ก่อน พ.ศ. ๒๕๔๓ หรือ ค.ศ. ๒๐๐๐ โลกได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ ที่ต้องปรับเป็นเชิงรุก (Active Learning) ที่สร้างสมรรถนะและทักษะต่างๆ สำหรับคนในโลก ความตื่นตัวในเรื่องนี้ในวงการการศึกษาไทยก็มีอยู่ไม่น้อย และมีบางโรงเรียนที่ได้ปรับไป แต่ข้อกำหนดการศึกษาไทยยังเน้นหลักสูตรอย่างเดิมที่อยู่บนฐานเนื้อหาสาระ การสร้างสมรรถนะสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ เกิดขึ้นน้อย โรงเรียนส่วนใหญ่ยังอาศัยหนังสือตำราเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนเพื่อซื้อให้นักเรียนใช้อยู่ การเรียนด้วยการท่องจำไม่กระตุ้นให้เกิดความอยากรู้ของนักเรียน การสอบที่กำหนดให้อยู่ภายในกรอบของหนังสือตำรา เป็นเครื่องจำกัดการเรียนรู้และปิดกั้นการสร้างความคิดและสติปัญญา จึงมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดำแม้อยู่ด้วยการสอบของไทยเอง และยิ่งต่ำมากเมื่อเทียบกับมาตรฐานการศึกษาสากล โรงเรียนที่มีขนาดเล็กหรืออยู่ห่างไกล และมีศักยภาพจำกัดจึงปรับตัวได้ยาก อันเป็นต้นเหตุสำคัญของความเหลื่อมล้ำในคุณภาพการศึกษา

การเรียนรู้ด้วยการท่องจำไม่กระตุ้นให้เกิดความอยากรู้ของนักเรียน

ในการปฏิรูปการศึกษาจึงต้องอาศัยการปรับกระบวนการการศึกษาให้ทันการเปลี่ยนแปลงในโลก โดยปรับตามแนวโน้มในโลกที่การศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องปรับการเน้นเนื้อหาสาระ ซึ่งจะหาได้ง่ายในปัจจุบันและอนาคต ไปเป็นการศึกษาเพื่อสร้างสมรรถนะที่จำเป็น ร่วมไปกับการใช้ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าไปช่วยในการศึกษา ให้สามารถสร้างสมรรถนะที่จำเป็นได้ทั้งของนักเรียนเอง และของครู

โรงเรียนขนาดเล็กเป็นปัญหาหนักของระบบประถมศึกษาในปัจจุบัน และจะเป็นปัญหามากขึ้น เพราะจำนวนเด็กเกิดลดน้อยลง ทำให้โรงเรียนกลายเป็นขนาดเล็กเพิ่มจำนวนขึ้น ใน พ.ศ. ๒๕๖๑ มีโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งหมายถึง การมีนักเรียนน้อยกว่า ๑๒๐ คน อยู่ถึง ๑๕,๐๘๙ โรงเรียน หรือร้อยละ ๕๐.๑๑ ของโรงเรียนทั้งหมด ๓๐,๑๒๒ โรงเรียน มีเด็กอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็กประมาณ ๗ ล้านคน ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาจากโรงเรียนขนาดเล็กต่ำกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่กว่า ในการสอบโอเน็ตสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ พบว่า เด็กจากโรงเรียนขนาดเล็กได้คะแนนต่ำมากที่สุด โดยได้คะแนน ๓๘.๐๙, ๒๑.๔๗ ๒๓.๓๘, ๒๐.๖๙ และ ๒๖.๑๕ สำหรับวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ตามลำดับ (คะแนนเฉลี่ยระดับชาติ เท่ากับ ๔๗.๓๑, ๓๕.๑๖, ๓๑.๔๑, ๓๐.๗๒ และ ๓๐.๕๑ ในวิชาดังกล่าวตามลำดับ) ได้มีความพยายามแก้ปัญหาขึ้นมาเป็นเวลาหลายปี แต่กล่าวได้ว่ายังไม่ประสบความสำเร็จ ต้องมีมาตรการที่เหมาะสมกับสภาพที่แตกต่างกัน และเป็นมาตรการที่เป็นที่ยอมรับของชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

๕. การบริหารจัดการเกี่ยวกับครู มีกลไกที่ไม่เอื้อให้ครูทำการสอนได้อย่างมีคุณภาพ

อาจกล่าวได้ว่า ครูเป็นปัจจัยที่จำเป็นในการสร้างคุณภาพการศึกษา จิตวิญญาณความเป็นครู เป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่สุดของครู วัฒนธรรมไทยถือว่าครูเป็นผู้ที่ควรบูชาด้วยเป็นบุพการี คือ เป็นผู้ให้การอุปการะก่อนโดยไม่ยึดติดกับผลตอบแทน ครูเกิดปิติเมื่อศิษย์ได้เรียนรู้และออกไปประสบความสำเร็จในภาระงานและชีวิต ครูไทยโดยธรรมชาติยังมีคติอย่างนี้อยู่ แต่สภาพแวดล้อมในสังคมโดยรอบที่เน้นวัตถุนิยม บริโภคนิยม การแข่งขันกัน และการยึดประโยชน์ส่วนตน ได้เข้าไปมีอิทธิพลต่อครูอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ กลไกทาง

**ครูเป็นปัจจัยที่จำเป็น
ในการสร้างคุณภาพการศึกษา**
จิตวิญญาณความเป็นครู
เป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่สุด
ของครู

การเมืองที่ขาดธรรมาภิบาลได้ผลักดันให้ระบบขยับไปในทิศตรงกันข้ามกับจิตวิญญาณความเป็นครูที่เป็นหลักอยู่เดิม เปรียบได้กับมีพายุแรกที่มากกระทบกระแทกครู

การผลิตครูเป็นส่วนที่ถูกกระทบอย่างแรง ผู้ที่อยากเป็นครูด้วยความมุ่งมั่นที่จะเป็นครูที่ดี ประสงค์ที่จะทำประโยชน์มีอยู่มาก แต่กระบวนการคัดเลือกผู้เข้ามาเรียนได้เน้นความสามารถและทักษะทางวิชาการตามแนวโน้มความสำคัญของเทคโนโลยีสมัยใหม่ และเมื่อเข้ารับการศึกษาฝึกอบรมเป็นบัณฑิตครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ การศึกษาก็ให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้และสมรรถนะของครู

โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมรรถนะในการสอนในวิชาเฉพาะต่างๆ ซึ่งได้ก้าวหน้าไปเป็นอันมาก แม้ว่าจะมีการสอนและฝึกอบรมเกี่ยวกับจรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู แต่ก็ถูกเบียดบังด้วยเทคโนโลยีก้าวหน้าที่อาจน่าสนใจกว่า การคัดเลือกนิสิตนักศึกษาโดยเน้นอุปนิสัยและเจตคติ พร้อมกับข้อตกลงที่จะทำงานเป็นครูตามความจำเป็นของชาติ เป็นเวลานานพอสมควรอาจมีส่วนช่วยปรับการรับผู้จะเรียนเป็นครูได้

แผนการผลิตครูของชาติก็มีปัญหา เพราะการผลิตไม่ตรงกับความต้องการจำเป็นในระบบการศึกษา ทำให้มีบัณฑิตที่จบการศึกษาแล้วหางานไม่ได้ กลายเป็นคนว่างงานจำนวนมาก หรือต้องทำงานที่ต่ำกว่าความสามารถของตน ในบรรดาสาขาวิชาที่เข้าเรียนส่วนใหญ่ก็เป็นสาขาเฉพาะทางย่อยของการศึกษา ที่มีงานในระดับมัธยมศึกษา ที่อยู่ในเมืองมากกว่าในท้องถิ่นห่างไกล ในขณะที่ปัญหาขาดแคลนครูในปัจจุบันมีความรุนแรงสูงในระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะตามโรงเรียนขนาดเล็กในท้องที่ห่างไกล จึงปรากฏเป็นปัญหามีครูไม่ตรงกับสาขาวิชาที่ครูได้รับการฝึกอบรมมา มหาวิทยาลัยที่ทำการผลิตครูมีเสรีภาพ และข้อจำกัดทางการเงิน ที่ทำให้ต้องผลิตตามแผนงานของตน ซึ่งไม่ตรงกับความต้องการของประเทศ

การผลิตครูไม่ตรงกับ
ความจำเป็นในระบบการศึกษา

การคัดกรองและบรรจุครู รวมทั้งการให้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูได้มีการปรับแก้เป็นระยะๆ ที่มีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรด้วย จนเป็นปัญหาการใช้ครู และมีครูจำนวนหนึ่งต้องทำหน้าที่ครู ในตำแหน่งครูอัตราจ้าง และครูจ้างเหมา ซึ่งไม่มีความมั่นคงและสวัสดิการของวิชาชีพ

ใน ๑ ปีการศึกษา ที่มีจำนวนวัน
เปิดเรียน ๒๐๐ วัน นั้น ครูต้องใช้
เวลาทำกิจกรรมภายนอกชั้นเรียน
ที่ไม่ใช่การเรียนการสอนถึง ๘๔ วัน

การจัดระบบงานในโรงเรียนให้ครูได้ทำหน้าที่ของตนมีความสำคัญมาก ใน พ.ศ. ๒๕๕๗ สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ได้ทำการสำรวจการทำงานของครู ๔๒๗ คน พบว่า ใน ๑ ปีการศึกษาที่มีจำนวนวันเปิดเรียน ๒๐๐ วันนั้น ครูต้องใช้เวลาทำกิจกรรมภายนอกชั้นเรียนที่ไม่ใช่การเรียนการสอนถึง ๘๔ วัน คิดเป็นร้อยละ ๔๒ ของเวลาทั้งหมด โดยกิจกรรมนอกชั้นเรียน

ที่ไม่ใช่การเรียนการสอนที่ครูต้องใช้เวลามากที่สุด ได้แก่ การประเมินของหน่วยงานภายนอก (๔๓ วัน) การแข่งขันทางวิชาการ (๒๙ วัน) และการอบรมจากหน่วยงานภายนอก (๒๐ วัน) ทำให้ครูมีเวลาในการสอนจริงน้อยลงไปมาก ครูจำนวนมากมีความเห็นอยากให้คืนครูให้กับห้องเรียนและนักเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนก็ถูกดึงออกไปจากโรงเรียนเช่นเดียวกัน ด้วยการไปประชุมและการรับทราบนโยบายและการสั่งการต่างๆ รวมทั้งการจัดทำเอกสารรายงานผลการดำเนินงาน ตลอดจนเอกสารเพื่อการเพิ่มวิทยฐานะของตน ทำให้กระทบต่องานในหน้าที่ในการบริหารจัดการโรงเรียนเพื่อเพิ่มคุณภาพ

การพัฒนาครูและการสร้างความก้าวหน้าในวิชาชีพครูถูกระงับจากพายุอย่างแรง วิทยฐานะของครูเป็นเครื่องมือสำคัญในการเป็นแรงขับเคลื่อนให้ครูได้มีความก้าวหน้า แต่กฎเกณฑ์และวิธีการไม่เอื้อให้การได้วิทยฐานะสูงขึ้นนั้น นำไปสู่การสร้างความสามารถที่พึงประสงค์ในงานระดับที่สูงขึ้น ตลอดจนการทำหน้าที่ภายหลังการได้วิทยฐานะไปช่วยเหลือครูในโรงเรียน และทำหน้าที่สร้างนวัตกรรมเพื่อให้เกิดคุณภาพของการศึกษา หากประสบการณ์และความรู้ความสามารถที่พัฒนาขึ้นได้เข้าไปช่วยยกระดับหลักสูตรและการเรียนรู้ในโรงเรียน ก็จะเป็นประโยชน์ได้มาก

กฎเกณฑ์ และวิธีการไม่เอื้อให้
การได้วิทยฐานะสูงขึ้นนั้น
นำไปสู่การสร้างความสามารถ
ที่พึงประสงค์ในงาน
ระดับที่สูงขึ้น

ระบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนจึงควรได้รับการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพและผลผลิตมากขึ้น การสร้างค่านิยมจิตวิญญาณความเป็นครู และปทัสถานสังคมทางการศึกษาที่เน้นด้านนี้ ไม่น้อยกว่าความรู้ความสามารถทางวิชาการด้วยระบบและกลไกที่เหมาะสม จะช่วยปรับระบบงานครูได้

๖. การเรียนการสอน หลักสูตร และการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ล้ำสมัย ไม่ทันโลก

หลักสูตรการศึกษาฉบับแรกของไทย ที่เรียกว่า พิกัดสำหรับการศึกษา เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๕

การจัดการศึกษาต้องยึด

หลักว่า ผู้เรียนทุกคน

มีความสามารถเรียนรู้และ

พัฒนาตนเองได้ และถือว่า

ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

ประกอบด้วย ชั้นมูลศึกษาชั้นต่ำ ชั้นมูลศึกษาชั้นสูง มัธยมศึกษา
ชั้นกลางสามัญ และชั้นกลางสูง มุ่งให้ราษฎรได้รับประโยชน์
เต็มที่ในการประกอบอาชีพ จน พ.ศ. ๒๔๕๖ จึงได้จัดเป็น
ประถมศึกษา สามัญและวิสามัญ กับมัธยมศึกษาตอนต้น
ตอนกลาง และตอนปลาย มุ่งให้เห็นความสำคัญในความรู้
ความสามารถในวิชาสามัญ จนถึงภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒
จึงเกิดการศึกษาภาคบังคับ และมีแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๐๓ ขยายการศึกษาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ มีการ
ปรับปรุงหลักสูตร จัดเป็นระบบ ๔, ๓, ๓, ๒ แล้วใน พ.ศ. ๒๕๒๑

ปรับเป็นระบบ ๖, ๓, ๓ มีการปรับปรุงหลักสูตรวิชาต่างๆ เป็นหลักสูตรกลางที่ใช้ทั่วประเทศ

ในการปฏิรูปหลักสูตรการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๔ เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓๒ กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้น ครู ผู้สอน และผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน มีการวางหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นใหม่ด้วยเหตุผลที่ว่าหลักสูตรเดิมมีจุดอ่อนในเรื่องสำคัญ คือ การกำหนดหลักสูตรจากส่วนกลางไม่สามารถสะท้อนสภาพ ความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษาและท้องถิ่น การจัดหลักสูตรและการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยียังไม่สามารถผลักดันให้ประเทศไทยเป็นผู้นำด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี ในภูมิภาค จึงจำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้คนไทยมีทักษะกระบวนการและเจตคติที่ดี ทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี มีความคิดสร้างสรรค์ การนำหลักสูตรไปใช้ยังไม่สามารถสร้าง พื้นฐานในการคิดสร้างวิธีการเรียนรู้ให้คนไทยมีทักษะในการจัดการ และทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถเผชิญ ปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ยังไม่สามารถที่จะทำให้ผู้เรียนใช้ภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารและการค้นคว้า หาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลายในยุคสารสนเทศ

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว ได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจน เพื่อการศึกษาต่อและให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหา ในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าวกำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับ

จำนวน ๙ ปี จึงได้มีการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ขึ้น โดยได้กำหนดเป็นกลุ่ม
สาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระ และให้มีกลุ่มสาระ
เพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสมเป็นกลุ่มสาระ
ที่ ๙ ได้ กลุ่มสาระที่กำหนดนี้จะต้องเรียนตั้งแต่
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖
โดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น
ให้เหมาะสม ซึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่มสาระ
มีดังนี้ ๑) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย แบ่งเป็น
๕ สาระ ๕ มาตรฐานการเรียนรู้ ๒) กลุ่มสาระการ
เรียนรู้คณิตศาสตร์ แบ่งเป็น ๖ สาระ ๒๐ มาตรฐานการเรียนรู้ ๓) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ แบ่งเป็น
๘ สาระ ๑๓ มาตรฐานการเรียนรู้ ๔) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม แบ่งเป็น ๕ สาระ
๑๑ มาตรฐานการเรียนรู้ ๕) กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา แบ่งเป็น ๕ สาระ ๖ มาตรฐาน
การเรียนรู้ ๖) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ แบ่งเป็น ๓ สาระ ๖ มาตรฐานการเรียนรู้ ๗) การงานอาชีพและ
เทคโนโลยี แบ่งเป็น ๕ สาระ ๖ มาตรฐานการเรียนรู้ และ ๘) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ แบ่งเป็น
๔ สาระ ๘ มาตรฐานการเรียนรู้ ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ซึ่งแบ่งเป็นสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตาม
ที่หลักสูตรกำหนด และมีหลักสูตรแกนกลางกำหนดเนื้อหาให้ร้อยละ ๗๐ และให้สถานศึกษานำไปปรับใช้
ตามความเหมาะสมอีกร้อยละ ๓๐

หลักการที่กำหนดไว้สำหรับหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน
ได้ครอบคลุมเจตนารมณ์
ตามความจำเป็นไว้เป็นอย่างดี
แต่มีปัญหาในการปฏิบัติ

พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยสาระสำคัญยังคงใกล้เคียงกับ
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ยังคงมีหลักสูตรแกนกลางและให้โรงเรียนจัดทำสาระของหลักสูตร
เอง โดยมีกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเช่นเดิม แต่ได้เพิ่มตัวชี้วัดขึ้นมาเพื่อการ
จัดการเรียนการสอนให้สนองตัวชี้วัดที่กำหนดครบทุกตัวชี้วัด

จากการวิจัยและติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในช่วงระยะ ๖ ปีที่ผ่านมา พบว่า หลักสูตร
ดังกล่าวมีข้อดีหลายประการ เช่น ส่งเสริมการกระจายอำนาจทางการศึกษา ทำให้ท้องถิ่นและสถานศึกษา
มีส่วนร่วมและมีบทบาทพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น มีแนวคิดและหลักการ
ส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมอย่างแท้จริง

สำหรับสื่อการเรียนรู้ได้มีข้อกำหนดให้สื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเองหรือนำสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัว และในระบบ
สารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อและแหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียน
ควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้
จากศูนย์สื่อหรือห้องสมุดของสถานศึกษา จากนั้นจึงมีการแต่ง ปรับปรุง และจัดพิมพ์หนังสือเรียน
สาระการเรียนรู้พื้นฐานขึ้น บนฐานของหลักสูตรแกนกลาง เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีหนังสือเรียน
สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ชั้นประถมศึกษา ๑๒ เล่ม และชั้นมัธยมศึกษา ๑๒ เล่ม แต่ละเล่มกำหนดสำหรับ
ช่วงชั้น ภาคเรียน และชั้นเรียน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า หลักการที่กำหนดไว้สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้ครอบคลุมเจตนารมณ์ตามความจำเป็นไว้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ มีโรงเรียนขนาดใหญ่บางแห่งที่มีบุคลากรเพียงพอ สามารถสร้างหลักสูตรสถานศึกษาของตนเอง ตามที่ กฎเกณฑ์ได้เปิดช่องให้ไว้ แต่สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางที่มีคนจำกัดไม่มีความสามารถที่จะ จัดทำหลักสูตรของตนเองได้ คงอาศัยการลอกตามกัน และ ไม่เกิดสภาพความเหมาะสมกับท้องถิ่น ยิ่งสำหรับชั้น ประถมศึกษาตอนต้นด้วยแล้ว การจัดการเรียนการสอนตาม โครงสร้าง ๘ กลุ่มสาระ ที่มีข้อกำหนดโดยละเอียด และมี หนังสือเรียนกำกับอยู่ ความคล่องตัวจึงหายไป ทำให้ต้อง จัดการเรียนการสอนตามที่ปรากฏในหนังสือเรียน และต้องใช้ การท่องจำเนื้อหาสาระเป็นหลัก

สำหรับวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และ เทคโนโลยีนั้น ประเทศไทยได้เห็นความสำคัญและจัดตั้ง สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ขึ้น ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๕ แต่ต้องอยู่ในกรอบของหลักสูตร แกนกลาง

แม้จะมีการปรับปรุงหนังสือเรียนเป็นระยะๆ แต่ส่วนใหญ่จะไม่ได้ปรับให้ก้าวหน้าตามการ เปลี่ยนแปลงขององค์ความรู้ในโลก หลักสูตรการศึกษาของไทยจึงล้าสมัย ในการส่งนักเรียนไทยไปแข่งขัน โอลิมปิกวิชาการระหว่างประเทศ จึงปรากฏว่านักเรียนไทยในระยะแรกไม่สามารถแข่งขันได้ จนมีการจัด หลักสูตรและตำราเฉพาะเรื่องขึ้นใหม่ตามมาตรฐานสากล และมีการจัดค่ายอบรม นักเรียนไทยจึงสามารถ แข่งขันชนะได้ ในการสอบโอเน็ตที่เป็นการสอบวัดความรู้ตามหลักสูตรของไทย ผลการสอบก็ปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยทั้งประเทศอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ยิ่งเมื่อเข้าร่วมสอบกับโครงการต่างๆ ที่จัดในระดับนานาชาติ ปรากฏว่า เด็กไทยจำนวนมากมีผลการสอบต่ำอย่างมาก คงมีนักเรียนจากบางโรงเรียนเท่านั้นที่สามารถทำคะแนนดีได้ การที่เป็นดังนี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากการเรียนรู้ของเด็กไทยอาศัยการท่องจำตามหลักสูตรที่แคบ แต่การศึกษาทั่วโลก ในปัจจุบัน จะเน้นการมีสมรรถนะต่างๆ ที่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในการศึกษา เพื่อเตรียมกำลังคนสำหรับ โลกอนาคต ทักษะของคนในศตวรรษที่ ๒๑ จึงเป็นสิ่งที่จะต้องจำเป็นสำหรับผู้ที่จะมีชีวิตในโลกปัจจุบันและอนาคต

พัฒนาการทางการศึกษาในโลกที่เน้นการเรียนรู้บนฐานสมรรถนะ และใช้วิธีการเรียนรู้เชิงรุก หรือการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ ตลอดจนการสร้างวิจาร์ณญาณ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มากกว่าการท่องจำ ทั้งยังต้องมีความหลากหลายปรับให้ตรงกับความถนัด และความประสงค์ของผู้เรียน จึงจำเป็นต้องปรับหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผลของการศึกษาของไทยอย่างเร่งด่วน ให้ทันการเปลี่ยนแปลงในโลก และมีการพัฒนาครูและผู้ที่เกี่ยวข้องให้สามารถปรับเปลี่ยนด้วย

พัฒนาการทางการศึกษา
ในโลกที่เน้นการเรียนรู้บนฐาน
สมรรถนะ และใช้วิธีการเรียนรู้
เชิงรุก หรือการเรียนรู้
ด้วยตนเอง เรียนรู้วิธีการเรียนรู้
ตลอดจนการสร้างวิจาร์ณญาณ
และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

เป้าหมายของการศึกษาไทยตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ครอบคลุมกว้างขวาง ทั้งคุณธรรม จริยธรรม ความเป็นพลเมืองดีที่ภูมิใจในชาติ สามารถสร้างความเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ รวมทั้งมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณิตศาสตร์ เทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะการใช้ข้อมูล การสื่อสาร และการออกแบบนวัตกรรม รวมทั้งการนำความรู้และทักษะไปใช้ประโยชน์ จึงต้องพัฒนาให้ทัน การเปลี่ยนแปลงในโลก ขณะเดียวกันต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และความ ตีงามของความเป็นไทย

๗. การศึกษาของไทยยังไม่ได้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล อย่างเต็มที่

พัฒนาการด้านดิจิทัลได้มีอิทธิพลที่รุนแรงต่อระบบงานต่างๆ ของโลก กิจการและแรงงานของ ทรัพยากรบุคคลหลายอย่างจะถูกแทนที่ด้วยความก้าวหน้าทางดิจิทัลเทคโนโลยี ในขณะเดียวกันเทคโนโลยี ดิจิทัลได้เป็นโอกาสในการพัฒนาและแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างดี สามารถเอาชนะข้อจำกัดด้านระยะทางและ เวลาได้ การศึกษาของไทยยังปรับใช้โอกาสจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้น้อย

โอกาสที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีดิจิทัลจะเป็นประโยชน์ในการปฏิรูปการศึกษาของไทยได้หลายอย่าง คุณภาพการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามีสาเหตุ ส่วนหนึ่งจากการจำกัดความรู้ที่อยู่ในหนังสือตำราเรียน โดยการขาด สื่อที่มีคุณภาพและต้องใช้ประกอบเพื่อขยายความรู้ความคิด ทั้งด้วยตนเอง ศึกษาเป็นกลุ่ม หรือศึกษาร่วมกับครู เทคโนโลยี ดิจิทัลช่วยให้สามารถข้ามข้อจำกัดด้านระยะทางและเวลา อันเป็นการสร้างพลังและโอกาสสำหรับนักเรียนในการยกระดับ คุณภาพการศึกษา เทคโนโลยีดิจิทัลยังช่วยในการพัฒนาครู การฝึกอบรมและเพิ่มสมรรถนะของครูกระทำได้ โดยไม่ต้องให้ ครูต้องทิ้งนักเรียนและโรงเรียน นอกจากนี้ อาจเกิดชุมชน เพื่อการเรียนรู้ระหว่างครูในโรงเรียน หรือข้ามโรงเรียนด้วย แพลตฟอร์มดิจิทัลแม้แต่แพลตฟอร์มระหว่างนักเรียนก็เกิดขึ้นได้ การใช้ปัญญาประดิษฐ์ก็จะพลิกโฉมการจัดการศึกษา ในการ ยกระดับคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสามารถ ในการแข่งขัน เพื่อเร่งรัดพัฒนาการศึกษาให้ได้มาตรฐานสากล อันจะเสริมความสามารถในการแข่งขันของชาติ ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ในการศึกษาทุกระดับ ทุกรูปแบบ ตลอดชีวิต ประชาชนก็เกิดสมรรถนะที่จำเป็น สำหรับการงานและชีวิตในอนาคตได้ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนปู่ย่าตายายที่ดูแลเด็ก อาจได้รับข้อมูลและ การศึกษาให้สามารถร่วมในการดูแล และแก้ปัญหาให้เกิดได้

คุณภาพการศึกษาและ ความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษามีสาเหตุ ส่วนหนึ่งจากการจำกัด ความรู้ที่อยู่ในหนังสือตำราเรียน โดยการขาดสื่อที่มีคุณภาพ และต้องใช้ประกอบเพื่อขยาย ความรู้ความคิด

ในการนี้จำเป็นต้องอาศัยโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล ทั้งที่ส่งผ่านทางอากาศ ที่ผ่านสายพลังสูง ที่กระจายไปทั่วทุกท้องถิ่น และด้วยเครื่องมือที่มีสมรรถนะในการเก็บ ค้นหาและนำความรู้ไปใช้ได้ด้วย ในการนำสื่อและกิจกรรมไปยังผู้เรียนและสถานศึกษา

เด็กและเยาวชนที่อยู่ในระบบการศึกษาในปัจจุบัน นับได้ว่าเป็นผู้อยู่ใน Generation Z ซึ่งมีความสามารถ ความถนัด และวิถีคิดที่แตกต่างไปจากคนรุ่นเก่า ที่กำลังเป็นผู้สอนและผู้บริหารอยู่ ความพยายามที่จะปรับทัศนคติและสมรรถนะของผู้ที่รับผิดชอบเหล่านี้ให้สามารถใช้ประโยชน์และปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงยังเกิดขึ้นน้อย

๘. การอาชีวศึกษาของไทยไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งในด้านทักษะ และสาขาวิชา

การอาชีวศึกษาของไทยเป็นปัญหาที่ค้างคามมาเป็นเวลาหลายสิบปี และได้มีความพยายามปรับแก้ อยู่หลายระยะ แต่ยังไม่เป็นผล ค่านิยมและภาพลักษณ์ของอาชีวศึกษาในสายตาสังคมค่อนข้างลบ ในขณะที่โลกกำลังเปลี่ยนไป และการศึกษาก็ก้าวหน้าไปเป็นอันมาก การศึกษาเพื่อสะสมทฤษฎีความรู้ที่เป็นฐานของการศึกษาอยู่เดิม ได้เป็นที่ตระหนักว่าไม่เพียงพอ จำเป็นต้องมีการศึกษาในทางปฏิบัติที่สำคัญพอๆ กัน ประกอบด้วย ทรัพยากรบุคคลที่เป็นกำลังของชาติต้องมีผู้ที่มีทักษะและมีฝีมือ ในการทำงานต่างๆ การศึกษาที่ได้ผลผลิตที่ไม่สามารถทำงาน ในหน้าที่ของตนได้นั้น นับเป็นการศึกษาที่ไม่ตรงเป้าและไม่บรรลุผล

การศึกษาในสมัยใหม่จึงต้องมีการฝึกภาคปฏิบัติ ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับต้นๆ ไปจนถึงอุดมศึกษา ตลอดจน การจัดการศึกษาบางส่วนในสถานประกอบการสำหรับงานที่เตรียมไปทำจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

ความจริงข้อนี้ มีความสำคัญมากเป็นพิเศษสำหรับ อาชีวศึกษาซึ่งเป็นการเตรียมผู้เรียนสำหรับการประกอบอาชีพ และโดยที่อาชีพมีหลากหลายและต้องปรับเปลี่ยนตามความ เจริญอยู่เป็นนิจ การศึกษาด้านอาชีวศึกษาจึงจำเป็นต้องมี ทั้งทักษะและมีฝีมือในการทำงานได้เลย และสมรรถนะในการ ปรับเปลี่ยน ในโลกปัจจุบันนี้งานบางอย่างจะถูกทดแทนด้วย ปัญญาประดิษฐ์ และจะมีงานใหม่เกิดขึ้นเสมอ สถานประกอบการจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันการเพื่อความอยู่รอด แต่สถานศึกษาอยู่ในสภาพที่ปรับเปลี่ยนได้ช้ากว่า ความร่วมมือของทั้งสองฝ่ายจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น ขณะนี้มี สถานประกอบการหลายแห่งต้องให้การฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อให้ทำงานได้ หรือต้องเปิดสถานศึกษาของตนเอง เพื่อสร้างกำลังคนที่ต้องการ อุตสาหกรรมจากต่างประเทศที่เข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทยมักมีปัญหา การขาดแคลนกำลังคนในระดับที่ต้องการ

การศึกษาเพื่อสะสมทฤษฎี
ความรู้ ที่เป็นฐานของ
การศึกษาอยู่เดิม ได้เป็นที่
ตระหนักว่าไม่เพียงพอ
จำเป็นต้องมีการศึกษา
ในทางปฏิบัติ ที่สำคัญ
พอๆ กัน ประกอบด้วย
การศึกษาด้านอาชีวศึกษา
จึงจำเป็นต้องมีทั้งทักษะและ
ฝีมือในการทำงานได้เลย

ระบบการกำกับดูแลและสนับสนุนการอาชีวศึกษา ซึ่งอยู่ในภาครัฐมีการปรับเปลี่ยนช้า และในบางส่วนใช้ระบบอำนาจตามแนวของราชการเดิม ทำให้เป็นปัญหาของการจัดการอาชีวศึกษา การสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้เป็นประเทศไทย ๔.๐ จำเป็นต้องแก้ปัญหามหาวิทยาลัยให้ได้

๙. การอุดมศึกษาของไทยจำเป็นต้องได้รับการปฏิรูป

พัฒนาการของอุดมศึกษาไทยในระยะ ๑๐๐ ปี ที่ผ่านมาได้เกิดผลสัมฤทธิ์ไม่น้อย มหาวิทยาลัยไทยได้รับการยอมรับนับถือในวงการนานาชาติ และได้สนองความจำเป็นของประเทศ รวมทั้งมีการปรับเปลี่ยนเป็นระยะๆ ระบบอุดมศึกษาไทยได้ขยายเต็มที่ ได้เพิ่มจำนวนสถาบันอุดมศึกษาและที่เรียนมากเพียงพอ จนถือได้ว่าการครอบคลุมประชากร (Massification of Higher Education) ได้สำเร็จจุลวงแล้ว มีการกระจายของสถาบันอุดมศึกษาไปครอบคลุมทั่วประเทศและมีทางเลือกที่หลากหลาย ทั้งในเชิงสาขาวิชา ระดับการศึกษา สถาบันภาครัฐและเอกชน และกระบวนวิธีการศึกษา ส่วนการวิจัยได้เป็นบทบาทหน้าที่มหาวิทยาลัย และเป็นตัวชี้วัดผลงานทางวิชาการ สถาบันอุดมศึกษายังมีบทบาทให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ระบบบริหารมหาวิทยาลัยก็ได้รับการพัฒนา มีผู้บริหารมหาวิทยาลัย ซึ่งได้แก่ อธิการบดี และผู้บริหารระดับรองลงไปเป็นผู้รับผิดชอบ และมีสภามหาวิทยาลัยเป็นองค์คณะบุคคล รับผิดชอบในระดับนโยบายของสถาบัน และกำกับดูแลกิจการ เพื่อให้มีเสรีภาพทางวิชาการและความเป็นอิสระในการบริหารงาน

ผลผลิตทุกด้านของมหาวิทยาลัย
ยังสนองความจำเป็นของประเทศได้
ไม่เต็มที่
ในการประเมินจัดอันดับ
มหาวิทยาลัยในระดับโลก และระดับ
ภูมิภาค มหาวิทยาลัยไทยไม่สามารถ
แข่งขันได้ในโลก

อย่างไรก็ตามอุดมศึกษาไทยก็ยังมีปัญหาอยู่มาก ความเป็นอิสระของมหาวิทยาลัยช่วยทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ แต่ยังคงด้อยในด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ผลผลิตทุกด้านของมหาวิทยาลัยยังสนองความจำเป็นของประเทศได้ไม่เต็มที่ ในการประเมินจัดอันดับมหาวิทยาลัยในระดับโลก และระดับภูมิภาค มหาวิทยาลัยไทยไม่สามารถแข่งขันได้ในโลก ตามตัวชี้วัดของการจัดอันดับ สุ่มมหาวิทยาลัยของสิงคโปร์ ญี่ปุ่น จีน และเกาหลีไม่ได้ และในระยะหลังมีแนวโน้มที่มหาวิทยาลัยจะถดถอยลงด้วย โดยถูกแซงจากมหาวิทยาลัยใหม่ๆ ในหลายประเทศ เช่น มาเลเซีย ฮองกง และไต้หวัน

นโยบายอุดมศึกษาของไทยไม่ชัดเจน ไม่มั่นคง และปรับไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงในโลก ทำให้ความสามารถในการแข่งขันของชาติด้อยลงไปด้วย การขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ประเทศ ๔.๐ ยังติดกับดักที่อุดมศึกษา

มหาวิทยาลัยจำนวนหนึ่งมีหน้าที่ทำการวิจัยที่ควรเป็นชั้นแนวหน้าของศาสตร์ของโลก เพื่อยกระดับประเทศให้อยู่ในกลุ่มที่ก้าวหน้า แข่งขันได้ในอนาคต แต่ผลงานวิจัยของไทย และการจดสิทธิบัตร ยังอยู่ในระดับต่ำ นวัตกรรมที่ลึกลับและก้าวกระโดด จำเป็นต้องอาศัยวิชาการชั้นลึกซึ่งและพื้นฐาน ประกอบกับ วัสดุศาสตร์ที่ครบวงจรของการวิจัย และบุกเบิกเพื่อให้เป็นผลใช้ประโยชน์ได้จริง การปรับนวัตกรรมไปสู่ผลผลิต ทั้งที่เป็นกายภาพ หรือเป็นกระบวนการ ที่มีการจัดการเชิงธุรกิจยังมีอยู่น้อยมาก มหาวิทยาลัยจำนวนหนึ่ง อาจมุ่งทำการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาของประเทศ และเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่มีความหลากหลายและ ลักษณะจำเพาะยังมีอย่างจำกัด บทบาทการให้บริการทางวิชาการแก่สังคมที่มักเป็นแนวตั้งรับอยู่แต่เดิม ต้องปรับเป็นเชิงรุก ที่นำความรู้และศักยภาพที่มีอยู่ออกไปช่วยขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจและสังคม ในการศึกษาตลอดชีวิต โดยเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาประเทศ และชุมชน

สังคมไทยมีปัญหาค่าความเหลื่อมล้ำอยู่มาก ขาดความเสมอภาคในด้านต่างๆ ทำให้เกิดความไม่ยุติธรรม ในสังคม อันเป็นผลรบกวนความสุขสงบ สันติ และความมั่นคง ในฐานะที่เป็นสมองของชาติ มหาวิทยาลัย ต้องใช้ศักยภาพของตนช่วยในการแก้ปัญหามากกว่าในปัจจุบัน

การบริหารกลางของระบบอุดมศึกษาขาดประสิทธิภาพ ขาดแผนทรัพยากรมนุษย์ที่ใช้การได้ แม้ว่าจะมีการปรับการบริหารระบบมาเป็นระยะๆ ระบบอุดมศึกษาโดยรวมยังต้องได้รับการแก้ไข ยิ่งในกรณี ของอุดมศึกษา ๔.๐ แล้ว ต้องมีการปรับแก้ระบบในหลายด้าน

โดยสรุป จะเห็นได้ว่าการศึกษาของไทยทุกด้าน มีต้นตอของปัญหาที่รุนแรง ลึกซึ้ง หลากหลายซับซ้อนและฝังลึกอย่างมากจนอาจกล่าวได้ว่า มาตรการในการแก้ไขหรือปฏิรูป เกือบจะเป็นไปไม่ได้ (Mission Impossible)

จากการศึกษาข้อมูล ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และสภาพความเป็นจริงในที่ต่างๆ แล้ว คงจะเห็นแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์อยู่บ้าง หากทุกภาคส่วนของสังคมตื่นขึ้นและตระหนัก ในปัญหาและร่วมกันแก้ไข ตลอดจนเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งก็จะเป็นไปได้

ตอนที่ ๓

แนวทางในการปฏิรูปการศึกษาไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแสดงถึงเจตนารมณ์และหลักการอย่างแจ่มชัดที่จะให้เกิดการแก้ไขขนานใหญ่หรือการปฏิรูปการศึกษาไทย รัฐบาลก็มีความมุ่งมั่นในการปฏิรูปการศึกษา ประชาชนที่ให้ความเห็นในช่องทางต่างๆ ได้ตั้งความหวังไว้กับการปฏิรูปการศึกษา ดังนั้นขณะนี้มีความมุ่งมั่นทางการเมือง (Political Will) อย่างชัดเจน

Political Will

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

นโยบายของรัฐบาล

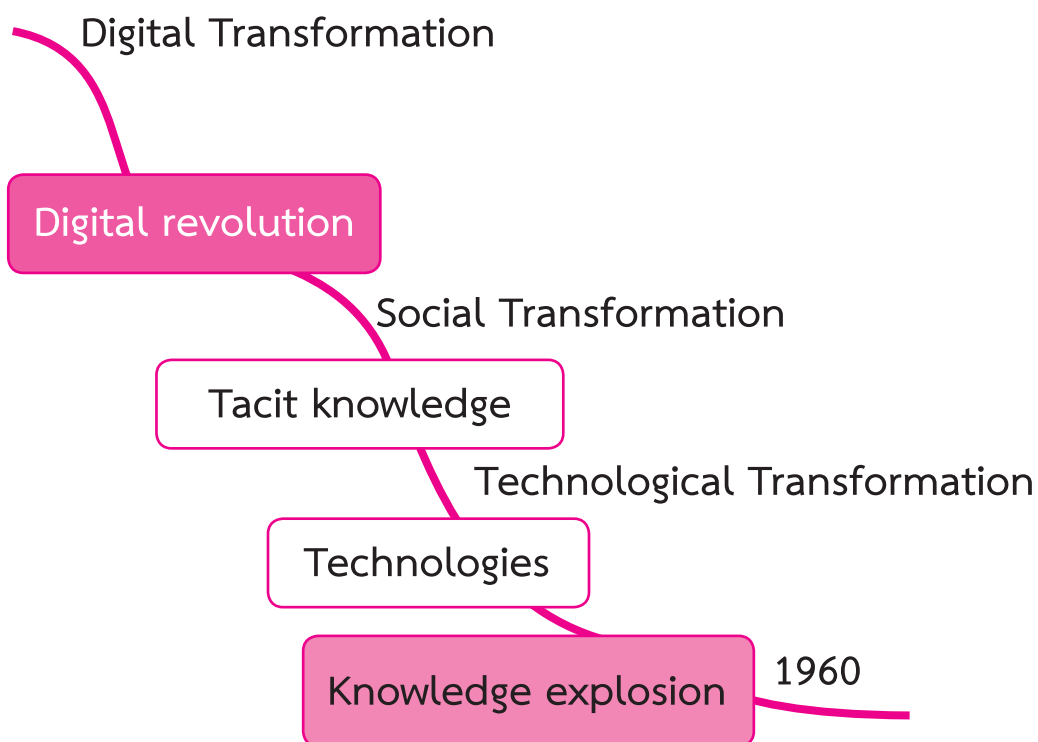
ความคาดหวังของสังคม

ล้วนมุ่งให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา

ในการศึกษาจากสภาพความเป็นจริงในที่ต่างๆ ทั่วประเทศ พบโรงเรียนและนักเรียนที่สามารถปรับตัวและสร้างกิจกรรมให้เกิดคุณภาพได้ ตลอดจนมีโรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษาและจิตอาสาจำนวนมากไม่น้อยที่มุ่งมั่นต่อสู้กับข้อจำกัดและความยากลำบากจนเป็นผลสำเร็จ และมีชุมชนและภาคเอกชนเข้าไปช่วยเหลือ โดยมีตัวอย่างโรงเรียนจำนวนมากที่มีนวัตกรรมจนสามารถบรรลุผล สร้างนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถและแข่งขันได้ ประกอบกับในโลกขณะนี้ เป็นระยะของการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่อันจำเป็นต้องปรับระบบการศึกษา เมื่อเข้าสู่ศตวรรษใหม่ ค.ศ. ๒๐๐๐ องค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลก ร่วมกันพัฒนาโดยมีเป้าหมาย Millennium Development Goals (MDG) ซึ่งการยกระดับการศึกษา เป็นเป้าหมายหนึ่ง เมื่อครบกำหนด ๑๕ ปีที่ตั้งไว้เดิมคือ ค.ศ. ๒๐๑๕ ปรากฏว่ายังไม่บรรลุผลตามที่ตั้งไว้ได้ อย่างเต็มที่และมีปัญหาใหม่เกิดขึ้น จึงจัดทำ Sustainable Development Goals (SDG) ที่ขยายเพิ่มเป้าหมาย การปฏิรูปการศึกษาปรากฏเด่นชัดขึ้นอีก

โลกได้เข้าสู่ยุคปฏิวัติดิจิทัลเป็น S Curve ที่สองหลังจาก Knowledge Explosion เมื่อ ๖๐ ปีก่อน การศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนอย่างมาก เนื้อหาสาระทางวิชาการได้รวมกันอยู่และหาได้ง่าย ถ้าสามารถเข้าไปหาและรู้วิธีที่ใช้สืบค้นโดยที่เนื้อหาทางวิชาการจะอยู่ในภาษาอังกฤษเป็นหลัก ความสามารถทางภาษาอังกฤษจึงเป็นสมรรถนะที่จำเป็น ยิ่งต้องการเข้าไปสืบค้นให้ลึกกว่าที่ได้มีผู้จัดทำไว้เป็นภาษาไทย ความสามารถทางภาษาอังกฤษก็ยิ่งจำเป็นมากขึ้น เป้าหมายของการศึกษาจึงปรับจากการสะสมเนื้อหาสาระ ไปเป็นการสร้างสมรรถนะ ทั้งสมรรถนะทางภาษาในการสื่อสาร ในการสืบค้นและการมีวิจารณญาณที่จะเลือกเชื่อ และสมรรถนะในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

โลกได้เข้าสู่ยุคปฏิวัติดิจิทัลเป็น S Curve ที่สอง
 หลังจาก Knowledge Explosion เมื่อ ๖๐ ปีก่อน
 เป้าหมายของการศึกษาจึงปรับจากการสะสมเนื้อหาสาระ
 ไปเป็นการสร้างสมรรถนะที่เรียกว่า ทักษะศตวรรษที่ ๒๑
 ทั้งสมรรถนะทางภาษาในการสื่อสาร ในการสืบค้น
 และการมีวิจารณญาณที่จะเลือกเชื่อและสมรรถนะ
 ในการใช้สื่อมัลติมีเดีย คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต
 ระบบงานก็เปลี่ยน งานเก่าหลายอย่างจะหายไป และมีงานใหม่
 ที่ต้องการสมรรถนะใหม่ รวมทั้งความสามารถในการปรับตัว
 และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

อีกด้านหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันคือ การปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ จนมีคนเรียกว่าเป็นการปฏิวัติอีกครั้งหนึ่งของมนุษยชาติ กระบวนการดิจิทัลได้ทำให้เกิดความสามารถที่จะข้ามระยะทางและเวลาได้ ความรู้และข้อมูลต่างๆ สามารถไปถึงที่ต่างๆ ได้โดยเร็ว สิ่งที่เกิดในส่วนหนึ่งของโลกสามารถรับรู้ได้ทั่วโลกในเวลาเดียวกัน ความรู้สามารถนำไปสู่ท้องถิ่นห่างไกล ได้ทำให้เป็นโอกาสใหม่ของผู้คนทุกภูมิศาสตร์ที่หลากหลาย ยุคดิจิทัลยังทำให้วิถีคิดและพฤติกรรมของมนุษย์เปลี่ยนไปด้วย ผู้ที่เกิดหลังจากปี ค.ศ. ๑๙๘๕ ซึ่งเป็นปีที่คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลได้กระจายออกไปกว้างขวางจึงได้รับการขนานชื่อว่าเป็นรุ่น Z หรือรุ่น i (Generation Z, Generation i) คนรุ่นนี้จะถนัดที่จะเรียนรู้จากสื่อผสมที่มีทั้งตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว แสง เสียง และการแสดงอารมณ์ไปพร้อมกัน แทนที่จะเป็นการเรียนรู้จากหนังสือตำรา หรือบทเรียน คนรุ่นก่อนนั้นเรียนรู้จากหนังสือซึ่งสามารถเลือกบทที่ต้องการหรือค้นต่อไปได้แต่ด้วยความยากลำบาก ต่างจากคนรุ่น Z ที่มีทางเลือกมากมายบนจอที่เลือกค้นต่อไปได้โดยสะดวก สภาพดังกล่าวนี้มีผลอย่างมากสำหรับการเตรียมคนสำหรับการมีชีวิตและงานอาชีพในโลกอนาคต คนในรุ่นก่อนๆ ซึ่งกำลังทำงานอยู่หรือเป็นผู้บริหาร หรือแม้แต่ผู้สูงอายุก็ได้รับผลจากการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วย หากสามารถปรับและสร้างสมรรถนะและวิถีคิดได้ทันก็จะได้ประโยชน์ ดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้จึงเป็นกลไกที่สำคัญในการจัดการศึกษาทั้งที่อยู่ในโรงเรียนและการศึกษาในรูปแบบอื่น

โดยสรุปจะเห็นว่าประเทศไทยได้ทำการปฏิรูปการศึกษาครั้งหนึ่งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๒ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเป็นอันมาก การศึกษาของชาติได้ก้าวหน้าไป แต่หลายอย่างที่ตั้งใจไว้ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ไม่ได้ ต้องยอมรับว่าการปฏิรูปยังไม่สำเร็จ การเปลี่ยนแปลงของการศึกษาไทยไม่สามารถตามการเปลี่ยนแปลงในโลกได้ทัน เมื่อมาถึงปัจจุบันนี้มีความตั้งใจที่จะปฏิรูปการศึกษาอีกครั้งหนึ่ง สิ่งที่ควรกังวลขณะนี้คือ อีก ๔ - ๕ ปี หรือ ๑๐ ปีข้างหน้า หากมองย้อนกลับมาแล้ว การปฏิรูปการศึกษาไม่สำเร็จ ประเทศไทยจะเป็นอย่างไร นี่คือปัญหาที่ใหญ่มาก คงต้องตั้งความหวังไว้ว่าการปฏิรูปครั้งนี้จะสำเร็จได้

โดยที่การเปลี่ยนแปลงในโลกเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และสภาพการศึกษาของไทยยังล้าหลังประเทศอื่นอยู่ จึงจำเป็นต้องเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาด้วยอัตราเร่งสูงเป็นพิเศษ จึงจะสามารถก้าวทันประเทศอื่นๆ ได้ บางประเด็นต้องทำการเร่งด่วน ที่จะทำให้สำเร็จได้โดยเร็ว บางประเด็นต้องเสร็จได้ในเวลา ๓ ถึง ๕ ปี แต่การปฏิรูปโดยรวมต้องจัดทำให้เสร็จในเวลาไม่เกิน ๑๐ ปี จึงจะมีโอกาสก้าวทันโลก

ในการที่จะปฏิรูปให้เกิดความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องวางเป้าหมายที่เป็นไปได้ และจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง ทั้งในด้านความร้ายแรงของปัญหาที่ต้องรีบแก้ไข กับด้านความยากง่ายของการปรับแก้ มีหลายปัญหาที่ต้องใช้เวลา จึงจะคลี่คลายปัญหาได้

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ได้นำข้อสรุปจากปัญหาและความท้าทายของระบบการศึกษาของไทยที่ได้วิเคราะห์ไว้ ข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปการศึกษาจากหน่วยงานต่างๆ ข้อเสนอจากการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะในภูมิภาคต่างๆ เวทีทางวิชาการ และเว็บไซต์ของ กอปศ. แล้วได้ยกร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่เพื่อใช้แทนฉบับปัจจุบันโดยจะเป็นกฎหมายแม่บทด้านศึกษานำเสนอให้รัฐบาลพิจารณา ตลอดจนได้เสนอร่างพระราชบัญญัติระดับรอง ที่ได้รับพระราชโองการประกาศใช้เป็นกฎหมายแล้ว คือ พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๑ พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๒ และพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๒ พร้อมทั้งได้เสนอร่างพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. .... ซึ่งได้ไปประกอบในพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่ได้ประกาศ พร้อมไปกับได้ประสานงานกับกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการปรับเปลี่ยน และบุกเบิกการปฏิรูปในส่วนที่เป็นไปได้อย่างเร่งด่วนแล้ว คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ได้ยกร่างแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และแผนการปฏิรูปประเทศด้านอื่นๆ โดยมีเป้าหมายให้เกิดการปฏิรูปที่จะสำเร็จได้ในเวลา ๑๐ ปี แล้วได้รับข้อเสนอเพิ่มเติมจากการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับร่างแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา มาประกอบการพิจารณาปรับปรุงแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาอีกครั้งหนึ่ง ทำให้แผนการปฏิรูปประเทศด้านศึกษานี้ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิรูป ๔ ด้าน มีแผนงานเพื่อการปฏิรูป ๗ เรื่อง จำแนกในรายละเอียดเป็นประเด็นปฏิรูป รวม ๒๙ ประเด็น

ในการปฏิรูปการศึกษาให้สำเร็จนั้น

ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของ

ทุกภาคส่วนในสังคม

ทั้งพ่อแม่ผู้ปกครอง ชุมชน เอกชน ประชาสังคม สื่อมวลชน

และองค์กรของรัฐทุกระดับ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่รับผิดชอบ และมีบทบาทอยู่ในระบบการศึกษา

ในปัจจุบัน และอนาคต

ในการปฏิรูปการศึกษาให้สำเร็จนั้นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของทุกภาคส่วนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่รับผิดชอบ และมีบทบาทอยู่ในระบบการศึกษาในปัจจุบัน การปรับค่านิยมต้องมี ทัศนคติและมาตรการที่เป็นที่ยอมรับได้ การปรับแก้หลายอย่างอาจกระทำได้อย่างเร่งด่วน ให้เกิดความก้าวหน้าและแก้ปัญหาได้ทันที เป็นประโยชน์กับทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง แต่มีหลายอย่างที่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับ ผลกระทบที่ต้องใช้เวลาในการดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารงานบุคคล อาจต้องปรับเป็นส่วนๆ และเป็นระยะๆ โดยปรับให้เหมาะสมกับสภาพและผลกระทบที่เกิดขึ้น ทั้งนี้อาจต้องใช้เวลา ๕ ถึง ๑๐ ปี จึงจะ ได้ผล เป็นที่น่ายินดีที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ให้ความร่วมมืออย่างดี สื่อมวลชนได้ช่วยเสนอข่าว และให้ ข้อเท็จจริงแก่สังคม นักวิชาการและผู้สนใจในทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้าร่วมในการรับฟังความคิดเห็น ให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะจำนวนมาก หน่วยงานต่างๆ ของกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ข้อมูล ความร่วมมือและ ร่วมในการพิจารณาหาแนวทางการปฏิรูป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาซึ่งทำหน้าที่ เลขานุการของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ได้ให้ความอนุเคราะห์ในทุกด้านจนคณะกรรมการ อิสระฯ สามารถดำเนินการได้ลุล่วงในเวลาจำกัด จึงเป็นที่หวังได้ว่าการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ น่าจะประสบ ความสำเร็จได้

การปฏิรูปครั้งนี้ไม่สำเร็จไม่ได้

ตอนที่ ๔

แผนการปฏิรูปการศึกษาไทย

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕๘ จ. ได้บัญญัติให้มีการดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษ ครอบคลุมให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัยโดยไม่เก็บค่าใช้จ่า ย ให้ดำเนินการตรากฎหมายเพื่อกำหนดกองทุนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครูให้มีการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัดและปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ ทั้งนี้ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๖๑ กำหนดให้การปฏิรูปตาม มาตรา ๒๕๘ จ. ด้านการศึกษา

แผนการปฏิรูปประเทศ
ด้านการศึกษาคือเป็นองค์ประกอบ
สำคัญที่จะสนับสนุนการ
ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ
ทุกด้าน

มีคณะกรรมการที่มีความเป็นอิสระคณะหนึ่งที คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งดำเนินการศึกษาและจัดทำ ข้อเสนอแนะและร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายเพื่อเสนอ คณะรัฐมนตรีดำเนินการต่อไป

นอกจากนี้ การปฏิรูปการศึกษายังเป็น ส่วนหนึ่งของการปฏิรูปประเทศเพื่อสนับสนุน การบรรลุตามยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดไว้ในด้าน ต่างๆ เนื่องด้วยการศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญ

ของการพัฒนาประเทศ ดังนั้นแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาคือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะสนับสนุน การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ด้านความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม และด้านขีดความสามารถในการแข่งขัน คณะกรรมการอิสระ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.) ได้ดำเนินการศึกษาและทบทวนผลการพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจาย รายได้

ศึกษาวิจัย ข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปการศึกษาของหน่วยงานต่างๆ ของสภาการปฏิรูปแห่งชาติ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ และคณะกรรมการการศึกษาและการกีฬา ของสภานิติบัญญัติแห่ง ชาติ ตลอดจนทบทวนผลลัพธ์และผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษาของประเทศที่มีการทดสอบและสำรวจไว้ จากแหล่งอ้างอิงทั้งภายในและภายนอกประเทศ รวมถึงสรุปข้อคิดเห็นจากการเยี่ยมชมพื้นที่และการจัดเวทีรับฟัง ความคิดเห็นสาธารณะที่กอปศ. จัดขึ้นกว่า ๒๐ ครั้ง ร่วมกับข้อคิดเห็นที่ได้รับผ่านทางเว็บไซต์ของกอปศ. (www.thaiedreform.org) และสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ

บริบทของประเทศและของโลกกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมตลอดจนนวัตกรรมและเทคโนโลยีต่างๆ การพัฒนาและขยายตัวของเทคโนโลยี ดิจิทัลในการสื่อสารและการศึกษามีแหล่งความรู้ใหม่ๆเกิดขึ้นอย่างหลากหลายซึ่งเหมือนเป็นโอกาสในทางหนึ่ง แต่ในอีกทางหนึ่งการเปลี่ยนแปลงข้างต้นส่งผลให้ประชาชนต้องมีความสามารถและสมรรถนะ ในการเลือกเรียนรู้สิ่งใหม่และการปรับตัวเพื่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ระบบการศึกษาจึงต้องมุ่ง พัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน เปิดทางเลือกให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ เชี่ยวชาญในเรื่อง ที่ถนัด และสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถดูแลสุขภาวะของตนเองและครอบครัว ในขณะที่วัยที่ยังคง ต้องมุ่งเน้นการให้มีคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นเป็นคนดี รับผิดชอบต่อสังคมและสามารถ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ทิศทางการพัฒนาประเทศจากการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ยังกำหนดประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้ต้องมีการปรับเปลี่ยน ค่านิยมและวัฒนธรรมเพื่อสร้างคนดี มีความรับผิดชอบต่อ ครอบครัว ชุมชนและสังคม มีการพัฒนาศักยภาพของคน ตลอดช่วงชีวิต ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการ เปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑ ครอบคลุมถึงพหุปัญญาของ มนุษย์ที่หลากหลาย ตลอดจนสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ด้วย

*ความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้อง
ทำการปฏิรูปให้สำเร็จ
ภายในเวลาอย่างมาก ๑๐ ปี*

ปัญหาทางการศึกษาไทยมีความสลับซับซ้อน และฝังลึกในระบบ จนไม่สามารถแก้ไขให้สำเร็จได้ทั้งหมดในเวลาอันสั้น จำเป็นต้องใช้เวลาในการปรับแก้ แต่ผลของสภาพปัญหาในปัจจุบันต่อสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตลอดจนความสามารถในการ แข่งขันของชาติ ซึ่งอยู่ในสภาพที่เกิดความเสียหายอย่างมาก ดังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ความจำเป็นเร่งด่วน ที่จะต้องทำการปฏิรูปให้สำเร็จภายในเวลาอย่างมาก ๑๐ ปี จึงเป็นเป้าหมายหลักของการปฏิรูปครั้งนี้ บางประเด็นอาจทำได้สำเร็จในเวลาาก่อนนั้น เช่น ใน ๓ หรือ ๕ ปี ทั้งนี้มีสิ่งที่จะต้องตั้งต้น และดำเนินการ โดยเร็วในปัจจุบัน

เป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาไทยเมื่อครบ ๑๐ ปี คือ

๑. คุณภาพของการศึกษาทุกระดับได้มาตรฐานสากล และทันสมัย
๒. ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาหายไป คงมีความหลากหลายในโอกาส ที่ทุกคนสามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัด และความประสงค์ของตน
๓. การศึกษาของไทยสามารถแข่งขันได้ในโลก และเป็นพลังขับเคลื่อนความสามารถในการแข่งขันของชาติ
๔. ระบบการบริหารจัดการการศึกษามีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผลิตภาพ และธรรมาภิบาล

วัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการศึกษา มีดังนี้

วัตถุประสงค์โดยรวม สามารถแก้ปัญหาการศึกษาของชาติในปัจจุบันได้ทุกด้าน ให้บรรลุผลสำเร็จในเวลาที่ดีที่สุด โดยมีวัตถุประสงค์จำเพาะ ดังนี้

๑. ยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา (Enhancing Quality of Education) โดยครอบคลุมด้านต่อไปนี้

๑.๑ ผลลัพธ์ทางการศึกษาและการเรียนรู้ (Learning Outcomes) ทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติที่ถูกต้อง และรู้จักดูแลสุขภาพ เพื่อการจัดการในเรื่องการดำรงชีวิตของตนเองและการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๔ วรรค ๔

๑.๒ ครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ที่ต้องเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ครุมีจิตวิญญาณของความเป็นครู

๑.๓ หลักสูตรและกระบวนการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ (Educational Core Processes) ที่ยืดหยุ่น หลากหลาย ถูกต้อง ทันสมัย ทันเวลา และมุ่งเน้นการสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมทางสังคมที่ถูกต้อง

๑.๔ สถานศึกษาและระบบสนับสนุน (Educational Institutions and Support Systems) ที่ตอบสนองต่อความต้องการของการจัดการศึกษา ตลอดจนทรัพยากรด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ ได้แก่งบประมาณและเทคโนโลยี

๒. ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (Reducing Disparity in Education) เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity in Education) ประกอบด้วย

๒.๑ โอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและเทคโนโลยีที่สนับสนุนการเรียนรู้ (Equity in Access)

๒.๒ โอกาสในการได้รับทางเลือกในการศึกษาและการเรียนรู้พัฒนาที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน (Equity in Choosing appropriate process in Education)

๒.๓ โอกาสในการได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพตามความถนัดของผู้เรียน (Equity in Benefiting from Aptitude-based Quality of Education) ทั้งในและนอกระบบการศึกษา รวมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ

๓. มุ่งความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (Leverage Excellence and Competitiveness) หมายถึง การสร้างสมรรถนะและคุณลักษณะของผู้เรียนที่มีศักยภาพสูง ความเป็นผู้นำ ริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ และการผลิตนักวิจัยและนักเทคโนโลยีชั้นนำที่สามารถต่อยอดงานวิจัยที่สามารถตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ การสร้างความร่วมมือและเชื่อมต่อกับสถาบันวิจัยอื่นๆ ทั่วโลก สอดคล้องกับทิศทางการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ อีกทั้งสถาบันการศึกษาของไทยและระบบการศึกษาไทยต้องได้รับการยอมรับว่าเทียบเคียงได้กับประเทศชั้นนำอื่นๆ

๔. ปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร เพิ่มความคล่องตัวในการรองรับความหลากหลายของการจัดการศึกษา และสร้างเสริมธรรมาภิบาล (Improving Efficiency, Agility and Good Governance) โดยเฉพาะการส่งเสริมและสร้างสมดุลของความคุ้มค่า ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ คุณธรรมและจริยธรรม ทั้งนี้ ระบบการศึกษาของประเทศไทยที่มีธรรมาภิบาลจะเอื้อต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ข้อ ๑ - ๓ ข้างต้นอย่างครอบคลุมและสมดุล (Balanced and Inclusive Achievement)

ทั้งนี้ การศึกษาที่จะได้รับการปฏิรูปตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวถึงข้างต้นนี้ จะครอบคลุมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต มิได้จำกัดเฉพาะการจัดการศึกษาเพื่อคุณวุฒิตามระดับเท่านั้น

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ได้นำข้อสรุปจากปัญหาและความท้าทายของระบบการศึกษาของไทยที่ได้วิเคราะห์ไว้ ข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปการศึกษาจากหน่วยงานต่างๆ ข้อเสนอจากการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะในภูมิภาคต่างๆ เวทีทางวิชาการ และเว็บไซต์ของกอปศ. ตลอดจนข้อเสนอเพิ่มเติมจากการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับร่างแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ระหว่างวันที่ ๑๕ - ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ มาประกอบการพิจารณาปรับปรุงแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ทำให้แผนการปฏิรูปประเทศด้านศึกษานี้ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิรูป ๔ ด้าน

แผนการปฏิรูปการศึกษาได้จัดทำเป็น ๗ เรื่อง ที่จำแนกในรายละเอียดเป็น ๒๙ เรื่อง

เรื่องที่ ๑ : การปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้โดยรวมของประเทศ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่และกฎหมายลำดับรอง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๕ และพ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นผลจากความพยายามที่จะแก้ปัญหาการศึกษาของชาติในขณะนั้น ได้มีข้อบัญญัติที่ดีหลายประการ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และมีข้อบัญญัติที่ดีอีกหลายประการที่ไม่ได้ดำเนินการให้เป็นผลที่เป็นรูปธรรม จึงไม่เป็นผลในทางปฏิบัติ ประกอบกับในระยะยี่สิบปีที่ผ่านมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาเกิดขึ้นในโลกเป็นอันมาก ที่ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับให้ทันสมัยด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับใหม่ ได้มีหลักการและเจตนารมณ์ใหม่ทางการศึกษา และในหลายประการที่มีผลต่อการศึกษาของชาติด้วย จึงมีความจำเป็นต้องยกร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติขึ้นใหม่เป็นกฎหมายหลัก ทำนองรัฐธรรมนูญทางการศึกษา โดยกำหนดขยายความหลักการและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญออกมา แล้วก็มีความจำเป็นต้องมีการตรากฎหมายลำดับรองในรายละเอียดต่อไป

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่
เป็นกฎหมายหลัก ทำนองรัฐธรรมนูญ
ทางการศึกษา โดยกำหนด **ขยายความ
หลักการและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ**
ออกมา แล้วก็มีความจำเป็น
ต้องมีการตรากฎหมายลำดับรอง
ในรายละเอียดต่อไป

ปริญญา หรือการรับรองไม่เป็น
เครื่องชี้วัดที่เชื่อถือได้ สิ่งที่เป็น
อย่างแท้จริงจึงเป็นผลสัมฤทธิ์
คุณภาพที่แท้จริงของการศึกษา

โดยที่ปัญหาการศึกษาของไทยมีฐานมาจาก
ค่านิยมที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมในสังคมไทยหลายประการ
ที่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเพื่อเป็นรากฐานของการจัด
การศึกษาทั้งระบบ การเห็นความสำคัญของการศึกษา
เป็นฐานรากสำคัญของการพัฒนาการศึกษา ในระยะแรกๆ
อาจจำเป็นต้องวางเป้าที่เห็นและจับต้องได้ นั่นคือผลสัมฤทธิ์
ทางการศึกษาที่มีการรับรองในรูปแบบของใบปริญญาหรือ
ประกาศนียบัตรที่ผู้รับรองเป็นที่เชื่อถือได้ และผู้ที่ได้รับ

การรับรองก็ได้การตอบแทนที่สมควร นับเป็นเครื่องมือที่ดี แต่เมื่อระบบขยายขึ้นมาก และมีการปรับเปลี่ยน
ไปอย่างรวดเร็ว การรับรองไม่เป็นเครื่องชี้วัดที่เชื่อถือได้ สิ่งที่เป็นอย่างแท้จริงจึงเป็นผลสัมฤทธิ์ที่แท้จริง
ของการศึกษา ซึ่งได้แก่ ระดับความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้ที่จบการศึกษาไป
ยิ่งเมื่อกระบวนการทางการศึกษาได้ขยายตัว และมีรูปแบบที่หลากหลาย คุณภาพที่แท้จริงจึงมีความหมาย
มากกว่าใบรับรอง ได้มีสัญญาณของการปรับเปลี่ยนเกิดขึ้นแล้ว ผู้ประกอบการเริ่มมองหาความสามารถ
ที่แท้จริงมากกว่าใบรับรอง แต่สังคมโดยทั่วไปยังปรับค่านิยมและความคิดไม่ทัน พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติจึงได้กำหนดเป้าหมายเชิงสมรรถนะ ศักยภาพ คุณลักษณะและคุณสมบัติของผู้สำเร็จการศึกษา
ในแต่ละระดับไว้ ซึ่งสถาบันการศึกษาต้องมุ่งสร้างให้เกิด และผู้เรียนมีเป้าหมายขั้นต่ำที่ชัดเจน และมีโอกาส
ที่แตกต่างกันได้ตามความถนัดและความประสงค์

การให้รัฐมีหน้าที่รับผิดชอบอย่างเอกเทศกับการศึกษาและการเรียนรู้ ตลอดจนพัฒนาการของ
เด็กและเยาวชนของชาติ ตลอดจนแรงงานและประชาชนทั้งหมด ประสบกับข้อจำกัดอย่างมาก หลักการนี้
ใช้ได้ในสังคมที่การศึกษายังมีอยู่ในลักษณะจำกัด และประชาชนยังไม่มีความสามารถที่จะรับผิดชอบเองได้

ค่านิยมสังคมที่ถือว่าการศึกษาเป็นหน้าที่
ของรัฐโดยสิ้นเชิงนั้นไม่ใช่คำตอบอีกต่อไป
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจึง
**เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
ในสังคมในการรับผิดชอบการศึกษา
และการเรียนรู้** โดยต้องกำหนดช่องทาง
รองรับการร่วมรับผิดชอบของภาคส่วนต่างๆ
และปรับบทบาทของรัฐให้เอื้อที่จะสนอง
ความจำเป็นในปัจจุบันและอนาคต

สภาพการณ์ดังกล่าวได้ปรับเปลี่ยนไป การศึกษาได้
ขยายขึ้นและปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วมาก
ในหลากหลายรูปแบบและช่องทาง จนต้องมีความ
คล่องตัวในการจัดการที่ปรับเปลี่ยนได้เร็ว และ
ตลอดจนมีความจำเป็นต้องอาศัยบทบาทของ
พ่อแม่ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคส่วนต่างๆ ของ
สังคม การบริหารจัดการที่ดีต้องเกิดขึ้นในระบบ
ราชการ บทบาทของศาสนาและกลไกสังคม
ด้านคุณธรรมจริยธรรมต้องเข้ามามีบทบาท
จึงจะเป็นการศึกษาที่ได้คุณลักษณะที่พึงประสงค์
ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ค่านิยมสังคม
ที่ถือว่าเป็นบทบาทของรัฐโดยสิ้นเชิงนั้น
ไม่ใช่คำตอบอีกต่อไป พระราชบัญญัติการศึกษา

แห่งชาติจึงต้องกำหนดช่องทางรองรับการร่วมรับผิดชอบของภาคส่วนต่างๆ และปรับบทบาทของรัฐให้เอื้อที่จะสนองความจำเป็นในปัจจุบันและอนาคต โดยต้องมีการบริหารจัดการแบบใหม่ที่ทันสมัย และใช้ข้อดีของวัฒนธรรมความเชื่อของไทยที่ดีเกี่ยวกับการศึกษา เช่น จิตวิญญาณของความเป็นครู การเอื้ออาทรต่อกัน และการเห็นประโยชน์ส่วนรวมก่อนประโยชน์ส่วนตน เป็นต้น

พระราชบัญญัติฉบับใหม่ จึงเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมในการรับผิดชอบ การศึกษา และการเรียนรู้บทบาทของรัฐในส่วนกลางในการวางนโยบายมหภาค และในการสนับสนุนส่งเสริมและกำกับดูแล พร้อมไปกับบทบาทของการปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลประชาชนในพื้นที่ของตน และบทบาทของภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทั้งที่เป็นการศึกษา และการมุ่งหากำไร และยังได้เน้นบทบาทของภาคประชาสังคมที่บุคคล และกลุ่มบุคคลในท้องถิ่นมีความรับผิดชอบด้วย จุดสำคัญอยู่ที่การแบ่งภาระหน้าที่ และความสมดุลของบทบาทหน้าที่ ที่อาจหลากหลายตามสภาพของแต่ละเรื่อง แต่ละท้องถิ่น และตามสภาพที่เปลี่ยนแปลงไป

แม้ว่าวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทย จะเน้นการเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือกัน มีจิตสาธารณะ และซื่อสัตย์สุจริต การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมได้สร้างปทัสถานสังคมใหม่ที่การแข่งขันกัน การถือโอกาสเอารัดเอาเปรียบกัน และการถือประโยชน์ส่วนตนเหนือประโยชน์ส่วนรวมเข้ามามีบทบาท เกิดคอร์รัปชันในวงการต่างๆ สภาพนี้ได้ส่งอิทธิพลเข้าไปในระบบการศึกษาด้วย การปฏิรูปการศึกษาต้องสร้างคุณลักษณะที่ดีของคนไทยให้กับเยาวชนและประชาชน จึงจะเป็นการศึกษาที่ดีอย่างสมบูรณ์ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้จัดระบบการศึกษาที่มีโครงสร้างและกระบวนการที่เอื้อให้เกิดคุณลักษณะที่ดีดังกล่าว ซึ่งจะต้องกำหนดรายละเอียดในกฎหมายลำดับรองต่อไป

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๑.๑ : การมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... และมีการทบทวน จัดทำ แก้ไข และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ต้นตอของปัญหาการศึกษาไทยที่ส่งผลให้เกิดการด้อยคุณภาพของผลสัมฤทธิ์ ความเหลื่อมล้ำ และความด้อยความสามารถในการแข่งขัน อยู่ที่โครงสร้างและการจัดการของระบบบริหารการศึกษา ในหลายประเด็น เช่น ความไม่มั่นคงในนโยบายการศึกษา การขาดความเป็นเอกภาพ การด้อยประสิทธิภาพในการประสานงานในระบบการศึกษา และการปรับเปลี่ยนที่ไม่ทันความจำเป็น สภาพปัญหามีความสลับซับซ้อน และเกี่ยวโยงกัน จนต้องทำการปฏิรูปในส่วนที่เป็นจุดวิกฤตที่สามารถส่งผลไปในระบบในวงกว้างต่อไป

เมื่อวันที่ ๑๗ เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ คณะรัฐมนตรีมีมติแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายและพัฒนาศึกษา เป็นคณะกรรมการระดับสูงที่นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เพื่อสร้างเอกภาพ และการประสานงานระหว่างหลายกระทรวงที่มีบทบาทหน้าที่ด้านการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน กระทรวงพัฒนาสังคมและทรัพยากรมนุษย์ และกระทรวงมหาดไทย ทำหน้าที่ระดับนโยบาย ขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาเชิงรุก และการยกระดับคุณภาพการศึกษาและ

การเรียนรู้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายการศึกษา แห่งชาติขึ้น ทำหน้าที่วางนโยบายและแผนการศึกษาของชาติ รวมทั้งการติดตามประเมินผลการบริหารจัดการ การศึกษา โดยมีอำนาจวงรอบงบประมาณเพื่อการศึกษาด้วย มีคณะกรรมการวิชาการ และคณะกรรมการ ขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาช่วยงาน

ในการปฏิรูปการศึกษา ด้วยการปรับโครงสร้างของระบบการบริหารจัดการการศึกษา จะกระทำ ได้ยากเป็นอย่างมาก เพราะเป็นรูปแบบที่ปรับแก้กันมาเป็นส่วนๆ ที่ทับซ้อนกัน มีงานที่ซ้ำซ้อนกัน และ ระเบียบที่กระทบกันจนการแก้ไขที่ส่วนหนึ่งจะไปกระทบกับส่วนอื่น และกลายเป็นปัญหาเพิ่มเติมขึ้นอีก เช่น กลไกการบริหารงานบุคคล ที่มีครูสภาเป็นกลไกกำกับทำให้ใบอนุญาตวิชาชีพ ซึ่งนอกจากวิชาชีพครู ยังจัดให้ ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา รวมทั้งศึกษานิเทศก์ ต่างก็เป็นวิชาชีพ ในขณะที่สำนักงาน คณะกรรมการครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นผู้วางกฎเกณฑ์ในการคัดเลือก บรรจุ แต่งตั้ง และโยกย้าย ข้าราชการในกระทรวงศึกษาธิการ แต่การบริหารระบบงาน ซึ่งรับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์ของการศึกษา ทำหน้าที่ดำเนินการและออกคำสั่งเกี่ยวกับบุคลากร ตามที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษาในพื้นที่เป็นผู้อนุมัติ หรือการบริหารวิชาการที่มีหลักสูตรแกนกลางเป็นข้อกำหนดหลัก ตามที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้วาง และให้การรับรองหนังสือตำราเรียน ที่องค์การค้ำ คุรุสภาเป็นผู้ดูแลจัดการประมวลโคเวต่าการจัดการจัดพิมพ์ หรือการสอบเพื่อวัดระดับผลการเรียนของผู้จบการศึกษา ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มัธยมศึกษาปีที่ ๓ และปีที่ ๖ จัดทำโดยสถาบันทดสอบทางการศึกษา ซึ่งเป็นองค์กร มหาชนที่เป็นอิสระ แต่จัดการสอบภายใต้เนื้อหาสาระของหลักสูตรที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานเป็นผู้กำหนด และปรากฏในตำราเรียนตามระดับชั้น หากจะจัดการสอบเพื่อวัดสมรรถนะ และ เป็นการสอบนอกตำราเรียนก็เป็นปัญหาได้ ขณะเดียวกันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักทดสอบทางการศึกษาก็จัดการสอบทั่วประเทศสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ เป็นต้น ความจำเป็น ที่จะต้องจัดวางระบบที่กำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนและเหมาะสม ตลอดจนประสานเชื่อมโยงกันจึงเป็น ปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการศึกษา

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาได้พิจารณาแนวทางในการปฏิรูประบบงานในการจัด การศึกษา แล้วเห็นว่า การปฏิรูปการศึกษา ต้องเริ่มที่ระบบ โดยตั้งต้นที่ส่วนบนที่สุด คือ ระดับเหนือกระทรวงขึ้นไป เพราะการศึกษามีการดำเนินงานในหลายกระทรวง ความ จำเป็นต้องมีเอกภาพของระบบ โดยมีแผนการศึกษาแห่งชาติ เป็นแผนกลาง พร้อมไปกับการมีการประสานงานและร่วมมือ กันข้ามกระทรวง และระหว่างหน่วยงานต่างๆ ภายใน กระทรวงที่เกี่ยวข้องตลอดไปถึงกรอบการจัดสรรงบประมาณ ของรัฐให้ตรงตามแผน ทั้งยังต้องมีความสามารถที่จะปรับแผนให้ทันการเปลี่ยนแปลงในโลก ตลอดจนมีการ ขับเคลื่อนการปฏิรูปให้เป็นพลังในทิศทางเดียวกัน ในอีกด้านหนึ่งควรตั้งเป้าการปฏิรูป โดยให้ใช้โรงเรียนเป็น

*การปฏิรูปการศึกษา
ต้องเริ่มที่ระบบ
โดยตั้งต้นที่ส่วนบนที่สุด
คือระดับเหนือกระทรวงขึ้นไป*

ศูนย์กลางของการปฏิรูป เนื่องจากโรงเรียนหรือสถานศึกษา เป็นหน่วยผลิตหลักของระบบการศึกษา ที่เป็นจุดกำหนดคุณภาพของผลสัมฤทธิ์ กล่าวได้ว่า เป็นการปรับเปลี่ยนจากด้านล่าง แบบ Disruptive Technology พระราชบัญญัติ การศึกษาฉบับใหม่ จึงมีบทบัญญัติหลายประการที่จะปฏิรูป โรงเรียนให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้

การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาภายหลัง การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับใหม่ คือ การทบทวน จัดทำ แก้ไข และปรับปรุง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้เป็นกลไกสำคัญต่อการบริหารและจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ อย่างเหมาะสม โดยต้องจัดลำดับความสำคัญของกฎหมายลำดับรอง

เป้าหมายการปฏิรูป ใช้โรงเรียนเป็น
ศูนย์กลางของการปฏิรูป...
เป็นการปรับเปลี่ยนจากด้านล่าง
แบบ Disruptive Technology

การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา...
คือการทบทวน จัดทำ แก้ไข และ
ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ
การศึกษาให้เป็นกลไกสำคัญ

กฎหมายลำดับรองที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ได้ยกร่าง และนำเสนอรัฐบาลเพื่อดำเนินงานจนออก ประกาศใช้เป็นกฎหมายแล้ว ได้แก่ พระราชบัญญัติ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พระราชบัญญัติ การพัฒนาเด็กปฐมวัย พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรม ทางการศึกษา และพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา

ในระยะต่อไป จะมีพระราชบัญญัติ พระราช กฤษฎีกา และกฎกระทรวง ที่ต้องบัญญัติขึ้นต่อไป

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๑.๒ : การสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน เพื่อการจัดการศึกษา

โดยที่การศึกษาเป็นภารกิจของหลายกระทรวง นอกจากกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวง อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ซึ่งมีหน้าที่หลักด้านการศึกษา ยังมีกระทรวงมหาดไทย ซึ่งดูแล การปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีส่วนรับผิดชอบ ด้านการศึกษาของประชาชน และกระทรวงแรงงาน ซึ่งรับผิดชอบด้านการพัฒนาฝีมือแรงงาน นอกจากนี้ยังมี กระทรวงอื่นๆ ที่ต้องใช้กำลังคน ซึ่งต้องมีการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านของตน

ในระดับการจัดการศึกษา มีกิจกรรมหลายอย่างที่ต้องมีการประสานงานระหว่างกัน การใช้ กฎเกณฑ์ร่วมกัน และการช่วยเหลือร่วมมือส่งเสริมกัน หากมีงานซ้ำซ้อนกัน หรือขัดแย้งกันอาจเป็นปัญหา การใช้ทรัพยากร งบประมาณ กำลังคน และสิ่งสนับสนุนที่ไม่ประหยัด ตลอดจนปัญหาความยุ่งยาก ในการจัดการ การกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน และการมีกลไก ตลอดจนเจตคติที่ดีต่อกัน จะช่วยขจัดปัญหาได้

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ในการดูแลประชาชนในท้องถิ่นของตน รวมทั้ง การดูแลเด็กปฐมวัย การศึกษาระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา บางแห่งสามารถมี สถาบันอุดมศึกษาในความรับผิดชอบได้ด้วย ในการดำเนินงานต้องอาศัยระเบียบ กฎเกณฑ์ และวิธีปฏิบัติ ที่กำหนดโดยหน่วยงานที่ทำหน้าที่นั้น ซึ่งตั้งอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการ หรือกระทรวงอื่นด้วย เช่น ครูสภา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ในการดูแลประชาชนในท้องถิ่นของตน รวมทั้งการดูแลเด็กปฐมวัย และร่วมจัดการศึกษาที่จำเป็น

หน่วยงานกำหนดมาตรฐานการศึกษา และหน่วยงาน ประเมินผลการศึกษา เป็นต้น ในการที่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นจะทำบทบาทหน้าที่ดังกล่าวได้ดี ต้องมีกฎหมาย ที่เหมาะสมรองรับ โดยที่การดูแลเด็กเล็ก อายุราว ๓ ขวบ ต้องอาศัยศูนย์เด็กเล็กที่ตั้งอยู่ในชุมชน และมีปัญหาการเดินทาง และการมีส่วนร่วมของพ่อแม่และผู้ปกครองในการร่วมดูแลด้วย การดูแลต้องอาศัยคุณภาพทางวิชาการตาม มาตรฐานการดูแลเด็กเล็ก ซึ่งต้องมีการพัฒนาผู้ดูแลด้วย

ส่วนการศึกษาระดับอนุบาล และการศึกษาระดับสูงขึ้นไป จะมีข้อกำหนดกฎเกณฑ์กำกับอยู่ด้วย งบประมาณ เพื่อการดำเนินงานอย่างมีคุณภาพจำเป็นต้องมีรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือค่าใช้จ่ายรายหัว ที่จัดสรรจากกระทรวงการคลัง ผ่านกระทรวงมหาดไทย โดยต้องมีข้อมูลเด็กที่มีสิทธิ และการใช้เงินตาม ข้อกำหนดด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีหน้าที่จ่ายค่าอาหารกลางวันแก่นักเรียนในโรงเรียนสังกัด กระทรวงศึกษาธิการด้วย ในเรื่องนี้อาจต้องมีการปรับปรุงกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย

ภาคเอกชน มีบทบาทในการจัดการศึกษามาเป็นเวลานาน นับหลายร้อยปี โดยมักเป็น กิจการเชิงการกุศล ต่อมาจึงมีภาคเอกชนที่ดำเนินการเป็นธุรกิจที่มุ่งหากำไร มีกฎหมายและกฎเกณฑ์ของรัฐ มาให้อนุญาตและกำกับดูแลตามระดับของการศึกษา การเปลี่ยนแปลงในการศึกษาระดับประเทศและระดับโลก เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เกิดความ หลากหลายแตกต่างได้มาก มีผลทำให้ต้องมีการปรับปรุง กฎเกณฑ์ ระเบียบและวิธีการต่างๆ เช่น การแบ่งกลุ่ม สถานศึกษาเอกชน เป็นสถานศึกษาที่เป็นการกุศลและรับ การช่วยเหลือทางการเงิน หรือเงินอุดหนุนรายหัวจากรัฐ อย่างเต็มที่ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ปกครองเด็ก สถานศึกษาที่ได้รับความช่วยเหลือเพียงร้อยละ ๗๐ และ เรียกเก็บที่เหลือร้อยละ ๓๐ จากผู้ปกครอง และ สถานศึกษาที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากรัฐ และมีสิทธิในการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ปกครอง เป็นต้น ในปัจจุบันมีการขยายตัวของการศึกษาข้ามแดนจากต่างประเทศเข้ามาด้วย มีผลต่อการจัด กระบวนการดูแลและสนับสนุน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นหน่วยงานในสังกัด สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบดูแล

การศึกษาเอกชนจึงมีหลายลักษณะ และหลายบทบาท ทั้งมีความคล่องตัว ในการปรับเปลี่ยน และการพัฒนา ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และสนองความต้องการของผู้เรียน

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ สถานศึกษาที่เป็นการกุศลและรับการช่วยเหลือทางการเงิน หรือเงินอุดหนุน รายหัวจากรัฐอย่างเต็มที่ มี ๕๖๐ โรงเรียน เป็นโรงเรียนในพระราชูปถัมภ์ ๓ โรงเรียน การกุศลของวัด ในพระพุทธศาสนา ๑๖๘ โรงเรียน การศึกษาสงเคราะห์ ๒๒๑ โรงเรียน สอนศาสนาอิสลามควบคู่ วิชาสามัญ ๑๕๖ โรงเรียน และโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ๒๐ โรงเรียน มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น ๒๓๗,๐๗๒ คน เป็นนักเรียน ชั้นอนุบาล ๗๘,๘๕๒ คน และชั้นประถมศึกษา ๑๕๘,๒๒๐ คน ได้รับค่าใช้จ่ายรายหัวและค่าอาหารกลางวัน เท่ากับโรงเรียนของรัฐ

สถานศึกษาที่ได้รับความช่วยเหลือเพียงร้อยละ ๗๐ มี ๓,๐๓๐ โรงเรียน รับนักเรียน ๑,๔๓๘,๖๓๗ คน โดยมีข้อกำหนดให้เก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ปกครองนักเรียนได้ไม่เกินอัตราร้อยละ ๓๐ ที่ขาดไป ในโรงเรียนเหล่านี้ เด็กที่มีภาวะทุพโภชนาการ และเด็กยากจน ได้รับเงินค่าอาหารกลางวันด้วย เป็นจำนวน ๒๒๐,๙๒๔ คน

ระบบงบประมาณให้การอุดหนุนแก่สถานศึกษาเอกชนนี้นับเป็นการจ่ายงบประมาณอุดหนุน การศึกษาตามจำนวนนักเรียน ทำนองการอุดหนุนตามอุปสงค์

สถานศึกษาเอกชนที่ไม่รับเงินสนับสนุนจากรัฐ สามารถเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ปกครองในอัตรา ไม่จำกัด โดยมีกลไกตลาดเป็นเครื่องกำหนด เป็นโอกาสให้เกิดการแข่งขันกัน ในระยะหลังนี้ โรงเรียนสามัญ ศึกษานานาชาติที่ทำการสอนด้วยหลักสูตรต่างประเทศ และทำการสอนในหลายภาษาได้เกิดขึ้นเป็นอันมาก บางโรงเรียนเก็บอัตราค่าใช้จ่ายสูงมาก เช่น เป็นค่าแรกเข้าหลายแสนบาท และค่าใช้จ่ายประจำภาคเรียน อีกภาคละหลายแสนบาทด้วย นับเป็นโอกาสสำหรับผู้ที่มีฐานะดี แต่ก็ทำให้ความเหลื่อมล้ำเพิ่มขึ้น

การศึกษาเอกชนจึงมีหลายลักษณะ และหลายบทบาท ด้วยสภาพเศรษฐกิจสังคม และความเหลื่อมล้ำที่มีในสังคม ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างประชากรที่จำนวนเด็กน้อยลง ทำให้ เกิดปัญหาสำหรับโรงเรียนที่เป็นการกุศล และโรงเรียนที่รับเงินอุดหนุนบางส่วน นำไปสู่ปัญหาที่ไม่สามารถ ยกระดับคุณภาพการศึกษาได้ และบางโรงเรียนต้องปิดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนการศึกษาพิเศษ เช่น โรงเรียนสำหรับคนพิการทางกาย หรือทางสมอง ที่ต้องมีค่าใช้จ่ายสูง ซึ่งทำหน้าที่ช่วยงานของรัฐ การพิจารณา แนวทางการให้ความช่วยเหลือ เช่น การยกเว้นภาษีโรงเรียนและที่ดิน หรือการให้งบประมาณลงทุนที่จำเป็น การให้เงินอุดหนุนค่าอาหารกลางวัน เป็นต้น อาจเป็นมาตรการที่ได้ประโยชน์โดยรวม

ข้อดีของการศึกษาที่จัดโดยภาคเอกชน คือ ความคล่องตัวในการปรับเปลี่ยน และการพัฒนา

หลักการสำคัญให้เอกชนเข้ามาช่วย
บริหารจัดการโรงเรียนของรัฐ
โดยมีความเป็นอิสระ
ในการออกแบบหลักสูตร และ
อิสระในการบริหารงานบุคคล

ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และสนองความต้องการของ ผู้เรียน เช่น การให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ซึ่งโรงเรียน เอกชนหลายแห่งเริ่มให้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมต้นมาเป็น เวลานานหลายปีแล้ว ก่อนที่โรงเรียนของรัฐจะมีนโยบาย ในเรื่องนี้ หลักสูตรและการเรียนรู้ก็สามารถปรับได้ รวดเร็ว นับเป็นการให้โอกาสแก่ประชาชนในการรับ การศึกษาที่แตกต่างได้ การส่งเสริมให้สถานศึกษาเอกชน มีอิสระ สามารถพัฒนานวัตกรรม และจัดบริการให้แก่

ผู้ที่มีความต้องการในลักษณะพิเศษ หรือความต้องการเฉพาะอย่างหลากหลาย จะเป็นการเพิ่มทางเลือกในการศึกษา แต่ในทางปฏิบัติ องค์กรของรัฐอาจมีความรู้สึกที่เห็นการศึกษาเอกชนเป็นคู่แข่ง และวางกฎระเบียบที่เป็นปัญหากับสถานศึกษาเอกชน ในหลายกรณีมีการดำเนินการที่มีผลกระทบทำให้เป็นปัญหาร้ายแรงสำหรับเอกชนได้ด้วย ข้อกำหนดบทบาทของรัฐกับเอกชนในการจัดการศึกษาควรได้รับการพิจารณาให้ถ่องแท้ และจัดให้เหมาะสม จะเป็นประโยชน์ต่อทั้งสองส่วน และเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม การกำกับดูแลที่เหมาะสม และร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการและมีคณะกรรมการประสานและส่งเสริมการศึกษาเอกชนในระดับจังหวัด (ปสกข.) เป็นเครือข่ายในทุกจังหวัด รับผิดชอบงานการศึกษาในภาคเอกชนทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาพิเศษ โดยที่นโยบายและกระบวนการบริหารจัดการ ตลอดจนการแก้ปัญหาของสถานศึกษาเอกชนมีความสลับซับซ้อน และผันแปรได้เร็ว ประสิทธิภาพของหน่วยงานนี้จึงมีความสำคัญสำหรับระบบการศึกษาของชาติ

รัฐมีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญให้รับผิดชอบให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กเยาวชนและบุคคลที่ด้อยโอกาส และบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้ จะต้องได้รับการศึกษาโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย แต่การจัดให้มีการศึกษาไม่จำเป็นต้องจัดโดยรัฐทั้งหมด หลักคิดดังกล่าวนี้เป็นฐานของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน แต่มีหลายกรณีที่ยังไม่ใช่วิธีการที่ดีที่สุด ควรได้มีการทบทวนและปรับปรุงระบบ ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เป็นประโยชน์สูงสุดต่อไป

รัฐมีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญให้
รับผิดชอบให้ประชาชนทุกคนได้รับ
การศึกษาภาคบังคับ และ
การศึกษาอื่นๆ ที่จำเป็น แต่การจัด
ให้มีการศึกษาไม่จำเป็นต้องจัด
โดยรัฐทั้งหมด

ในพัฒนาการของรูปแบบการศึกษาทั้งการศึกษาเพื่อคุณวุฒิตามระดับ การศึกษาเพื่อการดำรงชีวิต และการศึกษาตามอัธยาศัย ด้วยเทคนิคการศึกษาหลากหลายนั้น ความร่วมมือในการจัดการศึกษาอย่างสมดุลระหว่างบริการภาครัฐส่วนกลาง รวมทั้งส่วนภูมิภาค บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับบริการภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมกันในการจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆ จะสนองความจำเป็นได้เพิ่มขึ้น

เป้าหมายเร่งด่วน

๑) ได้มีตัวอย่างของความร่วมมือในบทบาทของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับภาคเอกชนในรูปแบบต่างๆ ของการจัดการศึกษา การใช้ประสบการณ์ และบทเรียนจากโครงการเหล่านี้ในการพัฒนาการบริหารจัดการการศึกษาของชาติ จะเป็นช่องทางที่สำคัญ ตัวอย่างเช่น

โครงการโรงเรียนประชารัฐ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการสานพลังประชารัฐในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ เป็นการทำงานร่วมกันของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม มุ่งเน้นการพัฒนา ศักยภาพของคนไทยในอนาคตผ่านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในทุกมิติ ให้เป็นทั้งคนดีและคนเก่ง โรงเรียนประชารัฐเป็นโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน ๔,๖๐๘ โรงเรียน จากทั่วประเทศ ธุรกิจเอกชนชั้นนำขนาดใหญ่ ๑๒ กลุ่มบริษัท ได้ให้ความร่วมมือก่อตั้งโครงการผู้นำเพื่อพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืน (CONNEXT ED) ใช้ยุทธศาสตร์ ๑๐ ด้านในการดำเนินการขับเคลื่อน มีการให้การสนับสนุนสิ่งที่เป็น โดยเฉพาอย่างยิ่งเทคโนโลยีดิจิทัล ปรับปรุงหลักสูตรที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลางจัดการพัฒนาการบริหารให้ทันสมัยด้วยการพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ โดยใช้บุคลากรระดับกลางเป็น อาสาสมัครลงไปช่วยโรงเรียนมีความโปร่งใสของข้อมูลด้วยการจัดทำตัวชี้วัดคุณภาพ และใช้กลไกตลาดเข้าช่วย เพื่อสร้างความร่วมมือของชุมชน ตลอดจนมีแผนพัฒนาโรงเรียนและการประเมินเป็นระยะๆ

โรงเรียนร่วมพัฒนา เริ่มขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นโครงการใหม่ที่มีหลักการสำคัญให้เอกชน เข้ามาช่วยบริหารจัดการโรงเรียนของรัฐ เพื่อให้โรงเรียนมีความคล่องตัวและสามารถบริหารจัดการโรงเรียน ให้ได้คุณภาพ และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีความเป็นอิสระในการออกแบบหลักสูตร และอิสระ ในการบริหารงานบุคคล ด้วยการให้มีคณะกรรมการครูและบุคลากรการศึกษา (อกคศ.) วิสามัญเฉพาะกิจฯ ปัจจุบันมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการรุ่นที่ ๑ จำนวน ๕๐ โรงเรียน มีผู้สนับสนุนภาคเอกชนจาก ๑๑ หน่วยงาน และรุ่นที่ ๒ จำนวน ๘๔ โรงเรียนใน ๒๗ จังหวัด ทั้งที่สังกัดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชน (สช.) สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สพฐ. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรุงเทพมหานคร โดยมี ผู้สนับสนุนโครงการฯ จากบริษัท มูลนิธิ สถาบัน สมาคม ตลอดจนสภาอุตสาหกรรมและโรงเรียนนานาชาติ รวม ๒๗ แห่ง ตลอดจนมีแผนที่จะขยายให้ครอบคลุมทั้ง ๗๖ จังหวัด

๒) ประสพการณ์ขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการ “ศูนย์เด็กเล็ก” ก่อนอนุบาล และการจัดการศึกษาขั้นอนุบาล จะช่วยให้การจัดการศึกษาส่วนนี้ ในท้องถิ่นต่างๆ ที่กระจายไปทั่วประเทศ มีโอกาสพัฒนาให้ ดียิ่งขึ้น และเป็นไปตามมาตรฐานของชาติ และมาตรฐานสากล อันจะเป็นการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ที่จุดเริ่มต้น การพัฒนาผู้ดูแล และครูในชั้นเด็กเล็กนี้ต้องได้รับการสนับสนุนอย่างเร่งด่วน การจัดการสถาน เลี้ยงเด็ก และโรงเรียนอนุบาลให้เอื้อต่อการมีคุณภาพ จำเป็นต้องมีการลงทุน ซึ่งอาจเกินกำลังและ ความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และต้องอาศัยการจัดเป็นโครงการพิเศษของรัฐ ข้อเสนอ ว่าด้วยแผนความร่วมมือในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ครอบคลุมการจัดการทางการคลัง การสนับสนุน งบประมาณด้านอุปสงค์ เกณฑ์คุณภาพ และการพัฒนาผู้จัดการสถานศึกษา

*องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น...
ควรมีบทบาทสำคัญในการ
จัดบริการ “ศูนย์เด็กเล็ก” ก่อน
อนุบาล และการจัดการศึกษา
ขั้นอนุบาล ...ที่มีความจำเป็น
กระจายไปทั่วประเทศ*

เป้าหมายระยะสั้น

๑) มีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่และอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อเพิ่มบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนในการจัดการศึกษาในระดับก่อนวัยเรียน การจัดการศึกษาร่วมกับภาคเอกชนในรูปแบบต่างๆ การสนับสนุนและกำกับดูแลสถานศึกษาสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับหลักการและสาระสำคัญตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขใหม่ตามหลักการและแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

๒) มีการเพิ่มจำนวนสถานศึกษา รวมถึงศูนย์เด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการหรือมีส่วนร่วมสนับสนุนทรัพยากรเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ ๑๐ ภายในปี ๒๕๖๕ เปรียบเทียบกับปี ๒๕๖๒

๓) มีการออกกฎหมายหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อลดอุปสรรค ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการให้ภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุนหรือมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางของกลุ่มโรงเรียนที่มีความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน

๔) มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และกลไกสนับสนุนเครือข่ายความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ เพื่อธำรงรักษาหรือขยายขอบเขต และรูปแบบความร่วมมือให้มาก และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๕) ลดความแตกต่างของงบประมาณต่อผู้เรียนเพื่ออุดหนุนการจัดการศึกษาภาคบังคับระหว่างสถานศึกษาภาครัฐ และสถานศึกษาภาคเอกชน

๖) มีการออกกฎหมายหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่มีสาระสำคัญที่สนับสนุนบทบาทการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการส่งเสริม หรือจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงให้มีมาตรการของรัฐในการอำนวยความสะดวก ส่งเสริม สนับสนุน สร้างความร่วมมือและกำกับดูแลการดำเนินการต่างๆ ที่เหมาะสม มีการจัดตั้งสมัชชาการศึกษาระดับจังหวัดตามความพร้อมและความสมัครใจ โดยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ในระดับจังหวัด

มีการจัดตั้งสมัชชาการศึกษาระดับ
จังหวัดตามความพร้อมและ
ความสมัครใจ

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๑.๓ : การขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเองและการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดไว้ว่า การศึกษาของไทยครอบคลุมการศึกษาทุกช่วงวัยตลอดชีวิต มิใช่เพียงการศึกษาของเด็กนักเรียนและเยาวชน โดยตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกที่ทำให้คนทุกวัยมีความจำเป็นต้องได้รับการศึกษา การงานอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบันไม่น้อยจะหายไปในอนาคต เนื่องจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ หุ่นยนต์ และเทคโนโลยีต่างๆ ทำให้ทุกคนต้องรับการศึกษาเพื่อให้สามารถทำงานอาชีพใหม่ในการยังชีพ การใช้ชีวิตก็เปลี่ยนแปลงไป ต้องมีความรู้ความสามารถใหม่ เพื่อใช้ประโยชน์ในการเพิ่มคุณภาพชีวิตของตน

โลกกำลังเข้าสู่ยุคใหม่ที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทเพิ่มขึ้นเป็นอันมาก ทั้งการสื่อสารระหว่างกัน และในการทำกิจกรรมต่างๆ การศึกษาก็ปรับเปลี่ยนไปด้วย สามารถข่มระยะทางและเวลาได้ จึงเกิดการศึกษานี้ได้ทุกแห่งหน ในหลากหลายรูปแบบ สถาบันการศึกษาก็เปลี่ยนรูปแบบไป เพิ่มโอกาสในการศึกษาขึ้นเป็นอันมาก

การศึกษาตลอดชีวิต เริ่มตั้งแต่ยังเป็นทารกในครรภ์ แม่และครอบครัวต้องได้รับการเรียนรู้เพื่อดูแลตนเอง ที่มุ่งให้ทารกในครรภ์มีการเจริญเติบโตได้ดีที่สุด ภายหลังจากคลอดออกมาเป็นทารกก็ต้องได้รับสิ่งที่อาจเรียกได้ว่าเป็นการศึกษา เพราะสมองจะเจริญขึ้นด้วยสิ่งที่อยู่รอบตัว การได้รับอาหารที่เหมาะสมจะเป็นปัจจัยพื้นฐานให้ร่างกายและสมองได้พัฒนาขึ้นเต็มศักยภาพ แม้แต่การพัฒนาความสามารถทางภาษาก็เกิดขึ้นก่อนที่เด็กจะพูดได้เสียอีก การศึกษาของแม่และผู้ดูแลเด็กจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างพฤติกรรมและอุปนิสัยของเด็ก

เมื่อเข้าโรงเรียน การศึกษาในยุคปัจจุบันต้องสร้างทักษะสำหรับการมีชีวิตในโลกอนาคต การปฏิรูปการศึกษาในระบบโรงเรียนจึงต้องได้รับการจัดการให้เกิดคุณภาพ ทั้งในการจัดหลักสูตร การเรียนรู้ และการประเมินผล ตลอดจนการปรับให้ตรงกับความต้องการของแต่ละคน การศึกษาในรูปแบบเดิมที่เน้นความเหมือนกันของนักเรียนทุกคน และการท่องจำเนื้อหาสาระต้องได้รับการปรับเปลี่ยน ความแปรผันของการศึกษา (Education Transformation) จึงเป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นให้ทันกับพัฒนาการในโลก และสร้างความพร้อมสำหรับการศึกษาระดับสูงขึ้นไป เด็ก เยาวชน และนิสิตนักศึกษาในปัจจุบัน เป็นผู้ที่เกิดในโลกดิจิทัล มีโอกาสและความเคยชินกับโลกดิจิทัล จึงถือได้ว่ามีความเคยชินกับโลกอนาคตมากกว่าผู้สอนด้วยซ้ำ

อุดมศึกษา และอาชีวศึกษา ที่เน้นการเรียนรู้ทฤษฎี และความรู้ที่มีอยู่ในโลกมาแต่เดิม ต้องปรับเปลี่ยนไปสู่ความรู้ ทักษะ สมรรถนะและพฤติกรรมที่ครบทุกด้าน ตลอดจนสร้างพัฒนาการของสมองทุกด้าน ทั้ง IQ EQ และ EF หรือสติ สมาธิ อารมณ์และปัญญา การสร้างทักษะต้องอาศัยการทำในสภาพจริง หรือสภาพจำลอง และต้องทำซ้ำๆ หลายๆ ครั้ง กระบวนการที่ซับซ้อนและเข้าใจยาก สามารถทำให้เข้าใจได้ด้วยการใช้ Augmented Reality และ Virtual Reality โอกาสในการศึกษาเปลี่ยนไปอย่างมาก ข้ามชาติได้อย่างง่ายดาย และสนองความต้องการของผู้เรียนมากกว่าติดตามผู้สอน มีผลให้ต้องเปลี่ยนระบบ และโครงสร้างของอุดมศึกษาและอาชีวศึกษา การศึกษาจึงไม่ได้จบลงที่การได้รับปริญญาหรือประกาศนียบัตร แต่ต้องศึกษาไปตลอดชีวิต

แรงงานต้องมีการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะและมีมืออยู่เสมอ อาจต้องได้รับการศึกษาใหม่ เพื่อเข้าทำงานใหม่

ผู้สูงอายุ แม้จะเกินกำหนดอายุที่เรียกว่าเกษียณอายุ ก็ไม่จำเป็นต้องไปอยู่ในภาวะพึ่งพา อาจรับการศึกษารูปแบบใหม่เพื่อพัฒนาความรู้ด้านงานอาชีพ สร้างความเป็นอิสระของตน และช่วยการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพต่อไป

ประเทศไทยได้เห็นความสำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียนมากกว่า ๗๐ ปี เมื่อมีการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้น จนเป็นกองการศึกษาผู้ใหญ่ และเป็นกรมการศึกษานอกโรงเรียน จนในการปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๕ จึงเกิดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ก.ศ.น.) ขึ้นเป็นหน่วยงานอยู่ในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ งานด้านนี้ในระยะต้นเน้นการให้การศึกษาสำหรับผู้ที่พักผ่อนโอกาสจากการศึกษาในโรงเรียน ต่อมาจึงได้ขยายออกไปครอบคลุมอย่างกว้างขวางและหลากหลายรูปแบบมีเครือข่ายออกไปสู่ส่วนภูมิภาคทั่วทั้งประเทศ รวมทั้งผู้ด้อยโอกาสในท้องถิ่นห่างไกลด้วย อย่างไรก็ตามด้วยความจำกัดในด้านงบประมาณ และด้านอื่นๆ สามารถมีโครงการเต็มที่ครอบคลุมประชากรได้ราว ๓ ล้านคน และให้บริการบางส่วนสำหรับคน ๒๒ ล้านคน ความจำเป็นต้องวางนโยบาย ระบบการบริหารจัดการรวมทั้งการกำกับดูแล การประเมินผล การคุ้มครองผู้บริโภคและการเทียบเคียงและเทียบโอนคุณวุฒิการศึกษาให้ครอบคลุมประชากรทุกช่วงวัย โดยทำหน้าที่ผู้ให้บริการ

ประเทศไทยได้เห็นความสำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียนมากกว่า ๗๐ ปี กศน. มีโครงการเต็มที่ครอบคลุมประชากรได้ถึง ๓ ล้านคน และบริการบางส่วนสำหรับคน ๒๒ ล้านคน ความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิตทำให้ต้องปรับขยายองค์กรและบทบาท

การศึกษาทางเลือกเป็นรูปแบบการศึกษาที่จะช่วยเสริมการศึกษาในระบบหลักได้มาก

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดให้มีการศึกษาทางเลือกไว้แล้ว และได้มีการดำเนินงานในภาคเอกชนอยู่ส่วนหนึ่ง แต่ยังมีปัญหาเชิงข้อจำกัดอยู่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ได้กำหนดให้มีการศึกษาทางเลือกเป็นรูปแบบการศึกษาที่จะช่วยเสริมการศึกษาในระบบหลักได้มาก พร้อมทั้งได้กำหนดให้มีการเทียบเคียงและเทียบโอนผลการศึกษาด้วย

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๑.๔ : การทบทวนและปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ

ประเทศไทยได้มีแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๔ เป็นแผน ๕ ปี จนถึง พ.ศ. ๒๕๐๙ เน้นเศรษฐกิจเป็นหลัก มุ่งให้ประเทศอุดมสมบูรณ์มีรายได้ดี ด้วยการเร่งรัดพัฒนาการศึกษาในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านอาชีวศึกษา และอุดมศึกษาซึ่งประเทศไทยยังขาดผู้มีความรู้ระดับกลาง และขาดกำลังคนในสาขาวิชาต่างๆ เช่น วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ แพทยศาสตร์ และสถาปัตยกรรมศาสตร์ พร้อมไปกับการพัฒนาการศึกษาภาคบังคับและการผลิตครูอาจารย์ต่อมาในแผนฉบับที่ ๒ มุ่งปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทั้งในเรื่องหลักสูตรแบบเรียนอาคารเรียน คุณวุฒิครู ส่งเสริมการศึกษาในโรงเรียนราษฎร์ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ ๓ เน้นการปรับปรุงคุณภาพและการขยายปริมาณการศึกษา ด้วยการจัดการศึกษาอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์มากที่สุด สำหรับแผนฉบับที่ ๔ ถึง ๖ เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของประเทศอย่างมาก

จึงมุ่งสร้างความเป็นธรรมในสังคม ลดความเหลื่อมล้ำของบุคคลในทางเศรษฐกิจ ทั้งยึดถือเอาความมั่นคง ปลอดภัยของชาติเป็นหลักด้วย แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ ๗ ถึง ๙ เน้นการพัฒนาคนให้เป็นพลเมือง มีคุณธรรม จริยธรรม ปัญญา และมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ สามารถพึ่งตนเองและดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข ภายใต้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข แผนฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) และแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๙) มุ่งให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การขับเคลื่อน ต้องใช้ “ความรู้” ในการพัฒนาต่างๆ สอดคล้องกับวิถีสังคมไทย ตลอดจนสร้างศีลธรรมและจิตสำนึกใน “คุณธรรม” ดำรงตนอย่างมั่นคงในกระแสโลกาภิวัตน์

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ระยะยาว ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) เพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับ ความต้องการของตลาดงานและการพัฒนา ด้วยคำนึงถึงความสำเร็จในหลายด้าน และอีกหลายด้านที่ยังเป็น ปัญหาที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนในระยะต่อไป ได้แก่ ด้านโอกาสทางการศึกษา ด้านคุณภาพ การศึกษา ด้านประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการใช้จ่ายงบประมาณ ทางการศึกษา ตลอดจนได้พิจารณาสภาวการณ์และบริบทแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษา ของประเทศ ทั้งด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศ ภูมิภาค และโลก การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย และทักษะของประชากร ในศตวรรษที่ ๒๑ ที่ทั่วโลกต่างต้องเผชิญกับความท้าทายและมุ่งพัฒนาประเทศไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมยุค ๔.๐

แผนการศึกษาแห่งชาติ ระยะยาว ๒๐ ปีนี้ มีเป้าหมายของการจัดการศึกษา ๕ ประการ ๖ ยุทธศาสตร์ ซึ่งมี ๕๓ ตัวชี้วัด

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ : การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ
มีเป้าหมาย ดังนี้

- ๑.๑ คนทุกช่วงวัยมีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- ๑.๒ คนทุกช่วงวัยในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษได้ รับการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ
- ๑.๓ คนทุกช่วงวัยได้รับการศึกษา การดูแลและป้องกันจากภัยคุกคามในชีวิตรูปแบบใหม่

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ : การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มีเป้าหมาย ดังนี้

๒.๑ กำลังคนมีทักษะที่สำคัญจำเป็นและมีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

๒.๒ สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่จัดการศึกษาลดบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นเลิศเฉพาะ

๒.๓ การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมที่สร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ : การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีเป้าหมาย ดังนี้

๓.๑ ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑

๓.๒ คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ

๓.๓ สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน

๓.๔ แหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้มีคุณภาพและมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

๓.๕ ระบบและกลไกการวัด การติดตาม และประเมินผลมีประสิทธิภาพ

๓.๖ ระบบการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้มาตรฐานระดับสากล

๓.๗ ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐาน

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ : การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา มีเป้าหมาย ดังนี้

๔.๑ ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ

๔.๒ การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย

๔.๓ ระบบข้อมูลรายบุคคลและสารสนเทศทางการศึกษาที่ครอบคลุม ถูกต้องเป็นปัจจุบันเพื่อการวางแผนการบริหารจัดการศึกษา การติดตามประเมิน และรายงานผล

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ : การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมาย ดังนี้

๕.๑ คนทุกช่วงวัย มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

๕.๒ หลักสูตร แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การปฏิบัติ

๕.๓ การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็น มิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ : การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา มีเป้าหมาย ดังนี้

๖.๑ โครงสร้าง บทบาท และระบบการบริหารจัดการการศึกษามีความคล่องตัวชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้

๖.๒ ระบบการบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลส่งผลกระทบต่อคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษา

๖.๓ ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของ ประชาชนและพื้นที่

๖.๔ กฎหมายและรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษารองรับลักษณะ ที่แตกต่างกันของผู้เรียน สถานศึกษา และความต้องการกำลังแรงงานของประเทศ

๖.๕ ระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีความเป็นธรรม สร้างขวัญกำลังใจ และส่งเสริมให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

โดยที่ได้มีการวางยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี พร้อมทั้งแผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูป ประเทศด้านการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และกฎหมายลำดับรองอีกหลายฉบับ จึงได้ กำหนดให้คณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติเป็นผู้พิจารณาปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ ให้สอดคล้องกับข้อกำหนดใหม่ต่างๆ

เป้าหมายรวม

การศึกษาไทยมีทิศทางและการบริหารจัดการที่มี ประสิทธิภาพและเป็นเอกภาพ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้ สามารถยกระดับคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำ และสามารถแข่งขันได้

เป้าหมายเร่งด่วน ภายในเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒ มีข้อเสนอการปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ และร่างหลักเกณฑ์ วิธีการในการจัดทำและระยะเวลาบังคับใช้

เป้าหมายระยะสั้น

มีการปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ และการจัดทำแผนระดับต่างๆ ให้สอดคล้องกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ

แผนการศึกษาแห่งชาติ เป็นแผนระยะยาว ๒๐ ปี **ต้องมีการปรับแผนระยะกลาง ตามหลักการและ ความจำเป็นใหม่**

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๑.๕ : การจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๕๔ กำหนดเป้าหมายของการศึกษาไทย และบทบาทหน้าที่ของรัฐ และมาตรา ๒๕๘ จ. กำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษา และมีคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาขึ้น คณะกรรมการดังกล่าวได้ทำการศึกษา และยกร่างกฎหมายที่จำเป็น และเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อตราเป็นกฎหมาย

บทบาทหน้าที่ของสำนักงาน
คณะกรรมการนโยบายการศึกษา
แห่งชาติจึงมีความสำคัญอย่างมาก
และต้องมีประสิทธิภาพสูง

เพื่อให้มีการปฏิรูปโครงสร้างและกระบวนการด้านการศึกษาที่มุ่งให้เกิดเอกภาพ และประสิทธิภาพ ตลอดจนสัมฤทธิ์ผล แก้ปัญหาคุณภาพการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และความสามารถในการแข่งขัน ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติ โดยให้เป็นกลไกระดับสูงสุดครอบคลุมหลายกระทรวงที่มีหน้าที่ด้านการศึกษา

และมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการดังกล่าว และเพื่อให้การดำเนินการเกิดผลสัมฤทธิ์ จึงได้กำหนดให้มีสำนักงานคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติรับหน้าที่เลขานุการกิจ ตลอดจนมีคณะกรรมการวิชาการ และคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ขึ้นเป็นคณะกรรมการประจำบทบาทหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติจึงมีความสำคัญอย่างมาก และต้องมีประสิทธิภาพสูง

ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติไว้ ๙ ข้อ ได้แก่

(๑) เสนอแนะนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาต่อคณะรัฐมนตรี

(๒) พิจารณาให้ความเห็นชอบร่างแผนการศึกษาแห่งชาติของสำนักงานเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ตามมาตรา ๖๐

(๓) เสนอแนะเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี

(๔) เสนอแนะเกี่ยวกับแผนอัตรากำลังคนด้านการศึกษาที่ต่ำกว่าระดับอุดมศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

(๕) จัดให้มีกลไกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึงและกำหนดมาตรการที่จะให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและจังหวัด ชีวชน ส่งเสริม และสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าว

(๖) ติดตามดูแลการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้และแผนการศึกษาแห่งชาติ ในกรณีความปรากฏว่ามีการปฏิบัติหรือดำเนินการไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้หรือแผนการศึกษาแห่งชาติ

ให้รายงานต่อคณะรัฐมนตรีและเปิดเผยให้ประชาชนทราบ แต่ในกรณีที่เห็นว่ามีการไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๕ ให้แจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องภายในเวลาที่คณะกรรมการนโยบายกำหนดก่อน หากมิได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง ให้รายงานคณะรัฐมนตรีและเปิดเผยให้ประชาชนทราบ

(๗) พิจารณาสอนแนะให้มี หรือปรับปรุง หรือยกเลิก กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาต่อคณะรัฐมนตรี รวมทั้งให้ความเห็นหรือข้อสังเกตเกี่ยวกับร่างกฎหมายที่มีผลกระทบต่อการศึกษาเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีหรือรัฐสภา

(๘) แต่งตั้งคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการนโยบายมอบหมาย

(๙) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

พระราชบัญญัตินี้ตั้งก่าวยังกำหนดไว้ในบทเฉพาะกาลให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาไปปรับหน้าที่เป็นสำนักงานคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติ

นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งกำหนดให้มีการปฏิรูปกิจการด้านการดูแลและการศึกษาของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นระยะต้นของการพัฒนาร่างกาย และสมองของเด็ก อันมีผลอย่างสำคัญต่อการเจริญเติบโต และการศึกษาในระยะต่อไป พระราชบัญญัตินี้ได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายแล้ว โดยมีข้อกำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และให้เลขาธิการสภาการศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ โดยให้คณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีหน้าที่และอำนาจดังนี้

(๑) จัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาเด็กปฐมวัยเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ โดยนโยบายและแผนดังกล่าวต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนและขั้นตอนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนอื่นที่เกี่ยวข้อง

(๒) ประสานงาน กำกับ ติดตาม และประเมินผล การดำเนินการให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเด็กปฐมวัยที่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ

(๓) กำหนดนโยบายการดำเนินงานของสำนักงาน และให้ความเห็นชอบแผนงาน โครงการและงบประมาณของสำนักงาน

(๔) กำหนดมาตรฐานและแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

(๕) อนุมัติหลักสูตรแกนกลางเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

(๖) เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีให้ดำเนินการเสนอหรือแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

(๗) ออกระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๘) จัดให้มีและพัฒนาฐานข้อมูลเด็กปฐมวัยและวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวเพื่อพัฒนามาตรการและแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงวัยให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามมาตรา ๗ และการดำเนินการตามมาตรา ๘ และมาตรา ๙ กับเชื่อมโยงฐานข้อมูลดังกล่าวกับฐานข้อมูลของหน่วยงานอื่นของรัฐเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยและเพื่อการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งเพื่อประโยชน์ในการจัดทำหรือให้บริการสาธารณะ

(๙) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณแบบบูรณาการของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

(๑๐) บูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอื่นใดที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น และระดับชุมชน

(๑๑) แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจหรือคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อดำเนินการตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

(๑๒) ปฏิบัติการอื่นใดที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

เมื่อร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมีผลบังคับใช้ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติจึงคงมีหน้าที่ด้านการศึกษาปฐมวัยตามพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๒ ด้วย

โดยที่คณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติมีบทบาทหน้าที่อันสำคัญในการวางนโยบายมหภาคด้านการศึกษา การปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ การกำกับดูแลให้เกิดเอกภาพ และการประสานงานการศึกษาให้ไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งสนองเป้าหมายการพัฒนาประเทศ ตลอดจนการวางกรอบงบประมาณของรัฐในการดำเนินการและพัฒนาการศึกษา จึงจำเป็นต้องมีสำนักงานคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติที่มีสมรรถนะ และประสิทธิภาพสูง

ในร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... ได้กำหนดให้มีระบบข้อมูลด้านการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของระบบข้อมูลของชาติ และให้สามารถนำมาใช้ในการกำหนดนโยบายบนฐานประจักษ์ถูกต้อง ครบถ้วน และทันสมัย ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นและปัญหาจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากองค์กรภาคประชาสังคมระดับจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติจึงต้องทำหน้าที่ข่าวกรองด้านการศึกษา (Education Intelligence)

ข้อมูลการศึกษาของชาติ
ต้องสามารถนำมาใช้ในการกำหนด
นโยบายบนฐานประจักษ์ ถูกต้อง
ครบถ้วน และทันสมัย

ในการวางนโยบายการศึกษานั้น ต้องอาศัยความรู้ที่ทันโลก และประสบการณ์ในทางวิชาการ เทคโนโลยีทางการศึกษา และการบริหารวิชาการ ซึ่งมีความกว้างขวาง หลากหลาย และปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ คณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติจึงมีคณะกรรมการวิชาการเป็นส่วนช่วยในการดำเนินการ

คณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติยังมีหน้าที่ขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา โดยการปรับหลักคิดไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ทำการติดตามประเมินผล และปรับแก้ปัญหาข้อขัดข้องต่างๆ

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นส่วนราชการคงต้องมีการปฏิรูประบบงานให้เป็นสำนักงานที่มีสมรรถนะสูง ซึ่งต้องมีทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถเป็นพิเศษด้วย

เรื่องที่ ๒ : การปฏิรูปการพัฒนาเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียน

วิทยาการด้านพัฒนาการของสมอง สติปัญญาและการเรียนรู้ ได้ก้าวหน้าไปอย่างมากในระยะสิบหรือยี่สิบปีหลังนี้ จนเป็นที่เชื่อกันว่า การดูแลเอาใจใส่กับเด็กเล็กตั้งแต่ก่อนเกิด จนถึง การเข้าสู่ระบบการประถมศึกษา มีความสำคัญอย่างมากต่อความสามารถในการศึกษา การงานอาชีพ และคุณภาพชีวิตเมื่ออายุเพิ่มขึ้น คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาจึงได้เร่งจัดร่างพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ จนได้รับการตราเป็นกฎหมาย พร้อมไปกับการดำเนินงานร่วมกับส่วนงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเริ่มงานด้านนี้โดยเร่งด่วนต่อไป

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๒.๑ : การพัฒนาระบบการดูแล พัฒนา และจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย

หลักฐานทางวิชาการยืนยันว่า การพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นกุญแจดอกสำคัญที่นำไปสู่ชีวิตที่สมบูรณ์

ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัย จึงได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับชุมชน พ่อแม่ผู้ปกครอง และเครือข่าย การให้ความรู้ ที่ถูกต้อง ทักษะที่จำเป็น และความเข้าใจแก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงมีความสำคัญอย่างมาก

ต้องมีระบบที่ดีในการผลิตและพัฒนา

ครูอนุบาล

และมีพลังผลิตภาพ ช่วงปฐมวัยเป็นช่วงเวลาของการพัฒนาที่สำคัญยิ่งยวด ด้วยเป็นช่วงของการก่อฐานรากที่แข็งแกร่งเพื่อชีวิตที่อยู่ดีมีสุขและการเรียนรู้ ในอนาคตของเด็ก การส่งเสริมการพัฒนาเด็กปฐมวัย ที่มีคุณภาพจะส่งผลยาวนานต่อความสามารถทาง สติปัญญา บุคลิกภาพ และพฤติกรรมทางสังคมของ บุคคล ทำให้มีความพร้อมต่อการเรียนในโรงเรียน ในระดับสูงขึ้นไป ทั้งจะเป็นกำลังคนที่ดีของสังคม และมีโอกาสเป็นปัญหาต่อสังคมน้อยลง

โดยที่เด็กในช่วงปฐมวัย ประกอบด้วย เด็กเกิดใหม่ปีละประมาณ ๖ ถึง ๗ แสนคน จึงเป็น

เด็กที่ต้องได้รับการดูแลทั้งสิ้นหลายล้านคน และจำนวนมากอยู่ในท้องที่ต่างๆ ทั่วประเทศ รวมทั้งท้องที่ห่างไกล และจากครอบครัวที่ยากจน ซ้ำยังมีปัญหาสังคมด้านครอบครัวที่เด็กต้องอยู่ในความดูแลของปู่ย่า ตายาย ในขณะที่พ่อแม่ไปทำงานในท้องที่ห่างไกล หรือครอบครัวที่ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ปัญหาการดูแลเด็กปฐมวัยจึงมีความสลับซับซ้อนและหลากหลายจำเป็นต้องมีมาตรการที่แตกต่างกันและมีความคล่องตัวที่ปรับได้ตามสภาพความจำเป็น ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัยจึงได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ร่วมกับชุมชน พ่อแม่ผู้ปกครอง และเครือข่าย การให้ความรู้ที่ถูกต้อง ทักษะที่จำเป็น และความเข้าใจ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงมีความสำคัญอย่างมาก ตลอดถึงการมีผู้ดูแลเด็กและนักวิชาชีพในเรื่องนี้ให้เพียงพอ รวมทั้งมี การสนับสนุนและการลงทุนเพื่อให้เกิดสิ่งแวดล้อม และปัจจัยต่างๆ ที่เอื้อต่อพัฒนาการที่ดีของเด็กได้ มีการกำหนดมาตรฐานการดูแลเด็กเล็กที่ดีไว้แล้ว และต้องแปลให้เกิดการนำไปใช้จริง

สำหรับโรงเรียนอนุบาล ก็มีข้อกำหนดที่ควรจะเป็นไว้ดังนี้ (๑) โรงเรียนจะต้องเปิดโอกาสให้ พ่อแม่ผู้ปกครองได้เข้าเยี่ยมชมโรงเรียน (๒) โรงเรียนต้องมีข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับหลักสูตร ปรัชญา วิสัยทัศน์ ของโรงเรียนที่ชัดเจน (๓) สภาพแวดล้อมมีความปลอดภัย มีการดูแลความปลอดภัยให้กับเด็กๆ อย่างเคร่งครัด (๔) มีสัดส่วนที่เหมาะสมของครูต่อนักเรียน สำหรับเด็กอายุ ๓ ถึง ๕ ปี ควรมีครู ๒ คนต่อนักเรียนไม่เกิน ๒๕ คน (๕) มีการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้มีสุนทรีย์ในเรื่องการกิน การนอน การรักษาความสะอาด การขับถ่าย เป็นอย่างดี (๖) มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทุกๆ ด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม คุณธรรมและจริยธรรม ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (๗) มีสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ที่เน้นเด็กๆ เป็นสำคัญ ทำให้เด็กนักเรียนมีแรงจูงใจและเกิดความใฝ่รู้จากตัวเด็กเอง ไม่ใช่การบังคับจาก ภายนอก (๘) ครูต้องรับฟังและให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของเด็กๆ และ (๙) มีมาตรการในการเฝ้าระวัง และป้องกันโรคติดต่อด้วย

เป้าหมายรวม

๑. เด็กปฐมวัย สามารถเข้าถึง และได้รับการดูแลและการศึกษาระดับปฐมวัยอย่างเหมาะสม มีคุณภาพ ทั้งถึง และเท่าเทียมกัน โดยมีมาตรฐานการดูแลที่ถูกต้อง ครบถ้วนตามมาตรฐานสากล ซึ่งในการนี้ ต้องมีกิจกรรมหลายประการ เช่น การพัฒนาบุคลากรสำหรับดูแลเด็กเล็ก การจัดสถานที่และสิ่งแวดล้อม ที่เหมาะสม ตลอดจนผู้รับผิดชอบสำหรับงานด้านต่างๆ

ระบบคัดเลือกเด็กเข้าเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ในปัจจุบันยังมีปัญหา ที่เน้นการเรียน ด้านวิชาการ และแข่งขันกันเข้าสถานศึกษาที่มีชื่อเสียง จนมีการกวาดวิชาสำหรับเด็กเล็กด้วย ซึ่งการดำเนินการ ดังกล่าวจะเป็นผลเสียต่อพัฒนาการของสมอง และพฤติกรรม

การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กวัยนี้ ต้องเอื้อให้เด็กแต่ละคนได้พัฒนาเต็มตาม ความสามารถและความถนัดของแต่ละคนที่อาจแตกต่างกัน ผู้ที่มีความรู้และทักษะด้านจิตวิทยาเด็กเล็ก และ การจัดทำมีมาตรการที่เหมาะสมจึงมีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กจำนวนมากถึง ๖ หรือ ๗ แสนคน ที่เกิดขึ้นใหม่ทุกปี ในท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศ เป็นภาระหน้าที่และบทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครอง และชุมชน และโดยที่การเปลี่ยนแปลงของระบบสังคมในชนบทที่พ่อแม่มักต้องไปทำงานในเมือง การดูแลเด็ก เป็นภาระของปู่ย่าตายาย ทั้งยังมีครอบครัวที่เป็นปัญหา ลูกที่เกิดจากแม่อายุน้อย และการหย่าร้าง ทำให้เป็น ภาระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เด็กเล็กที่มีความพิการทางกาย หรือทางการเรียนรู้ เป็นปัญหาที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ตั้งแต่การวินิจฉัยที่แม่นยำ การมีมาตรการที่เหมาะสม การให้การดูแลร่วมกับเด็กปกติ นอกจากกรณีนี้ ที่จำเป็นจริงๆ ในการนี้ต้องมีการเตรียมการ เตรียมผู้ดูแล และการลงทุนที่เพิ่มขึ้นเป็นพิเศษด้วย

เด็กที่มีความสามารถพิเศษ ทั้งความสามารถทางวิชาการ หรือความสามารถเฉพาะทาง เช่น ทางดนตรี ทางศิลปะ และทางการกีฬา อาจถูกระบบการดูแลศึกษาตามปกติทำให้ขาดโอกาสในการพัฒนาตนเองให้เต็มความสามารถ จึงต้องมีการแนะนำและดูแลเป็นพิเศษด้วย

ระบบฐานข้อมูลที่เอื้อต่อการดูแลที่เชื่อมโยงกันได้ระหว่างหน่วยงาน และมีการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีกลไกขับเคลื่อนและบูรณาการการทำงานระหว่างกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้อง เป็นเอกภาพ ทั้งเด็กกลุ่มทั่วไปและกลุ่มที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จึงต้องมีการจัดตั้ง และการลงทุนเป็นการเฉพาะ

๒. พ่อ แม่ ผู้ปกครองและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ปรับเปลี่ยนกรอบคิด (Mindset) เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการเตรียมความพร้อมก่อนการตั้งครรรค์ การเลี้ยงดู ดูแล และพัฒนาเด็กปฐมวัย อาสาสมัครในชุมชน ที่ได้รับการฝึกฝนอบรมที่ถูกต้องเหมาะสม จะมีส่วนช่วยได้มาก

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๒.๒ : การสื่อสารสังคมเพื่อสร้างความเข้าใจในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย และการพัฒนาที่เหมาะสม ยังเป็นปัญหาในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสำคัญของปัญหาที่มีผลในระยะยาว ทั้งสำหรับผู้รับผิดชอบด้านนโยบายระดับต่างๆ และสังคมทุกภาคส่วน การสื่อสารสังคมเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องจึงต้องดำเนินการอย่างเต็มที่และเร่งด่วน

ดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้ และ สื่อสารมวลชนในช่องทางต่างๆ ทั้งทางอากาศ ทางสาย และ ทางวัสดุความรู้ต่างๆ อาจช่วยให้สามารถพัฒนากำลังคน ในท้องที่ห่างไกลได้ผลดียิ่งขึ้น แพลตฟอร์มยังช่วยให้เกิดการสื่อสารระหว่างกัน แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กัน ได้ด้วย

การสื่อสารสังคมเพื่อสร้าง ความเข้าใจที่ถูกต้องจึงต้องดำเนินการ อย่างเต็มที่และเร่งด่วน

เป้าหมายรวม

พ่อ แม่ ผู้ปกครองและบุคลากรที่เกี่ยวข้องปรับเปลี่ยนกรอบคิด (Mindset) เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการเตรียมความพร้อมก่อนการตั้งครรรค์ การเลี้ยงดู ดูแล และพัฒนาเด็กปฐมวัย

เป้าหมายเร่งด่วน ภายในเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒

มีข้อเสนอแผนในการประชาสัมพันธ์และผลิตสื่อเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจกับหน่วยงาน และ สังคมเกี่ยวกับการดูแล พัฒนา และเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัยที่ถูกต้อง และเหมาะสมตามวัย

เป้าหมายระยะสั้น ภายในปี ๒๕๖๔

- ๑) พ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยทั่วไปได้รับความรู้และปรับทัศนคติตามแผน
- ๒) พ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับความรู้ และปรับทัศนคติตามแผน

เรื่องที่ ๓ : การปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา นอกจากจะทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมในสังคม และการเสียโอกาสของเด็กและเยาวชนของชาติ ตลอดจนแรงงาน ในการที่จะพัฒนาให้ได้เต็มความสามารถของตนแล้ว ยังทำให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคมของชาติ ดังนั้นการลดความเหลื่อมล้ำในโอกาสทางการศึกษาของประชาชนไทยผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ย่อมส่งผลต่ออายุขัยและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนผู้ด้อยโอกาส และขาดแคลนทุนทรัพย์ แม้ว่าปัจจุบันภาครัฐจะมีการลงทุนงบประมาณจำนวนมากทุกปีเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา แต่ก็ยังไม่สามารถสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาได้อย่างแท้จริง เนื่องจากปัญหาด้านการบริหารจัดการการศึกษา รวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรที่ใช้ในการศึกษา

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๓.๑ : การดำเนินการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา เป็นกลไกใหม่ที่จะใช้ในการลดปัญหาการเข้าถึงการศึกษา ปัญหาการต้องออกจากการศึกษากลางคัน และปัญหาความเหลื่อมล้ำในคุณภาพของการศึกษา โดยวัตถุประสงค์ของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ตามมาตรา ๕๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กองทุนมีวัตถุประสงค์สำคัญ ๓ ประการ คือ (๑) **ช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์** ให้มีความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ (๒) **ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา** เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติให้มีความรู้ความสามารถ และคุณธรรม รวมทั้งมีศักยภาพที่จะดำรงชีวิตโดยพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง และ (๓) **เสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู** ให้มีความเสมอภาคในการได้รับการเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาเด็กเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และด้อยโอกาสทั้งในและนอกระบบการศึกษาได้เต็มศักยภาพ

การเพิ่มความเสมอภาคทางการศึกษายังครอบคลุมไปถึงการปรับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนและส่วนการศึกษาต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกัน ด้วยการปรับปรุงคุณภาพของครูและปัจจัยที่จำเป็นในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้สามารถสร้างคุณภาพการศึกษาในท้องถิ่นต่างๆ ทั้งที่อยู่ห่างไกล และมีข้อจำกัดต่างๆ การปรับหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ให้สามารถสร้างคุณภาพที่จำเป็นตามสมรรถนะของศตวรรษที่ ๒๑ และการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการศึกษาจะเป็นโอกาสในการลดความเหลื่อมล้ำในคุณภาพการศึกษาได้

การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่มีความเหมาะสม ตลอดจนกลไกการเทียบโอนและการเทียบเคียงผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาจะช่วยให้ผู้ด้อยโอกาสสามารถได้รับการรับรองคุณภาพ และสามารถรับการศึกษาในระดับสูงขึ้นได้ และสามารถใช้ในการเข้าทำงาน อันเป็นการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาด้วย

เป้าหมายรวม

เด็ก เยาวชน และประชาชน ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ทุกคนมีความเสมอภาค ในโอกาสพัฒนาตนเองตามศักยภาพและเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ รวมถึงเสริมสร้างพัฒนาครูและ สถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ตลอดจนวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ที่นำไปใช้ได้จริงเพื่อยกระดับ ความสามารถของคนไทยได้อย่างยั่งยืน

เป้าหมายเร่งด่วน ภายในเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒

๑) นักเรียนยากจนและยากจนพิเศษในสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกสังกัดได้รับการจัดสรรเงินอุดหนุนอย่างมีเงื่อนไขให้เพียงพอต่อภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครอบครัวผู้ขาดแคลน ทุนทรัพย์และสอดคล้องกับค่าครองชีพในปัจจุบันมากกว่าร้อยละ ๗๕

๒) ครูและสถานศึกษาที่มีนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษมากกว่าร้อยละ ๕๐ จำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐๐ แห่ง ได้รับการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กนักเรียนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์

๓) มีระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลระดับชาติเพื่อบูรณาการข้อมูลเลข ๑๓ หลัก จากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ๖ กระทรวง เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และ ด้อยโอกาส

๔) สนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนที่ยุติการศึกษาทั้งก่อนและหลังสำเร็จการศึกษา ภาคบังคับเนื่องจากความยากจนและด้อยโอกาส เพื่อให้สามารถศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานปีละ ๑๒,๐๐๐ ทุน

เป้าหมายระยะสั้น ภายในปี ๒๕๖๔

๑) นักเรียนยากจนและยากจนพิเศษในสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกสังกัดได้รับการจัดสรรเงินอุดหนุนอย่างมีเงื่อนไขให้เพียงพอต่อภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครอบครัวผู้ขาดแคลน ทุนทรัพย์และสอดคล้องกับค่าครองชีพในปัจจุบันมากกว่าร้อยละ ๘๕

๒) ครูและสถานศึกษาที่มีนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษมากกว่าร้อยละ ๕๐ จำนวนไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๕๐ ได้รับการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กนักเรียนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์

๓) จำนวนเด็กเยาวชนนอกระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานลดลงมากกว่าร้อยละ ๒๕

๔) อัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษาภาคบังคับลดลงมากกว่าร้อยละ ๒๕

๕) อัตราการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือปวช. ของนักเรียนยากจนด้อยโอกาส เพิ่มขึ้นมากกว่า ๒ เท่า

๖) อัตราส่วนครูต่อเด็กนักเรียนในสถานศึกษาที่มีนักเรียนยากจนและด้อยโอกาสมากกว่าร้อยละ ๕๐ มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าร้อยละ ๑๐ เกิดสถาบันต้นแบบการผลิตและพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กเยาวชนผู้ขาดแคลน ทุนทรัพย์และด้อยโอกาสเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

๗) สัดส่วนเด็กปฐมวัยในครอบครัวผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์มากกว่าร้อยละ ๕๐ มีความพร้อม ในการเข้าสู่ระบบการศึกษา (School Readiness)

๘) การจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาของประเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity-based Budgeting) มีสัดส่วนไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕

เป้าหมายระยะกลาง - ระยะยาว ภายใน ๕ - ๑๐ ปี

- ๑) นักเรียนยากจนและยากจนพิเศษในสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกสังกัดได้รับการจัดสรรเงินอุดหนุนอย่างมีเงื่อนไขให้เพียงพอต่อภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครอบครัวผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และสอดคล้องกับค่าครองชีพในปัจจุบันมากกว่าร้อยละ ๙๙
- ๒) ครูและสถานศึกษาที่มีนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษมากกว่าร้อยละ ๕๐ จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗๕ ได้รับการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้แก่แก่นักเรียนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์
- ๓) จำนวนเด็กเยาวชนนอกระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานลดลงมากกว่าร้อยละ ๕๐
- ๔) อัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษาภาคบังคับลดลงมากกว่าร้อยละ ๕๐
- ๕) อัตราการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือปวช. ของนักเรียนยากจนด้อยโอกาสเพิ่มสูงขึ้นมากกว่า ๓ เท่า
- ๖) อัตราส่วนครูต่อนักเรียนในสถานศึกษาที่มีนักเรียนยากจนและด้อยโอกาสมากกว่าร้อยละ ๕๐ มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าร้อยละ ๒๕
- ๗) เกิดสถาบันต้นแบบในการผลิตพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาใน ๕ ภูมิภาคของประเทศ
- ๘) ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้โอกาสที่เสมอภาคในการศึกษาและการพัฒนาทักษะอาชีพไม่น้อยกว่าปีละ ๕๐,๐๐๐ คน
- ๙) สัดส่วนเด็กปฐมวัยในครอบครัวผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์มากกว่าร้อยละ ๘๐ มีความพร้อมในการเข้าสู่ระบบการศึกษา (School Readiness)
- ๑๐) การจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาของประเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity-based Budgeting) มีสัดส่วนไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๓.๒ : การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลพิการ บุคคลที่มีความสามารถพิเศษ และบุคคลที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้บุคคลทุกสถานะได้รับการศึกษาอย่างถ้วนหน้า รวมทั้งบุคคลพิการทั้งการพิการทางกาย และทางสมอง ตลอดจนบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ และบุคคลที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ ซึ่งการศึกษาที่จัดสำหรับบุคคลโดยทั่วไปไม่สามารถสร้างให้บุคคลเหล่านี้สามารถพัฒนาตนเองได้ตามความถนัดของตน จำเป็นต้องมีการจัดการเป็นการเฉพาะ อันอาจต้องมีการลงทุนและการใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

แนวทางในการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มีดังนี้

(๑) รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ให้ยึดหลัก

การบูรณาการ การประสานงาน และการดูแลช่วยเหลือระหว่างสถานศึกษา สหวิชาชีพ ครอบครัว และองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง ยืดหยุ่น หลากหลาย ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และการศึกษาทางเลือก ในรูปแบบอื่นๆ ครอบคลุมการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย การศึกษาภาคบังคับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา และจัดการเรียนการสอนแบบเรียนรวม โดยมีหลักสูตรกลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่ชัดเจน มุ่งเน้นพัฒนาตามธรรมชาติ ความสามารถของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นรายบุคคล รวมทั้งใช้ครูผู้สอน นักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องและบุคลากรที่ได้รับการอบรมให้มีความรู้

บุคคลพิการทั้งการพิการทางกาย และทางสมอง ตลอดจนบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ และบุคคลที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ ซึ่งการศึกษาที่จัดสำหรับบุคคลโดยทั่วไปไม่สามารถสร้างให้บุคคลเหล่านี้สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มที่ตามความถนัดของตน

ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ สร้างโอกาสและความเสมอภาค เพื่อให้บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและการมีสัมมาอาชีพตามความถนัดและความสนใจของแต่ละบุคคล

(๒) หลักสูตรและกระบวนการจัดการ มีการสำรวจ ค้นหา คัดกรองหรือคัดสรรบุคคลที่มีความ

ต้องการจำเป็นพิเศษ โดยชุมชน สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อช่วยเหลือพัฒนาเป็นรายบุคคลให้ตรงกับความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล มีกระบวนการและเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการสำรวจหรือคัดกรองบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ต้องหลากหลาย เฉพาะเจาะจงตามความสามารถและกลุ่มที่ต้องการวัด เริ่มดำเนินการคัดกรองและคัดสรรนักเรียนตั้งแต่ชั้น ป.๑ - ป.๓ ทั่วประเทศ เพื่อให้ได้รับการคัดกรอง และคัดสรรที่เหมาะสม (ไม่เน้นการวินิจฉัยความบกพร่อง ๙ ประเภท) สำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ จะต้องดำเนินการวัดและคัดสรรตามหลักวิชาการโดยผู้เชี่ยวชาญและศูนย์ปฏิบัติการพิเศษด้านการคัดสรรผู้ที่มีความสามารถพิเศษ

การจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เปิดโอกาสให้ภาคเอกชน สถาบันทางสังคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีการจัดทำหลักสูตรเฉพาะและแนวทางการปรับปรุงต้นแบบหลักสูตรให้ตอบสนองความต้องการจำเป็นเฉพาะของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม โดยมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ให้มีหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การส่งต่อ การเทียบโอน ที่เปิดกว้าง ยืดหยุ่น หลากหลาย มุ่งเน้นการพัฒนาตามธรรมชาติ ความสามารถของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นรายบุคคล ให้ปรับปรุง/พัฒนาหลักสูตรและเกณฑ์การสำเร็จการศึกษาทุกระดับที่มีความยืดหยุ่นและเป็นธรรม เพื่อให้บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถเข้าถึง มีส่วนร่วมและได้รับการพัฒนา เพื่อเอื้ออำนวยให้บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้เรียนรู้ตามความต้องการและความสนใจอย่างเต็มตามศักยภาพ

(๓) การผลิต การสรรหา และการพัฒนาบุคลากร มีการสำรวจสภาพปัญหาและวางแผนการผลิตครู นักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง และบุคลากรสนับสนุนที่สอดคล้องกับจำนวนของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ สถาบันผลิตครูต้องบรรจุวิชาการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ไม่น้อยกว่า ๘ หน่วยกิต ในทุกสาขาวิชา หรือจัดการเรียนการสอนระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู การศึกษาพิเศษ

รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องจัดอัตรากำลัง เตรียมและพัฒนาครู นักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง และบุคลากรสนับสนุนดูแลบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษอย่างเพียงพอ ที่จะพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน เต็มตามศักยภาพ เช่น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด นักแก้ไขการพูด เจ้าหน้าที่อนามัย/พยาบาล ครูปกครองหอนอน

กำหนดให้มีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยสถาบันพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาพิเศษแห่งชาติ ก่อนบรรจุแต่งตั้งและหรือระหว่างปฏิบัติการสอนภายในระยะเวลาที่เหมาะสม รวมถึงการสร้างแรงจูงใจ ค่าตอบแทน ค่าตอบแทนพิเศษ และความก้าวหน้าทางวิชาชีพ และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานให้สอดคล้องเหมาะสมกับลักษณะงานและภาระงานที่รับผิดชอบ

(๔) การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศของบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการบริหารจัดการด้านการศึกษาให้เป็นปัจจุบันและทันสมัย มีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลของทุกหน่วยงานให้เป็นเอกภาพ โดยกำหนดให้มีหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบข้อมูลสารสนเทศในการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

(๕) การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณ ให้รัฐจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา งบประมาณ อาคารสถานที่ สื่อ เทคโนโลยี บริการ สิ่งอำนวยความสะดวก และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาแก่สถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม โดยคำนึงถึงความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและความเป็นธรรม อีกทั้งการสร้างแรงจูงใจ เงินเดือน ค่าตอบแทน และค่าตอบแทนพิเศษให้แก่ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่สอดคล้องกับภาระงาน และมีวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เหมาะสม จัดสรรค่าใช้จ่ายรายหัวและงบประมาณอื่นๆ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของผู้เรียน ตลอดจนสามารถใช้งบประมาณจาก “กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๑” และกองทุนอื่นๆ มาช่วยส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้

ผู้พิการทางสายตา การได้ยิน และการเคลื่อนไหว จำเป็นต้องมีอุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้สามารถทำการศึกษได้ มีหลักฐานไม่น้อยที่แสดงว่าบุคคลเหล่านี้สามารถที่จะเรียนรู้จนถึงระดับสูงได้ หากใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับความพิการนั้นๆ ในหลักการควรให้ผู้พิการได้เรียนร่วมกับผู้ที่ไม่พิการ นอกจากกรณีที่มีความจำเป็นพิเศษ

ผู้ที่มีความพิการทางสมอง และทำให้การเรียนรู้ในรูปแบบปกติกระทำไม่ได้ซ้ำ จึงจำเป็นต้องมี มาตรการและการเอาใจใส่เป็นพิเศษ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาของ สมอง บางคนมีความสามารถในบางด้านสูงกว่าคนทั่วไปด้วยซ้ำ การวินิจฉัยสภาพความพิการและความสามารถ จึงต้องกระทำอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

บุคคลที่มีความสามารถทางวิชาการเป็นพิเศษ อาจเรียนได้เร็วกว่าบุคคลทั่วไป การบังคับให้ต้อง เรียนตามระยะเวลา หรือจำนวนปีตามที่กำหนด จะเป็นการจำกัดพัฒนาการและความสามารถที่มีเป็นพิเศษนั้น ระบบการศึกษาในปัจจุบันยังไม่เอื้อให้มีความยืดหยุ่น และโอกาสสำหรับคนเหล่านี้ ระบบการสอบข้ามชั้น และระบบการสอบเทียบ ซึ่งมีอยู่แต่เดิมก็ได้ยกเลิกไปแล้ว ประเทศโดยส่วนรวมจึงขาดประโยชน์ที่พึงจะได้ จากความเป็นพิเศษนี้

บุคคลที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ เนื่องจากการมีข้อจำกัดต่างๆ จำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นหรือ การสนับสนุนเป็นพิเศษ จึงจะสามารถรับการศึกษาได้ ตัวอย่างเช่น เด็กที่มีความเจ็บป่วยเรื้อรังที่ต้องอยู่ใน สถานพยาบาลเป็นเวลานาน ต้องสามารถเรียนและรับการสอนได้โดยไม่ขาดตอน บุคคลที่ครอบครัวยังมีอาชีพ ที่ต้องเคลื่อนย้ายสถานที่ทำงานเป็นระยะๆ จำเป็นต้องมีระบบที่เอื้อให้สามารถย้ายสถานศึกษาได้ บุคคลที่ไม่มี สัญชาติไทยแต่มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศมีสิ่งติดขัดเกี่ยวกับการเข้าศึกษา และการได้รับเงินอุดหนุน เป็นต้น

ประชาชนจำนวนไม่น้อยที่อยู่ในกลุ่มเหล่านี้ จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อรองรับการจัดการศึกษา เป็นการเฉพาะ ตลอดจนมีกระบวนการและข้อกำหนดต่างๆ ที่เหมาะสม ทั้งต้องมีการลงทุนและค่าใช้จ่ายเป็นพิเศษ การใช้ เทคโนโลยีก้าวหน้า เช่น ดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการศึกษา และ เทคโนโลยีการสื่อสารจะช่วยเพิ่มโอกาสขึ้นได้มาก การพัฒนา บุคคลที่มีความรู้ความสามารถและเจตคติที่ดีเพื่อจัดการศึกษา ด้านนี้ ยังต้องเร่งรัดพัฒนาเป็นการเฉพาะ

เทคโนโลยีก้าวหน้า เช่น ดิจิทัล แพลตฟอร์มเพื่อการศึกษา และ เทคโนโลยีการสื่อสารจะช่วยเพิ่ม โอกาสขึ้นได้มาก

เป้าหมายรวม

บุคคลพิการ บุคคลที่มีความสามารถพิเศษ และบุคคลที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษได้รับการ พัฒนาอย่างทั่วถึงเต็มศักยภาพ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีศักดิ์ศรี

เป้าหมายเร่งด่วน ภายในเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒

๑) คัดกรองบุคคลที่มีความบกพร่องต่างๆ เช่น บุคคลเรียนรู้ช้า บุคคลออทิสติก แล้วเสร็จ และมีระบบข้อมูลสารสนเทศบุคคลพิการ บุคคลที่มีความสามารถพิเศษ และบุคคลที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการบริหารจัดการที่เชื่อมโยงฐานข้อมูลให้เป็นเอกภาพ

๒) บุคลากรที่เกี่ยวข้องทั่วประเทศมีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลพิการ บุคคลที่มีความสามารถพิเศษ และบุคคลที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ

- **กลุ่มเป้าหมายบุคคลพิการ**
  - มีนวัตกรรมในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้สำหรับบุคคลพิการทั้งด้านการเรียนรู้และการดำรงชีวิต
- **กลุ่มเป้าหมายบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ**
  - มีระเบียบหรือข้อบังคับให้มีกลไกการคัดกรองเด็กที่มีความสามารถพิเศษในสถานศึกษาทุกสังกัดทั้งของรัฐและภาคเอกชน
  - มีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลว่าด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษและสร้างเสริมศักยภาพให้สามารถต่อยอดการประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคง
- **กลุ่มเป้าหมายบุคคลที่มีความต้องการการดูแลเป็นพิเศษ**
  - มีนวัตกรรมในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้โดยเฉพาะด้านการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น และทักษะการดำรงชีวิต
  - มีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลว่าด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้ที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษและสร้างเสริมศักยภาพให้สามารถต่อยอดการประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคง

เป้าหมายระยะสั้น ภายในปี ๒๕๖๔

- ๑) มีนักจิตวิทยาโรงเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องในการวินิจฉัยผู้เรียนกลุ่มที่มีความบกพร่องออทิสติก กลุ่มที่มีความสามารถพิเศษ อย่างถูกต้อง ให้การสนับสนุนโรงเรียนครอบคลุมทุกพื้นที่
- ๒) พัฒนานักจิตวิทยาในโรงเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องในการดูแล ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาอย่างถูกต้อง
- ๓) มีระบบคัดกรองและวินิจฉัยที่นักจิตวิทยาโรงเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้อง สามารถดำเนินการได้
- ๔) เด็กทุกคนตั้งแต่เด็กปฐมวัยได้รับการสำรวจและวัดแววความสามารถ เพื่อคัดกรองเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

เป้าหมายระยะกลาง - ระยะยาว ภายใน ๕ - ๑๐ ปี

ผู้เรียนพิการ ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ และผู้เรียนที่มีความต้องการการดูแลเป็นพิเศษ ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึงเต็มศักยภาพ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีศักดิ์ศรี

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๓.๓ : การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ในพื้นที่ห่างไกล หรือในสถานศึกษาที่ต้องมีการยกระดับคุณภาพอย่างเร่งด่วน

ในประเทศไทยมีโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่สูง ๕๕๗ โรงเรียนบนเกาะ ๕๗ โรงเรียน ในท้องถิ่นห่างไกลที่การคมนาคมไม่สะดวก (อาจเป็นตามฤดูกาล) อีกหลายแห่ง ที่เป็นปัญหาคุณภาพการศึกษา และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นประชากรที่มีฐานะยากจน โรงเรียนเหล่านี้ไม่สามารถยุบเลิกได้ เพราะความจำเป็น และไม่สามารถใช้ทางเลือกอื่นได้ เช่น การให้นักเรียนไปเรียนในโรงเรียนอื่นที่มีหอพักนอน หรือมีการให้ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง บางโรงเรียนมีปัญหาอย่างอื่นทับซ้อนด้วย เช่น การที่ภาษาแม่ที่ใช้ที่บ้าน ไม่ใช่ภาษาไทย เด็กที่ไม่มีทะเบียนเป็นคนมีสัญชาติไทย เด็กที่เข้ามาเรียนผ่านทางชายแดน คุณภาพผลสัมฤทธิ์

โรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่สูง ๕๕๗ โรงเรียนบนเกาะ ๕๗ โรงเรียน...ไม่สามารถยุบเลิกได้ เพราะความจำเป็น และไม่สามารถใช้ทางเลือกอื่นได้

ของการศึกษามักจะอยู่ในระดับต่ำ สาเหตุอาจมาจากการขาดแคลนครู การขาดแคลนอุปกรณ์การศึกษา สถานที่ไม่เหมาะสม และการที่เด็กต้องเดินทางไกลไปโรงเรียน เป็นต้น

ได้มีมาตรการที่จัดขึ้นโดยกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนภาคเอกชน อยู่บ้างแล้ว และบางโรงเรียน

สามารถข้ามอุปสรรคไปได้ หลายแห่งอาศัยการเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม แต่บางแห่งยังมีปัญหาขาดพลังงานไฟฟ้าที่เสถียรเพียงพอ บางท้องถิ่นมีการรวมเข้าเป็นกลุ่มโรงเรียนเพื่อการเรียนการสอนและการบริหาร แต่ส่วนใหญ่ยังไม่เพียงพอ จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ขณะนี้ได้มีโครงการพิเศษในบางพื้นที่ เพื่อบุกเบิกทดลองหาวิธีการที่จะแก้ไขปัญหายุ่ รวมทั้งเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

โรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่สามารถยุบรวมได้ จากสภาพที่ตั้งเป็นที่ห่างไกล หรืออยู่บนเกาะ และโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีคุณภาพสูงได้ สามารถพัฒนาให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ดีมีคุณภาพได้ หากได้รับการดูแลและช่วยเหลือดำเนินการให้มีมาตรการ หรือความช่วยเหลือที่จำเป็น ตามความเหมาะสมของแต่ละสภาพ อันได้แก่

(๑) จัดสรรงบประมาณ ด้านการลงทุนและด้านการดำเนินการที่เหมาะสม ในการนี้ต้องพิจารณาบนฐานข้อเท็จจริงของแต่ละโรงเรียนในแต่ละพื้นที่ เหนือไปจากเกณฑ์ที่ใช้สำหรับโรงเรียนโดยทั่วไป

(๒) จัดการพัฒนาครู ให้มีสมรรถนะในความเป็นครู ที่สามารถสอนคละชั้น และข้ามสาขาวิชาได้ โดยอาศัยสภาพที่มีนักเรียนน้อย และครูมีความใกล้ชิดกับนักเรียนได้มาก อันเอื้อต่อการสร้างคุณภาพการเรียนรู้ โดยสร้างความเชี่ยวชาญที่หลากหลายตามความถนัดของแต่ละคนได้ และมีสมรรถนะต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการอาชีพและการมีชีวิตในอนาคต ซึ่งเป็นไปได้ด้วยอาศัยความใกล้ชิดของครูกับนักเรียน และความคล่องตัวในการจัดการศึกษาตามช่วงวัย มากกว่าการเรียนการสอนแบบท่องจำเนื้อหาสาระที่กำหนดตายตัวตามปีการศึกษา

(๓) ปรับหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาสาระตามชั้นปี เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะในมาตรฐานสากล อันเกิดขึ้นได้จากความคล่องตัวในการสร้างการเรียนรู้ตามช่วงวัย (ตามที่เป็นหลักการในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ และได้เริ่มใช้ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาแล้ว) โดยต้องมีการฝึกอบรมพัฒนาครู ซึ่งมีตัวอย่าง การดำเนินการที่ได้ผลแล้วคือ โครงการอ่างาง จังหวัดเชียงใหม่

(๔) จัดสถานที่และสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและในชุมชนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเรียนรู้จากประสบการณ์ และจากสภาพจริง เพิ่มขึ้นจากการเรียนในห้องเรียน ตลอดจนมีสิ่งจำเป็นพื้นฐาน ตามสภาพพื้นที่ เช่น ศูนย์พักนอนที่โรงเรียน

(๕) จัดดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนและครูสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ได้ ตามความสนใจผ่านทางโทรทัศน์ทางไกล ทางสายอินเทอร์เน็ต และการใช้โทรศัพท์มือถือ ทั้งยังต้องให้โอกาสเกิด ชุมชนการเรียนรู้ระหว่างครูกันเอง ครูกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนกันเอง อันจะเป็นช่องทางในการพัฒนา และสร้างสมรรถนะด้านดิจิทัล หรือทักษะสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ โดยไม่ต้องดึงครูออกจากห้องเรียน

ในการนี้ต้องพิจารณาสภาพอุปกรณ์ และโครงสร้างพื้นฐานในท้องถิ่น ตลอดจนสมรรถนะ ในการดูแลแก้ไขทางเทคโนโลยีการสื่อสาร ซึ่งมีตัวอย่างในโรงเรียนพระราชรัฐ และพื้นที่นวัตกรรมจังหวัดสตูลแล้ว

(๖) สร้างความรับผิดชอบร่วมของชุมชน โดยมีบทบาท ทั้งในการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล ด้านอุปกรณ์ การเงิน และผู้ช่วยสอน ซึ่งมีตัวอย่างได้ผลอยู่แล้วในหลายพื้นที่ สำหรับโรงเรียนในพื้นที่ที่ชุมชน มีศักยภาพและทรัพยากร อาจต้องกำหนดพันธะของชุมชนที่ชัดเจนด้วย

(๗) ระดมการช่วยเหลือของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียง ทั้งด้านวิชาการและการพัฒนา เช่น การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นกรณีเฉพาะของแต่ละโรงเรียนให้ได้คุณภาพ และการจัดวิธีการเรียนรู้ ที่เหมาะสม การพัฒนาครู ความช่วยเหลือด้านเทคโนโลยีการศึกษา เป็นต้น ในระยะยาวอาจมีส่วนในการผลิตครู ที่มีความสามารถ สมรรถนะและเจตคติเหมาะสมกับงานได้

(๘) พัฒนาบทบาทและการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจ ผู้ประกอบการ และภาคประชาสังคม ทั้งใน พื้นที่และจากระดับชาติ เช่น การสนับสนุนด้านการเงิน เทคโนโลยี การบริหารจัดการ เป็นต้น ดังที่ได้มี การดำเนินงานอย่างได้ผลอยู่แล้วในหลายพื้นที่

(๙) กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ให้ความช่วยเหลือสำหรับนักเรียนที่ขาดสน ตามความจำเป็น ตลอดจนในการผลิตครูเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

เป้าหมายรวม

๑) โรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลและโรงเรียนขนาดกลางที่ต้องการยกระดับคุณภาพ ของการจัดการศึกษาอย่างเร่งด่วน ได้รับการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

๒) ครู บุคลากรทางการศึกษา ได้รับเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์เกื้อกูลอื่น ที่เหมาะสม โดยให้คำนึงถึงการปฏิบัติงานที่มีความยากลำบาก หรือการปฏิบัติงานในพื้นที่ที่เสี่ยงภัยหรือ ห่างไกล

๓) ครูและผู้บริหารในโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลและโรงเรียนขนาดกลางที่ต้องการ การยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษาอย่างเร่งด่วนสามารถเข้าถึงการสนับสนุนทางวิชาการได้อย่างเพียงพอ

เป้าหมายเร่งด่วน ภายในเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒

- ๑) มีข้อเสนอเพื่อแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลอย่างเป็นระบบ
- ๒) มีข้อเสนอเพื่อแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดกลางที่ต้องการการยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษาอย่างเร่งด่วนอย่างเป็นระบบ

เป้าหมายระยะสั้น ภายในปี ๒๕๖๔

- ๑) ข้อเสนอเพื่อการแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล และโรงเรียนขนาดกลางที่ต้องการการยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษาอย่างเร่งด่วนได้รับการดำเนินการและมีความก้าวหน้าอย่างเป็นรูปธรรม
- ๒) มีระบบในการสอบบรรจุและแต่งตั้งครู ให้กระจายตัวออกไปในพื้นที่ที่มีความขาดแคลนครู
- ๓) มีระบบจูงใจให้ครูกระจายตัวไปยังโรงเรียนที่มีความขาดแคลน

เรื่องที่ ๔ : การปฏิรูปกลไกและระบบการผลิต คัดกรอง และพัฒนา ผู้ประกอบวิชาชีพครู และอาจารย์

**ประเด็นการปฏิรูปที่ ๔.๑ : การผลิตครู และการคัดกรองครู เพื่อให้ได้ครูที่มี
คุณภาพตรงกับความต้องการของประเทศ และมีจิตวิญญาณของความเป็นครู**

สภาพปัญหา

จากสภาพการณ์ของการผลิต และการคัดกรองครูในปัจจุบันจะพบว่านักศึกษาครูไม่มีความสามารถโดดเด่นหรือความถนัด บัณฑิตครูไม่มีความลึกซึ้งและแม่นยำในเนื้อหาวิชาที่สอนและสนใจในวิชาชีพครูอย่างแท้จริง ภาครัฐไม่มีเอกภาพเชิงนโยบายในการผลิตครู บัณฑิตครูบางสาขาเกินความต้องการและบางสาขาขาดแคลน นอกจากนี้ ครูไม่สามารถจูงใจผู้เรียนหรือสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ได้ การบริหารจัดการชั้นเรียนไม่มีประสิทธิภาพ นักศึกษาครูก็ไม่สามารถแสดงให้เห็นสมรรถนะที่สำคัญของการเป็นครูได้อย่างชัดเจน รวมทั้งอาจารย์ผู้สอนในสถาบันผลิตครูส่วนใหญ่สอนได้เฉพาะหลักการทางการศึกษาทั่วไป ในสถานการณ์สมมติไม่สามารถเป็นต้นแบบที่ดีและสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักศึกษาครูได้

สาเหตุของปัญหา

จากสภาพปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากระบบการคัดเลือกบุคคลเข้าเรียนครูเน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ ไม่มีเอกภาพในระบบการคัดเลือกอีกทั้งบางสถาบันมิได้มีการคัดเลือกผู้เข้าเรียนครู ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบในการดูแลกำกับติดตามวางระบบการผลิตครูในภาพรวม ประกอบกับสถาบันผลิตครูจำนวนมากและมีกำลังผลิตครูแต่ละปีเกินความต้องการโดยไม่มีการวางแผนการผลิตครูของประเทศ และไม่ได้มีการพิจารณาความพร้อมและคุณภาพในการผลิตครูของแต่ละสถาบัน หลักสูตรผลิตครูเป็นหลักสูตรที่เน้นรายวิชามากกว่าที่จะเน้นการสร้างสมรรถนะหลักของครู โดยมีรายวิชาย่อยจำนวนมากเน้นหลักการทฤษฎีมากกว่าการฝึกปฏิบัติส่งผลให้บัณฑิตครูไม่บรรลุสมรรถนะหลักของการเป็นครู หลักสูตรครูมีความอ่อนแอ

ในด้านเนื้อหาวิชาเอก หลายสถาบันเปิดสอนวิชาเอกด้านเนื้อหาเฉพาะทางโดยไม่มีคณะวิชาที่เชี่ยวชาญรองรับ เช่น คณะวิทยาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์หรือคณะสังคมศาสตร์ เป็นต้น อาจารย์ผู้สอนในสถาบันผลิตครูส่วนใหญ่ไม่มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาเอกและประสบการณ์ในการสอนนักเรียนในโรงเรียนมาก่อนและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาครูไม่มีความเข้มข้นแยกขาดจากรายวิชาและไม่มีรูปแบบของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ชัดเจนและมั่นใจได้ในประสิทธิผล แม้ว่าจะมีการกำหนดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพไว้มากกว่าหนึ่งชั้นปีแต่นักศึกษามีได้เรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอย่างเต็มที่

เป้าหมายรวม

เพื่อให้การผลิต การคัดกรองครู และเพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของประเทศ และมีจิตวิญญาณของความเป็นครู จึงเห็นควรกำหนดให้มีกองทุนผลิตและแผนการผลิตและพัฒนาครู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคัดกรองผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม สนับสนุนทุนการศึกษา คัดเลือกสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพในการผลิตครูเพื่อให้ผู้รับทุนเข้าศึกษา ได้ครูที่มีสมรรถนะสูงและตรงกับความต้องการของประเทศ ที่จบการศึกษาจากสถาบันที่ใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะที่ทำให้บัณฑิตนักศึกษาครูมีความศรัทธาต่อวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับประสบการณ์ด้านวิชาชีพครูและการนิเทศที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องตลอดหลักสูตร รวมทั้งมีครูอาชีพศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ

๑) มีแผนการผลิตและพัฒนาครูตามความต้องการของประเทศ (Demand-side Financing) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคัดกรองผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม สนับสนุนทุนการศึกษา คัดเลือกสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพในการผลิตครูเพื่อให้ผู้รับทุนเข้าศึกษา เพื่อให้ได้ครูที่มีสมรรถนะตรงกับความต้องการของประเทศ ดำเนินการโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในระยะเวลาอย่างน้อย ๑๐ ปี รวมถึงให้มีการจัดอัตรากำลังเพิ่มเติมเพื่อบรรจุครูในพื้นที่ที่ขาดแคลนครู

๒) ได้ครูสมรรถนะสูงและตรงตามความต้องการของประเทศ ที่จบการศึกษาจากสถาบันที่ใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะที่ทำให้บัณฑิตนักศึกษาครูมีความศรัทธาต่อวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับประสบการณ์ด้านวิชาชีพครูและการนิเทศที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องตลอดหลักสูตร

๓) ได้ครูอาชีพศึกษาที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีสมรรถนะสูง มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ

เป้าหมายเร่งด่วน ภายในเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒

- ๑) มีแผนการผลิตและพัฒนาครูทุกระดับ โดยให้มีการประเมินและทบทวนโครงการผลิตครู เพื่อพัฒนาท้องถิ่น นำผลการประเมินมาบูรณาการร่วมกับแนวทางปฏิรูปครู และบรรจุแผนไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนการศึกษาแห่งชาติ รวมถึงกำหนดเป็นแผนการผลิตและพัฒนาครูระยะ ๑๐ ปี ดำเนินการโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- ๒) มีระบบข้อมูลครู (Teacher Data System) เพื่อรวบรวมข้อมูลการผลิต การใช้ และการคาดการณ์อัตรากำลังครูในสาขาที่ขาดแคลน
- ๓) ได้กรอบมาตรฐานสมรรถนะของวิชาชีพครูและกรอบมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพครู อาชีวศึกษา
- ๔) มีการปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครูเป็นหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะของวิชาชีพครู ซึ่งใช้ระยะเวลาในการศึกษาสี่ปี โดยเน้นการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงตั้งแต่ปีแรกจนถึงปีสุดท้าย และนิสิตหรือนักศึกษาคูต้องได้รับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพกับครูประจำการที่มีประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญ
- ๕) อาจารย์ที่สอนในสถาบันผลิตครูมีประสบการณ์สอนในสถานศึกษา และมีกิจกรรมทางวิชาการที่เชื่อมโยงกับสถานศึกษา

เป้าหมายระยะสั้น ภายในปี ๒๕๖๔

- ๑) นิสิตนักศึกษาครูในหลักสูตรปัจจุบันได้รับการเสริมสมรรถนะทางวิชาชีพครู
- ๒) การผลิตครูเฉพาะทางให้เป็นการร่วมผลิตกับคณะที่มีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหา
- ๓) ให้มีการจัดทำแผนอัตรากำลังครูและบุคลากรการศึกษาระดับชาติ และระดับพื้นที่ ตลอดจนวางระบบคัดเลือกและจัดสรรอัตรากำลังครู โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความขาดแคลน
- ๔) มีระบบและมาตรฐานกลางในการคัดเลือกบุคคลที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูเข้าเป็นครู
- ๕) มีครูและอาจารย์ผู้สอนในระดับอาชีวศึกษาที่มีมาตรฐานวิชาชีพครูอาชีวศึกษาและไปประกอบวิชาชีพครูอาชีวศึกษาเป็นการเฉพาะ เพื่อให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา
- ๖) มีผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ด้านการปฏิบัติมาเป็นครูฝึกอาชีวศึกษาในสถานศึกษาหรือสถานประกอบการ
- ๗) มีหลักสูตรผลิตครูอาชีวศึกษาที่เน้นการปฏิบัติในสถานประกอบการให้มีความเชี่ยวชาญในทักษะวิชาชีพ

เป้าหมายระยะกลาง - ระยะยาว ภายใน ๕ - ๑๐ ปี

- ๑) ครูรุ่นใหม่ที่ได้รับการบรรจุไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งจบการศึกษาโดยผ่านระบบกองทุนผลิตและพัฒนาครู
- ๒) มีอัตรากำลังครูอาชีวศึกษาและบุคลากรสายสนับสนุนเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานอัตรากำลังในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๔.๒ : การพัฒนาวิชาชีพครู

สภาพปัญหา

จากแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพครูของประเทศไทยในปัจจุบันจะพบว่าสมรรถนะของครูแต่ละบุคคลยังไม่มีมาตรฐานของรูปแบบการพัฒนาครูประจำการที่มีประสิทธิผลและยังไม่เกิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) อย่างแท้จริง ครูส่วนใหญ่ยังปรับตัวไม่ทันกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร และครูไม่มีเวลาและสมาธิที่จะเอาใจใส่ และทำความเข้าใจเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้

สาเหตุของปัญหา

จากสภาพปัญหาดังกล่าว มีสาเหตุสืบเนื่องมาจากการพัฒนาครูประจำการไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Need Assessment) ครูยังผูกขาดบทบาทในการจัดการเรียนรู้ ในรูปแบบของการถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transmission) มากกว่าที่จะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างการเรียนรู้ของตนโดยอาศัยสื่อเทคโนโลยีและแหล่งความรู้ (Resource) ที่เหมาะสม ครูยังคงใช้การวัดและประเมินผลด้วยข้อสอบมากกว่าการประเมินสมรรถนะที่แสดงออกได้ในการแก้ปัญหาจริงของผู้เรียน และใช้การวัดและประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนรู้มากกว่าที่จะใช้ในการวินิจฉัยและพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล และครูมีภาระงานนอกเหนือการสอนเป็นจำนวนมาก รวมทั้งการต้องเข้ารับการอบรมในหลักสูตรต่างๆ ในวันหยุดสุดสัปดาห์จนไม่มีเวลาพอที่จะเอาใจใส่และพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล

เป้าหมายรวม

เพื่อให้การพัฒนาวิชาชีพครูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงเห็นควรส่งเสริมให้ครู บุคลากรทางการศึกษา ได้รับโอกาสในการพัฒนาความรู้และทักษะ มีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ และมีระบบและวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมในการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้สามารถเรียนรู้ร่วมกันพัฒนาสมรรถนะ และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยให้คำนึงถึงการปฏิบัติงานที่มีความยากลำบาก หรือการปฏิบัติงานในพื้นที่ที่เสี่ยงภัยหรือห่างไกลด้วย นอกจากนี้ ครูจะได้ลดภาระงานนอกเหนือจากงานสอน จนมีเวลาพัฒนาผู้เรียนได้เป็นรายบุคคล

ครู บุคลากรทางการศึกษา มีการพัฒนาความรู้และทักษะ และสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างต่อเนื่อง เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพด้วยระบบและวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมในการพัฒนาแต่ละกลุ่ม โดยคำนึงถึงการปฏิบัติงานในพื้นที่ห่างไกล เสี่ยงภัย ยากลำบาก และทุรกันดาร ให้ได้รับความสะดวกในการพัฒนา

เป้าหมายเร่งด่วน

- ๑) มีหน่วยงานกลางภายในกระทรวงศึกษาธิการในการบริหารจัดการการพัฒนาทางวิชาชีพให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา
- ๒) มีการพัฒนาครูให้มีการวิเคราะห์สมรรถนะที่เป็นความต้องการจำเป็น (Need Analysis)
- ๓) มีการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือ ครูที่สอนไม่ตรงสาขาวิชาที่จบ หรือครูที่ยังไม่มั่นใจในการสอน

- ๔) มีการพัฒนาครูประจำการและผู้บริหาร ที่เน้นสมรรถนะที่จำเป็นของครูแต่ละคนผ่านระบบ Professional Teacher Development Platform
- ๕) มีระบบและกลไกให้ครูมีการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง
- ๖) ให้ครูแนะแนว ครูการศึกษาพิเศษ มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่สอน และให้ครูปฐมวัย มีทักษะในการจัดการเรียนการสอนได้ทุกวิชา
- ๗) ให้ครูอาชีวศึกษาได้เรียนรู้ในสถานประกอบการ เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญ สำหรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน

เป้าหมายระยะสั้น ภายในปี ๒๕๖๔

- ๑) มีศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาครูอาชีวศึกษา เพื่อพัฒนาครูให้เก่งปฏิบัติ
- ๒) มีครูพี่เลี้ยงที่มีคุณภาพให้คำแนะนำปรึกษาในการทำหน้าที่ครูประจำชั้นและครูประจำวิชา
- ๓) มีระบบในการประเมินการปฏิบัติงานและสมรรถนะหลักก่อนที่จะบรรจุเป็นครูชำนาญการ

เป้าหมายระยะกลาง - ระยะยาว

มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศขับเคลื่อนเครือข่ายครู National Professional Teacher Platform (NPTP)

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๔.๓ : เส้นทางวิชาชีพครู เพื่อให้ครูมีความก้าวหน้า ได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เหมาะสม

สภาพปัญหา

จากเส้นทางวิชาชีพครู ค่าตอบแทนและสวัสดิการของครูในปัจจุบัน จะพบว่าหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินเพื่อให้มีวิทยฐานะยังไม่เหมาะสมกับภาระหน้าที่และไม่สะท้อนคุณภาพของผู้เรียนและการจัดการศึกษาไม่สามารถสร้างสมรรถนะใหม่ให้ผู้เรียนได้

สาเหตุของปัญหา

จากสภาพปัญหาดังกล่าว มีสาเหตุสืบเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู ยังไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความสามารถและความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานครู รวมทั้งผลลัพธ์ในการปฏิบัติงานครู โดยเฉพาะผลลัพธ์ที่เกิดแก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ โรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาไม่มีบุคลากรวิชาชีพที่มีความจำเป็นต่อการจัดการศึกษา เช่น นักจิตวิทยาโรงเรียน (School Psychologist) นักเทคโนโลยีการศึกษา (Educational Technologist)

เป้าหมายรวม

เพื่อให้ครูมีความก้าวหน้า มีค่าตอบแทน และสวัสดิการที่เหมาะสม จึงเห็นควรให้ครู บุคลากรทางการศึกษา มีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพที่ยั่งยืนและมั่นคง สร้างแรงจูงใจโดยให้คำนึงถึงการปฏิบัติงานที่มีความยากลำบาก หรือการปฏิบัติงานในพื้นที่ที่เสี่ยงภัยหรือห่างไกลด้วย นอกจากนี้ให้สถานศึกษาได้รับการบริการทางวิชาชีพจากบุคลากรวิชาชีพ เช่น นักจิตวิทยาโรงเรียน และนักเทคโนโลยีการศึกษา เป็นต้น

ครู บุคลากรทางการศึกษา มีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม กับความสามารถ ประสิทธิภาพในการสอน และผลลัพธ์ในการพัฒนาผู้เรียน โดยคำนึงถึงผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ห่างไกล เสี่ยงภัย ยากลำบาก และทุรกันดาร

เป้าหมายเร่งด่วน

- ๑) มีมาตรฐานวิชาชีพครู
- ๒) มีระบบในการพิจารณาค่าตอบแทนที่เหมาะสม รวมทั้งมีกลไกในการเลื่อนวิทยฐานะที่ได้รับการปรับปรุงใหม่ และการคงวิทยฐานะของครู

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๔.๔ : การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในสถานศึกษา

สภาพปัญหา

จากระบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาของประเทศในปัจจุบัน จะพบว่าผู้บริหารไม่สามารถ เป็นผู้นำทางด้านวิชาการได้ ไม่มีกรอบในการคัดเลือกและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารส่วนหนึ่ง ไม่สามารถวางระบบการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ไม่สามารถช่วยเหลือครูในการพัฒนางาน และพัฒนาผู้เรียน ได้เต็มที่

สาเหตุของปัญหา

จากสภาพปัญหาดังกล่าว มีสาเหตุสืบเนื่องมาจากแผนการศึกษาชาติ ไม่ชัดเจนในด้านการจัด ระดับการศึกษา เช่น การประถมศึกษาหายไป กลายเป็นการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ ปัญหาการสร้างผู้บริหารที่มีได้เติบโตมาจากการเป็นครูผู้เชี่ยวชาญ/ชำนาญการมาก่อน ขาดระบบการพัฒนา ผู้บริหารที่เน้นการฝึกให้มีประสบการณ์การบริหารอย่างเข้มข้น และการเรียนรู้จากพี่เลี้ยงที่เป็นผู้บริหาร มืออาชีพซึ่งมีประสบการณ์สูง ไม่มีการกำหนดสมรรถนะกลางของผู้บริหารที่ชัดเจน ผู้บริหารส่วนหนึ่ง ขาดความรู้ด้านหลักสูตร การบริหารวิชาการ และศาสตร์การสอน เนื่องจากระบบการคัดเลือกไม่ได้ ให้ความสำคัญกับประสบการณ์เกี่ยวกับการสอนและด้านการบริหารวิชาการ ไม่มีหลักสูตร และหน่วยงาน/ สถาบันที่ได้มาตรฐานในการพัฒนาผู้บริหารให้มีสมรรถนะครบถ้วน รวมทั้งในพื้นที่ขาดแคลนยังขาดผู้บริหาร โรงเรียนที่มีแรงจูงใจในการทำงานบริหารโรงเรียน ประกอบกับขาดระบบการประเมินผู้บริหารที่เน้นการนำผล การพัฒนาโรงเรียนและนักเรียน ตลอดจนขาดระบบการประเมินผู้บริหารรอบด้านโดยผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน นอกจากนี้ ผู้บริหารยังขาดแรงจูงใจในการพัฒนาโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศในระดับนานาชาติ

เป้าหมายรวม

เพื่อให้ระบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาของประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถ ยกระดับการศึกษาในสถานศึกษาได้ จึงเห็นควรให้ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณสมบัติ สมรรถนะ และความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ โดยจัดหรือสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการพัฒนาความรู้ สมรรถนะ

และประสบการณ์ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ รวมไปถึงการพัฒนาผู้ที่มีโอกาสจะได้รับการคัดเลือกหรือสรรหาเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่ไม่ผ่านการประเมิน

ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณสมบัติ สมรรถนะ และความรู้ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และจัดหรือสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการพัฒนาความรู้ สมรรถนะ และประสบการณ์ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ รวมไปถึงการพัฒนาผู้ที่มีโอกาสจะได้รับการคัดเลือกหรือสรรหาเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่ไม่ผ่านการประเมิน

เป้าหมายเร่งด่วน

- ๑) มีการกำหนดสมรรถนะหลักของผู้บริหาร
- ๒) มีมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารในด้านต่างๆ
- ๓) ยกร่างกฎกระทรวงว่าด้วยคุณสมบัติ สมรรถนะ และความรู้ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ ตามมาตรา ๕๑ ของร่าง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ....
- ๔) มีข้อเสนอว่าด้วยระบบและกลไกในการสร้างแรงจูงใจผู้บริหารในการพัฒนาโรงเรียนให้มผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นตามบริบทของพื้นที่และสถานศึกษา

เป้าหมายระยะสั้น

- ๑) มีการคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณสมบัติ สมรรถนะ และความรู้ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยคำแนะนำของคณะกรรมการนโยบายฯ
- ๒) มีระบบการดูแลผู้บริหารใหม่ให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน
- ๓) มีระบบและกลไกให้ผู้บริหารพัฒนาตนเองให้มีความเป็นผู้นำทางวิชาการอยู่ตลอดเวลา
- ๔) มีหลักสูตรพัฒนาผู้บริหารในแต่ละระดับที่มีมาตรฐาน
- ๕) มีการเปิดเผยข้อมูลผลการพัฒนาโรงเรียนในด้านต่างๆ ต่อสาธารณะชน
- ๖) มีหน่วยงานกำหนดนโยบาย การคัดกรอง และพัฒนาผู้บริหาร เพื่อวิเคราะห์อัตรากำลังและศักยภาพของผู้บริหาร
- ๗) มี National Digital Learning Platform (NDLP) ที่เป็นหน่วยงานมาตรฐานที่มีหน้าที่พัฒนาหลักสูตรการพัฒนาผู้บริหารในแต่ละระดับที่มีมาตรฐาน
- ๘) มีระบบหรือมาตรการสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริหารที่มีศักยภาพในการพัฒนาโรงเรียนไปประจำการในพื้นที่ขาดแคลน
- ๙) มีระบบการเลื่อนระดับของผู้บริหาร โดยพิจารณาถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากความก้าวหน้าในการพัฒนาสถานศึกษาและการยกระดับคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งมีระบบการคงวิทยฐานะให้ผู้บริหารพัฒนาทางวิชาชีพ

ได้มีการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา และเกณฑ์มาตรฐานสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษา ขึ้นเป็นต้นแบบแล้ว

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๔.๕ : องค์กรวิชาชีพครู และการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

สภาพปัญหา

ด้วยบทบาทหน้าที่และอำนาจของคุรุสภา องค์กรค่าของ สกสศ. คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (กคศ.) คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (สกสค.) ไม่ตอบสนองต่อการพัฒนาการศึกษาภายใต้บริบทในปัจจุบัน

สาเหตุของปัญหา

จากสภาพปัญหาดังกล่าว มีสาเหตุเนื่องมาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับครูและบุคลากรทางการศึกษาและองค์กรดังกล่าวที่ดำเนินการในปัจจุบันไม่เอื้อต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ

เป้าหมายรวม

เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถตอบสนองต่อการพัฒนาการศึกษาภายใต้บริบทในปัจจุบันได้ จึงเห็นควรให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษา ข้อกำหนดด้านคุณภาพ และแผนการศึกษาแห่งชาติ

๑) ให้คุรุสภาเป็นองค์กรวิชาชีพครูที่มีหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ ควบคุมความประพฤติและการดำเนินงานของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุน ยกย่อง และผดุงเกียรติผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา

๒) ให้ระบบงานในการบริหารครูและบุคลากรทางการศึกษาภาครัฐ เป็นระบบที่มีการดำเนินการเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล มีความคล่องตัว มีการกระจายอำนาจที่เหมาะสมเอื้อต่อการบริหารสถานศึกษาที่มีความเป็นอิสระ

เป้าหมายเร่งด่วน

๑) มีข้อเสนอในการปรับบทบาทหน้าที่และอำนาจของคุรุสภา และเริ่มดำเนินการ

๒) มีข้อเสนอในการปรับบทบาทหน้าที่และอำนาจของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (สกสค.) รวมถึงองค์การค่าของ สกสศ.

๓) มีข้อเสนอในการปรับบทบาทหน้าที่และอำนาจของสำนักงาน ก.ค.ศ. และยกร่างหรือปรับแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับครูและบุคลากรทางการศึกษา

เป้าหมายระยะสั้น

๑) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคุรุสภา รวมถึงการบริหารข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมายการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ และสนับสนุนแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่กำหนดไว้ในเรื่องและประเด็นการปฏิรูปด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ สกสศ. และองค์การค่าของ สกสศ. ได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับข้อเสนอฯ ข้างต้น

เรื่องที่ ๕ : การปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๑ : การปรับหลักสูตรพร้อมกระบวนการจัดการเรียนการสอน และการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และนโยบายประเทศไทย ๔.๐ ของรัฐบาล ตลอดจนแผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติ ต้องการปรับการศึกษาของชาติให้มีผลสัมฤทธิ์ที่ได้มาตรฐานสากล เพื่อมุ่งให้การศึกษาเป็นการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศจนสามารถแข่งขันได้กับนานาชาติอย่างมีประสิทธิภาพ หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาจึงเป็นหัวใจหลักด้านหนึ่งของการปฏิรูป

แนวทางในการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอน ต้องปฏิรูปห้องเรียน (Classroom Reform) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปห้องเรียนให้มีบรรยากาศการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคโนโลยีที่ปรับเหมาะตามสภาพพื้นที่ ผู้เรียนชี้นำตนเองในการเรียนรู้ มีวินัยในการเรียนรู้ มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน และมีการฝึกฝนทักษะการคิดขั้นสูง จึงเป็นสิ่งสำคัญ

ปัจจัยสำคัญในการปฏิรูปห้องเรียนก็คือ การสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ และการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ให้อิทธิพลและกระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการเรียนรู้ตามความถนัด และตามความสนใจของตน ด้วยสารสนเทศที่หลากหลาย โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษา และชี้แนะการเรียนรู้

การปฏิรูปห้องเรียนต้องลดความเหลื่อมล้ำของห้องเรียนที่ครูอาจมีประสบการณ์ความชำนาญในการสอนและสาระความรู้ในบางเรื่องไม่เพียงพอ ชั้นเรียนต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน ทั้งลักษณะการเรียนรู้ ความแตกต่างทางกายภาพ และเศรษฐฐานะ

การปรับหลักสูตรเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) จากสภาพปัญหา สถานการณ์ ความต้องการ และความคิดเห็นดังกล่าวข้างต้น จึงมีข้อเสนอแนะให้มีการปรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ให้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะเพื่อ

(๑) ช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่สำคัญต่อการใช้ชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้ ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในโลกแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

(๒) ช่วยให้การจัดการเรียนรู้อิงเป้าหมายที่การพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดสมรรถนะที่ต้องการ มิใช่มุ่งไปที่เนื้อหาความรู้จำนวนมาก ซึ่งผู้เรียนไม่ได้ใช้ประโยชน์

(๓) ช่วยลดภาระการเรียนรู้ที่ไม่จำเป็น อันจะส่งผลให้สถานศึกษามีพื้นที่ในการจัดการเรียนรู้อื่น ที่เป็นความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ และบริบทได้มากขึ้น

(๔) ช่วยลดภาระและเวลาเรียนในการสอบตามตัวชี้วัดจำนวนมาก โดยมีการวัดสมรรถนะผู้เรียนที่ช่วยให้เห็นความสามารถที่เป็นองค์รวมของผู้เรียน

(๕) ช่วยเอื้อให้สถานศึกษาสามารถออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมกับความต้องการและบริบทของตนได้ โดยยึดสมรรถนะกลางเป็นเกณฑ์เทียบเคียง เป็นการส่งเสริมให้เกิดรูปแบบหลักสูตรที่หลากหลาย

แนวทางในการดำเนินการปรับหลักสูตร ให้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) มีดังนี้

(๑) ให้มีการปรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ ที่ชี้ให้เห็นถึงสมรรถนะหลักที่เป็นจุดเน้นอย่างชัดเจนในแต่ละช่วงชั้นและระดับชั้น

(๒) ดำเนินการปรับหลักสูตรขั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๓ ให้มุ่งเน้นสมรรถนะ การอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ และจัดโครงสร้างหลักสูตรให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กในช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างปฐมวัยกับประถมศึกษา โดยยังไม่มี การตัดสินผลเป็นเกรดหรือระดับคะแนนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๒ แต่ให้ใช้การรายงานพัฒนาการของเด็กเป็นสำคัญ และให้มีระบบคัดกรองและระบบช่วยเหลือผู้เรียนในสมรรถนะด้านการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น รวมทั้งการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภทเพื่อให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม

(๓) ดำเนินการพัฒนากรอบสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(๔) ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะให้สมบูรณ์อย่างเป็นระบบ

(๕) ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอนและการวัดประเมินผล ฐานสมรรถนะ ให้แก่ครู ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากร รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ หน่วยงานผลิตครู อาจารย์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้ปกครอง และชุมชน

การปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล แนวทางในการจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ มีดังนี้

(๑) จัดสาระการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับการใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงโดยเน้นการบูรณาการเนื้อหา จากศาสตร์สาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

(๒) จัดการเรียนการสอนให้มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะและคุณลักษณะที่จำเป็น ต่อการใช้ชีวิตและการทำงานในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และสามารถตอบสนองความแตกต่าง ที่หลากหลายของผู้เรียน บริบทและภูมิสังคม

(๓) ให้มีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ความเข้าใจ จากการมีส่วนร่วม ในกระบวนการคิด การปฏิบัติ การนำความรู้ไปใช้ การถอดบทเรียน การสะท้อนความคิด รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์ การทำงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น

(๔) จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ วิธีคิด และวิธีประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และเจตคติในการปฏิบัติงาน รวมทั้งได้พัฒนาคุณลักษณะและทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ที่จำเป็นต่อชีวิตและการทำงานในยุคนี้

(๕) จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากบริบทรอบตัวโดยใช้หลักการวิจัยในระบบ “ผลเกิดจากเหตุ” มาสร้างกระบวนการค้นหาความรู้ โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ ตั้งคำถามให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบได้ด้วยตนเอง

(๖) จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มุ่งสร้างอุปนิสัยและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อีกทั้งช่วยฝึกฝนสมรรถนะต่างๆ ที่ได้เรียนรู้ให้เกิดเป็นความชำนาญ

(๗) มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบในการดูแล ติดตาม และช่วยเหลือผู้เรียน ในการแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความอบอุ่นใจ ได้รับคำปรึกษาชี้แนะ และความช่วยเหลืออย่างทันการณ์ ทันเวลารวมทั้งการช่วยดูแล อบรมบ่มนิสัย ส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในด้านที่มีความถนัด เกิดความภาคภูมิใจในตนเองและเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม

(๘) มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับการให้และการใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และลดการประเมินในลักษณะตัดสินหรือแข่งขันให้น้อยลง

(๙) วัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วิธีการหลากหลายให้เป็นไปอย่างเหมาะสมตามหลักพัฒนาการเด็ก การประเมินเพื่อตัดสินผลให้กระทำด้วยความรอบคอบโดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้เรียน

(๑๐) ให้มีการทดสอบระดับชาติ โดยมุ่งเน้นการทดสอบสมรรถนะ โดยการสุ่มทดสอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อใช้ในการบริหารจัดการการศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้น

(๑๑) ให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง เท่าเทียมกัน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน

(๑๒) ให้มีการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ ด้วยแพลตฟอร์มการเรียนรู้ เพื่อรวบรวม พัฒนา ชุดการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้และสื่อการสอน ตัวอย่างรายวิชาเพิ่มเติมและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่ได้รับการคัดกรองจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว เพื่อให้บริการแก่ครูอาจารย์

(๑๓) ให้สถานศึกษามีหน้าที่ในการให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และร่วมมือกันดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาเด็กอย่างสอดคล้องกัน

(๑๔) ให้รัฐสนับสนุนการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รวมทั้งการพัฒนาความรู้ และสมรรถนะด้านเนื้อหาสาระที่สอน ด้านศาสตร์การสอน ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการเรียนรู้และการสอน ด้านการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ และด้านบทบาทใหม่ของครูในยุคใหม่

(๑๕) ให้รัฐสนับสนุนสถานศึกษาให้มีการจัดระบบและวิธีการพัฒนาครูในสถานศึกษา ให้มีการเรียนรู้ร่วมกันและมีการพัฒนาตนเองและวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างคุณภาพ และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา แนวทางในการปฏิรูปการประกันคุณภาพการศึกษา มีดังนี้

(๑) หน่วยงานต้นสังกัดต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและแต่ละประเภทของสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษาสามารถกำหนดมาตรฐานการศึกษาของตนเองตามความพร้อม ให้สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา โดยควรมีทั้งมาตรฐานสำหรับสถานศึกษาแต่ละระดับและแต่ละประเภท โดยเฉพาะ

(๒) ให้การประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกมีความสัมพันธ์กัน เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเอื้อต่อการดำเนินการตามมาตรฐานการศึกษาของแต่ละระดับการศึกษา รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการสะท้อนความเป็นจริง ไม่เป็นการสร้างภาระแก่สถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษา

(๓) การประเมินคุณภาพภายนอก ให้ประเมินสถานศึกษาที่ขอรับการประเมินตามความสมัครใจ และสถานศึกษาที่มีปัญหาอย่างชัดเจนจนต้องเร่งวินิจฉัยและให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงอย่างเร่งด่วน

(๔) การประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการยืนยันผลการประเมินคุณภาพที่สถานศึกษาประเมินตนเอง และมีวัตถุประสงค์เพื่อการสนับสนุนและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ผู้ประเมินคุณภาพภายนอกต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญอย่างแท้จริงทั้งในด้านการประเมินและความลุ่มลึกในศาสตร์หรือธรรมชาติของสถานศึกษาที่เข้าไปประเมิน

หลักสูตรการศึกษาที่ใช้ในปัจจุบันนั้นใช้มานานหลายสิบปี แม้จะมีการแก้ไขเป็นระยะๆ ก็ยังไม่ทันการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอิงเนื้อหาเป็นหลัก ในโลกปัจจุบันเนื้อหาสาระมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และสามารถหาได้ง่ายจากแหล่งต่างๆ ผ่านทางอินเทอร์เน็ต ความสามารถของมนุษย์ในปัจจุบันและอนาคตจึงขึ้นกับสมรรถนะต่างๆ ที่จำเป็นมากกว่าการท่องจำเนื้อหาสาระ ความสามารถในการเข้าถึงความรู้ ความสามารถในการค้นลงลึกในสิ่งที่ต้องการรู้ วิจัย ญาณและ

ในโลกปัจจุบัน เนื้อหาสาระ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และสามารถหาได้ง่ายจากแหล่งต่างๆ ผ่านทางอินเทอร์เน็ต ความสามารถของมนุษย์ในปัจจุบันและอนาคตจึงขึ้นกับสมรรถนะต่างๆ ที่จำเป็นมากกว่า การท่องจำเนื้อหาสาระ

ความสามารถในการเลือก ตลอดจนความสามารถในการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ความรู้ จึงมีความสำคัญ อันไม่สามารถเกิดขึ้นได้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้การท่องจำ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องทำการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้และการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาไปจากเดิมเป็นอันมาก ทั้งการเรียนรู้ในอนาคตจะต้องตรงกับสิ่งที่จะต้องนำไปใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย หลักสูตรกลางจึงต้องมี

ความยืดหยุ่น และมีช่องทางที่จะปรับให้เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม และความถนัดของผู้เรียน

แนวทางการปรับหลักสูตรกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ ที่ให้เน้นทักษะศตวรรษที่ ๒๑ รวมทั้งต้นแบบของระบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน พร้อมด้วยการให้มีกลไกและองค์กรที่มีความสามารถสูงในการระดมผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ มาร่วมในการดำเนินงาน ข้อเสนอให้มีสถาบันหลักสูตรและการเรียนรู้แห่งชาติ ที่เป็นองค์กรสมรรถนะสูงมีความเป็นอิสระ คล่องตัวในการวิจัยพัฒนา และผลิตหลักสูตรและต้นแบบการเรียนรู้ ตลอดจนสามารถขับเคลื่อนหลักสูตรสู่การปฏิบัติในห้องเรียน สถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

เป้าหมายของหลักสูตรฐานสมรรถนะ มุ่งจะให้คนไทยมีคุณลักษณะ ๔ ด้าน คือ คนไทยฉลาดรู้ คนไทยอยู่ดีมีสุข คนไทยสามารถสูง และพลเมืองไทยใส่ใจสังคม โดยสร้าง **สมรรถนะของผู้เรียน ๑๐ ประการ ได้แก่ (๑) ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (๒) คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน (๓) การสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ (๔) ภาษาอังกฤษ (และภาษาอื่น) เพื่อการสื่อสาร (๕) ทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน (๖) ทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ (๗) ทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม (๘) การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล (๙) การทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมและภาวะผู้นำ และ (๑๐) พลเมืองตื่นรู้ที่มีสำนึกสากล**

ในการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะนั้น ต้องจัดให้เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน ในร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... มาตรา ๘ กำหนดให้การศึกษา ต้องดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามระดับช่วงวัย ดังต่อไปนี้

(๑) ช่วงวัยที่หนึ่ง ตั้งแต่แรกเกิดจนมีอายุครบหนึ่งปี ต้องได้รับการเลี้ยงดูให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ การพัฒนาทางอารมณ์ และการกระตุ้นการรับรู้ทางประสาทสัมผัส ให้สามารถเรียนรู้ในการช่วยเหลือตนเองและสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ตามวัย

(๒) ช่วงวัยที่สอง เมื่อมีอายุเกินหนึ่งปีจนถึงสามปี นอกจากต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตาม (๑) แล้ว ต้องฝึกฝนให้ช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น เรียนรู้ผ่านการเล่น การสังเกตและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสภาพแวดล้อม เรียนรู้การพูดและการสื่อสารที่ดี เรียนรู้การสร้างวินัย เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เริ่มรู้จักเผื่อแผ่ และเริ่มซึมซับวัฒนธรรมไทยพื้นฐาน

(๓) ช่วงวัยที่สาม เมื่อมีอายุเกินสามปีจนถึงหกปี นอกจากต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตาม (๒) แล้ว ต้องฝึกฝนให้เกิดสมาธิอย่างต่อเนื่อง ควบคุมอารมณ์ได้ สามารถใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่และมัดเล็ก เริ่มรู้จักรับผิดชอบต่อตนเอง รู้จักระมัดระวังอันตราย ชื่อสัตย์สุจริต มีวินัย เคารพกฎกติกา เห็นคุณค่าและมั่นใจในตนเอง รับรู้ความเห็นต่าง เข้าใจและเห็นใจผู้อื่น ช่วยเหลือบิดามารดาหรือผู้ปกครองและผู้อื่นตามกำลังความสามารถ รู้จักความสำคัญของอาชีพที่สุจริต เริ่มรู้จักริเริ่มสร้างสรรค์ รับรู้ถึงความงามทางศิลปะ เข้าใจในสิ่งรอบตัว มีทักษะการคิดพื้นฐาน สามารถสังเกต จัดกลุ่ม เปรียบเทียบ และแยกแยะได้ตามวัย รู้จักใช้เหตุผล เข้าใจการนับจำนวนและอักษรภาษาไทย รู้จักสังคมไทย วัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเป็นไทย และเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับโลกซึ่งรวมถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย

(๔) ช่วงวัยที่สี่ เมื่อมีอายุเกินหกปีจนถึงสิบสองปี นอกจากต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตาม (๓) อย่างต่อเนื่องและในระดับที่สูงขึ้นแล้ว ต้องฝึกฝนให้มีทักษะบริหารจัดการตนเอง ดูแลสุขภาพทั้งกายและจิตของตนเอง เรียนรู้การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง มีจิตอาสา ภาคภูมิใจในความเป็นไทย ซึมซับในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รับรู้ถึงความงามของธรรมชาติ มีนิสัยในการสังเกตและใฝ่รู้ มีทักษะในการเรียนรู้ รู้จักและรู้เท่าทันในการใช้เทคโนโลยีหาความรู้ รู้จักคิดและกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และมีเหตุผล รู้จักการวางแผนล่วงหน้า รู้จักวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา รักการทำงานเป็นหมู่คณะ มีทักษะในการอ่าน เขียนและใช้ภาษาไทย มีความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และวิทยาการคำนวณ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศในชีวิตประจำวัน มีความรู้เกี่ยวกับประเทศไทย ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตของชนชาติไทยและประเทศเพื่อนบ้าน มีความรู้ในภาพกว้างของโลก และพัฒนาการของเทคโนโลยี รักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเริ่มหาข้อมูลในการประกอบอาชีพ

การใช้หลักสูตร
ฐานสมรรถนะนั้น
ต้องจัดให้เหมาะสมกับ
ช่วงวัยของผู้เรียน

(๕) ช่วงวัยที่ห้า เมื่อมีอายุเกินสิบสองปีจนถึงสิบห้าปี นอกจากต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตาม (๔) อย่างต่อเนื่องและในระดับที่สูงขึ้นแล้ว ต้องฝึกฝนให้รู้จักพัฒนาสุขภาพกาย ควบคุมอารมณ์ เข้าใจในพัฒนาการของสมองวัยรุ่น รับผิดชอบที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้ความถนัดและเชื่อมั่นในความสามารถของตน เรียนรู้ที่จะตัดสินใจและวางแผนชีวิต ปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง หลากหลาย สามารถแก้ไขปัญหาชีวิตที่ซับซ้อนขึ้น ยึดมั่นในจริยธรรม เชื่อมั่นและเข้าใจการธำรงความเป็นไทย สามารถสื่อสารภาษาไทยที่สมบูรณ์ รู้และเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจนสามารถนำไปใช้ในชีวิตได้ ชำนาญในความงามของศิลปะและธรรมชาติ เรียนรู้การดำรงชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ใฝ่รู้และมีทักษะในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของโลก ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์ สามารถคิดในเชิงสังเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ภาษาต่างประเทศเป็นสื่อในการเรียนรู้ เข้าใจในพื้นฐานเกี่ยวกับเศรษฐกิจและการเงิน มีความรู้ในศาสตร์และมีสมรรถนะสามารถเลือกเส้นทางการศึกษาต่อหรือเส้นทางอาชีพและการทำงานได้

(๖) ช่วงวัยที่หก เมื่อมีอายุเกินสิบห้าปีจนถึงสิบแปดปี นอกจากต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตาม (๕) อย่างต่อเนื่องและในระดับที่สูงขึ้นแล้ว ต้องฝึกฝนให้ดูแลตนเองได้อย่างสมบูรณ์ แสวงหาความรู้และข้อมูลให้ทันการณ์ รู้วิธีตรวจสอบข้อมูลและสถานการณ์ที่ถูกต้อง ยึดมั่นในหลักคุณธรรม ขยัน อดทน และไม่ท้อถอย พร้อมปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและแก้ไขปัญหา เข้าใจบทบาทของประเทศไทยในสังคมโลก และรู้ภาษาต่างประเทศในระดับที่สามารถเจรจาต่อรองและแสวงหาความรู้ได้อย่างคล่องแคล่ว โดยให้แยกเป้าหมายออกเป็นสองด้าน แต่ละด้านต้องบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้

(ก) เป้าหมายด้านการประกอบอาชีพ มีความพร้อม ความรู้ หรือฝีมือในการประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านที่ตนเองถนัด หรือริเริ่มประกอบกิจการของตนเอง รู้หลักต้นทุนและการตลาดเบื้องต้น รู้จักใช้เทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพของตน

(ข) เป้าหมายด้านการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา มีทักษะและความรู้ในวิชาพื้นฐานในสาขาที่ตนถนัดและประสงค์จะศึกษาต่อ

(๗) ช่วงวัยที่เจ็ด การศึกษาในระดับอุดมศึกษาหรือทักษะอาชีพขั้นสูง นอกจากต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตาม (๖) อย่างต่อเนื่องและในระดับที่สูงขึ้นแล้ว ต้องฝึกฝนให้รู้จักแสวงหาความสุขสงบทางจิตใจ เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เคารพกฎกติกาอย่างเคร่งครัด เป็นปฏิบัติต่อการทุจริตหรือประพฤติมิชอบ มีความกล้าหาญที่จะแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อปัญหาของบ้านเมืองและสังคม มีทักษะในการค้นคว้าและแสวงหาความรู้เพิ่มเติม แก้ไขอุปสรรคหรือสถานการณ์ที่เลวร้ายได้ มีความรู้ในภาษาต่างประเทศในระดับที่ใช้ประกอบอาชีพได้ และเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่ตนศึกษา สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ หรือสร้างความรู้ใหม่ขึ้นได้

การจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวรรคหนึ่ง ให้คำนึงถึงพัฒนาการของร่างกายและจิตใจของผู้เรียนตามระดับช่วงวัย โดยเฉพาะในช่วงวัยที่สี่ให้เริ่มเน้นความรู้ทางวิชาการหรือทักษะเฉพาะทางตามความสนใจในช่วงหลังจากอายุแปดปีเป็นต้นไป

เป้าหมายรวม

การจัดการศึกษาทุกระดับใช้หลักสูตรที่เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ และแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการวัดประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน

เป้าหมายเร่งด่วน ภายในเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒

๑) มีกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ครอบคลุมการสร้างคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ เชี่ยวชาญได้ตามความถนัด มีความรับผิดชอบ และคุณลักษณะต่างๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ การทำงานและการใช้ชีวิต

๒) มีแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการวัดประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน

๓) มีกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๓ มีแนวทางการปรับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๓ ในช่วงเปลี่ยนผ่าน รวมทั้งมีแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการวัดประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน ที่มุ่งเน้นสมรรถนะและมีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ในช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างปฐมวัยและประถมศึกษา

เป้าหมายระยะสั้น ภายในปี ๒๕๖๔

๑) สถาบันหลักสูตรและการเรียนรู้แห่งชาตินำกรอบสมรรถนะหลักไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะที่สมบูรณ์

๒) นำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ รวมทั้งมีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นระยะ

เป้าหมายระยะกลาง - ระยะยาว

ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลักตามเป้าหมายที่กำหนด

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๒ : การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและ จริยธรรม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เน้นการสร้างคุณธรรมและจริยธรรม เป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษา ทั้งได้กำหนดเกณฑ์ทางคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ไว้ด้วย ได้แก่ การเป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เพื่อเป็นเครื่องมือในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาสังคมที่มีอยู่

แม้ว่าในอดีต ได้มีกิจกรรมหลายอย่างที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ เช่น การฝึกอบรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และการปฏิบัติกิจทางศาสนา แต่ผลสัมฤทธิ์ยังเกิดขึ้นอย่างจำกัด ในบางระยะเวลา จุดเน้นทางวิชาการมีมาก และการสอบเพื่อประเมินผลการศึกษาที่ใช้วิชาการเป็นหลัก ปัญหาการด้อยและถดถอยลงด้านคุณธรรมและจริยธรรมของคนในสังคม จึงยังเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจัง ในอดีตโรงเรียนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัด และศาสนสถานของศาสนาต่างๆ และสถานภาพนี้มีส่วนช่วยในการสร้างคุณธรรมและจริยธรรม แต่ความสัมพันธ์นี้ได้ลดลง จึงจำเป็นต้องมีกลยุทธ์เพื่อการนี้ เป็นพิเศษ

การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในระบบการศึกษาไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยในปัจจุบัน มีรูปแบบในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด โรงเรียนคุณธรรมมูลนิธิยุวสถิรคุณ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนกับศาสนาอิสลาม โรงเรียนคริสต์ธรรม

ซึ่งหากโรงเรียนที่จะประสบความสำเร็จได้ควรจะต้องดำเนินการใน ๓ ประเด็นดังนี้

๑) เน้นที่การบูรณาการลงสู่การปฏิบัติ ไม่ใช่ การสอนเนื้อหาวิชาความรู้แต่เพียงอย่างเดียว และต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง การจัดสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญ

๒) ครู ผู้ปกครอง สังคม จะต้องเป็นต้นแบบที่ดี เพื่อคอยหล่อหลอมให้ผู้เรียนเกิดคุณธรรมและจริยธรรมตามที่มุ่งหวังไว้ จากงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (๒๕๕๒) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การปลูกฝังคุณธรรมให้กับผู้เรียนจะสำเร็จได้ต้องมีการปฏิบัติอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง โดยบูรณาการกับการสอนในวิชาต่างๆ โดยครูในโรงเรียนต้องร่วมมือกันดำเนินการ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ครูต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และซึมซับไปเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยธรรมชาติ ทั้งนี้อาจจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่เอื้อต่อการสร้างเสริมคุณธรรมควบคู่ไปด้วย

๓) ชีวิตกับการศึกษาต้องอยู่ที่เดียวกัน ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี (๒๕๕๐) กล่าวว่า อุปสรรคที่ทำให้การศึกษาไม่สามารถทำให้เกิดคุณธรรม จริยธรรมได้ เนื่องจากระบบการศึกษาเอาวิชาเป็นตัวตั้ง ไม่ได้เอาชีวิตเป็นตัวตั้ง ซึ่งการศึกษาแบบนี้จะทำให้คนไทยขาดจากรากเหง้า พระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เคยกล่าวเตือนไว้ตั้งแต่ครั้งรัชกาลที่ ๕ ว่า เรื่องการศึกษา รากเหง้าคือ วัฒนธรรม วัฒนธรรมอยู่ในฐานชีวิต การเอาวิชาเป็นตัวตั้งก็จะขาดรากเหง้าของชีวิต และอันนี้จะเป็นปัญหาใหญ่ที่กระทบเรื่องสังคม เศรษฐกิจ จิตใจ และสิ่งแวดล้อมทั้งหมด สอดคล้องกับที่ศาสตราจารย์วิจิตร ศรีสอาน กล่าวว่าจะหากนำจริยธรรมไปทำเป็นวิชา จริยธรรมก็จะไม่เกิด เพราะจริยธรรมไม่ใช่วิชา จริยธรรมคือ วิถีชีวิต ท่านพุทธทาส จะย้ำไว้เสมอว่า การเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด คือ การปฏิบัติและการได้ผลจากการปฏิบัติ เพราะผลจากการปฏิบัติ จะช่วยบอกว่าการปฏิบัตินั้นถูกหรือไม่

ภาคส่วนที่ควรมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบและดำเนินการแบ่งได้เป็น ๓ ส่วนหลัก ได้แก่

๑) นโยบายภาครัฐ หน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ออกกฎระเบียบ คำสั่ง และมีสายงานบังคับบัญชา ควรดำเนินการให้มหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาต่างๆ สามารถดำเนินการนำศาสนาเข้าสู่สถาบันการศึกษาได้อย่างถูกต้อง มีระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน มีกฎหมายรองรับการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงาน

๒) การผลักดันภาคสังคม องค์กรภาคเอกชนและพลังมวลชนในสังคม ควรร่วมมือกันผลักดันให้สถาบันการศึกษามีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาในสถานศึกษามีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจให้เหมาะสมกับปัจเจกบุคคล และผลักดันให้สถาบันการศึกษาเป็นผู้นำทางความคิดให้กับสังคมมากกว่าที่เป็นอยู่

๓) การตระหนักแห่งตน สถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจควบคู่กับการสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการและวิชาชีพให้กับนักเรียน นิสิต นักศึกษาในสถานศึกษา และในสวนประชาชนแต่ละคนควรตระหนักและเตรียมพร้อมในการใช้ชีวิตกับสังคมที่มีความหลากหลาย ในความคิด ความเชื่อ ความศรัทธา และศาสนา การเป็น “บุคคลผู้มีความศรัทธา” ควรเป็นค่านิยมที่ประชาชนยึดถือ และยอมรับความแตกต่าง อีกทั้งให้ความสนใจใฝ่รู้ในลัทธิ ความเชื่อ และศาสนาต่างๆ ในสังคม

คุณธรรมจริยธรรมจึงมีความสำคัญอย่างมาก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจึงกล่าวคำปรารภในตอนหนึ่งว่า

“...การปกครองก็มิได้มีเสถียรภาพหรือราบรื่นเรียบร้อย เพราะยังคงประสบปัญหาและข้อขัดแย้งต่างๆ บางครั้งเป็นวิกฤตทางรัฐธรรมนูญที่หาทางออกไม่ได้ เหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการที่มีผู้ไม่นำพาหรือไม่นับถือยำเกรงกฎเกณฑ์การปกครองบ้านเมืองทุจริตฉ้อฉลหรือบิดเบือนอำนาจ หรือขาดความตระหนักสำนึกความรับผิดชอบต่อประเทศชาติและประชาชนจนทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่เป็นผล ซึ่งจำเป็นต้องป้องกันและแก้ไขด้วยการปฏิรูปการศึกษา และการบังคับใช้กฎหมาย และเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบคุณธรรมและจริยธรรม...”

จึงอาจกล่าวได้ว่าสภาพปัญหาของประเทศที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีความจำเป็นต้องป้องกันและแก้ไขปัญหาด้วยการปฏิรูปการศึกษา และการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็ง โดยเฉพาะระบบคุณธรรมและจริยธรรม ด้านการศึกษาปรากฏในรัฐธรรมนูญมาตรา ๕๐ กำหนดหน้าที่ของปวงชนชาวไทยในการเข้ารับการศึกษาอบรมในการศึกษาภาคบังคับ และรัฐธรรมนูญมาตรา ๕๔ ได้กำหนดหน้าที่ของรัฐ ด้านการศึกษาโดยวางเป้าหมายหลักในการศึกษาไว้ในวรรคสี่ ความว่า “การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”

ดังนั้น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นกลไกหลักที่มีความสำคัญอันจะนำไปสู่การบรรลุหน้าที่ของรัฐด้านการศึกษาตามรัฐธรรมนูญ รวมทั้งสอดคล้องตามคำปรารภข้างต้น จึงได้กำหนดเรื่องนี้ไว้ในแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา โดยมีเป้าหมายดังต่อไปนี้

เป้าหมายรวม

ผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อเป็นคนดีของสังคม มีวินัยและภูมิใจในชาติ

เป้าหมายเร่งด่วน

มีข้อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาและการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้กับผู้เรียน

เป้าหมายระยะสั้น

๑) มีการปรับปรุง พัฒนา มีนวัตกรรมและดำเนินการในการสอดแทรกเนื้อหาด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ผ่านหลักสูตรฐานสมรรถนะ การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมนอกหลักสูตร กิจกรรมในวิถีชีวิตประจำวันในสถานศึกษา และการประเมินผลการเรียนรู้ และการประเมินผลผู้เรียน

๒) ให้มีการจัดทำจรรยาบรรณ (Code of Conduct) ที่มุ่งส่งเสริมการประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในระดับสถานศึกษา ตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาและโดยรอบสถานศึกษา และมีการนำสู่การปฏิบัติ การติดตามประเมินผลและการปรับปรุงในเรื่องดังกล่าวได้รับการบูรณาการไว้เป็นส่วนหนึ่งของข้อกำหนดคุณภาพการศึกษา เพื่อการประกันคุณภาพและการประเมินคุณภาพ ตามความเหมาะสมของประเภท ระดับ และบริบทเชิงพื้นที่ของสถานศึกษา

๓) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามข้อเสนอว่าด้วยการจัดการศึกษาเพื่อบรรลุผลด้านการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน จัดให้มีระบบเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เชื่อมโยงกับ National Digital Learning Platform เพื่อเผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดีและแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการศึกษาเพื่อบรรลุผลด้านการเสริมสร้างคุณภาพและจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน ทั้งในระบบการศึกษาเพื่อคุณวุฒิตามระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการขยายผลเพื่อนำแนวปฏิบัติดังกล่าวในวงกว้างต่อไป

๔) มีรูปแบบและกลไกการบูรณาการกันทั้งระบบ ตั้งแต่ผู้ปกครอง คนในครอบครัว บ้าน วัด หรือองค์กรด้านศาสนา โรงเรียนและชุมชน ทุกระดับตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ มีบูรณาการและแผนงานร่วมกันระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงวัฒนธรรม เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของคนในชุมชนและสังคม

เป้าหมายระยะกลาง - ระยะยาว

๑) มีการปรับหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนของการจัดการศึกษาในระดับต่างๆ ที่มุ่งเน้นการเป็นคนดี มีวินัย มีจิตอาสา มีความรับผิดชอบ

๒) มีการปรับปรุงหลักเกณฑ์การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาที่เพิ่มสำคัญกับประเด็นด้านคุณธรรมและจริยธรรมในทุกระดับชั้น รวมถึงมีหลักเกณฑ์ที่บูรณาการประเด็นสำคัญด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการสอบหรือคัดเลือกเพื่อจัดสรรโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย ตลอดจนการสมัครเข้าทำงาน

๓) มีรูปแบบของการสร้างแรงเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียนขยายผลไปในวงกว้างของสังคม เช่น ยกย่องคนดีให้มีที่ยืนในสังคมอย่างสง่างาม มีผลต่อการเรียน มีแนวทางการวัดและประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ในทุกระดับอย่างจริงจัง มีทุนการศึกษาที่สนับสนุนผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมดีเด่นจนมีงานทำ พบเห็นประเด็นคุณธรรมและจริยธรรมส่งผลต่อการรับสมัครเข้าทำงาน และมีผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพ เป็นต้น

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๓ : การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาระดับชาติ และระบบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ

แต่เดิมประเทศไทยมีการสอบไล่ระดับชาติสำหรับผู้จบการศึกษาชั้นพื้นฐานชั้นสูงสุด เพื่อประกันคุณภาพการศึกษาทั่วประเทศ จนถึง พ.ศ. ๒๕๒๒ จึงได้เลิกการสอบไล่ระดับชาติ และให้โรงเรียนเป็นผู้รับรองการจบการศึกษา แล้วได้จัดตั้งสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘ จัดการสอบระดับปกติ หรือ O-NET กับ การสอบระดับก้าวหน้า หรือ A-NET เพื่อให้โรงเรียน นำผลประเมินไปปรับปรุงการเรียนการสอน และใช้เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการจบการศึกษา ตลอดจนนำ คะแนนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ มาใช้พิจารณาเป็นองค์ประกอบในการรับเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย ต่อมาได้ขยายการสอบไปใช้กับนักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ และมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ด้วย โดยประเมินตามมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ จำนวน ๖๗ มาตรฐานการเรียนรู้ ครอบคลุม ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ และจัดสอบสำหรับอาชีวศึกษา หรือ V-NET การสอบวัดความถนัดทั่วไป หรือ GAT และความถนัดวิชาชีพ หรือ PAT ๑ ถึง ๗ ด้วย บริการทดสอบ รวม ๒๐ ประเภท มีผู้เข้าสอบปีละกว่าสองล้านแปดแสนคน โดยมีศูนย์สอบ สนามสอบ และห้องสอบทั่วประเทศ กว่าแสนแห่ง

ข้อจำกัดของการดำเนินการคือ ปริมาณงาน และการตรวจผล ซึ่งต้องดำเนินการภายใต้เวลาที่จำกัด ไม่เกิน ๑ ถึง ๓ เดือน จึงต้องใช้ข้อสอบในลักษณะปรนัยที่ใช้เครื่องมือในการตรวจ ได้มีความพยายาม ที่จะปรับใช้ปัญญาประดิษฐ์ช่วยแต่กระทำได้ในวงจำกัด อีกประการหนึ่งการสอบต้องใช้ฐานหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งเป็นหลักสูตรพื้นฐานเนื้อหาสาระ นอกจากนั้นได้นำผลการสอบของนักเรียนไปใช้ในการประเมินโรงเรียน และครูด้วย ทำให้เกิดการกดดันให้นักเรียนก่อนการสอบ และเมื่อมีข้อกำหนดให้ยกเว้นให้นักเรียนที่มีปัญหา การเรียนไม่ต้องเข้าสอบ ก็มีโรงเรียนจำนวนหนึ่งที่วินิจฉัยเด็กนักเรียนให้เป็นผู้เรียนช้าและไม่ต้องเข้าสอบ เกินกว่าความเป็นจริง

สภาพดังกล่าวนี้ไปเน้นการเรียนที่มุ่งเนื้อหาสาระ และการท่องจำ มีผลให้สมรรถนะและ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของไทยต่ำในมาตรฐานสากล การปฏิรูปจึงต้องปรับการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ซึ่งเป็นเครื่องผลักดันความมุ่งมั่นในการเรียน ควบคู่ไปกับการปรับเปลี่ยนหลักสูตรเป็นฐานสมรรถนะ และการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยในปัจจุบัน สามารถใช้ปัญญาประดิษฐ์ ช่วยในการวัดผลสมรรถนะ ต่างๆ เช่น การออกเสียง การฟังเสียง และการเข้าใจ ความหมายที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ตลอดจน ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และการคิดขั้นสูงและนวัตกรรมได้ การประเมินเพื่อคัดเลือกผู้เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา จะได้มีความแม่นยำยิ่งขึ้นด้วย

การปฏิรูปจึงต้องปรับการวัด
ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ซึ่งเป็น
เครื่องผลักดันความมุ่งมั่นในการเรียน
ควบคู่ไปกับการปรับเปลี่ยนหลักสูตร
เป็นฐานสมรรถนะ และการเรียนรู้
เชิงรุก (Active Learning)

ได้มีความพยายามที่จะจัดการสอบสมรรถนะด้านภาษาอังกฤษ โดยแยกสมรรถนะด้านการอ่าน การฟัง การเขียน และการพูด ตลอดจนการใช้ภาษาในการสื่อสารตามสภาพต่างๆ โดยสถาบันภาษาของ มหาวิทยาลัยหลายแห่งร่วมกันดำเนินงาน คือ **โครงการจัดสอบสมรรถนะภาษาอังกฤษ ระหว่างมหาวิทยาลัย** เป็นโครงการที่กลุ่มสถาบันภาษาเพื่อพัฒนาการสอบสมรรถนะภาษาอังกฤษ จากมหาวิทยาลัย ๑๐ แห่งได้ร่วมมือกันในการจัดประเมินสมรรถนะทางภาษาอังกฤษก่อนเข้ามหาวิทยาลัย ด้วยเหตุผลที่ว่า สมรรถนะทางภาษาอังกฤษเป็นองค์ประกอบสำคัญในการศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันและอนาคต เนื่องจากเป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่างๆ และในการสื่อสาร แต่การสอบที่ใช้ ในปัจจุบันในการคัดเลือกนิสิตนักศึกษาเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยนั้น ยังไม่สามารถวัดระดับสมรรถนะด้านต่างๆ เช่น การอ่าน ฟัง เขียน และพูดได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และแม่นยำ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนา กระบวนการและวิธีการประเมินสมรรถนะดังกล่าวให้ดียิ่งขึ้น ประกอบกับในปัจจุบันได้มีความก้าวหน้า ทางเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ อันสามารถนำมาใช้ในการดำเนินการได้ อาศัยกรอบอ้างอิง ความสามารถทางภาษาอังกฤษของประเทศไทย (Framework of Reference for English Language Education in Thailand - FRELE-TH) ที่ได้พัฒนาขึ้นจากกรอบสมรรถนะกลางนานาชาติ (CEFR) โดยมีความ ร่วมมือกันพัฒนาวิธีการทดสอบ จนสามารถมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน สามารถทำการสอบที่สถาบันภาษา ของหลายมหาวิทยาลัยโดยมีมาตรฐานเดียวกัน และยอมรับผลการสอบของต่างสถาบันได้

เป้าหมายรวม

การจัดการศึกษาทุกระดับใช้หลักสูตรที่เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ และแนวทางการจัดการ การเรียนรู้เชิงรุกและการวัดประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนการคัดเลือกนิสิตนักศึกษาเข้ามหาวิทยาลัย

เป้าหมายเร่งด่วน ภายในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

- ๑) มีกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ครอบคลุมการสร้างคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ เชี่ยวชาญได้ตามความถนัด มีความรับผิดชอบ และคุณลักษณะต่างๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ การทำงานและการใช้ชีวิต
- ๒) มีแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการวัดประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน
- ๓) มีกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๓ มีแนวทางการปรับ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๓ ในช่วงเปลี่ยนผ่าน รวมทั้งมีแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการวัดประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน ที่มุ่งเน้นสมรรถนะและมีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ในช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างปฐมวัยและประถมศึกษา
- ๔) มีการบุกเบิกทดลองการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาบนฐานสมรรถนะ

เป้าหมายระยะสั้น

- ๑) ปฏิรูปการดำเนินงานของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติให้เป็นการประเมินตามหลักสูตรฐานสมรรถนะที่สมบูรณ์ และครอบคลุมทักษะที่จำเป็นตามช่วงวัยของผู้เรียน
- ๒) นำผลการประเมินฐานสมรรถนะไปใช้ในการปรับปรุงการเลื่อนชั้นของนักเรียนข้ามช่วงการศึกษา และในการคัดเลือกนักศึกษาที่มีความพร้อมที่จะเข้าศึกษาในสาขาวิชาต่างๆ

เป้าหมายระยะกลาง - ระยะยาว

ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลักตามเป้าหมายที่กำหนด

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๔ : การพัฒนาคุณภาพระบบการศึกษา

คุณภาพการศึกษา หมายถึง ความสามารถในการดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อข้อกำหนด ความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญที่มีต่อการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม สมดุล และรอบด้าน ทั้งนี้มิใช่จำกัดแต่เฉพาะการผ่านมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหรือผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเท่านั้น โดยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาควรมุ่งเน้นให้เกิดระบบและวัฒนธรรมคุณภาพ ในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาและสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ และอาจประกอบด้วยการดำเนินการหลายเรื่องที่มีความสอดคล้องและหนุนเสริมไปในทางเดียวกันต่อไป

การประกันคุณภาพ หมายถึง การประเมินผล การติดตามตรวจสอบ การทบทวน การปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและกระบวนการที่เกี่ยวข้องของสถานศึกษาหรือผู้จัดการศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษา หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษาหรือหน่วยงานนั้น

สถาบันการศึกษาต้องจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนเพื่อให้ได้คุณภาพ การศึกษาตามเกณฑ์คุณลักษณะและสมรรถนะตามช่วงวัย เพื่อให้สามารถรับรู้และปรับปรุงคุณภาพ ตลอดระยะเวลาการศึกษา

การประเมินคุณภาพ หมายถึง การประเมินผลติดตาม ตรวจสอบ และจัดทำผลการประเมินและ ข้อเสนอแนะเพื่อการทบทวน ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาหรือผู้จัดการศึกษา โดยหน่วยงาน จากภายนอกสถานศึกษา

การประเมินคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษานั้น ต้องจัดทำเพื่อเป็นการยืนยันผลสำเร็จของผู้ที่ สำเร็จการศึกษาเพื่อใช้ในการพิจารณาปรับปรุงสถาบันการศึกษาและในการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับ ที่สูงขึ้น ในกรณีนี้เป็นหน้าที่ของสถาบันที่ดำเนินการเป็นอิสระให้สามารถประเมินได้ถูกต้อง และเที่ยงธรรม ตลอดจนสามารถใช้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการประเมินช่วย

การรับรองคุณภาพ หมายถึง การประเมินคุณภาพโดยหน่วยงานภายนอกสถานศึกษาเพื่อให้ การรับรองหลักสูตร หรือการบริหารหลักสูตร หรือการจัดการศึกษา หรือสถานศึกษา หรือผู้จัดการศึกษา หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่อง ว่าสามารถดำเนินการได้สอดคล้องกับ ข้อกำหนดการรับรองคุณภาพ ทั้งนี้สถานศึกษาอาจขอให้มีการรับรองคุณภาพได้เมื่อมีความพร้อม

การประเมินสถาบันการศึกษาตามกรอบคุณภาพสถาบันนี้ นอกเหนือจากผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนแล้ว ยังต้องพิจารณาปัจจัยอื่นๆ ที่จำเป็นด้วย เช่น คุณภาพผู้นำองค์กร คุณภาพของการบริหารจัดการ คุณภาพของ สภาพแวดล้อมที่สร้างคุณลักษณะที่ประสงค์ และเสริมให้เกิดการเรียนรู้ การคุ้มครองความปลอดภัยและ สวัสดิภาพของผู้เรียนและบุคลากร เป็นต้น

เป้าหมายรวม

สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ มีธรรมาภิบาล โดยมีการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องและได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมกับบริบทเพื่อพัฒนา คุณภาพการจัดการศึกษาทุกระดับตามปรัชญาและเป้าหมายของสถานศึกษา และมีระบบความรับผิดชอบ ทางการศึกษา (Educational Accountability) บนพื้นฐานสมรรถนะหลักของผู้เรียน

เป้าหมายเร่งด่วน

มีข้อเสนอว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษา ตามบทบัญญัติของร่างพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ....

เป้าหมายระยะสั้น

มีการดำเนินการด้านการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาตามบทบัญญัติของกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ ที่มีการปรับปรุงใหม่ โดยปรับปรุงบทบาทและวิธีดำเนินการของสถาบันทดสอบทางการศึกษา (องค์การมหาชน) และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

เป้าหมายระยะกลาง - ระยะยาว

มีวัฒนธรรมคุณภาพในการจัดการศึกษาของครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาที่สามารถ สร้างความเชื่อมั่นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนได้

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๕ : ระบบความปลอดภัย และระบบสวัสดิภาพของ ผู้เรียน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕๘ จ. กำหนดให้มีการปรับปรุงการจัดการเรียน การสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัด ซึ่งการที่ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้อย่างมีคุณภาพนั้น กลไกที่มีความสำคัญอย่างยิ่งกลไกหนึ่ง คือ ความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยวางหลักการปรากฏ ในร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... มาตรา ๒๐ กำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการจัด การศึกษาจัดให้มีสถานศึกษาของรัฐเพื่อจัดการศึกษาให้เพียงพอ **มีสภาพและสิ่งแวดล้อมและสภาวะที่ปลอดภัย**

หลักการของความปลอดภัยในสถานศึกษาสามารถพิจารณาออกเป็นสองส่วน กล่าวคือ

ส่วนที่ ๑ ระบบความปลอดภัยในสถานศึกษาและระบบสวัสดิภาพในสถานศึกษาจากผลการวิจัยความปลอดภัยในสถานศึกษาซึ่งเกิดได้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และต้องได้รับการดูแลควบคู่กันไป แบ่งได้เป็น ๕ มิติ ดังนี้

มิติที่ ๑ อุบัติเหตุ ได้แก่ การเดินทาง อาคารเรียน สภาพแวดล้อมที่เป็นปัญหา เครื่องเล่น อุปกรณ์การเรียน เครื่องมือเครื่องใช้ในโรงเรียนที่ขาดคุณภาพ

มิติที่ ๒ ความรุนแรง ได้แก่ ความรุนแรงที่เกิดจากผู้ปกครอง จากครูต่อเด็ก และเด็กต่อเด็ก ซึ่งมีผลกระทบต่อทางด้านร่างกาย ทางวาจา และทางใจ ถึงแม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ แต่ยังไม่พบความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็ก โดยสถิติตั้งแต่ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๐ พบว่าสถิติความรุนแรงสูงสุดและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเกิดจากเด็กกับเด็ก รองลงมาคือ บุคคลในครอบครัว บุคคลอื่น ครู และการทำร้ายตัวเอง ทั้งนี้ยังไม่รวมความรุนแรงแฝง เช่น Cyber Bullying / E-sport การกีฬา และการแข่งขันมวยเด็ก

มิติที่ ๓ มลพิษ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกโรงเรียน คือ น้ำ และอากาศ

มิติที่ ๔ สิ่งปนเปื้อนในอาหาร อุปกรณ์ของใช้ในการจัดการเรียนการสอน และของเล่น

มิติที่ ๕ ภัยพิบัติและโรคติดต่อ ที่จำเป็นต้องมีมาตรการและแผนเฝ้าระวัง

การดำเนินการที่ผ่านมาใน ๕ มิติ อาทิ การออกกฎหมายต่างๆ มีมาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา และกลไกการติดตามประเมินผลเป็นรูปธรรม แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากการดำเนินการไม่เป็นเชิงรุกและเป็นการป้องกันปัญหา ดังนั้น จึงมีข้อเสนอ ดังต่อไปนี้

๑) ยกกระตือรือร้นระบบความปลอดภัยและสวัสดิภาพในโรงเรียน ให้เป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพ และใช้โรงเรียนเป็นฐานในการสร้างองค์ความรู้ให้แก่นักเรียนและชุมชนให้มีส่วนร่วมช่วยกันแก้ปัญหา

๒) พัฒนาผู้นาองค์กรให้มีความตระหนักและให้ความสำคัญกับระบบความปลอดภัยและสวัสดิภาพในสถานศึกษา

๓) ใช้ Digital Platform เพื่อสร้างองค์ความรู้ จัดทำแผนเฝ้าระวัง และติดตามประเมินผล

ส่วนที่ ๒ ระบบการดูแล ติดตาม และช่วยเหลือผู้เรียน และระบบขนส่งหรือที่พักของผู้เรียน

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้ความสำคัญกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษจากการได้รับผลกระทบจากความรุนแรงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ให้ดีขึ้น และป้องกันโดยการปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีจิตใจที่เข้มแข็ง

ระบบการขนส่งเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานศึกษาที่อยู่ห่างไกลที่ตั้งของสถานศึกษาหรือระหว่างสถานศึกษาที่มีการจัดการศึกษาร่วมกัน (Road Safety) เน้นไปที่โรงเรียนขนาดเล็กที่มีการควบรวม ต้องมีการขนส่งซึ่งอาจไม่มีความปลอดภัย ขาดระบบการดูแล และไม่มี การกำหนดมาตรฐาน ซึ่งจากข้อมูลของศูนย์วิชาการเพื่อความปลอดภัยทางถนน (ศวปถ.) พบว่า มีสถิติการเสียชีวิตของนักเรียนจากอุบัติเหตุบนท้องถนนต่อปีสูงถึง ๒ พันกว่าราย และจำนวนสูงสุดคือ อายุ ๑๕ - ๑๙ ปี ทั้งนี้ ศวปถ. ได้จัดทำโครงการวิจัย มาตรฐานความปลอดภัยรถรับส่งนักเรียน นำร่องพื้นที่จังหวัดจันทบุรี โดยมี

กรอบแนวคิดการลดความเสี่ยงของอุบัติเหตุที่มีองค์ประกอบคือ รถ (ลักษณะของรถ) คนขับ (ความพร้อม) และ จุดจัดการ (กระบวนการ) โดยจัดทำข้อเสนอในรูปแบบของโมเดลความสำเร็จในการลดความเสี่ยง แบ่งออกเป็น ๓ ระยะ ได้แก่ ระยะที่ ๑ ศึกษาข้อมูล สภาพปัญหา และจัดทำกรอบแนวคิด ระยะที่ ๒ จัดตั้งภาคีเครือข่าย ชมรม จัดทำคู่มือและมาตรฐานรถ คนขับ การจัดการของโรงเรียน และระยะที่ ๓ ติดตามและตรวจสอบ ให้เป็นไปตามมาตรฐาน

เนื่องจากประเด็นนี้มีความสำคัญ กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียน และครู ควรมีบทบาทหน้าที่หลักในเรื่องการสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนัก โดยการปลูกฝังวินัย คุณธรรม จริยธรรม สร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในโรงเรียนแก่เด็ก ผู้ปกครอง รวมถึงชุมชน ส่วนการดำเนินการที่เป็น การสนับสนุนอาจเป็นหน่วยงานภายในหรือภายนอกก็ได้ เช่น งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

นอกจากนั้น ควรสร้างระบบกลไกการขับเคลื่อนของกระทรวงศึกษาธิการ เสนอให้ความปลอดภัย ในโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งในระบบประกันคุณภาพ และต้องเชื่อมต่อกับระบบจัดสรรงบประมาณเพื่อให้โรงเรียน สามารถดำเนินการในส่วนที่ต้องใช้งบประมาณได้ รวมถึงการกำหนดข้อบังคับในกฎกระทรวงเพื่อให้เกิด ผลบังคับในการนำไปปฏิบัติและมีความยั่งยืน ในส่วนหน่วยงานภายนอกเสนอให้วิเคราะห์ข้อกำหนด กฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและสาเหตุของความล้มเหลวที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ และจัดทำข้อเสนอแนวทางการแก้ไข เพื่อให้การดำเนินการเกิดผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

รวมทั้ง การจัดทำแนวทางการดำเนินงาน ควรเป็นในรูปแบบของกลุ่มโรงเรียนแต่ละประเภท ตามความสำคัญของประเด็นความเสี่ยง หรือรูปแบบของ Roadmap by Risk area โดยแบ่งโซนจัดระดับ ความเสี่ยง และดำเนินการขับเคลื่อนในระดับจังหวัด อำเภอ และพื้นที่เพื่อการจัดการที่คล่องตัวและ ทุกหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมได้ง่าย

เป้าหมายรวม

สถานศึกษาระดับต่างๆ มีระบบคุ้มครองด้านความปลอดภัย สุขภาพ และสวัสดิภาพอย่างเหมาะสม

เป้าหมายเร่งด่วน

- ๑) มีมาตรฐานความปลอดภัยในสถานศึกษา
- ๒) มีข้อเสนอว่าด้วยมาตรการ และแนวทางสนับสนุนระบบความปลอดภัย และระบบสวัสดิภาพ ของผู้เรียน

เป้าหมายระยะสั้น

- ๑) มีการจัดบริการเพื่อคุ้มครองผู้เรียน ครอบคลุมประเด็นด้านความปลอดภัย สุขภาพและ สวัสดิภาพในสถานศึกษา โดยสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ
- ๒) แนวทางหรือมาตรการเพื่อการคุ้มครองผู้เรียนในสถานศึกษาตามที่ระบุในข้อเสนอว่าด้วยการคุ้มครองผู้เรียนในสถานศึกษา ได้รับการบูรณาการไว้เป็นส่วนหนึ่งของข้อกำหนดคุณภาพการศึกษาเพื่อ การประกันคุณภาพและการประเมินคุณภาพ ตามความเหมาะสมของประเภท ระดับ และบริบทเชิงพื้นที่ของ สถานศึกษา

๓) ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เรียนในสถานศึกษาได้รับการบรรจุไว้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในการผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

๔) ให้มีการระบุเป้าหมายแนวทางการพัฒนาและการติดตามประเมินผลเรื่องการคุ้มครองผู้เรียนในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของแผนการศึกษาแห่งชาติ ตามความเหมาะสม

ประเด็นปฏิรูปที่ ๕.๖ : การปฏิรูปอาชีวศึกษา เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

คุณภาพการศึกษา หมายถึง ความสามารถในการดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อข้อกำหนดความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญที่มีต่อการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม สมดุล และรอบด้าน ทั้งนี้มีใช้จำกัดแต่เฉพาะการผ่านมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหรือผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเท่านั้น โดยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาควรมุ่งเน้นให้เกิดระบบและวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาและสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ และอาจประกอบด้วยการดำเนินการหลายเรื่องที่มีความสอดคล้องและหนุนเสริมไปในทางเดียวกันต่อไปนี้

การประกันคุณภาพ หมายถึง การประเมินผล การติดตามตรวจสอบ การทบทวน การปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและกระบวนการที่เกี่ยวข้องของสถานศึกษาหรือผู้จัดการศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษา หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษาหรือหน่วยงานนั้น

การประเมินคุณภาพ หมายถึง การประเมินผล ติดตาม ตรวจสอบ และจัดทำผลการประเมิน และข้อเสนอแนะเพื่อการทบทวน ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาหรือผู้จัดการศึกษา โดยหน่วยงานจากภายนอกสถานศึกษา

การรับรองคุณภาพ หมายถึง การประเมินคุณภาพโดยหน่วยงานภายนอกสถานศึกษาเพื่อให้การรับรองหลักสูตร หรือการบริหารหลักสูตร หรือการจัดการศึกษา หรือสถานศึกษา หรือผู้จัดการศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่อง ว่าสามารถดำเนินการได้สอดคล้องกับข้อกำหนดการรับรองคุณภาพ ทั้งนี้สถานศึกษาอาจขอให้มีการรับรองคุณภาพได้เมื่อมีความพร้อม

สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ มีธรรมาภิบาล โดยมีการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องและได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมกับบริบทเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาทุกระดับตามปรัชญาและเป้าหมายของสถานศึกษา และมีระบบความรับผิดชอบทางการศึกษา (Educational Accountability) บนพื้นฐานสมรรถนะหลักของผู้เรียน

เป้าหมายรวม

- ๑) เพิ่มจำนวนผู้เรียนอาชีวศึกษาในสาขาที่สอดคล้องกับความต้องการของภาคเอกชนและประเทศ และผู้จบอาชีวศึกษามีงานทำ
- ๒) ผู้เรียนอาชีวศึกษามีความรู้ ทักษะ เก่งปฏิบัติ มีสมรรถนะเป็นที่ยอมรับ หรือผ่านการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และการฝึกงานในสถานประกอบการ
- ๓) ผู้เรียนที่จบการศึกษาอาชีวศึกษามีความสามารถที่จะเป็นผู้ประกอบการได้เอง

เป้าหมายเร่งด่วน

- ๑) มีข้อเสนอว่าด้วยระบบค่าตอบแทนตามสมรรถนะให้ผู้จบการศึกษาสายอาชีพ โดยมีการปรับฐานเงินเดือนแรกบรรจุของบุคลากรภาครัฐและเพิ่มค่าตอบแทนพิเศษให้ผู้จบการศึกษาสายอาชีพ ที่เก่งปฏิบัติ หรือมีความเชี่ยวชาญพิเศษ เพื่อจูงใจให้ผู้เรียนและผู้ปกครองเห็นความสำคัญในกรณีที่เรียนอาชีวศึกษาและมีความสามารถในทางปฏิบัติสามารถได้รับค่าตอบแทนเทียบเท่าผู้จบปริญญาตรี
- ๒) มีระบบเรียนฟรีโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายสำหรับอาชีวศึกษาในสาขาที่กำหนด สนับสนุนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา กลุ่มที่มีผลการเรียนดี กลุ่มที่มีภูมิภานาอยู่ในพื้นที่ห่างไกล กันดาร และโรงเรียนขยายโอกาส กลุ่มเด็กออกกลางคัน กลุ่มเด็กผู้หญิง เพื่อจูงใจให้เด็กสายสามัญมาเรียนสายอาชีพ และให้ผู้เรียนกลับมาเป็นครูอาชีวศึกษา โดยมีการให้ทุนการศึกษาสำหรับผู้เรียนอาชีวศึกษาในสาขาขาดแคลนและสาขาที่เป็นความต้องการของประเทศ
- ๓) เพิ่มการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หรือการฝึกงาน และระบบอื่นๆ ที่เน้นการฝึกปฏิบัติ โดยการใช้มาตรการสร้างแรงจูงใจ เพิ่มการลดหย่อนภาษีจาก ๒๐๐% เป็น ๓๐๐% พัฒนาระบบการยื่นขอลดหย่อนภาษีให้ง่ายขึ้น และสร้างกลไกความร่วมมือจากภาคเอกชนและภาคประชาสังคม และจัด Road Show สร้างความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนและถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
- ๔) จัดตั้ง Training Center และมี Mobility Training Center ในลักษณะ PPP (Public Private Partnership) เพื่อใช้เป็นศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงานสำหรับนักเรียน นักศึกษา พนักงานในสถานประกอบการ ครูอาชีวศึกษาในสาขาช่างพื้นฐาน สาขาเกษตรกรรมและเทคโนโลยีทางการเกษตร และระบบเทคโนโลยีพื้นฐานเพื่อการปฏิบัติงาน ในแต่ละภูมิภาคที่สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
- ๕) สนับสนุนให้สถานศึกษา/นักศึกษาหารายได้ด้วยตนเอง
- ๖) ปลุกฝังและสร้างทักษะพื้นฐานในการเป็นผู้ประกอบการให้แก่ผู้เรียนอาชีวศึกษา

เป้าหมายระยะสั้น

- ๑) ปรับหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนอาชีวศึกษาให้มีความหลากหลาย และยืดหยุ่น ภาครัฐสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาแก่อาชีวศึกษาเอกชนและรัฐอย่างเท่าเทียมในฐานหน่วยผลิตกำลังคนเพื่อตอบสนองความต้องการด้านแรงงานของประเทศ อย่างมีคุณภาพและเพียงพอต่อความต้องการของสถานประกอบการเพื่อให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนสามารถเปิดหลักสูตรในสาขาที่ผู้เรียนมีความสนใจ และผู้ประกอบการมีความต้องการ
- ๒) ส่งเสริมการจัดอาชีวศึกษานอกระบบ สำหรับกลุ่มแรงงาน และกลุ่มคนพิการ
- ๓) จัดหาแหล่งเงินทุน หรือแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อส่งเสริมการลงทุนให้แก่ผู้เรียนอาชีวศึกษา

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๗ : การปฏิรูปอุดมศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันประสิทธิภาพ และธรรมาภิบาลของระบบอุดมศึกษา

การปฏิรูปการอุดมศึกษาเป็นด้านที่จำเป็นอย่างมากในปัจจุบัน การขยายตัวของอุดมศึกษาได้เน้นปริมาณ ต้องปรับมาที่การพัฒนาเพื่อคุณภาพ แก้ปัญหาความไม่สมดุลระหว่างสาขาวิชา ด้วยการมีนโยบายอุดมศึกษาที่เหมาะสมและปรับได้ทันความจำเป็นและการเปลี่ยนแปลงในโลก ในด้านการวิจัยต้องปรับให้สนองความจำเป็นของประเทศ และปรับให้มุ่งสู่การมีนวัตกรรมและการใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ รวมทั้งการพัฒนาสภามหาวิทยาลัยและการบริหารมหาวิทยาลัยทุกระดับให้มีความเป็นอิสระ และความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนแก้สภาพอนุรักษ์นิยมและความผืดต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อปรับสถาบันอุดมศึกษาเข้าสู่ยุค ๔.๐ และ ๕.๐

- ๑) แก้ปัญหาคุณภาพการเรียนการสอน และการสร้างบัณฑิต อุดมศึกษาในอนาคตต้องสร้างบัณฑิตที่มีคุณลักษณะตามที่พึงประสงค์ เป็นผู้มีความสามารถ ทักษะ และคุณธรรมจริยธรรม ในระดับสูงที่จะเป็นกำลังสำคัญของชาติในการพัฒนาและปฏิรูปประเทศ ทั้งเป็นผู้นำ ผู้ปฏิบัติ หรือผู้ประกอบการที่สามารถขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ประเทศ ๔.๐ ได้

ในการนี้ สถาบันอุดมศึกษาต้องปรับกระบวนการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อม เครื่องมืออุปกรณ์ และความร่วมมือกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษา สถาบันการศึกษา และหน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่พึงประสงค์ โดยสามารถปรับตนเองและมีนวัตกรรมที่จำเป็น ตลอดจนมีหลักการพัฒนา ประเมินผล มุ่งสร้างและแก้ไขให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

อาจารย์ในมหาวิทยาลัยต้องปรับแนวคิดให้มุ่งสู่ความเป็นเลิศ มีจิตวิญญาณของอาจารย์และนักวิชาการ อุทิศตนเป็นบุพการี และผู้ร่วมบุกเบิกทางวิชาการกับนิสิตนักศึกษา

จุดสำคัญที่ต้องสร้างคือ คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ที่ต้องเสริมสร้างทั้งในกิจการนิสิตนักศึกษา และบูรณาการเข้าสู่การเรียนทุกส่วนทุกขั้นตอน รวมทั้งจัดสิ่งแวดล้อม และปทัสถานสังคมในมหาวิทยาลัยให้เอื้อต่อพัฒนาการนี้

๒) แก้ปัญหาความไม่เหมาะสม ไม่ตรงเป้า ตรงปัญหาของการศึกษา

มหาวิทยาลัยต้องปรับสาขาวิชา หลักสูตร การเรียนการสอน ให้ครอบคลุมและตรงกับการงาน ทั้งในสมรรถนะที่จำเป็น ความสามารถในการทำงานอาชีพ และการมีชีวิตที่ดี

ควรจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความจำเป็นของสังคมทุกช่วงชีวิต เช่น การผลิตครูอาจารย์ สำหรับสถานศึกษาต่างๆ การศึกษาสำหรับแรงงาน การศึกษาต่อเนื่องสำหรับบัณฑิตเพื่อเป็นการศึกษา ตลอดชีวิต และการศึกษาสำหรับผู้สูงวัย ให้คงผลิตภาพ และการมีชีวิตที่ดี

๓) ทำการวิจัย สร้างนวัตกรรม และการนำความรู้และนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์

มหาวิทยาลัยต้องเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ให้เกิดความสามารถ ในการแข่งขันของชาติ อาจมีความจำเป็นต้องแบ่งสถาบันอุดมศึกษาเป็นกลุ่มที่มีเป้าหมายหลักต่างกัน

มหาวิทยาลัยจำนวนหนึ่งมีหน้าที่ทำการวิจัยที่เป็นขั้นแนวหน้าของศาสตร์ของโลก เพื่อยกระดับ ประเทศให้อยู่ในกลุ่มที่ก้าวหน้า แข่งขันได้ในอนาคต นวัตกรรมที่ลึกซึ้งและก้าวกระโดด จำเป็นต้องอาศัย วิชาการขั้นลึกซึ้งและพื้นฐาน ประกอบกับวิสัยทัศน์ที่ครอบคลุมของการวิจัย และบุกเบิกเพื่อให้เป็นผล ใช้ประโยชน์ได้จริง

มหาวิทยาลัยจำนวนหนึ่งอาจมุ่งทำการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาของประเทศ และเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ที่มีความหลากหลาย และลักษณะจำเพาะ การสร้างความรู้ความเข้าใจ และนวัตกรรมเฉพาะกรณี หรือ เฉพาะถิ่น มีความสำคัญในการพัฒนาและปฏิรูปประเทศ ทั้งในความเจริญทางเศรษฐกิจ ทางสังคม และ ความอยู่ดีกินดี มีความสุขของชุมชน

มหาวิทยาลัยหลายแห่งอาจสร้างนวัตกรรมที่ก่อประโยชน์ได้ทันที ในการสร้างสิ่งผลิต ในการผลิต หรือในการใช้ผลผลิต ตลอดจนการปรับให้สิ่งประดิษฐ์ตรงกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยที่มุ่งการสอน เพื่อเปิดโอกาสสู่อุดมศึกษา และสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา ก็สามารถทำการวิจัย สร้างนวัตกรรมในการศึกษา เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างดีที่สุดสำหรับผู้เรียน หรือทำการวิจัย เชิงประเมินหรือคัดเลือกความรู้และเทคโนโลยีใหม่ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ

๔) ปรับการให้บริการทางวิชาการเป็นเชิงรุก ให้เป็นหุ้นส่วนกับภาคอื่นๆ ในสังคม

บทบาทการให้บริการทางวิชาการแก่สังคมที่มักเป็นแนวตั้งรับอยู่แต่เดิม ต้องปรับเป็นเชิงรุก ที่นำความรู้และศักยภาพที่มีอยู่ออกไปช่วยขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจและสังคม โดยเป็นหุ้นส่วนในการ พัฒนาประเทศ และชุมชน

การมีส่วนร่วมในการริเริ่มงาน เช่น Start-ups นั้น หากมีสถาบันอุดมศึกษานำวิชาการเข้าไปร่วม เพื่อทำให้กิจการมีความแปลกใหม่ มีการบุกเบิกริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนมีกระบวนการหรือวิธีการที่ดีกว่าก็จะ สามารถมีความก้าวหน้า แข่งขันได้ และยังยืนยงขึ้น ดังที่ได้มีการดำเนินการเป็นผลมาแล้วในบางประเทศ

เป้าหมายรวม

- ๑) บัณฑิตในระดับอุดมศึกษามีสมรรถนะสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานเพื่อเพิ่มการผลิตในสาขาที่ประเทศต้องการ และลดการผลิตบัณฑิตในสาขาที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาด
- ๒) สถาบันอุดมศึกษาของไทยสามารถตอบสนองความต้องการของประเทศในอนาคต ทั้งในด้านการพัฒนานคน การวิจัยและสร้างสรรค์นวัตกรรม ตลอดจนทำให้สถาบันอุดมศึกษาไทยสามารถปรับตัวและแข่งขันได้ในโลก หรือเป็นสถาบันที่สามารถสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ๓) ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีศักยภาพในการเรียนในระดับอุดมศึกษา สามารถเข้าเรียนในสาขาที่ตนถนัดได้อย่างเต็มศักยภาพ
- ๔) เพิ่มประสิทธิภาพของการใช้งบประมาณของรัฐในการสนับสนุนการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศ รวมถึงปรับปรุงธรรมาภิบาลในการจัดการระบบอุดมศึกษาและธรรมาภิบาลภายในสถาบันอุดมศึกษา ให้การจัดการมีความรับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม

เป้าหมายเร่งด่วน

มีข้อเสนอว่าด้วยการปฏิรูปการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

เป้าหมายระยะสั้น

- ๑) มีการจัดระบบใหม่ในการกำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษา และระบบอุดมศึกษาของประเทศ ที่ส่งเสริมความเป็นอิสระทางวิชาการ ภายใต้ความรับผิดชอบด้านงบประมาณและการจัดการที่ชัดเจน ตลอดจนสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล โดยจัดบทบาทการกำหนดนโยบาย การกำกับดูแล และการดำเนินการ แบ่งแยกจากกันให้มีความชัดเจนเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบแต่บูรณาการดำเนินการร่วมกัน
- ๒) มีการกำหนดและจัดกลุ่มยุทธศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาในแต่ละกลุ่มอย่างเหมาะสม ตลอดจนให้มีระบบในการกำกับดูแลและมีมาตรการสนับสนุนการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับกลุ่มยุทธศาสตร์
- ๓) มีแนวทางที่ชัดเจนในการส่งเสริมศักยภาพด้านการวิจัยและการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่สามารถนำไปสู่การใช้ประโยชน์ โดยให้มีความเชื่อมโยงกับระบบและกลไกของประเทศในพัฒนางานด้านวิจัยและนวัตกรรม ทั้งในระดับนโยบาย การกำหนดแผนการอุดมศึกษา ได้รับการกำกับดูแลอย่างเป็นระบบและคล่องตัว
- ๔) มีมาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความร่วมมือกับภาคเอกชน และชุมชนในด้านการวิจัยและสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เป็นรูปธรรม ซึ่งอาจเกิดขึ้นในฐานะผู้กำหนดโจทย์และผู้ใช้งาน ผู้ให้การสนับสนุนทรัพยากร การใช้ทรัพยากรร่วมกัน การแลกเปลี่ยนและจัดการความรู้ระหว่างกัน ตลอดจนการที่สถาบันอุดมศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยสร้างหรือเติมเต็มศักยภาพของบุคลากรในการวิจัยให้แก่องค์กรภาคเอกชน

๕) ให้มีการใช้แนวทางการสนับสนุนทรัพยากรโดยเฉพาะงบประมาณของรัฐแบบมุ่งเป้า โดยกำหนดให้ตามความสอดคล้องกับแผนงานด้านวิจัยและนวัตกรรมของชาติ ทั้งนี้ให้พิจารณากลุ่มยุทธศาสตร์ ศักยภาพและผลการดำเนินการที่ผ่านมาของสถาบันอุดมศึกษาประกอบ และให้มีการติดตามประเมินผล อย่างเป็นระบบเพื่อสร้างความมั่นใจในระดับหนึ่งว่าทรัพยากรของรัฐจะถูกใช้ไปอย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ

เป้าหมายระยะกลาง - ระยะยาว

ตามที่กำหนดในแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาที่จะมีการทบทวนปรับปรุงในระยะต่อไป หรือตามที่กำหนดในแผนการศึกษาแห่งชาติที่จะมีการทบทวนและปรับปรุงในลำดับต่อไป

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๘ : การจัดตั้งสถาบันหลักสูตรและการเรียนรู้ แห่งชาติ (National Institute of Curriculum and Learning)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ ได้มีหลักการให้ปรับปรุงหลักสูตร วิธีการเรียนรู้ และการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เพื่อให้การศึกษาไทยมีคุณภาพที่พึงประสงค์ แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างด้านคุณภาพ และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของชาติ ตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้มีการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการกำหนด หลักสูตร และได้ปรับแก้เป็นระยะๆ อาศัยฐานหลักสูตรแกนกลางที่เน้นเนื้อหาสาระ และแปลหลักสูตร ออกเป็นตำราแต่ละชั้นปีการศึกษา รวมทั้งคู่มือการสอนที่ใช้เต็มเวลา พร้อมกับกำหนดจำนวนชั่วโมงในการ สอนแต่ละตอนกำกับไว้ด้วย ทำให้การเรียนการสอนเน้นการท่องจำ การประเมินผล หรือการสอบที่เน้นเนื้อหา สาระได้นำไปสู่การกวดวิชาและการแก่งข้อสอบ และไม่เป็นที่น่าสนใจของผู้เรียน ประกอบกับพัฒนาการ ทางการศึกษาในโลกที่เน้นการเรียนรู้บนฐานสมรรถนะ และใช้วิธีการเรียนรู้เชิงรุกมากกว่าการท่องจำ ทั้งยังต้องมีความหลากหลาย ปรับให้ตรงกับความถนัด และความประสงค์ของผู้เรียน จึงจำเป็นต้องปรับ หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผลให้ทันการเปลี่ยนแปลงในโลก และมีการพัฒนาครูและผู้ที่ เกี่ยวข้องให้สามารถปรับเปลี่ยนด้วย

เป้าหมายของการศึกษาไทยตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ครอบคลุมกว้างขวาง ทั้งคุณธรรม จริยธรรม ความเป็นพลเมืองดีที่ภูมิใจในชาติ สามารถสร้างความเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และ มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ รวมทั้งมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณิตศาสตร์ เทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะการใช้ข้อมูล การสื่อสาร และการออกแบบนวัตกรรม รวมทั้งการนำความรู้และทักษะไปใช้ประโยชน์ จึงต้องพัฒนาให้ทันการเปลี่ยนแปลง ในโลก ขณะเดียวกันต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และความดีงามของความเป็นไทย

ในปัจจุบันมีหน่วยงาน กลุ่มพัฒนาหลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งเป็น ๑ ใน ๑๑ กลุ่มงาน ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำลังคนที่มีขีดขอบ ทำหน้าที่นี้มีน้อย มีผลให้เกิดข้อจำกัดหลายประการในการดำเนินการกิจสำคัญนี้ให้สำเร็จลุล่วงอย่างมี ประสิทธิภาพ

การปฏิรูปหลักสูตรการเรียนรู้และการประเมินผลนี้ ต้องอาศัยนักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เกี่ยวกับงานพัฒนาหลักสูตร ที่ต้องระดมจากทั่วประเทศ จัดเป็นเครือข่ายที่สามารถสร้างเอกภาพ ความมั่นคงทางวิชาการ และความคล่องตัวในการปฏิบัติงานตามนโยบายและเป้าหมายร่วมองค์กร ในการนี้จึงต้องเป็นศูนย์รวมของการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนอย่างครบวงจร ช่วยให้การดำเนินงานมีความเป็นเอกภาพสอดคล้องสัมพันธ์กันทั้งระบบ ตั้งแต่การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร การนำไปใช้ในการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร การวัดและประเมินผล รวมทั้งการติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตร ทั้งยังแก้ปัญหาความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานและความสิ้นเปลืองงบประมาณด้วย

ข้อเสนอการจัดตั้งสถาบันหลักสูตรและการเรียนรู้แห่งชาติ ได้รับการเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และคณะกรรมการธิการ ด้านการศึกษาฯ สถานิติบัญญัติแห่งชาติแล้ว (รายละเอียดอยู่ใน รายงานเฉพาะเรื่องที่ ๙ การปฏิรูปการเรียนการสอนด้วยสถาบัน หลักสูตรและการเรียนรู้แห่งชาติ)

เป้าหมายรวม

มีสถาบันหลักสูตรและการเรียนรู้แห่งชาติ เป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการหรือ รัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณหรือกฎหมายอื่น เป็นหน่วยงานที่ไม่แสวงหาผลกำไร ทำหน้าที่เป็นองค์กรกลางในการพัฒนาหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน รวมทั้งการจัดทำ ส่งเสริม สนับสนุนการนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนติดตามผล

เป้าหมายเร่งด่วน

มีบทบัญญัติตามกฎหมายเพื่อให้สามารถจัดตั้งสถาบันหลักสูตรและการเรียนรู้แห่งชาติ

เป้าหมายระยะสั้น

มีสถาบันหลักสูตรและการเรียนรู้แห่งชาติ ทำหน้าที่วิจัย และพัฒนาหลักสูตรแกนกลาง การจัดการเรียนการสอน ระดับก่อนวัยเรียน ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญ สื่อและเทคโนโลยีการศึกษา การวัดและประเมินผล ระบบการเทียบเคียงและเทียบโอน รวมทั้งระบบนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อให้เกิดการเผยแพร่สู่การใช้งานสูงสุด

เป้าหมายระยะกลาง - ระยะยาว

สถาบันหลักสูตรและการเรียนรู้แห่งชาติ ดำเนินการนิเทศ ติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอนของครู และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

การปฏิรูปหลักสูตร การเรียนรู้
และการประเมินผลนี้
ต้องอาศัยนักวิชาการที่มีความรู้
ความเชี่ยวชาญ และ
ประสบการณ์เกี่ยวกับ
งานพัฒนาหลักสูตร ที่ต้องระดม
จากทั่วประเทศ จัดเป็นเครือข่าย
ที่สามารถสร้างเอกภาพ
ความมั่นคงทางวิชาการ และ
ความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน
ตามนโยบายและเป้าหมายร่วม

เรื่องที่ ๖ : การปรับโครงสร้างของหน่วยงานในระบบการศึกษา เพื่อบรรลุเป้าหมายในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๖.๑ : สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหาร และจัดการศึกษา

ประเด็นหลักอย่างหนึ่งในการปฏิรูปการศึกษา คือ การใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการปฏิรูป อันเป็นหัวใจของการปฏิรูปครั้งนี้ โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นหน่วยผลิตหลักของระบบการศึกษา ที่เป็นจุดกำหนดคุณภาพของผลสัมฤทธิ์ หากโรงเรียนสามารถทำหน้าที่ได้ดี ผลการศึกษาจึงจะดีด้วย

ครูเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ที่ดีและสามารถ

ประเด็นหลักอย่างหนึ่ง
ในการปฏิรูปการศึกษา คือ
การใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลาง
ของการปฏิรูป

ปฏิบัติหน้าที่ได้ดี กฎหมายจึงต้องตั้งอยู่บนฐานการให้ความสำคัญกับครูอย่างครบวงจร ส่วนนี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข และการสนับสนุนที่ตรงจุด ต้องคืนศรัทธาไปยังครู และระบบบริหารที่อยู่ในระดับเหนือขึ้นไป ต้องทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน ช่วยเหลือ และกำกับดูแล แทนที่การเป็นผู้บังคับบัญชาที่เข้มงวดด้วยระเบียบ

ในหลากหลายกรณี มีตัวอย่างของผู้เรียนที่มีความมุ่งมั่น พยายามทำการศึกษาให้ได้ผลสัมฤทธิ์ที่ดี แม้จะมีข้อจำกัด และความยากลำบาก หากได้คืนศรัทธา

ให้กับนักเรียน ให้สามารถทำการเรียนรู้ได้ตามความถนัด และอุปนิสัยของแต่ละคนแล้ว คุณภาพการศึกษาที่มีโอกาสที่จะดีขึ้น ยิ่งในโลกปัจจุบันที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทมาก เด็กและเยาวชนซึ่งเกิดในยุคดิจิทัล และมีความเคยชินกับสิ่งแวดล้อมที่ปรับเปลี่ยนไป พร้อมกับการสนับสนุนที่เหมาะสม โอกาสที่จะเกิดการเรียนรู้ที่ดี ย่อมเกิดขึ้นได้

ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... ยังได้ให้ความสำคัญกับผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องมีสมรรถนะพิเศษหลายอย่าง เช่น ความเป็นผู้นำ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการบริหารวิชาการ บริหารคน บริหารการเงินอย่างซื่อสัตย์สุจริต มนุษยสัมพันธ์ และความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ และการตัดสินใจ การได้มาซึ่งผู้บริหารโรงเรียน และการพัฒนาความสามารถ ตลอดจนกลไกการสนับสนุน และประเมินผล จึงต้องได้รับการดูแลที่ดี

ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องมี
สมรรถนะพิเศษหลายอย่าง เช่น
ความเป็นผู้นำ ความสามารถ
ในการสื่อสาร ความสามารถ
ในการบริหารวิชาการ บริหารคน
บริหารการเงินอย่างซื่อสัตย์สุจริต
มนุษยสัมพันธ์ และความสามารถ
ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นอีกกลไกที่จำเป็นเพื่อสร้างความร่วมมือ และบทบาทของชุมชน แต่ต้องมีกระบวนการในการจัดหา การทำงานและการกำกับดูแล จึงจะเกิดเป็นผลตามที่พึงประสงค์ ภายใต้บริบทที่แตกต่างหลากหลาย

โรงเรียนยังต้องได้รับการสนับสนุนในด้านต่างๆ ทั้งด้านวิชาการ ด้านทรัพยากร และระบบระเบียบ จึงจะสามารถแก้ปัญหาที่รุนแรงของคุณภาพการศึกษาและความเหลื่อมล้ำในปัจจุบัน

ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... จึงมีบทบัญญัติหลายประการที่จะปฏิรูปโรงเรียน ให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้

เป้าหมายรวม

สถานศึกษาของรัฐมีความเป็นอิสระและมีธรรมาภิบาลในการบริหารและจัดการศึกษา ครอบคลุม ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคลากร ด้านการบริหารงานทั่วไป และมีความรับผิดชอบต่อคุณภาพของการจัดการศึกษา

เป้าหมายเร่งด่วน

- ๑) มีร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องว่าด้วยหลักเกณฑ์ รูปแบบ หน้าที่ อำนาจ โครงสร้างการกำกับดูแล ของสถานศึกษาของรัฐที่มีความเป็นอิสระในการบริหารและจัดการศึกษา
- ๒) มีร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหาร และจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษา ทั้งด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป
- ๓) มีร่างแผนปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาของรัฐที่มีความเป็นอิสระในการบริหารและจัดการศึกษา

เป้าหมายระยะสั้น

- ๑) ประกาศใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องว่าด้วยหลักเกณฑ์ รูปแบบ หน้าที่ อำนาจ โครงสร้าง การกำกับดูแลของสถานศึกษาของรัฐที่มีความเป็นอิสระในการบริหารและจัดการศึกษา
- ๒) ประกาศใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหาร และจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษา ทั้งด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป
- ๓) ประกาศใช้แผนปฏิบัติการฯ

เป้าหมายระยะกลาง - ระยะยาว

ได้สถานศึกษาของรัฐที่ได้รับการพัฒนาให้มีความเป็นอิสระในการบริหารและจัดการศึกษา ครอบคลุมทั้ง ๔ ด้าน ตามแผนปฏิบัติการเป็นระยะ ทุก ๒ ปี

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๖.๒ : พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้ประกาศใช้แล้ว และมีพื้นที่นวัตกรรมได้รับการประกาศแล้วใน ๖ จังหวัด

ในการปฏิรูปที่มุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศ ที่มีความแตกต่างหลากหลาย จำเป็นต้องมีการดำเนินการและกลวิธีที่อาจแตกต่างกันได้ การจัดการในลักษณะพื้นที่นวัตกรรมที่นำแนวคิดและหลักการที่ได้พิจารณาแล้วว่า น่าจะเป็นผลดีออกไปใช้ในทางปฏิบัติจริง และมีการทดลองและปรับแก้ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จะเป็นวิธีการสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาทั้งประเทศ เมื่อได้ผลจากการใช้นวัตกรรมแล้ว จะได้ขยายตัวอย่างไปใช้ในที่อื่นๆ ต่อไป

เป้าหมายรวม

- ๑) ผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เหมาะสมสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนและพื้นที่
- ๒) มีการเรียนรู้และขยายผลของนวัตกรรมที่ได้จากพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสู่การจัดการศึกษาในพื้นที่อื่นๆ

เป้าหมายเร่งด่วน

มีข้อเสนอและร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อผู้เรียนในพื้นที่มีความเฉพาะด้านในเรื่องวัฒนธรรมและภาษา ครอบคลุมประเด็นเรื่องครู หลักสูตร สถานศึกษา การพัฒนาคุณภาพ และการกำกับดูแลสถานศึกษา

เป้าหมายระยะสั้น

- ๑) นโยบายและกฎระเบียบที่มีความคล่องตัว และเอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน และการบริหารของโรงเรียน
- ๒) มีหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ และความต้องการของชุมชนและพื้นที่

เป้าหมายระยะกลาง - ระยะยาว

ผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเหมาะสม สอดคล้องกับอัตลักษณ์ และความต้องการของชุมชนและพื้นที่ ตลอดจนบรรลุตามความมุ่งหมายของกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ ฉบับใหม่

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๖.๓ : การปรับปรุงโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการควรมีโครงสร้างที่มีเอกภาพ ตลอดจนการประสานงานเพื่อประสิทธิภาพของงาน การแบ่งแยกหน้าที่และอำนาจเพื่อรองรับรูปแบบใหม่ที่แยกความรับผิดชอบในด้านนโยบาย (Policy) ด้านกำกับดูแลส่งเสริม (Regulator) ด้านการสนับสนุนต่างๆ (Supporter) และด้านการดำเนินการหรือการปฏิบัติการ (Operator) มุ่งเน้นการกระจายอำนาจ สร้างธรรมาภิบาลรับผิดชอบต่อการสนับสนุนสถานศึกษา และมีบทบาท หน้าที่ และอำนาจสอดคล้องกับทบทบัญญัติในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

เป้าหมายรวม

กระทรวงศึกษาธิการมีโครงสร้างที่แบ่งแยกหน้าที่และอำนาจเพื่อรองรับรูปแบบใหม่ที่แยกความรับผิดชอบในด้านนโยบาย (Policy) ด้านกำกับดูแลส่งเสริม (Regulator) ด้านการสนับสนุนต่างๆ (Supporter) และด้านการดำเนินการหรือการปฏิบัติการ (Operator) มุ่งเน้นการกระจายอำนาจ ธรรมาภิบาลรับผิดชอบต่อการสนับสนุนสถานศึกษา และมีบทบาท หน้าที่ และอำนาจสอดคล้องกับทบทบัญญัติในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

เป้าหมายเร่งด่วน

มีข้อเสนอการปรับปรุงบทบาทหน้าที่และอำนาจเพื่อให้สอดคล้องกับทบทบัญญัติของกฎหมายการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ และให้สามารถปรับปรุงการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เป้าหมายระยะสั้น

มีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานในกำกับของกระทรวงฯ

เรื่องที่ ๗ : การปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้โดยการพลิกโฉมด้วยระบบดิจิทัล (Digitalization for Educational and Learning Reform)

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๗.๑ : การปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลแห่งชาติ (Digital Learning Reform : National Digital Learning Platform (NDLP))

ในโลกปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารสารสนเทศได้ก้าวหน้าไปเป็นอันมาก สามารถข้ามข้อจำกัดด้านระยะทางและเวลาได้ รวมทั้งปรับการสื่อสารจากการใช้ตัวอักษรเป็นหลัก ไปสู่การใช้มัลติมีเดีย ที่สื่อได้ทั้งตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว แสง เสียง และการแสดงอารมณ์ตลอดจนปรับใช้สำหรับผู้พิการด้วย ข้อมูลจำนวนมากสามารถเก็บและส่ง หรือติดต่อกันได้อย่างรวดเร็ว การแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้เกิดได้เสมือนอยู่ใกล้ชิดกัน ปัญหาประติษฐ์ยังช่วยให้สามารถสร้างความเข้าใจในสิ่งที่ซับซ้อนได้ง่ายขึ้น ทั้งยังเพิ่มประสิทธิภาพในการประเมินได้ด้วย ความก้าวหน้านี้มีผลในการเปลี่ยนโฉมการศึกษา จึงเกิดมีรูปแบบและวิธีการในการสอนและการเรียนรู้ที่หลากหลาย คล้ายกับเป็นขานขาลาสำหรับใครก็ได้ที่ประสงค์จะเรียนรู้ แพลตฟอร์มการเรียนรู้จึงเกิดขึ้นเป็นอันมากในโลก ทั้งที่เป็นสาธารณะและเป็นธุรกิจ ประเทศไทยได้มีโครงสร้างพื้นฐานทั้งระบบส่งทางอากาศ ระบบส่งทางสาย และระบบโทรศัพท์อัจฉริยะ จึงมีความพร้อมที่จะใช้ประโยชน์

แพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลแห่งชาติ (National Digital Learning Platform) หมายถึงระบบการคัดสรร พัฒนา เผยแพร่ ใช้ และประเมินคุณภาพสื่อและเทคโนโลยีทั้งในแบบออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อตอบสนองเป้าหมายการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และการสอน และเป็นศูนย์รวมผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางที่สามารถเข้าถึงได้ในทุกที่ ทุกเวลา ด้วยกลไกชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ โดยมุ่งเป้าให้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาการศึกษาของชาติทั้งในด้านคุณภาพการศึกษา ความเหลื่อมล้ำ และความสามารถในการแข่งขัน

การจัดตั้งแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลแห่งชาติ (National Digital Learning Platform - NDLP) ที่คัดสรร รวบรวม เชื่อมโยง (Syndicate) และพัฒนาปรับปรุงสื่อและเทคโนโลยีคุณภาพอย่างเป็นระบบ มุ่งเป้าหมายการนำไปใช้เพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และกระบวนการสอนที่มีความเป็นนวัตกรรมและปรับเหมาะตามความต่างของผู้เรียน

การเรียนรู้ด้วยดิจิทัลแห่งชาติ มีเป้าหมายเพื่อสร้างมาตรฐานการจัดการหลักสูตรฯ โดยคัดสรรสาระความรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะและสมรรถนะของผู้เรียน เช่น บทเรียน สื่อการสอน และเทคโนโลยีที่หลากหลาย มีคุณภาพสูงและมีกลไกการประกันคุณภาพ และมีการประเมินใช้สารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

รัฐจึงต้องจัดให้มีแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลแห่งชาติ (National Digital Learning Platform) ประกอบด้วย

(๑) เทคโนโลยีระบบการจัดการความรู้ ในลักษณะของท่า (Portal) ทรัพยากรเรียนรู้ สื่อ และ แอปพลิเคชันที่มีคุณภาพสูงและตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ความต้องการของผู้เรียน ระบบจะต้องประกอบด้วย เทคนิคการคัดกรอง เชื่อมโยง สื่อ เทคโนโลยี แหล่งความรู้ และผู้รู้ที่กระจายกันอยู่ด้วยการจัดกลุ่มประเภท พัฒนาเพื่อนำมาใช้ด้วยเทคโนโลยีชาญฉลาดอัจฉริยะ ที่เกิดจากการวิเคราะห์ตรรกะสำคัญของลักษณะ การเรียนรู้ ความรู้ เป้าหมายการเรียนรู้ และปฏิสัมพันธ์ที่ตอบสนองต่อผู้เรียนรายบุคคลได้

(๒) ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนคุณภาพและการนำใช้สื่อเทคโนโลยีที่ตอบสนองต่อการเรียนการสอน และชุมชนการเรียนรู้ ดำเนินงานโดยคณะกรรมการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลแห่งชาติ ประกอบด้วยกรรมการฝ่ายต่างๆ อย่างเหมาะสม

แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยดิจิทัล : แพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลแห่งชาติ (Digital Learning Reform : National Digital Learning Platform (NDLP)) มีดังนี้

(๑) รัฐต้องใช้กลไกในการรวมพลัง (Synergy) จัดตั้งหน่วยงานของสถาบันหลักสูตร ประกอบด้วย นักปฏิบัติ นักวิชาการ และหน่วยงานรัฐ หน่วยงานท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานภาคเอกชน หน่วยงาน ไม่หวังผลกำไร รวมทั้ง หน่วยงานแหล่งทุนวิจัยและผลิตเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยจัดสรรทุนดำเนินการจาก หน่วยงานที่เข้าร่วม

(๒) หน่วยงานทำหน้าที่กำหนดนโยบาย วางแผนยุทธศาสตร์ การคัดกรอง พัฒนาสื่อและ เทคโนโลยีการศึกษาที่ใช้ได้จริง เกิดผลและวัดผลกระทบในเชิงประจักษ์ได้

(๓) จัดให้มีแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ จัดเก็บ รวบรวม คัดกรอง จัดประเภท วิจารณ์คุณภาพ ปรับเหมาะและพัฒนาสื่อ แอปพลิเคชัน และเทคโนโลยีที่สร้างการปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ ทางสังคม และการรวมตัวของผู้เรียน ผู้รู้ และเครือข่ายจิตอาสาเพื่อบ่มเพาะคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของ ประชากรไทย

(๔) จัดระบบและกลไกความร่วมมือและการลงทุนและบริการร่วมระหว่างรัฐและเอกชน ที่จะจัด ให้มีวัสดุการเรียนรู้ ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ ทั้งในวัสดุที่จับต้องได้และในรูปแบบดิจิทัลที่มีคุณภาพ

(๕) จัดให้มีระบบกองทุน และการแข่งขัน และนวัตกรรมที่ใช้ได้ผลจริงในการยกระดับความรู้ เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ และสามารถสร้างผลตอบแทนได้จากผลิตภัณฑ์นวัตกรรม

(๖) จัดให้มีการเข้าถึงบุคคลผู้เชี่ยวชาญในการขับเคลื่อนการใช้โดยผู้เชี่ยวชาญ และเป็นชุมชน การเรียนรู้เฉพาะทางในแต่ละด้านภายใต้การดูแล ให้การสนับสนุนตรวจสอบจากหน่วยงาน

(๗) จัดให้มีกลไกขยายขอบข่ายการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลแห่งชาติ เป็นระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนอง ต่อเป้าหมายในแต่ละช่วงวัยของประชากรไทย การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัยด้วยเทคโนโลยี ส่งผลกระทบต่อผลิตภาพทางสังคมที่เอื้ออาหาร ถ่ายทอดวัฒนธรรมความรู้ บรรทัดฐานของสังคมที่เป็นอัตลักษณ์ของไทย ที่แตกต่างและสร้างการแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ

เป้าหมายรวม

เพื่อพัฒนาระบบดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ (National Digital Learning Platform) ในการปรับเปลี่ยนระบบการศึกษา สร้างคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสามารถ ในการแข่งขันเพื่อให้ก้าวกระโดดทันกับพัฒนาการในโลกตามแผนยุทธศาสตร์ชาติในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีเป้าหมายจำเพาะ ดังนี้

(๑) เพื่อใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูลความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่และจะมีการสร้างขึ้นต่อไป ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง ทั้งเป็นที่รวบรวมข้อมูลเพื่อการเรียนรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว

(๒) เป็นกลไกในการรวบรวม คัดกรอง พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง และทั่วถึงตลอดจนมีกลไกในการเข้าถึงและคัดเลือกสิ่งที่ต้องการได้โดยง่าย

(๓) เป็นเวทีที่มีการเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะชุมชน นำไปสู่การเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามาเรียนซึ่งจะลดความเหลื่อมล้ำ และนำแหล่งข้อมูลสื่อการเรียนรู้ใหม่เข้ามาได้ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันตลอดจนเป็นเวทีที่มีการให้บริการเพื่อการเรียนรู้ (Service) ต่างๆ

(๔) เพื่อเร่งรัดแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและสร้างเสริมคุณภาพการศึกษา ทั้งระบบการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล หรือผู้ด้อยโอกาส หรือผู้ที่มีความจำเป็นพิเศษ อันเป็นการสร้างพลังให้กับผู้เรียน ครู และโรงเรียน

(๕) เพื่อพัฒนาคุณภาพครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้สามารถปรับบทบาทให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (Facilitator) โดยเน้นให้ผู้เรียนมีวิืหาความรู้ในโลกแห่งความรู้อันมากมายมหาศาล ให้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงของยุคดิจิทัลในศตวรรษที่ ๒๑

เป้าหมายเร่งด่วน ภายในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

๑) จัดตั้งโครงการดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ โดยมีคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการดำเนินงาน และมีผู้รับผิดชอบโครงการ

๒) วางนโยบายเกี่ยวกับขอบเขต แนวทางและการดำเนินงานของดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ ทำการศึกษา วางหลักเกณฑ์ และวิธีการดำเนินงานในการจัดตั้งดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ ทำการรวบรวมข้อมูลสื่อทางการศึกษาที่อยู่ในรูปดิจิทัล เพื่อคัดเลือกสื่อที่เหมาะสม และหาช่องว่างที่มีอยู่จัดทำสื่อเพื่อการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นต้นแบบสำหรับสื่อการเรียน และการประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียน สำหรับวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ตลอดจนทดลองและวิจัยการนำไปใช้ในพื้นทีนวัตกรรมการศึกษา

เป้าหมายระยะสั้น

๑) จัดทำแผนปฏิบัติการดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้แห่งชาติและจัดตั้งดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ

๒) เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม แล้วขยายผลการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้แห่งชาติไปใช้ทั้งระบบการศึกษา

เป้าหมายระยะกลาง - ระยะยาว

มีแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในลักษณะ Social Enterprise และคนทุกช่วงวัยนำไปใช้อย่างแพร่หลาย เกิดเครือข่ายทั่วประเทศและนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยไปสู่สากล

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๗.๒ : ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการศึกษา (Big Data for Education)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๕ ในหมวด ๕ การบริหารและจัดการศึกษา ได้กำหนดให้มีเป้าหมายที่จะเร่งรัดดำเนินการให้ทุกหน่วยงาน มีการออกแบบ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางและระบบสารสนเทศเพื่อการศึกษา รวมทั้งการจัดเก็บรวบรวม ข้อมูลในการบริหารจัดการ เพื่อรองรับการตัดสินใจวางแผนและการดำเนินงานด้านการปฏิรูปการศึกษา ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา จนถึงระดับกระทรวง รวมทั้งให้มีการพัฒนา ระบบข้อมูลสารสนเทศที่สอดคล้องกับมาตรฐานข้อมูลตามนโยบายที่มุ่งเน้นการปรับระบบบริหารจัดการ หน่วยงานของรัฐ (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖ : ๖๖) ซึ่งปัจจุบันรัฐบาลได้มีการบูรณาการ Big Data ภาครัฐ ที่ทุกระดับต้องมีการบริหารจัดการข้อมูลในกระทรวงของตนเองร่วมกับกระทรวงอื่นๆ ในการแก้ปัญหาและ การวางแผนทรัพยากรของประเทศ

ที่ผ่านมา การพัฒนาด้านข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษามีความก้าวหน้า และความสำเร็จอยู่หลายประการ โดยในระยะที่ผ่านมา ได้แก่

๑) รายงานประเมินผลการดำเนินการตามแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๙) ระบุว่ามีการดำเนินการตามแนวนโยบายในแผนการศึกษาแห่งชาติให้พัฒนาและนำเทคโนโลยี สารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งผลให้มีการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการบริหารจัดการในสถานศึกษาระดับต่างๆ มากขึ้น

๒) มีการขยายและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานของระบบเครือข่ายสารสนเทศของสถานศึกษา เช่น การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เพื่อปรับปรุงการเชื่อมต่อข้อมูลเพื่อสนับสนุนการเข้าถึงสื่อการศึกษา และการส่งต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ลดความซ้ำซ้อนและส่วนที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์

๓) มีความพยายามในการพัฒนาการจัดเก็บข้อมูลของสถานศึกษาเพื่อลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล อบรมและพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรจำนวนหนึ่ง รวมถึงจัดทำแผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษาของ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ในการปฏิรูปการศึกษา ต้องมีการดำเนินการบูรณาการข้อมูลจากฐานข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินการของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาในระดับข้อมูล รายบุคคล เพื่อจัดสรรความช่วยเหลือแก่กลุ่มเป้าหมายที่ด้อยโอกาส รวมถึงการพัฒนาต่อยอดระบบสารสนเทศ เชื่อมโยงแหล่งข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ให้การดำเนินการเป็นไปอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ การปฏิรูป ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อจัดการศึกษาต้องดำเนินการทั้งระบบอย่างเป็นระบบ โดยใช้ประโยชน์จาก ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งจะทำให้การปฏิรูปการศึกษาด้วยดิจิทัลเป็นรากฐานสำคัญในการ สนับสนุนและขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในส่วนอื่นๆ ทั้งนี้ข้อมูลและสารสนเทศจะต้องมีความเพียงพอ ถูกต้อง เชื่อถือได้ และพร้อมใช้ เพื่อให้เอื้อต่อการติดตามผลระยะยาว การวิเคราะห์ การตัดสินใจและ การวางแผนการศึกษาระดับต่างๆ การดำเนินการและการติดตามประเมินผล

ระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อจัดการศึกษา (Big Data for Education) จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน จริงจัง เป็นรูปธรรม โดยมีการวางแผน ดำเนินการและติดตามผลเพื่อทบทวนและ ปรับปรุงอย่างเป็นระบบ มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ตอบสนองความต้องการใช้ประโยชน์ของหน่วยปฏิบัติการต่างๆ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการผลการปฏิบัติงานด้วยข้อมูลในเรื่องต่างๆ และระดับต่างๆ ของระบบการศึกษา ที่สนับสนุนและบูรณาการกับการปฏิรูปการศึกษาในส่วนอื่นๆ ตามแนวทางพัฒนาเชิงดิจิทัล ๖ แนวทาง เพื่อแก้ปัญหาและเร่งพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศไทย

เป้าหมายรวม

มีระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการระบบการศึกษา ครอบคลุมการจัดทำข้อมูลรายบุคคลของผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา สถานศึกษา หน่วยงาน และกระบวนการที่เกี่ยวข้องในทุกระดับการศึกษาและทุกระบบการศึกษา

เป้าหมายเร่งด่วน

- ๑) มีข้อเสนอของการบูรณาการข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการศึกษา โดยปรับย้าย ถ่ายโอน ควบรวมและปรับปรุงหน่วยงานที่มีหน้าที่อยู่เดิม
- ๒) มีข้อเสนอและแผนปฏิบัติการระบบบูรณาการข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการศึกษา

เป้าหมายระยะสั้น

- ๑) มีการดำเนินการเพื่อให้เกิดศูนย์สารสนเทศเพื่อการศึกษา (ภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติ และสามารถดำเนินการได้ภายใน ๒ ปี)
- ๒) มีระบบบูรณาการข้อมูลรายบุคคล ๔ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) ผู้เรียน ๒) ครูและบุคลากรทางการศึกษา ๓) สถานศึกษา ๔) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับการศึกษาและทุกระบบการศึกษา (อาทิ สทศ., สมศ.)
- ๓) มีระบบข้อมูลรายบุคคลของผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา สถานศึกษา หน่วยงาน และกระบวนการที่เกี่ยวข้องในทุกระดับการศึกษา ทุกระบบการศึกษา สามารถใช้ประกอบการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาได้อย่างครอบคลุมการจัดการศึกษาเพื่อคุณภาพตามระบบ

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๗.๓ : การพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital citizenship) ในด้านความฉลาดรู้ดิจิทัล (Digital literacy) ความฉลาดรู้สารสนเทศ (Information literacy) ความฉลาดรู้สื่อ (Media literacy) เพื่อการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ (Learning how to learn) ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนการมีพฤติกรรมที่สะท้อนการรู้คิดกา มารยาท จริยธรรมเกี่ยวกับการใช้สื่อและการสื่อสารบนอินเทอร์เน็ต

การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสื่อสารสารสนเทศในโลกได้มีผลต่อชีวิตมนุษย์ การงานอาชีพและการศึกษาเพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์เป็นอันมาก โดยเฉพาะผู้ที่เกิดหลังปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นปีที่การใช้โทรศัพท์มือถือและคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลได้ขยายตัวอย่างกว้างขวางนั้น ถือว่าเป็นคนยุค Z อันเกิดมาในโลกที่ต่างจากเดิม มีโอกาสใช้เทคโนโลยีก้าวหน้าได้เต็มที่

ในปัจจุบัน ข้อมูลและความรู้หาได้ง่ายจากแหล่งต่างๆ ทั้งที่เป็นของสาธารณะและที่ต้องซื้อ สมรรถนะอย่างหนึ่งของคนในปัจจุบันและอนาคต คือ ความสามารถในการเข้าถึงความรู้ ด้วยการค้นจากแหล่งที่เหมาะสม ความรู้ยังซ้อนกันอยู่เป็นระดับ จึงต้องมีความสามารถที่จะค้นหาลงลึกไปยังสิ่งที่ต้องการ ซึ่งอาจไปถึงต้นตอของความรู้ แต่โดยที่ข้อมูลและความรู้มีมาก ด้วยความเชื่อถือได้ที่ต่างกัน ความสามารถในการเลือกและพิจารณาข้อมูลที่จะนำมาใช้จึงเพิ่มสำคัญขึ้น จะได้ไม่ถูกหลอกหรือชักจูงไปให้เชื่ออย่างไม่ต้อง การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจึงมีบทบาทมากขึ้น การศึกษาจึงต้องสร้างสมรรถนะเหล่านี้เป็นเบื้องต้น ข้อมูลในปัจจุบันไม่ได้มาในรูปตัวอักษรอย่างเดียว แต่มาในสื่อผสม ดังจะเห็นได้ว่า YouTube เป็นแหล่งความรู้

ที่มีผู้ใช้มากที่สุด ข้อมูลในรูปความเห็นและประสบการณ์มักมาในรูปของ Social media ซึ่งมีความหลากหลายอย่างมาก การแลกเปลี่ยนกันของผู้ที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันกลายเป็นแหล่งความรู้ที่มีความหมายมากขึ้น ชุมชนเพื่อการเรียนรู้จึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาครู และผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนการเรียนรู้ของผู้เรียนระหว่างผู้เรียนกันเอง

การแสดงออกของบุคคล หรือการสื่อสารไปยังผู้อื่นก็เปลี่ยนไปจากเดิม เนื่องจากการสื่อสารด้วยมีเดียหลายอย่างผสมกัน มีสมรรถนะมากกว่าด้วยตัวอักษรอย่างเดียว พัฒนาการด้านนี้ทำให้หนังสือพิมพ์และนิตยสารหลายแห่งต้องปิดตัวลง Meme วิดีโอสั้น เกม และรูปแบบอื่นๆ ตลอดจนปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) และ Machine learning ได้ขยายการสื่อสารออกไปในมิติใหม่ แม้แต่การเสนอศิลปะได้เข้ามามีบทบาทในสังคมเพิ่มขึ้น Virtual reality และ Augmented reality ทำให้สามารถสื่อและสร้างความเข้าใจในสิ่งที่สลับซับซ้อนได้ดีกว่าเดิมมาก คนในอนาคตจึงต้องสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเทคโนโลยีที่หลากหลาย และต้องรู้จักและใช้เกณฑ์คุณธรรม และจริยธรรมสำหรับการสื่อสารในลักษณะใหม่ด้วย

การบริหารจัดการทั้งข้อมูล ความรู้และองค์กร ก็เปลี่ยนแปลงไป โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ นโยบาย การปฏิบัติ และการประเมินผลสามารถตั้งอยู่บนฐานข้อมูลที่ครบถ้วนและถูกต้องเชื่อถือได้ การค้นพบดิจิทัลจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการทั้งองค์กร การงานและชีวิตของบุคคล สมรรถนะด้านข้อมูลที่มีขนาดเหมาะสมจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้แล้ว ข้อมูลบัญชีครัวเรือนมีบทบาทในการรักษาความมั่นคงทางการเงินของบุคคล ยิ่งเป็นระดับที่สูงขึ้นและสลับซับซ้อนมากขึ้น ความสามารถในการจัดการข้อมูลจะยิ่งสำคัญมากขึ้น องค์กรหรือประเทศชาติที่บริหารข้อมูลไม่ดีจะไม่สามารถแข่งขันได้ในโลกธุรกิจ ความสามารถนี้ รวมทั้งความสามารถด้านนี้ของบุคลากรในองค์กรหมายถึง การดำรงอยู่ของธุรกิจนั้นๆ อาชีพใหม่ๆ จึงเกิดขึ้น แทนอาชีพเดิมที่ถูกทดแทนด้วยหุ่นยนต์ ความท้าทายนี้มีผลต่อระบบการศึกษาอย่างมาก เป้าหมายและวิสัยทัศน์ของการศึกษาที่ปรับตัวไม่ทันโลก ทั้งตัวถ่วงการพัฒนาและความสามารถในการแข่งขัน แผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ แผนบุคลากร และแผนการเงินจึงต้องอยู่ในบริบทใหม่ สำหรับการปฏิรูปการศึกษาต้องสร้างระบบการศึกษาที่พร้อมจะตอบการทำลายของยุคใหม่ หลักสูตรการศึกษาต้องเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะที่เน้นพัฒนาทักษะและสมรรถนะในศตวรรษที่ ๒๑ โดยเน้นเนื้อหาวิชาความรู้ที่สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปและความต้องการของสังคมพหุวัฒนธรรม วิธีการดำเนินชีวิต และตลาดแรงงานในยุคเทคโนโลยี ๔.๐ วิธีการเรียนการสอนต้องปรับให้ส่งเสริมการเรียนการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Learning) ซึ่งผู้เรียนเป็นผู้ควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง แสวงหาและสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง (Active Learning) รวมทั้งเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมด้วย โดยอาศัยสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลต่างๆ ทั้งนี้ บทบาทของครูก็จะเปลี่ยนไปด้วย กล่าวคือ ต้องเป็น Facilitator คอยแนะนำ และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งต้องพัฒนาศักยภาพของตนเองให้สามารถใช้สื่อดิจิทัลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน และออกแบบการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับพฤติกรรมและศักยภาพของผู้เรียน ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ที่เกิดขึ้นในยุคใหม่ กระบวนการบริหารจัดการการศึกษาจะต้องมีความยืดหยุ่นและมีความหลากหลายมากขึ้น ผู้บริหารซึ่งเกิดและเติบโตมาในสมัยก่อนยุคดิจิทัลต้องใจกว้างและเข้าใจ ตลอดจนปรับความสามารถให้ทันกาลด้วย การพลิกโฉมการศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Transformation for Education) จึงไม่ใช่แค่การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ต้องเป็นการปรับหลักคิด วิธีการ และพฤติกรรมด้วย

การบริหารระบบการศึกษาของรัฐ และการกำกับดูแลการศึกษาโดยรวม จึงต้องมีการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดิน ให้เกิดการบริหารที่มีประสิทธิภาพ สมรรถนะ ผลผลิตภาพ และโปร่งใส มีธรรมาภิบาล โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือ

(รายละเอียดข้อมูล และแหล่งอ้างอิง ปรากฏในรายงานเฉพาะเรื่องที่ ๑๑ การพลิกโฉมการศึกษา ด้วยระบบดิจิทัล)

เป้าหมายรวม

คนไทยมีความฉลาดรู้ มีความเข้าใจ สามารถตัดสินใจและตอบสนองต่อการใช้สื่อ และระบบดิจิทัล ได้อย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย

เป้าหมายเร่งด่วน

มีการจัดทำข้อเสนอว่าด้วยการเสริมสร้างสมรรถนะด้านดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน

เป้าหมายระยะสั้น

ประชาชนในวัยเรียนและผู้สูงอายุมีระดับสมรรถนะด้านดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับดีมาก อย่างน้อยร้อยละ ๖๐ ครอบคลุมการเข้าถึง ความเข้าใจ การวิเคราะห์ การตีความ การประเมินคุณค่า ความน่าเชื่อถือของสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเลือกรับและใช้ประโยชน์ รวมทั้งสร้างสรรค์ สื่อ ข่าวสาร และสื่อสารอย่างเป็นผู้รู้เท่าทันตนเอง โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่นและสังคมโดยรวม รวมทั้งสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อ สารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคม โดยคำนึงถึง คุณ โทษ และผลกระทบที่จะเกิดต่อผู้อื่นและสังคม

เป้าหมายระยะกลาง - ระยะยาว

คนไทยทุกช่วงวัยมีระดับสมรรถนะด้านดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับดีมาก

ตอนที่ ๕

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล

๑. สร้างความตระหนักให้สังคมทุกภาคส่วนเห็นความจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาของชาติ และการมีส่วนร่วมในการปฏิรูป โดยตระหนักถึงความรุนแรงและหนักหน่วงของปัญหา ที่รัฐบาลต้องดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ตลอดจนเห็นผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนและประเทศชาติในอนาคต หากการปฏิรูปไม่สัมฤทธิ์ผล

๒. ผลักดันให้เกิดคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติ คณะกรรมการวิชาการ และคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูป โดยเร็ว รวมทั้งให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. ปรับปรุงงานการศึกษาของชาติตามแนวทางและเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ และแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา รวมทั้งเน้นการประสานงาน และการสร้างเครือข่ายเพื่อความร่วมมือกัน โดยการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ และมีเป้าหมายของการปฏิรูปอยู่ที่ผลสัมฤทธิ์สุดท้ายที่เกิดขึ้นในสมรรถนะของผู้เรียน อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน และต่อสังคมโดยรวม ตลอดจนปรับการจัดสรรงบประมาณของชาติ และการเงินเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความเป็นธรรมและธรรมาภิบาล

๔. จัดการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และเกิดผลสามารถลด และแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ มีการบริหารจัดการอย่างเป็นอิสระ ที่มีประสิทธิภาพและธรรมาภิบาล ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

๕. ผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนโรงเรียนในระบบการศึกษา เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนที่มีคุณภาพระดับสากลและสามารถสร้างความเชี่ยวชาญได้ตามความถนัด โดยบุกเบิกจากพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๒ และขยายผลออกไปยังโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศ

๖. เร่งรัดการพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๒

๗. จัดทำแผนการผลิตครู สภาพการทำงาน การพัฒนา และการสร้างความก้าวหน้าในวิชาชีพครู ทั้งระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนครูให้เป็นปัจจัยหลักในการปฏิรูปการศึกษา จนสามารถสร้างคุณภาพ ขจัดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสามารถในการแข่งขันทางการศึกษาของชาติได้

๘. ส่งเสริมการบริหารจัดการโรงเรียน โดยมีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ ความเป็นครู และสมรรถนะที่จำเป็นในการสร้างคุณภาพการศึกษาได้

๙. เร่งรัดการจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการ และผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ด้วยการจัดให้มีผู้รับผิดชอบเป็นการเฉพาะ ทำหน้าที่วางแผนบริหารจัดการด้านการศึกษาพิเศษที่มีประสิทธิภาพ ทั้งขับเคลื่อน ให้มีการจัดการศึกษาเรียนรวมในชั้นเรียน และมีการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะด้านนี้ ตลอดจนมีทีมสหวิชาชีพ เพื่อช่วยดูแล

๑๐. จัดการบริหารงานตลอดจนการสนับสนุนการศึกษาในลักษณะรูปแบบพิเศษที่เหมาะสม สำหรับเด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นห่างไกล และท้องถิ่นที่มีภูมิสังคมจำเพาะและภาษาเฉพาะถิ่น

๑๑. จัดโครงสร้างและการบริหารงานกระทรวงศึกษาธิการ ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ และแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา

๑๒. จัดการปรับแก้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีสิทธิในการจัดการศึกษาได้ตาม ความพร้อม สามารถสนับสนุนการจัดการศึกษาทุกสังกัดได้ตามความจำเป็น เหมาะสม แต่ไม่ซ้ำซ้อนกับโครงการ ของต้นสังกัดอื่นที่ได้จัดสรรงบประมาณแล้ว รวมถึงจัดการด้านงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มี เพียงพอ ที่จะรับภาระหน้าที่ด้านการศึกษาทั้งในบทบาทการศึกษาตลอดชีวิต และการดูแลเด็กปฐมวัย

๑๓. สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษา เพื่อให้ การอาชีวศึกษาสามารถรองรับความก้าวหน้าในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถผลิตกำลังแรงงานที่มีทักษะ ความเชี่ยวชาญสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะในเชิงปฏิบัติแก่ครู และผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยมุ่งใช้มาตรฐานสมรรถนะเป็นตัวตั้ง เน้นการฝึกปฏิบัติและทักษะพื้นฐานของ การเป็นผู้ประกอบการ รวมทั้งให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากการปฏิบัติ ทั้งนี้ จำเป็นต้องมีการพิจารณามาตรการ สร้างแรงจูงใจในการสร้างความร่วมมือในการจัดการอาชีวศึกษา โดยอาจใช้มาตรการสิทธิประโยชน์ทางภาษี ให้มากขึ้น เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนความร่วมมือให้ไปสู่การดำเนินการในทางปฏิบัติต่อไป

ข้อเสนอแนะต่อสังคม

๑. ทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน และปัจเจกชน สร้างความตระหนักให้เห็นความจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาของชาติ และสร้างบทบาทหน้าที่และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน้าที่ของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนในการดูแลอบรมเด็กและเยาวชน
๒. ทุกภาคส่วนของสังคมสร้างเสริมเจตคติและค่านิยมที่ดีในสังคม ได้แก่ การให้ความสำคัญกับคุณภาพที่แท้จริงของการศึกษา มากกว่าปริมาณบัตรและการรับรอง การมีส่วนร่วมรับผิดชอบและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาในส่วนต่างๆ แทนที่การยกให้เป็นหน้าที่ของรัฐทั้งหมด การเห็นประโยชน์ของส่วนรวมเหนือประโยชน์ส่วนตน และการมีจิตสาธารณะ ไม่ดูดาย และช่วยเหลือเมื่อสามารถช่วยได้
๓. สังคมตระหนักถึงความจำเป็นต้องสร้างการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติ ในทุกภาคส่วนของสังคมและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เพื่อสร้างความยุติธรรมในสังคม และพลักร่วมกันในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า
๔. ทุกภาคส่วนของสังคมเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษาในลักษณะและรูปแบบต่างๆ ตามความเหมาะสม เพื่อให้เกิดคุณภาพที่ดี และเพิ่มโอกาสการศึกษา
๕. ภาคส่วนต่างๆ ในสังคมสร้างการรวมตัวกันในรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อร่วมพัฒนาการศึกษา
๖. สังคมต้องมีความเข้าใจถึงความสลับซับซ้อนของปัญหาการศึกษา และสภาพที่การปฏิรูปในหลายด้านต้องอาศัยเวลา และความละมุนละม่อมในการแก้ไข รวมทั้งความกล้าหาญอดทนในการดำเนินการ

ข้อเสนอแนะต่อสื่อมวลชน

๑. สื่อมวลชนทุกส่วนสร้างความตระหนักและความรับผิดชอบในการมีบทบาททางการศึกษาของชาติ
๒. สื่อมวลชนทุกส่วนใช้การเสนอของสื่อให้มีผลในการเพิ่มความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี และสติปัญญาให้สังคม พร้อมกับดูแลไม่ให้เกิดผลทางลบต่อสังคมอย่างสม่ำเสมอ
๓. สื่อมวลชนด้านการศึกษาทุกแขนงช่วยกันนำเสนอข้อมูลวิชาการและข้อมูลเชิงประจักษ์ที่จำเป็นต่อรัฐและเข้าใจ รวมถึงการสร้างเจตคติที่เหมาะสมต่อการปฏิรูปการศึกษาในประเด็นที่สำคัญและมีความสลับซับซ้อน เพื่อให้สังคมไทยสามารถขับเคลื่อนวาระการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญได้ ด้วยการสนับสนุนจากสังคมทุกภาคส่วน อย่างเป็นอิสระ และปลอดจากผลประโยชน์และวาระทางการเมืองต่างๆ
๔. สื่อมวลชนทุกแขนงเพิ่มพื้นที่สื่อสารให้แก่กลุ่มเป้าหมายผู้ด้อยโอกาส และหน่วยงานด้านการศึกษาที่ทำงานเพื่อผู้ด้อยโอกาส และผู้ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดารให้สามารถสื่อสารถึงแหล่งทรัพยากรและนโยบายที่จำเป็นในการสนับสนุนงานเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

ภาคผนวก

รายนามคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

๑.	ศาสตราจารย์กิตติคุณจรัส สุวรรณเวลา	ประธานกรรมการ
๒.	นางกอบกุล อากาศ ฦ อยุธยา (ลาออกเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒)	กรรมการ
๓.	นายไกรยส ภัทราวาท	กรรมการ
๔.	รองศาสตราจารย์จิรุตม์ ศรีรัตนบัลล์	กรรมการ
๕.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์เฉลิมชัย บุญยะลีพรรณ (ลาออกเมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑)	กรรมการ
๖.	รองศาสตราจารย์ชัยยุทธ ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ์	กรรมการ
๗.	นางชุตินาฏ วงศ์สุบรรณ	กรรมการ
๘.	รองศาสตราจารย์ดารณี อุทัยรัตนกิจ	กรรมการ
๙.	นายดวง อันทะไชย (ลาออกเมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๑)	กรรมการ
๑๐.	รองศาสตราจารย์ดิถีพันธุ์ เชื้อบุญชัย	กรรมการ
๑๑.	รองศาสตราจารย์ทศนา แคมมณี	กรรมการ
๑๒.	รองศาสตราจารย์นิชรา เรืองดารกานนท์	กรรมการ
๑๓.	นายพนตล เกร็ฤกษ์	กรรมการ
๑๔.	ศาสตราจารย์นภดล ร่มโพธิ์	กรรมการ
๑๕.	นายปกรณ์ นิลประพันธ์	กรรมการ
๑๖.	นายประสาร ไตรรัตน์วรกุล	กรรมการ
๑๗.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปาริณา ศรีวินิชย์	กรรมการ
๑๘.	นางเพชรชุตดา เกษประยูร	กรรมการ
๑๙.	นายไพรินทร์ ชูโชติถาวร (ลาออกเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐)	กรรมการ
๒๐.	นางภัทริยา สุมะโน	กรรมการ
๒๑.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุวดี นาคะผดุงรัตน์	กรรมการ
๒๒.	นางเรียม สิงห์ทร	กรรมการ
๒๓.	ศาสตราจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ (ลาออกเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๖๒)	กรรมการ
๒๔.	นายวิวัฒน์ ศัลยกำธร (ลาออกเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐)	กรรมการ
๒๕.	รองศาสตราจารย์ศิริเดช สุชีวะ	กรรมการ
๒๖.	นายศุภชัย เจียรนวนนท์	กรรมการ
๒๗.	นายอนุสรณ์ แสงนิมนวล	กรรมการ

รายนามเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

๑.	นายกมล รอดคล้าย (ตั้งแต่วันที่ ๓๐ พ.ค. ๒๕๖๐ ถึง วันที่ ๒๖ ส.ค. ๒๕๖๐)	เลขานุการ
๒.	นายชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ (ตั้งแต่วันที่ ๒๒ ก.ย. ๒๕๖๐ ถึง วันที่ ๑๗ พ.ย. ๒๕๖๑)	เลขานุการ
๓.	นายสุภัทร จำปาทอง (ตั้งแต่วันที่ ๒๕ ธ.ค. ๒๕๖๑)	เลขานุการ
๔.	นายชัยยศ อิ่มสุวรรณ (ตั้งแต่วันที่ ๕ ต.ค. ๒๕๖๐ ถึง วันที่ ๓๐ ก.ย. ๒๕๖๑)	ผู้ช่วยเลขานุการ
๕.	นางวัฒนาพร ระงับทุกข์ (ตั้งแต่วันที่ ๑ ต.ค. ๒๕๖๑)	ผู้ช่วยเลขานุการ
๖.	นายสมศักดิ์ ดลประสิทธิ์	ผู้ช่วยเลขานุการ
๗.	นายเฉลิมชนม์ แน่นหนา	ผู้ช่วยเลขานุการ
๘.	นายสวัสดิ์ ภู่ทอง	ผู้ช่วยเลขานุการ
๙.	นายสมพงษ์ พุฒิสารธรรม	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๐.	นายเนติ รัตนากร	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๑.	นายอิศรภัฏฐ์ รินไธสง	ผู้ช่วยเลขานุการ

รายนามคณะกรรมการต่างๆ

๑. คณะอนุกรรมการเด็กเล็ก

๑.	ศาสตราจารย์ชนิตา รักษ์พลเมือง	ที่ปรึกษา
๒.	ศาสตราจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ (ลาออก ๗ พ.ค. ๒๕๖๒)	ประธานอนุกรรมการ
๓.	รองศาสตราจารย์ดารณี อุทัยรัตนกิจ	รองประธานอนุกรรมการ
๔.	รองศาสตราจารย์จีระพันธุ์ พูลพัฒน์	อนุกรรมการ
๕.	นางชุตินาฏ วงศ์สุบรรณ	อนุกรรมการ
๖.	นางธิดา พิทักษ์สินสุข	อนุกรรมการ
๗.	รองศาสตราจารย์นิชรา เรืองดารกานนท์	อนุกรรมการ
๘.	นายอนุชากร มาศมมาตล	อนุกรรมการ
๙.	นางสาวพรชูลี ลังกา	อนุกรรมการ
๑๐.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์พีเชษฐ โสวิทยสกุล (ลาออก ๒๘ พ.ย. ๒๕๖๐)	อนุกรรมการ
๑๑.	นายยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์	อนุกรรมการ
๑๒.	นางเรียม สิงห์ทร	อนุกรรมการ
๑๓.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลขา ปิยะอัจฉริยะ	อนุกรรมการ
๑๔.	นางวรรณาท รักสกุลไทย	อนุกรรมการ
๑๕.	นายวิวัฒน์ ศัลยกำธร (ลาออก ๑๗ พ.ย. ๒๕๖๐)	อนุกรรมการ
๑๖.	นางสมพร หวานเสร็จ	อนุกรรมการ
๑๗.	นางสิริกร มณีรินทร์	อนุกรรมการ
๑๘.	นางสุภาวดี หาญเมธี	อนุกรรมการ
๑๙.	รองศาสตราจารย์สุรียเดว ทรีปาตี	อนุกรรมการ
๒๐.	นายเนติ รัตนากร	เลขานุการ
๒๑.	นางพัชราพรรณ กฤษญาจินดารุ่ง	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๒.	นางสาวกรกมล จิ่งสำราญ	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๓.	นางสาวณัฐิกา นิตยาพร	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๔.	นางสาวดวงดาว ศิลาอาสน์	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๕.	นางสาวทตยา รัชตาวิวัฒน์	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๖.	นายมารุต หิรัญศรี	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๗.	นางศิริพร กุลวงศ์	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๘.	นายพนารัตน์ ตันพรม	ผู้ช่วยเลขานุการ

๒. คณะอนุกรรมการกองทุน

๑.	นายประสาร ไตรรัตน์วรกุล	ประธานอนุกรรมการ
๒.	รองศาสตราจารย์จิรุตม์ ศรีรัตนบัลล์	รองประธานอนุกรรมการ
๓.	นายขจร ณะแพสย์	อนุกรรมการ
๔.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์เฉลิมชัย บุญยะลีพรรณ (ลาออก ๑๑ ก.ย. ๒๕๖๑)	อนุกรรมการ
๕.	รองศาสตราจารย์ชัยยุทธ ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ์	อนุกรรมการ
๖.	นายปกรณ์ นิลประพันธ์	อนุกรรมการ
๗.	นางสาววลัยรัตน์ ศรีอรุณ	อนุกรรมการ
๘.	ศาสตราจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์	อนุกรรมการ
๙.	นายวิวัฒน์ ศัลยกำธร (ลาออก ๑๗ พ.ย. ๒๕๖๐)	อนุกรรมการ
๑๐.	นายสมเกียรติ ตั้งกิจวานิช	อนุกรรมการ
๑๑.	นายอนุสรณ์ แสงนิมนวล	อนุกรรมการ
๑๒.	อธิบดีกรมบัญชีกลางหรือผู้แทน	อนุกรรมการ
๑๓.	ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลังหรือผู้แทน	อนุกรรมการ
๑๔.	นายไกรยศ ภัทรราช	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๕.	นายชาญชัย มาณจักร์	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๖.	นายเฉลิมพล เอียดพูล	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๗.	นางสาวจิตาภา กรุณแสนเมือง	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๘.	นางสาวกนิษฐา คุณาวิศรุต	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๙.	นายณภัทร สัตยุตม์ (ลาออก ๖ ส.ค. ๒๕๖๑)	ผู้ช่วยเลขานุการ

๓. คณะอนุกรรมการครูและอาจารย์

๑.	นายวิวัฒน์ ศัลยกำธร (ลาออก ๑๗ พ.ย. ๒๕๖๐)	ประธานอนุกรรมการ
๒.	รองศาสตราจารย์ศิริเดช สุชีวะ	ประธานอนุกรรมการ
๓.	นางกอบกุล อาภากร ณ อยุธยา (ลาออก ๑ พ.ค. ๒๕๖๒)	รองประธานอนุกรรมการ
๔.	รองศาสตราจารย์กิตติพงศ์ มะโน	อนุกรรมการ
๕.	นางเกศทิพย์ ศุภวานิช	อนุกรรมการ
๖.	รองศาสตราจารย์ใจทิพย์ ณ สงขลา	อนุกรรมการ
๗.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์เฉลิมชัย บุญยะลีพรรณ (ลาออก ๑๑ ก.ย. ๒๕๖๑)	อนุกรรมการ
๘.	รองศาสตราจารย์เฉลียวศรี พิบูลชล	อนุกรรมการ
๙.	รองศาสตราจารย์ดารณี อุทัยรัตนกิจ	อนุกรรมการ
๑๐.	รองศาสตราจารย์ทีศนา แหมมณี	อนุกรรมการ
๑๑.	นายนพปฎล เดชอุดม	อนุกรรมการ
๑๒.	รองศาสตราจารย์บังอร เสรีรัตน์	อนุกรรมการ
๑๓.	รองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม (ลาออก ๑๘ ธ.ค. ๒๕๖๐)	อนุกรรมการ
๑๔.	นางสาวพรรณราย พหลโยธิน (ลาออก ๑๒ ธ.ค. ๒๕๖๐)	อนุกรรมการ
๑๕.	นางเพชรชฎา เกษประยูร	อนุกรรมการ

๑๖.	นางเรียม สิงห์ทร	อนุกรรมการ
๑๗.	รองศาสตราจารย์ลัดดา ภู่เกียรติ	อนุกรรมการ
๑๘.	นายศุภชัย เจียรนวนนท์ (ลาออก ๑ ม.ค. ๒๕๖๑)	อนุกรรมการ
๑๙.	นางเอี่ยมพร ลอยประดิษฐ์ (ลาออก ๑๒ ธ.ค. ๒๕๖๐)	อนุกรรมการ
๒๐.	นางสาวสมรชนิกร อ่องเอิบ	อนุกรรมการและเลขานุการ
๒๑.	นายสำเนา เนื้อทอง	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๒.	นางสาวจันทิมา ศุภรพงศ์ (ลาออก)	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๓.	นางสาวณุดตรา แทนขำ	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๔.	นายภาณุพงศ์ พนมวัน	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๕.	นายวีระพงษ์ อุเจริญ	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๖.	นางสาวอาบอำไพ รัตนภาณุ (ลาออก)	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๗.	นายวรพจน์ หาญใจ	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๘.	นางสาวทตยา รัชตธาวิวัฒน์	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๙.	นายมารุต หิรัญศรี	ผู้ช่วยเลขานุการ

๔. คณะอนุกรรมการการจัดการเรียนการสอน

๑.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุวดี นาคะผดุงรัตน์	ประธานอนุกรรมการ
๒.	รองศาสตราจารย์ศิริเดช สุชีวะ	รองประธานอนุกรรมการ
๓.	รองศาสตราจารย์ดารณี อุทัยรัตนกิจ	รองประธานอนุกรรมการ
๔.	นางกอบกุล อาภากร ณ อยุธยา (ลาออก ๑ พ.ค. ๒๕๖๒)	อนุกรรมการ
๕.	รองศาสตราจารย์ใจทิพย์ ณ สงขลา	อนุกรรมการ
๖.	นายดวง อันทะไชย (ลาออก ๒๘ พ.ย. ๒๕๖๐)	อนุกรรมการ
๗.	รองศาสตราจารย์ทีศนา แคมมณี	อนุกรรมการ
๘.	ศาสตราจารย์นภดล ร่มโพธิ์	อนุกรรมการ
๙.	รองศาสตราจารย์พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์	อนุกรรมการ
๑๐.	นายวิริยะ ฤกษ์พาณิชย์	อนุกรรมการ
๑๑.	นายวีระศักดิ์ วงษ์สมบัติ	อนุกรรมการ
๑๒.	รองศาสตราจารย์สุธีระ ประเสริฐสรรพ	อนุกรรมการ
๑๓.	นายประดิษฐ์ นวลจันทร์ (ลาออก ๑๐ ก.ย. ๒๕๖๑)	อนุกรรมการ
๑๔.	นางเกื้อกุล ชังใจ	เลขานุการ
๑๕.	นางสุทธิรา คำสิน	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๖.	นางประวีณา อัสโย	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๗.	นายชัชวาล อัสมากุล	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๘.	นางสาวกิงกาญจน์ เมฆา	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๙.	นางโชติกา วรรณบุรี	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๐.	นางปัทมา คำภาศรี	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๑.	นายจิรวิทย์ ไทภูวไพบูลย์	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๒.	นางสาวนพพร กาญจนศรี	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๓.	นางสาวสุธิดา ผาพรม	ผู้ช่วยเลขานุการ

๕. คณะอนุกรรมการปฏิรูปโครงสร้างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

๑.	นายไพรินทร์ ชูโชติถาวร (ลาออก ๑๗ พ.ย. ๒๕๖๐)	ประธานอนุกรรมการ
๒.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์เฉลิมชัย บุญยะลีพรรณ (ลาออกจากตำแหน่งประธานฯ ๑๗ ก.ค. ๒๕๖๑) (ลาออกจากตำแหน่งอนุกรรมการฯ ๑๑ ก.ย. ๒๕๖๑)	ประธานอนุกรรมการ
๓.	รองศาสตราจารย์ชัยยุทธ ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ์	ประธานอนุกรรมการ
๔.	นายดวง อันทะไชย (ลาออก ๒๘ พ.ย. ๒๕๖๐)	รองประธานอนุกรรมการ
๕.	นายศุภชัย เจียรนวนนท์ (ลาออก ๑ ม.ค. ๒๕๖๑)	รองประธานอนุกรรมการ
๖.	นางกอบกุล อาภากร ณ อยุธยา (ลาออก ๑ พ.ค. ๒๕๖๒)	อนุกรรมการ
๗.	นายไกรยศ ภัทราวาท	อนุกรรมการ
๘.	รองศาสตราจารย์จิรุตม์ ศรีรัตนบัลล์	อนุกรรมการ
๙.	นายนนทิกร กาญจนะจิตรา	อนุกรรมการ
๑๐.	นางเบญจวรรณ สร้างนิทร	อนุกรรมการ
๑๑.	นางเพชรชฎา เกษประยูร	อนุกรรมการ
๑๒.	นางภัทรียา สุมะโน	อนุกรรมการ
๑๓.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุวดี นาคะผดุงรัตน์	อนุกรรมการ
๑๔.	ศาสตราจารย์สุรพล นิติไกรพจน์	อนุกรรมการ
๑๕.	นายสวัสดิ์ ภู่ทอง	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๖.	นายสมพงษ์ ผุยสารธรรม	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๗.	นางสาวณัฐิกา นิตยาพร	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๘.	นายธีระพงษ์ คำรณฤทธิศร	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๙.	นายชาญชัย มาณจักร	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๐.	นายมานพ ปลื้มวงษ์	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๑.	นางสาวกนิษฐา คุณาวิศรุต	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๒.	นายณภัทร สัตยุตม์ (ลาออก ๖ ส.ค. ๒๕๖๑)	ผู้ช่วยเลขานุการ

๖. คณะอนุกรรมการรับฟังความคิดเห็น

๑.	นายดวง อันทะไชย (ลาออก ๑๓ ก.ย. ๒๕๖๑)	ประธานอนุกรรมการ
๒.	นางกอบกุล อาภากร ณ อยุธยา (ลาออก ๑ พ.ค. ๒๕๖๒)	ประธานอนุกรรมการ
๓.	นางเรียม สิงห์ทร	ประธานอนุกรรมการ
๔.	รองศาสตราจารย์ฉัตรพันธ์ุ เชื้อบุญชัย	รองประธานอนุกรรมการ
๕.	นายปรีชา บัววิรัตน์เลิศ (ลาออก ๑๕ พ.ย. ๒๕๖๑)	อนุกรรมการ
๖.	นายสมศักดิ์ ตลประสิทธิ์	อนุกรรมการ
๗.	นายบูรพาทิศ พลอยสุวรรณ	อนุกรรมการ
๘.	นายภัทรระ คำพิทักษ์	อนุกรรมการ
๙.	นายองค์กร อมรสิรินันท์ (ลาออก ๒๒ พ.ย. ๒๕๖๑)	อนุกรรมการ
๑๐.	นายประสิทธิ์ จันทร์ตา	อนุกรรมการ
๑๑.	นายศักดิ์สิน โรจน์สราญรมย์ (ลาออก ๑๘ ก.ย. ๒๕๖๑)	อนุกรรมการ

๑๒.	นายอธิปปรัชญ์ ภัควัฒน์ภักดี	อนุกรรมการ
๑๓.	นายกฤษณ์ สระทองเนียม	อนุกรรมการ
๑๔.	นายพิสิฐ นาครำไพ	อนุกรรมการ
๑๕.	นายอัครเดช สุพรรณผ่าย	อนุกรรมการ
๑๖.	นางศิริพร ศรีพันธุ์	อนุกรรมการ
๑๗.	นายสมพงษ์ ผุยสารธรรม	อนุกรรมการ
๑๘.	นายอำนาจ จำปาทอง	อนุกรรมการ
๑๙.	นายพิเชษฐ์ นนท์พละ	อนุกรรมการ
๒๐.	นายชาญชัย มาฉจักร์	อนุกรรมการและเลขานุการ
๒๑.	นายเฉลิมพล เอียดพูล	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๒.	นายวรพจน์ หาญใจ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๓.	นายอรรถพล ไชยบุรีรักษ์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๔.	นายสรารุช ส่งศรี	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๕.	นางสาวสุรรัตน์ ขจรศักดิ์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๗. คณะอนุกรรมการสื่อสารสังคม

๑.	นางภทรียา สุขะโน	ประธานอนุกรรมการ
๒.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์เฉลิมชัย บุญยะลีพรรณ (ลาออก ๖ ก.พ. ๒๕๖๑)	รองประธานอนุกรรมการ
๓.	พลเอกจิระ โภมพิพงศ์	รองประธานอนุกรรมการ
๔.	นายชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์	รองประธานอนุกรรมการ
๕.	นายวิวัฒน์ ศัลยกำธร (ลาออก ๑๗ พ.ย. ๒๕๖๐)	อนุกรรมการ
๖.	ศาสตราจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ (ลาออก ๗ พ.ค. ๒๕๖๒)	อนุกรรมการ
๗.	รองศาสตราจารย์ศิริเดช สุชีวะ	อนุกรรมการ
๘.	รองศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยโท พิชัย สดภิบาล	อนุกรรมการ
๙.	นายบุญเลิศ คชายุทธเดช	อนุกรรมการ
๑๐.	นายจอมพจน์ ภูริศักดิ์ศรี	อนุกรรมการ
๑๑.	นางฐานัญญา พงษ์ศิริ	อนุกรรมการ
๑๒.	นายธนิตย์ ธรรมจรัส	อนุกรรมการ
๑๓.	พลเรือตรีหญิงสุรัชฎา ชลออยู่	อนุกรรมการ
๑๔.	นายพฤทธิยา รุมาคม	อนุกรรมการ
๑๕.	นายฤทธิณรงค์ กุลประสูตร	อนุกรรมการ
๑๖.	นายนิมิต สิทธิไตรย์	อนุกรรมการ
๑๗.	นางสาววิชชุลาวัลย์ พิทักษ์ผล	อนุกรรมการ
๑๘.	นางสาวชนัญญา อุ่นจันทร์	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๙.	นางฐิติวรดา แห้วเพชร	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๐.	นายธนพงศ์ ภัคดีเจริญ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๑.	นางสาวมณฑลทิพย์ ทิมา (ลาออก ๓ ธ.ค. ๒๕๖๑)	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๒.	นายเอกกมล เลิศไกร	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๓.	นายบุรีชาติ ทิมพิทักษ์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๘. คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจศึกษาแนวทางการจัดทำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

๑.	ศาสตราจารย์กิตติคุณจรัส สุวรรณเวลา	ที่ปรึกษา
๒.	นายวิวัฒน์ ศัลยกำธร (ลาออก ๑๗ พ.ย. ๒๕๖๐)	ประธานอนุกรรมการ
๓.	รองศาสตราจารย์จิรุตม์ ศรีรัตนบัลล์	ประธานอนุกรรมการ
๔.	รองศาสตราจารย์ดารณี อุทัยรัตนกิจ	อนุกรรมการ
๕.	นายดวง อันทะไชย (ลาออก ๒๘ พ.ย. ๒๕๖๐)	อนุกรรมการ
๖.	เลขาธิการสภาการศึกษา	อนุกรรมการ
๗.	นางกอบกุล อาภากร ณ อยุธยา (ลาออก ๑ พ.ค. ๒๕๖๒)	อนุกรรมการ
๘.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์เฉลิมชัย บุญยะลีพรรณ (ลาออก ๑๑ ก.ย. ๒๕๖๑)	อนุกรรมการ
๙.	รองศาสตราจารย์ประวีต เอรารวรรณ	อนุกรรมการ
๑๐.	นางสาววิชชุกาญจน์ พัฒนพันธ์ชัย	อนุกรรมการ
๑๑.	นางสาวภาระวี สุวรรณดิษฐากุล	อนุกรรมการ
๑๒.	นางวรรณมน บุญญาธิการ	อนุกรรมการ
๑๓.	ศาสตราจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ (ลาออก ๗ พ.ค. ๒๕๖๒)	อนุกรรมการ
๑๔.	นางเพชรชุตดา เกษประยูร	อนุกรรมการ
๑๕.	นางเรียม สิงห์ทร	อนุกรรมการ
๑๖.	นายสมพงษ์ ฝุยสาธรรม	เลขานุการ
๑๗.	นายสวัสดิ์ ภูทอง	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๘.	นางสาวณัฐิกา นิตยาพร	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๙.	นายชาญชัย มาณจักร์	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๐.	นายเฉลิมพล เอียดพลู	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๑.	นางสาวศนิชา ภาวโน	ผู้ช่วยเลขานุการ

๙. คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการจัดการศึกษา

๑.	รองศาสตราจารย์ดารณี อุทัยรัตนกิจ	ประธานอนุกรรมการ
๒.	นางกอบกุล อาภากร ณ อยุธยา (ลาออก ๑ พ.ค. ๒๕๖๒)	อนุกรรมการ
๓.	รองศาสตราจารย์ชัยยุทธ ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ์	อนุกรรมการ
๔.	นางเพชรชุตดา เกษประยูร	อนุกรรมการ
๕.	ศาสตราจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ (ลาออก ๗ พ.ค. ๒๕๖๒)	อนุกรรมการ
๖.	นางสาววัลภา เล็กวัฒนานนท์	เลขานุการ
๗.	นางสาวอุษา คงสาย	ผู้ช่วยเลขานุการ
๘.	นางสาวปัทมา เอี่ยมละออง	ผู้ช่วยเลขานุการ
๙.	นางสาวกรกมล จึงสำราญ	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๐.	นายธีรพงศ์ วงศ์จอม	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๑.	นายวรพจน์ หาญใจ	ผู้ช่วยเลขานุการ

๑๐. คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. ....

๑.	ศาสตราจารย์กิตติคุณจรัส สุวรรณเวลา	ประธานอนุกรรมการ
๒.	รองศาสตราจารย์จิรุตม์ ศรีรัตนบัลล์	อนุกรรมการ
๓.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์เฉลิมชัย บุญยะลีพรรณ (ลาออก ๑๑ ก.ย. ๒๕๖๑)	อนุกรรมการ
๔.	รองศาสตราจารย์ชัยยุทธ ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์	อนุกรรมการ
๕.	นางชุตินาฏ วงศ์สุบรรณ	อนุกรรมการ
๖.	นายดวง อินทะไชย (ลาออก ๒๘ พ.ย. ๒๕๖๐)	อนุกรรมการ
๗.	รองศาสตราจารย์ธิตีพันธุ์ เชื้อบุญชัย	อนุกรรมการ
๘.	นายปกรณ์ นิลประพันธ์	อนุกรรมการ
๙.	รองศาสตราจารย์ไศภณ นภาธร	อนุกรรมการ
๑๐.	ศาสตราจารย์อุดม คชินทร	อนุกรรมการ
๑๑.	ศาสตราจารย์สมคิด เลิศไพฑูรย์	อนุกรรมการ
๑๒.	ศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ	อนุกรรมการ
๑๓.	ศาสตราจารย์กิตติคุณสุทธิพร จิตต์มิตรภาพ	อนุกรรมการ
๑๔.	นายพรชัย มงคลวนิช	อนุกรรมการ
๑๕.	นางสาววิลาวัลย์ ตาน้อย	อนุกรรมการ
๑๖.	นายสมศักดิ์ ดลประสิทธิ์	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๗.	นางศศิรัศม์ พันธุ์กระวี	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๘.	นางสาวศนิชา ภาวโน	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๙.	นายชยุต แดงจั่น	ผู้ช่วยเลขานุการ

๑๑. คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจด้านอาชีวศึกษา

๑.	นายอนุสรณ์ แสงนิ่มนวล	ประธานอนุกรรมการ
๒.	นายดวง อินทะไชย	รองประธานอนุกรรมการ
๓.	รองศาสตราจารย์วุฒิชัย กปิลกาญจน์	อนุกรรมการ
๔.	นายชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์	อนุกรรมการ
๕.	นายไกรยศ ภัทราวาท	อนุกรรมการ
๖.	นายถาวร ชลัษเฐียร	อนุกรรมการ
๗.	นายอรรถการ ตฤษณารังสี	อนุกรรมการ
๘.	นายวีระศักดิ์ วงษ์สมบัติ	อนุกรรมการ
๙.	นายวิริยะ ฤาชัยพาณิชย์	อนุกรรมการ
๑๐.	นายประดิษฐ์ ระสิตานนท์	อนุกรรมการ
๑๑.	นายโพธิวัฒน์ เผ่าพงศ์ช่วง	อนุกรรมการ
๑๒.	นายสมศักดิ์ ดลประสิทธิ์	อนุกรรมการ

๑๓.	นายอดิศร สีนประสงค์	อนุกรรมการ
๑๔.	นางสาวสมรชนีกร อ่องเอิบ	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๕.	นางพรพิมล เมธีรานันท์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๖.	นางสาวดวงทิพย์ วิบูลย์ศักดิ์ชัย	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๗.	นางสาวทตยา รัชตาวิวัฒน์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๘.	นายภัทรธัชชาติ อาษากิจ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑๒. คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจจัดทำร่างแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา

๑.	นายชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์	ที่ปรึกษา
๒.	รองศาสตราจารย์จิรุตม์ ศรีรัตนบัลล์	ประธานอนุกรรมการ
๓.	นายชัยยศ อิ่มสุวรรณ์	รองประธานอนุกรรมการ
๔.	นายเฉลิมชนม์ แน่นหนา	อนุกรรมการ
๕.	นางสาวสมรชนีกร อ่องเอิบ	อนุกรรมการ
๖.	นางเกื้อกุล ชังใจ	อนุกรรมการ
๗.	นายกวิน เสือสกุล	อนุกรรมการ
๘.	นายสวัสดิ์ ภูทอง	อนุกรรมการ
๙.	นางศิริพร ศรีพันธุ์	อนุกรรมการ
๑๐.	นางกมลทิพย์ เมฆพุก	อนุกรรมการ
๑๑.	นางรัชณี พึ่งพาณิชย์กุล	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๒.	นางสาวสมถวิล กาญจนางศ์กุล	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๓.	นางพรพิมล เมธีรานันท์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๔.	นางสาวอุษา คงสาย	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๕.	นางสาวชลาลัย ทรัพย์สัมพันธ์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๖.	นางสาวดวงดาว ศิลาอาสน์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๗.	นางสาวจอมทยาสนิธ พงษ์เสฐียร	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๘.	นายวรพจน์ หาญใจ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๙.	นางสาวรุ่งทิพย์ มานะกิจ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๐.	นายวิรวัฒน์ แก้วอินตะ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

รายนามคณะผู้ตรวจทานรายงาน

๑.	นางสาวณัฐิกา นิตยาพร	เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
๒.	นางสาวอุไรวรรณ พันธุ์สุจริต	เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
๓.	นางสาววิภาดา วานิช	เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
๔.	นางสาวจอมทยาสนิท พงษ์เสถียร	เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
๕.	นางสาวนวพร กาญจนศรี	เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
๖.	นางสาวศนิชา ภาวโน	เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
๗.	นางสาวรุ่งทิพย์ มานะกิจ	เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
๘.	นายชัชฌ วิทยุพันธ์	เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
๙.	นายเจียรพัฒน์ ชูปวา	ผู้ช่วยนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
๑๐.	นายดุขฎิ ศิริราช	ผู้ช่วยนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

**สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา**